ددولت لوانی دیوان

مقدمه

دپوهاند عبدالشکور رشاد

خپروونکی

پښتوټولنه

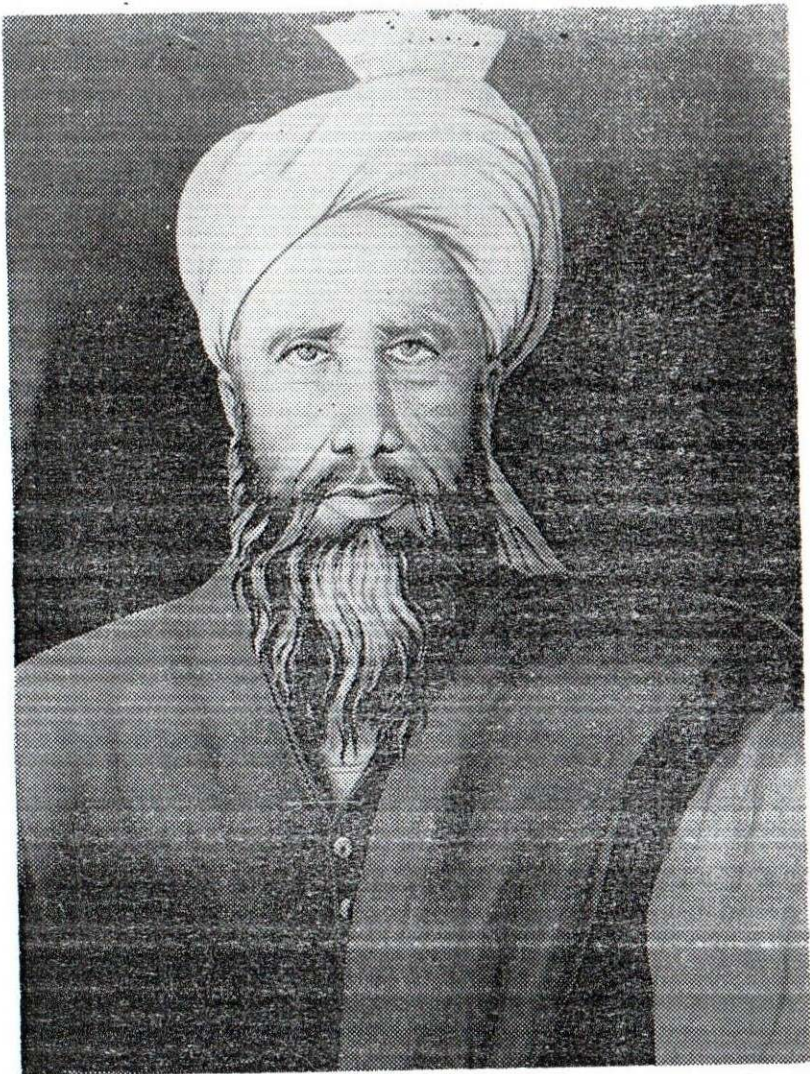
دادب او فولکلور لوی مدیریت

د
عزیزالله او محمدعارف غروال په اهتمام

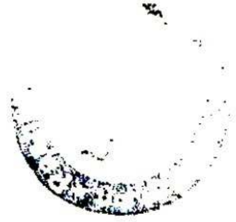
دچاپ شمېر
نیټه :

یوزرټوکه
د۱۳۵۳ کال دمرغومی ۵

کابل
افغانستان

بایزید روښان

1-7-09

9

سریزه

دبایزید روښان د وفات د څلورسوومې کالیزې د نمانځلو په مناسبت، پښتو ټولنې پریکړه وکړه چه د دولت لواڼي دیوان، د واصل اشعار، د خیرالبیان د قلمي نسخې فوتوکاپي، (د روښانیانو ملي نهضت) رساله، ادبي ستوری، او (په خارج کې پښتو خېړونکي) چاپ کاندي.

د خیرالبیان د نسخې چاپ د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي په غاړه واخست. د روښانان د حالنامې فوتوکاپي چه د هندله علیګړ څخه را غوښتل شوې وه په خپل وخت راونه رسیده او له همدې امله د چاپ څخه پاتې شوه. همدارنګه څو ورځې مخکې پښتو ټولنې ته یوه بله نسخه په لاس ورغله چه ښایي د روښان او یا د ده د پیروانو له خوا لیکل شوې وي. د وخت د کموالي په وجه د دغه نسخه هم چاپ نه شوه. البته پښتو ټولنه دا خپله وظیفه ګڼي چه د دغو قلمي نسخو د چاپولو په برخه کې اقدام وکړي.

د دولت لواڼي د دیوان د پاره د ادبیاتو د پوهنځي استاذ ښاغلي پوهاند عبدالشکور رشاد یوه مفصله علمي سریزه لیکلې ده. پښتو ټولنه د پوهاند رشاد له ډېر له پسې مرستو په تېره له دغې همکارۍ څخه چه د روښان د مړینې د څلورسومې کالیزې په مناسبت یې کړې دي د زړه له کومې خوښي کوي. ددې اثر د چاپ او صحافت په چارو کې ښاغلي عزیزالله او ښاغلي محمدعارف غروال ډېر زحمتونه ګاللي دي. سربېره پر دې د مطبعې کارګرانو او نورو کارکوونکو هم د دې کتاب د چاپ په برخه کې زیار ایستلی دی. د دوی ټولو خوشحالي، موفقیت او نیکمرغي غواړم.

محمد صدیق روهي
د پښتو ټولنې رئیس

لواهی دولت

میستیسیزم Mysticism داسې افکار او عقاید او نظریات دي چه په هغې کې یوازې یو «حقیقت» په ګوته کیږي او انساني روح دیوه دائمي او بې زواله حقیقت یو داسې جز بولي چه په موقتي ډول یې دانسان په جسم او تن کې ځای نیولی دی یعنې داچه دنوی روح دازره او دا زړه په یوه تپه تیاره ترو ږمۍ کې راایسار شوی دی. دا روح (دلوی روح دا زړه برخه) تل په دې هڅه کې دی چه دمادي تن او تیاره تن څخه ځان خلاص او «دلوی روح» سره یو ځای شي دمیستیسیزم د تعلیماتو په اساس اسکېتیسیزم Asceticism (ریاضت، ترک دنیا) یوازینی لاره ده چه انساني روح له دې تپې تیارې څخه راوباسي او دحقیقت ته یې ورسوي.

دهمدې مفکورې او آیډیالوجۍ علم بردارانو ته ددنیا غم او ښادي ربړ او خوږ... او داسې نورې بې تفاوته لیدل کیږي داسې کسان دځمکني ژوند په باره کې فکر کول او ځان سترې کول بې ثمره بولي او دغه دیرو تنقید دي.

دوی یوازې د «نوی روح» او «حقیقت» سره د یو ځای کیدو او وصلت د لارو او چارو د موندلو په فکر کې ډوب تللي دي او ټول هاند او زیار یې په دې خوا کې په کار اچولی دی.

سوفیزم ته اخلاقي قوانین معیار و نه او دانسان اجتماعي مکلفیتونه او مسئولیتونه، اجتماعي

راشه درشه روابط او داسې نور بې تفاوته معلومیږي ، بې تغا و ته په دې معنی چه که حقیقت ته د رسید و په غرض

پر پوړ تنیو تیو دی پښتو ستر گی هم پټې شي دوه تاو ان نه لري او انسانی کمز ورتیا نه گڼله کیږي .

سوفیزم په انمه پیړی کی په اسلامی نړۍ کی پیدا او تر ننه پوري په بیلو بیلو اشکالو په انسانی تو لنو کی څرگند او خپور شوی دی .

دافکا رو او عقا یـد و دا دول حرکت (تصوف) په پښتنی نړی کی هم بې نفوذه نه دی پاتې شوی او دپښتنی ادب د تاریخ په بیلو بیلو دورو کی بې څرگندی غځونی لیدلی کیږي .

عرفانی طرز تفکر په پښتو ادب کی جوت رول لوبولی او دپښتو ژبې ادبی پانگه یې د کمیت او کیفیت له مخې غنی او خوند وره کړی ده .

دې جها نبینی چه د خپل ما دي او معنوي چا پر یال ز یږ ند ه ده د روښانیانو دا د بی نهضت د پیروانو اوارادتمند انو په افکا رواو اثارو کی په مسلکی ډول تبارز کوی .

همدا وجه ده چه د پښتو اکاډیمی دادب او فولکلور څانگی د موضوع داهمیت له مخې د روښانیانو داد بی نهضت د پوره او بشپړې مطالعی او څیړنی د پاره په لومړی مرحله کی دخینو تا درو او کمیاب قلمی نسخو دچاپ د پاره گام اوچت کړ اوپه دې لړ کی یې د بایزید روښان د څلور سو سی کالیزې د نمانځنی په نیکمرغه فرصت کې بر سیره په روښانی واصل د لوانی دولت د اشعا رو دیوان هم د ذوق خاوندانو ته وړاندی کړ .

اودپښتو ادب د څیړنی او پلټنې مینا نو ته یې په ډیر اخلاص په مخکې پردی ترڅوچه د رو ښا نیانو دادبی نهضت د تتو او تیا رو اړ خونو د روښانو لو دپاره دا کاډیمیکي مطالعی مواد څیړ و نکو ته په لا س ور شی

د بایزید روښان د څلور سو سی کلیزی د نمانځنی پو ترڅ کی خو د لوانی دولت (د روښانیانو دادبی نهضت یو پوخ او خوږ ژبی شاعر) د اشعا رود دیوان د چاپولو ضرورت څکه پیدا شو چه نوموړي شیخ د روښانیانو

دا دبی نهضت نو میا وړی او مسلکی شاعر دی او تر ډیره حده پوری یې د تصوف بر بیجدو او غامضو پر ابلمو نو باندی رڼا اچولی ده .

له بد د سر شده تر اوسه پوری دد ي پیاوړی شاعر د اشعا رو دیوان ډیر لمیا به او عر چاته په لاس نه شو ورتلای .

زموږ په کران هیواد افغانستان کې دلو انی دولت د اشعارو د دیوان دوی قلمی نسخی موجودی دي یوه نسخه یې د اطلاعاتو او کلتور وزارت په خطی کتابخانه کی او بله یې په غزنی کی د البیرونی په کتابخانه کی ساتل شویده .

په خارج کی هم دلوانی دولت د اشعارو د دیوان قلمی نسخی نادری او تر اوسه پوری په شمیر سره د روته رسیږی چه یوه یې د لندن په بریتش موزیم کی او دوی نوري یې د رامپور په رضالایبریري کی بندی پاتې دي.

دلوانی دولت د اشعارو دا دیوان چه د محترم مولوستونکو په مخکی پروت دي ، د اطلاعاتو او کلتور وزارت د قلمی نسخی نه زموږ ښاغلی ملګری محمد اسمعیل سرېښ (سرېښ صاحب پخوا د ادبیاتو د څانګی مسلکی غړی و او اوس نو موړی د پښتو ټولنی لوی مدیر دی) رانقل کړ بیا د انقل شوی دیوان داد ب او نو نکلو ر څانګی دو و تنو محترمو غړو محمد عارف غروال او عزیز الله د غزنی د البیرونی کتابخانه د قلمی نسخی سره مقابله او پرتله کړ چه دا دی تقریبا په مکمله بڼه پښتني تولنی ته وړاندی شو

د لته دا هم د یادولو وړ ده چه د اطلاعاتو او کلتور وزارت په قلمی نسخه کي د نوموړي نسخې د لیکلو نیټه او د لیکونکی نوم نه دی راغلی مګر د البیرونی کتابخانه په نسخه کی پورتنی نیمګړ تیاوی نه لیدلی کیږی .

داده د ادب او نو ألکنو ر څانګه د لوانی دولت د دیوان د لیکونکی اختتامیه متن او دلوانی د و لت د اشعارو ځینی نمونی د نوموړی متصوف شاعر د پیژندګلوی او پیژندنی د پاره په لاندی ډول لوستونکو ته وړاندی کوی.

۱ — اختتامیه‌متن: به اتمام رسید نسخهٔ معتبر که دیوان دولت بحسب فرمایش حضرت صاحب زاده بلند مکان میان نصاحب میان محمدی جیو قدس سره بدست خط فقیر الحقیر العبا د گل محمد پښتو ری بجندی تمام تاریخ هشتم‌شعبان درسنه یکهزار یکصد وهفا د چار هجری تحریر شد.

۲ — دلوانی دولت داشعارو څېړنې نمونې :ـ

ای شیخ دولته سبا تل بویه چه صفت وایې له لویه
د کمکوتی ثنا مه کړه (دادو نوحانی) زویه

په صورت د دولت پلار لوحانی سی د سا د راصل یی بزرګ سید وردلته دی پورتنی متن اوداشعارو نمونې دلوانی دولت دد یوان په کاتب ددیوان دلیکلو په نیبه او د شاعر په حال اواحوال باندې تر هغې پورې چه نور اسنادنه وی پیدا شوی په لازمه اندازه رڼا اچولی شی

په پای کی داد ب اوفوالکاو رخانګه له هغو تولو زواتو څخه چه دلوانی دوات‌ددیوان د نقلو نو. ستا بله کولو. چا پولو او دلوانی دولت په اشعارو باندې یې د څه لیکلو تالیف پر خان منلی دی د سطبعی د کار ګرانو په ګډون د زړه له کومی تشکر کوی او د دوی دې علمی او اکاډیمیک خدمت ته د قدر په ستر ګه ګوری په درناوی

څېړنمل‌دکتور سید ال شاه پولاد
د پښتو اکاډمی د ادب اوفوراکاور
څانګې لوی مدیر

دولت لواڼی

او

دری نیم سوه کاله پخوا د هغه عروضي نظمونه

څوک چې په پښتو ادب کې مطالعه لري هغه خبر دي چې د پښتو ژبې د نامتو شاعر خوشال خان خټک (۱۰۲۲—۱۱۰۰ هـ، ق) له زیږیدنې څخه دری سوه دواویا کاله تیر سوي دي. خو په دې به لږ ښاغلي خبر وي چې کله چې خوشال خان د ژوند په داګه کې لومړی ګام ایښو، ناله د پښتو ژبې د یوه بل پښتانه شاعر عروضي شاعري خپل بها ته رسیدونکې یا رسیدلې وه او نوموړی د خپلو اشعارو د تدوین په فکر کې او یا د دیوان په ترتیب بوخت ؤ.

لومړی

دغه عروضي شاعر چي د روښانی تحریک له غښتلو مبلغینو او تکړه طرفدارا نو
څخه شماره سي دداد الله (؟) زوی(۱) دولت الله‌حسن خېل لوانی دی(۲)چی سوری
ورڅ ته وه(۳).

(۱) دولت الله خان ته ویلی دي.

دکه‌کوټي ثنامه کړه
دداداو نوحاني‌زویه!

(پښتانه شعراء ۱توك ۸۷ مخ)

د پښتو په نومو کی د ادو (Dado) دداد‌ لنډه سوي‌بڼه ده مگر ددولت دپلار
نوم دده په دیوان کی داداو(Dadaw) کښلی دی که په دغه نامه لی دو هم
الف ددیوان دنقنو و نکي‌زیاتونه نه وی‌نو کیداى سی ددي لپاره چی‌د پښتو له رواجه
سره سم دپلار او زوی نو مونه پر یوه سجعه برابر وی(داداو)د(دادالله) لنډسوی شکل‌وبولو.

(۲) دولت الله خان ته ویلی دي:

اي دولته روښانی !
حسن خېله نوحانی
تل صفت د یوه وایه
تو به ګارشه له ثانی

لوانی یوه پښتنی قبیله ده چه د کسی‌غرمختیز ي‌خوا په دامان کی او سی ګندا پور
سروت او ښتې غر مه ورته پر اته دی دشما لی هند وستا ن د پښتنا نه پاچا
سلطا ن ابر اهیم لودي ۹۲۳-۹۳۲هق په وختو کی د دغي قبیلې خینو سشرا نو
د ګنګا سندپوري‌خواته دخپلو اکی پاچهی تیره کړېښوو له او د سلطا ن العادل
شیرشاه سوري (۹۴۷-۹۵۲هق) تروختو یې‌پاچهی و پائیدله . لوانی قبیله په کندهار کی
لوڼ (Lawan)بلل کیږي، دکندهار په احمد شا هی ښار کی د لونو په‌نامه یوه
کوچنی کوڅه هم سته، په‌کندهار یولو نوکی اسلم لوڼ یو مبتکر شاعر تیر سوی
دی داسلم لوڼ دژوندانه حال او د اشعا رو نمونی دپښتانه شعر اپه دریم توك کی
راغلی دي

(۳) روښانیان د مغلو تاریکیان ۱۳۸مخ .

دوهم

دا چه مشهور انگریز ختیخ پوهاند سیجر جارج راورتی (۱۸۲۴-۱۹۰۶ع) دولت دغندو مسلمان بللی دی یوه داسی تیر وتنه ده چی د دولت په دیوان کی د دولت له نامه سره د شیخ کلمی له ذکر څخه پیدا سوی ده او د راورتی دی ته نه دی پام سوی چی پښتانه دغندو ته دنیا تو په څیر د شیخ کلمه دغند وسلمان دپاره نه استعمالوي بلکه دوی د شیخ کلمه پاخو دپیر په معنی پکار وي لکه دپیر روښان مشر زوی چی په شیخ عمر او څارو او پاپه دینو ییموکیمر یدانو ته شیخان وایی او گمان کیږي چی د دولت لوانی په هم له خپل نامه سره د شیخ خطاب په دغه ورو ستی معنی راوړ ی وي.

په خپله د دولت لوانی یو بیت چه په دغه کی بی د پیر روښان له دولتونو مشر زوی سره د شیخ خطاب راوړ ی دی د سیجر جارج راورتی خبره بیخي ماتوي، هغه بیت دادی:

نوره دین ، خیر دین ، کمالدین ، دولت شیخ

په کوښش بی خپلو ژ ای نفس ، دا فرو

د سیجر راورتی د دغی خبرې رد دا خوند درو یز په دغه بیت هم کیږي:

در ویزه شیخ وفقیر شر بعتی دی

په مذهب هم دسراج الامتی دی

(مخزن الاسلام -۸۸مخ)

د روښانی تحریک په هغو وحدت الوجودي مبلغو شاعرانو کی چی مرتب آثار او بشپړ دیوانونه څخي پاته دی زما په خیال شیر م سړی دولت الله لوانی دی، دولت الله لوانی د پښتو ژبی په ادبی ساحه کی د دولت لوانی په نامه یادیږی او د پښتانه شعراء په اومړی توک کې هم په دغه نامه راغلی دی .

د ولت الله په خپله زمانه کی د (فقیر دولت) په نامه یاد یده لکه چی په خپله وایی:

شیخ دولت الله می نومدی عا نف اینبی

پر ز بان دخلکو یا ده فقیر دولت »یم

خوشال خان غم لله چی د خپلی شاعری د زمانې په لومړی نیمایي کی

(له ۱۰۳۲ څخه تر ۱۰۷۰ ه ق) پورې (۴) د خپلې زمانې د شاعرانو په باب تضاوت کوي ، دې د (فقير دولت) په نامه یا دوي :

چې لاف وهي د شعر
نن په دادور دی ډير
خدای دې نه کاچې بهوایم
حال د دو یو تیر و بیر
څوك پاوی څوك نيم پاوي دي
قلندر پکښې نیم سیر
د مو ړ ه په حساب دی
هیڅ می نه دی و اصل هیر (٥)
بل د ولت فقیر د ری پاوه
زه ترې څو شیر شاهی تیر

(دخوشحال دیوان ۳۸٦ مخ)

---

(۴) ځينې کسان د خوشال خان د شاعرۍ ابتداء له ۱۰۳۴ هق کاله څخه بولي او ده په دې بيت استناد کوي

زما عمر په حساب ترشلو زيات دی
دعشق غم بهسې په لړ کاله کې زور کا

(خوشال خټك کيست ؟ - ۳۸ مخ)

زما په خيال که په دې بيت استناد سوی وای ښه به و:

په شل کاله کی دیگه زما دشعر په اوربا رشو
په دادو رمی پوخ کړ چې شپيته کاله می تللی

(دخوشال سرغلرې ۷۰ مخ)

(٥) واصل د روښانی تحریک یو بل تکړه پير او غښتلی شاعر ؤ چې د د بستان مذاهب مؤلف و رسره ليدلي دي او دروښانيانو په څېر نه کی یی دده له وينا وو څخه کته اخيستې د . دواصل داشعار ويو مبرخه ـ پر کال د پښتو ټولنې له خوا په کتابي ډول چاپ سو يده.

څلورم :

د ر د روښانی ادب له مطالعی څخه داسې څرګندیږي چې دغه تحریک هر شاعر دخاکساری د څرګندونې له پاره له خان سره د فقیر کلمه کښېله اوياېې خان ته د فقیر په نامه خطاب کاوه . دمثال په توګه ارزانی ویلی دي:

داو ینا وایم په خله
فقیر ووی په خو خله
د فقیر پښتو خبري
لکه سپینی سرغلري

مرزاخان اورسې ویلی دي:

مرزا ذوق په فقیری که
فقر ښه لو یه لمن ده

* * *

دی پخپله د خپل راز په ژبه وایی
دا فقیر مرزایې ولې په بد نام که

(ددیوان ۱۱۳ مخ)

دا فقیر مرزا ثنا د پاک الله که
په دانش چې سر بلندوي لکه شمعه

(ددیوان ۱۰۳ مخ)

کریمداد روښانی ویلی دي:

له یوه لاسه دې خال لهیوه زلفی
د فقیر زړه ګرفتار په افتین

(ددیوان ۹۰ مخ)

په کاته دي فقیر اوسی، بیا دې خان په خوغایب که
د فرهاد دحال پوښتنه ، ولی نه کړی اوس شیرینی ؟
فقیر د یرسیل دی کړی، محبوبان بې دیر لیدلی
باری تا غوندی یونه ؤ ګلعذاری ، سه جبینی !

(ددیوان ۹۱ مخ)

پنځم

ددولت‌دزوکړی کال:

د پښتا نه شعراء په لوسړي توك کی‌ددولت‌د زو کړی وخت د زرم هجری کا ل‌شا وخو ا اټکل سو يد ی.

خو ځکه چی له بو ي خو ا دولت پخپلو اشعا رو کی ځا ن د پیر روښا ن (۹۸۰ ه ق‌مړ) مريد ښرگند کړی‌دی اوله بلی خو ا ددولت په نا مه د پیر روښا ن يو خليفه هم سته (٦) اوسر بيره پر دې د بايزيد روښا ن په (۵۵ مخ) او د روښا نيا ن په (۹۲ مخ) کی د غه‌خليفه‌دولت اودولت لو انی شا عر يو بلل سو يدی نو ما ته دااټکل لږ څه د ښيرنې ور ښکا ری‌په‌دی‌دول:

د دولت لوانی په ديو ا ن کی راغلی دی:

پیر روښا ن لکه ملاح مدد يې راکړ
په‌گرداب کی‌می زورق ؤ په‌دانن‌شپه

* * *

معنوی روښان خو رشيدبله‌دیو ه ده
دافقیر دولت دې ځارشه له د يدنه

* * *

چی دا سی د معرفت ځنی حا صل شو
پرمسکين با زيد به و ايمسلام زه

* * *

که‌پیرا ن په‌جهان‌هر ځو ډیر دی‌څه شو؟
په اسرا ر د روښان نشته برابر يو
لکه دی د طا لبا نو رهبري کا
په‌جها ن کی‌هسی نشته بل رهبر يو

---

(٦) د خيرا لبيا ن د مقدمی په (۲٦مخ)، اودر وښانيا ن اودمغلو تاريکيان په (۹۲مخ) کې د حالنامی په حواله کښلی دي:

« د پیر روښا ن يو خليفه دولت نو ميد . ده په لاس بي خپل يو کتا ب « صرا ط التوحيد » د خپل مسلك ديو ه تبليغی پيغا م په‌توگه ددهلی مغل پاچا جلاالدين اکبر (۹٦۳ — ۱۰۱۴ ه ق) ته‌ولیږ ه . »

د کلام تأثیر یې گو ره اتبارو کړه
دی تحقیق د نو ر مظهر د ی د سرو ر یو
دیر بیشما ره سر به بیا مومی دولته !
که د ده په امر وبا زې خپل سر یو

زه فقیر دولت سر ید د سیا رو بنا ن یم
له فیرا که به یې نه کا پم اسا ن لاس

نه څه هم د دولت د دیوان له مطالعې څخه څرگندیږی چې دولت له روښانی مبلغ د دیوان ته پښتن شاعر علی محمد مخلص (۷) او د پیر روښان د لمسی او پیا وړی وحدت الوجودي شاعر میرزا خان انصاری (۱۰۳۰ هـ ق سر)

---

(۷) دولت د مخلص په مرثیه کی ویلی دي :

غم دید ه زړه می مجزون شو
په مخلص یار پسی خون شو

بل ځای وایی : بی میرزا، بی ارزانی، بی مخلص یاره
بل شاعر برابر نه دی پښتون ستا یو

دولت د مخلص یو بیت داستعانی په ډول داسی تضمین کړیدی :
همه دان مخلص دولته !
ددی دروږه سفتن دی :
«چې تر سر و مال تیر نه شی
دعشق لاف کاد رو غژن دی»

(۸) میرزا خان انصاری د نور الدین زوی د پیر روښان لمسی دی دولت دده په باب ویلی دي :

سر زا گنج راته خپل کو روښو غنی شوم
بی هو ده منت به ولی د بل چاوړم

د میرزا د نور الدین صفت یې څو کړم
میا روښان د پو هی شهر د ی یې ورو
دها دي په زړه چې پټ ؤ په دیر کاله
د میرزا خوله د هغه علم مظهر ؤ

خخه ر و حا نی ، مسلکی اوادبی استفا ضه کړ ید ه ، مګر دده پو ر تنی بیتو نه‌له‌ورا د د ېشاهدي لي ، چی د ه په‌نیغه(مستقیماً) د پیر روښا ن د ر و زنيفیض‌مو ند لی‌د ی کله چی د و لت د پیر ر و ښا ن بې و ا سطې مر ید و ما نه سي نو دا لا زمېږی چ عمر بې هم باید د پیر روښا ن د مړینی په وخت (۹۸۰ ه ق) کی لږ ترلږ ه شلو، پنځه ویشتو کا لو په‌شا وخو اکی و تاکو او په‌دی حسا ب نو د دولت زو کړې وخت نو رهم څلو ېښت ، پنځه څلو یښت کا له دمخه کیږی ا و د ۹۶۰ یا ۹۵۵ ه‌ق کا ل شا و خو ا باید وټاکل سی، چی د خوشا ل خا ن د ز کړ ی په‌وختو (۱۰۲۲ ه‌ق) کی د د ه عمر څو شپیته کا له تخمینیږی

مګر داچی خوشا ل خا ن دی پخپلو معا صر و شا عر انو، کی ر اوړی د ټ کید ای سی چی د خوشال‌خان د ځوانۍ بها ر او د شا عر ی لومړي کلونه ددول دعمر له‌ځز اناو ورو ستیو کلوسر ه مخامخ‌سوي وي .

بله توجیه بی داهم ده: د بایز ید پیرروښا ن تلقین داؤ چی په زمانه ؟ یو کا مل پیروي ، ځکه نوچا چی دده له خلیفه ګا نوڅخه د خلافت خر مو ندلې وه هغه‌به‌هم دده خلیفه‌ګا ن بلل کید ه (۹) او دغه رازدده دمأ ذو تا مر ید انو به هم ځا نونه دده ر و زلی شما رل لکه کریمدا د روښانی(تر ۱۰۲۸ هو ورو سته زوکړی) چی ویلی د ی:

کر یمد ا د حکمت مو ند لی
له روښان د دین سقرا ط

(د د یوان۹۶مخ)

ښایی چې دولت به‌هم ددغه تعا مل اوتما یل په اغیز ه ویلی و ی :

«زه فقیر د ولت مر ید د میا روښا ن یم»

ددولت‌د مرګ کا ل :

د دولت د مړینی کا ل نه دی څرګند ٠ مګر د میا روښان دلسی رشید

---

(۹) وګو رئ : د خیر البیا ن مخدمه ۳۷ مخ.

خا ن الهداد انصاری (۱۰۵۸ ه ق مړ) (۱۰) مرثیه دده ژوند تر ۱۰۵۸ ه ق کاله پوري یقیني کوی چی د دغه کال شاوخوا دخوشال خان دعمر له اواسطو سره برابریږی .

دولت د رشید خان الهداد انصاری په ماتده کی و یلی دي :

په یوه آه یی ارواله تنه بیل شو

په تاریخ دغین ونو نحی بی سفرؤ (۱۱)

۱۰۵۸

ددولت تاتوبی :

دپښتانه شعراء په لوسري توکڅ کی دد ولت تاتوبی په احتمالی دول سره «رشید آباد» بنو ولسوی او فاضل مؤلف ددولت له دغو بیتو څخه دااستدراک کړی دی:

په «رشید آباد» به عید شی که یو ځل بیا

د دکن په سفر تللی یاران راشی

(۱۰) الهداد دجلال الدین (۱۰۰۹ ه ق مړ) زوی، دمیا روښان لمسی و، لومړی وار په (۱۰۲۶ ه ق) کال دشمالی هندوستان پاچا مغل جهانګیر (۱۰۱۴ ه ق ـ ۱۰۳۷ ه ق) ته ایل سو، جهانګیر د رشید خان خطاب ورکړ زوی او وروریې برمته څنی وګرزول او دی یې دبنګښو له مغلی حاکم (مهابت خان) سره بیرته «روه» ته رخصت کړ، الهداد په ۱۰۲۸ ه ق کال بیا مغلوته پورته سو، ترماتی وروسته جهانګیر له هندوستان ته وروستل سو، جهانګیر بیا و نازاوه منصبدارئی کړ او په دکن کی یی د جنګیدو نکومغلی لښکر و په مرسته دهندوستان جنوب ته ولیږه ، الهداد دمغلو په نوکری کی خلو رزری منصب ته ورسیده (وګوری، تزک جهانګیری ۱۹۲، ۲۷۱، ۲۹۰ مخونه؛ مآثر الامراء ۲/۲۳۸ مخ)

(۱۱) دبایزید روښان د کتاب په ۵۶ مخ کی د رشید خان دمرګ تاریخ ۱۰۶۸ ه ق راایستل سوی دی مګر دااستخراج سم نه دی او د مآثر الامراء ۲/۲۵۱ مخ او د دبستان مذاهب د ۳۱۱ مخ تر لیکنه څخه لس کاله زیات دی چی یوه (ی ـ ۱۰) په تاریخی ماده کی بې ځایه زیاته سوید .

دقا در په قدرت هیڅ مشکلات نه دي

چی «رشید آباد» ودان ؤ هسی بیا شی

داچی رشید آباد چیری واقع دی په دې باب دپښتانه شعراء پهلوسړی ټوک کی ۸۰ تفصیل نسته ، ، د مآثر الامراء د دوهم ټوک په ۲۵۰ مخ کی صمصام الدوله شهنوازخان کښلی دي:

"رشید خان (الهداد روښانی) دمئو په شمس آباد کی یو کلی ودان کړی ؤ ، باغونه یې جوړ کړی وو . کله چې دی په ۱۰۵۸ ه ق کال د ناندیر په صوبه داری کی مړ سو ، دده مړی یې دغه کلی ته راووړ او هلته یې ښخ کړ»

د صمصام الدوله ذکر کړی شمس آباد د شمالی هند وستان په اترا پر دیش (UP) ایالت کی دګنګا دسیند پرغربی غاړه باندی د اوسنی فرخ آباد په سیمه کی د یوه ځای نوم دی چی پخودا « منو » نومی سیمی له مضافاتو څخه شمیرل کیده او د دولت لوانی ذکر کړی رشید آباد دغه شمس آبادته څرمه پروت ؤ .

کریمداد روښانی هم پخپلو اشعارو کی شمس آباد او ګنګا رشید آباد ته څرمه ذکر کړی دی:

دریغا سیر ګلګشت رشید آباد می خواهم
تماشای پر یرویان شمس آباد می خواهم

می ومعشوق ګلرخسارو آواز خوش مطرب
کنارګنګ وسرو وسوسن آزاد می خواهم

په حالنامه کی هم د رشید خان دښخید لو ځای صریحاً رشید آباد ښودل سوی دی هلته یې کښلی دي :

« چون خانصاحب (رشید خان) صوبه دار اورنګ آباد بود ، درحویلی خود باغی خوب داشت (وی را) دران باغ دفن کردند ...

آخر بعد از چند ګاه نعش خانصاحب راازآن جاکشیده به رشید آباد آوردند ورشید آباد از مقدم مبارك شان ازسر نو آبادانی ګرفت.

لسم

وخیلخانه ها وفرزندان پیر دستگیر وازمردم روشنایی که بدکن رفته بودند باز آمد، دررشید آباد ساکن شدند و این شهر ویران بی رونق راازسر نورونق دادند.»

دحا لنامی‌یو بل مثنوی هم ددې سطلب داسې ملاتړ کوي :

روضه اش و اقع شده بر بحر گنگ
لنگرش دایم‌روان بر کورولنگ
بیش ازین دریا ازین جارفته بود
در ته این شهر اندك ماننده بود
خان همی می خواست‌درحین حیات
تاببارد با زا ین بحر حیات
لیکن مقصودش بر آمد بعد موت
در ته اقدام آن شه باز رفت

دلته داخبره دیا دو لو وړ ده :

رشید آبا د ددولت لوانی هغه ټاټوبی دی چې غالباً تر ۱۰۲۸ هق کال وروسته له‌رشید خان الهداد روښانی اونورو روښانیا نو سره دی هلته میشت سوی دی تر رشید آباد دمخه بې په روه کی دتا توبی تاکل گران غوندی ایسی .

ددولت مذهبی عقیده:

په روښانیانو پسې مخالفا نو دالحاد دېر تورونه‌لگولی‌دي خینی‌یې اباحتیه‌بولی‌خینی‌یې حلولیه او خوك يې دتناسخ .ملو په‌تومت کانرانوی‌اوخوك يې بیادنبوت‌ددعوی په‌توریه‌وژلو ثواب گنی.
پښتا نه وایی : « خو مره خو لې هو مره خبری » ، راسی ده! دخلکو خبری یوی خواته کښیږدو . بو وار ددولت روښانی مذهبی عقیده دده پخپلو اشعا رو کی ولټو واو گورو چې دده له خپلو وینا وو څخه راوزی ؟

دده خپلې وینا وې دادي :

يوولسم

کرانیم ه رحیم او رحمان دی
پر زمین هم پر اسمان دی
دوا ړه‌لاسه پری محکم‌نیسه‌دولته !
تر ان‌پری‌له اسمان‌دی‌د صمد اوړ د
چی یاری هرڅوك له‌ده غواړی دولته
محمدرسول ددوو کوتوعمیددی
د اصفت دپاك رسول دی
چی ظاهر باطن قبول دی
دی خاتم المرسلین دی
په تن پس، په روح پیشین دی
په اسمان یی نوم احمد دی
کوز پر مځکه محمد دی
د ده نور و چی عالم، شو
عرش، کرسی، لوح و قلم شو
شریعت رښتیا ویل د پیغمبر دي
حذر کړه له غلا زنا له غیبتونه
پنځ بنا حرام حلال پیژند کوی ده
عمل کړه په واړه حکم په رکتونه
زه «دولت» سني مسلم چار یار منمه
هم په‌خدای رسول راوړی دی ایمان ما
شاعري:
چی د خدای د رسول نوم یکی یاد یږي
شاعری ښه نو رمه کڼه تر دا ښه

ددولت دیوان:

د دولت لوانی دیوان چی‌له‌درو دفترو څخه‌جوړ دی. تراوسه نه دی چاپ او داد ی اوس و ار پښتو تولنی توفیق و موندہ چی د غه ناویاته اثر پښتني‌جامعي ته جایی توګه ورانديي کړی .

دوولسم

ددولت دغه چاپي دیوان۳۸۲ غزلې (۳۶) قصیدې(۱۱) رباعیات

او(۳) مثنوي ګاڼې لري .

دغه دیوان دغې قلمي نسخې له مخې خخه چاپ سوی دی چې دېر کلونه دپښتو ټولنې په کتابخانه کې خوندي وه ، بیایې دمطبوعاتو په کتابخانه او وروسته یې دعامه کتابخانې په قلمي خانګه پورې اړه ور کړ شوه .

ددولت دیوان یوه بله قلمي نسخه په ۸۲۲۳م کې په برتش موزیم کې ساتلې ده ، دانسخه دخوشال خان تر سرپنې یو کال وروسته په ۱۱۰۰ هـ ق کال نقل سوېده م(۱۱)

له دې خخه څرګندېږي چې دیوولسم هجري قرن پای ته ددولت ددیوان مطالعې د پښتنو په ادبي حلقو کې ښه رواج موندلی ؤ . او دذوق تښتنا نو یې نقلونه اخیستل پښتنو شاعرانو یې دغزلو په اقتفاء اشعار ویل او تضمینونه یې ځنې کول دمشهور صوفي شاعر رحمان باباچې دخوشال دمرګ په وخت یې ادبي شهرت عروج ته نژدې سوی ؤ، داتضمین دغه مدعا ښه ثابتوي:

چې امید په عمارت ددې دنیا کا

دکاغذ په کښتۍ سیر دد ریا کا

داجواب «رحمان» هغه کاچې «دولت» وي :

« که دلبر د دیدن مې پیاپی را کا »

(د دیوان ۳۱ مخ)

ددولت ددیوان دوې قلمي نسخې د را مپور په رضالا ئبریرۍ کې هم سته دغه لائبریري دهندوستان داترا پردیش (UP) دایالت په رامپور نومي ښار کې واقع ده ، چې دپخواني روهیل کهند مرکز ؤ او هغه وخت د «آنولې» په نامه یادیده . (۱۲)

ددولت دوېنا نمونه:

هغه کس چې نورهمت بلند پروازدی

دوفا طمعه یې نه کاله کرد ونه

پخپل حکم یې په هرلوري جارباسي

چې په خوله یې کره خناس دطمعې ملونه

---

(۱۱) پښتانه شعراء لومړی ټوک ۹۱ مخ .

(۱۲) رضالا ئبریري درامپور بریخې نواب رضاعلي خان (۹ ۱۳۳–۱۳۸۰ هق) ته منسوبه ده، دیار لسم .

دد یذن له ذوقه خکه‌یی نصیب شول
په دنیا پسی پریشا نه یې سکو نه
دوحد ت دباغ په سیل و تای نشی
په‌سرداري‌پاندي‌بندلکه‌و راغو نه(۱۳)
دجها ن په طبیبانو به روغ نه شی
چی‌په‌زړه یې‌دآزو لي‌دم‌زرغو نه(۱۴)
ناتما م سرشد دهر مسلم دښمن دی
خلقه یې فریفته کړه په مکر و نه
د نا دا نو و خصلت و ته عجب یم
چی‌په‌جسربا ندی کړي دي کورو نه
نه همت د تنو تکل دوخته نه کا
په خرگند ورخته نمی دلاری سلو نه
دزړه حال په زبه هیڅ ویلای نشم
داخراب خاطرسی خوږدی له‌بیلتو نه
درد، محنت‌دعارف‌زړه‌هسی‌روښان کا
لکه نمري صا فی سو سی له صا بو نه
د فقیر د و لت په زړه بیغمی نشته
غیب دان صاحب خبر دی له‌درو نه

(۱۳) وراغ - کارغه، کارگه .
خوشال خان و یلی دي :

یو بنه‌باز یې خپل بابالره رانه غی
د«اشرف» سرغی که‌بردی‌ترورغو

(ددیوان ۲۲۰ ، مخ)

(۱۴) آز- حرص .
اشرف خان هجری ویلی دي:

دتن شاه دی و زیران اری د ښکه
یو ته عقل وا یی خلک بل ته آز

(ددیوان ۲۳۴ مخ)

نحو را سم

رب یا رب زماسبق ؤ په دانن شپه
له ژوندونه می رمق ؤ په دانن شپه
هسی سخته لارېږي تلمه په تیاره کی
مهربان رفیق می حق ؤ په دانن شپه
پیر روښان لکه ملاح مدد یې راکړ
په ګرداب کې‌می‌زورق‌ؤ په‌دانن‌شپه(۱۵)
نوره شپه می لکه ورځ هسی‌رڼاکړه
د آشنا دمخ رونق ؤ په دا نن شپه

انسانه !

أي عجب په صورت‌ښکله موزون‌یې
آئینه د حق یې مثله بې چګون یې
په فی احسن التقویم په قرآ ن یا دیې
هسی نه چی نورحیوا ن په شاني دون یې
خدای کریم په پیر عنایت‌دربانديې کړی
درست‌په‌لاس دقدرت‌روغ درون بیرون‌یې
ستا په شا ن صورت بل‌نشته په جهان کی
ته انسان خبر له لوی علم لدن یې
وارہ دی ستا له طفیله پیدا شوی
په‌تحقیق‌دمخکی‌نور، څراغ د ګردون‌یې(۱٦)

(۱۵) زورق – کوچنۍ کښتی، کمکۍ بیړۍ .
کریمداد روښانی ویلی دی :
دعظیم دریاب په‌مخ یې دی جار بلمی
پخپله حکم دزبون لرګی زورق م
(ددیوان ۳۳مخ)

(۱٦)دڅراغ کلمه دلته بوه رجحایي ده . .

زړه پر ښتو ستا و باباته سجده کړي (۱۷)
د غه عیبي بختو ر سعید بیمو ن بي
ترتابه به پیدا یش کی وجود نشته
نه لوی پیر کامل دهر چار همنو ن بي

د دولت د شاعری روح:

دولت روښا نی شا عر دی ، د روښا نیانو د شا عر ی روح دو حدت او یقین (باو ر) تبلیغ او دشرك و گمان (پند ار او شك) . غند نه ده ، ددوی وحدت د اتحا د ، تر نیت او حلو له بېزا ره دی او خلا (بعد منظو ر) رو ح ، او زما نی ته دخدای په ستر گو نه گو ري . ځکه نو وايي : .

د توحید و ینا مي شنو ه پر زړه نز وله
سمبرا ده له اتحا د هم له حلو له

دغه راز د روښا نیانو یقین دایما ش په دتوت سر ه عیان لید ه دی ، عا رف چې د توحید مقا م ته و رسی نو بیا ته چې گو ري ذ (فاینما تولوا فثم وجه الله) نند ا ره و رته بر ښتې او هر لو رته چې غو ږونیسي د « انا اقر ب الیه من حبل الو رید » ا ز انگې بې تر غو ږ د کیږ ي ، ځکه نوشیخ فر ید ا لدین عطا رو یلی د ي :

چو ن یکی باشد همی نبو د دو یی
هم منی بر خیز داین جا هم تو یی

اومو لانا جلال الدین بلخي نا ري و هی:

ای قوم به حج رفته کجا ئید کجا ئید !
معشو ق همینجا ست بیا ئید بیا ئید !
معشوق تو همسایه د یو ا ر به د یوا ر !
در بادیه سرگشته شما درچه هوائید ؟

---

(۱۷) پر ښتو کلمه دلته دوې هجایي ده .

شپا پسم

گر دو رت بی صو رت معشوق یقنید
هم خواجه و هم بنده ، وهم قبله شمائید
گر قصد شما دیدن آن کعبهٔ جان است .
اول رخ آئینه بصیقل بزدائید

دولت لوانی دغه مطلب داسی بیانوی:

د یقین په نظر یو راته ښکاره شو
له اوله چې سی شو لئ په نظر سل کوت
چې خبر نن له مقامه د تو حید دی
هغه کس د سکمال کامل مرید دی
له تو حید ه به خبر شی بی گمانه
چې په نغوته د روښان مسکین بایزید دی
چه یقین د کاملانو په گفت ته که
هغه لوی مشرك گمراه، بدبخت عنید دی
مشرکان نه « نحن اقرب » خبر نه شو ه
حق وهر چا ته نژدې « حبل الورید » دی
د خو دیین سترگې ړندې دې نه یې وینی
داسی نه چې حق غائب شو ناپدید دی
ددې حال گواهان حسن ، بایزید جنید شوه
ملاروم ، شمس تبریز ، عطار فرید دی (۱۸)

---

(۱۸) حسن ، خیر التابعین حسن بصری چې په ۱۱۰ هـ ق مړ اوپه بصره کې ښخ دی .
بایزید — سلطان العارفین بایزید طیفور بسطامی په ۲۶۱ هـ ق (؟) کې مړ اوپه بسطام کی ښخ دی ، طیفوریه طریقه ده ته منسوبه ده .
جنید — سید الطایفه ابو القاسم جنید بغدادی چې په ۲۹۷ هـ ق کال مړ اوپه بغداد کې ښخ دی ، جنیدیه طریقه ده ته منسوبه ده . حسین بن منصور حلاج چې په ۳۰۹ هـ ق کال په بغداد کې ووژل شو ، د جنید له مریدانو څخه ؤ .
ملاروم — مولانا جلال الدین بلخی رومي چې په ۶۷۲ هـ ق د ترکی په قونیه *

مغربی ، سعدی حافظ جامی ، خاقانی (۱۹)
ارزانی ، میرزا ، مخلص ، احمد ، سعید دی (۲۰)
چې یاری هرڅوک لەدە غواړي د ولته !
محمد رسول د دو وکو نوعمید د ی
د وحدت مقام مکان د مو حدانو
یا د ول په هر یو اسم کیل اسمونه
په قعری د ریاب چې ګډ شي یو یسا د بیری
په جهان که هر څو ډیر دي د ریابونه

---

* کی مراوهلیه ښخ دی، مولویه طریقه چی د کبو ر په طریقی یو مخانګه ده ، ده ته منسوبه ده.
شمس تبریز — د مولانا جلال الدین بلخی له ملګرو و څخه و ، عرفانی اسرار یې څرګند ول ، په ۶۴۵ ه ق کال په قونیه کی و وژل شو.
عطار فرید — شیخ فرید الدین عطار د تذکرة الاولیا ، منطق الطیر او نورو مؤلف په ۶۳۷ ه ق کال مغلو ووا ژ ، په نیشا پور کې ښخ دی.
(۱۹) مغربی — مولانا محمدمغربی ناثینی د شیخ محی الدین ابن عربی له منسوبینو څخه یې دخلافت خرقه مو ندلې وه، له شور دولت شعرونه یې ویل، په ۸۰۹ ه ق کال مړ دی.
سعدی — شرف الدین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی چې د ۶۹۱ او ۶۹۴ ه ق ترمنځ مړ او په شیراز کې ښخ دی
حافظ — شمس الدین محمد حافظ شیرازی چې په ۷۹۱ ه ق مړ او په شیراز کې ښخ دی.
جامي — مولانا نورالدین عبدالرحمن جامی هروی (۸۱۷ — ۸۹۸ ه ق) په هرات کې ښخ دی.
خاقانی ـ افضل الدین بدیل بن علی شروانی آذربایجانی چې په ۵۹۰ ه ق کال مړ او په تبریز کې ښخ دی.
(۲۰) ارزانی — روښانی شاعر ارزانی د برهان خان قصوری خویشکی زوی چې تر ۱۰۱۰ ه ق پورې یې ژوند یقینی دی.
مرزا — روښانی شاعر مرزاخان او رمړ چې په ۱۰۲۰ ه ق کال په دکن شهید شو.
مخلص ـ روښانی شاعر علی محمد مخلص.
احمـــــــد ؟
سعیـــــــد ؟

الله اسم

ددولت عروضي اشعار :

پښتو نظمونه چه په عروضي میچ تللې کیږي ، زیاتره پر سیلابو تونیك (هیجایي) شمار او سیستم برابر څیږي . مگر په پښتو ادب کي داسي نظمونه هم سته چي د خلیل بن احمد فراهیدي او دهغه د پیروانو مستخرج سیستم باندي برابر راځي ، زه د خلیل بن احمد عروضو ته رکني عروض وایم او رکني عروض زما د څیړني لهمخه په پښتو ادب کي تقریباً څلور سوه کاله سابقه لري څوك چه په پښتو منظوم ادب کي څیړني کوي ، هغه د پښتو پر رکني عروضي نظمونو هم پیښیږي او مجبور یږي چه څه پروړ غیږي .

په دې لړکي ما د (ږوږمې) د ۱۳۴۰ ش کال په یوه گڼه کي د عبدالعلي اخند زاده شاکر (۱۲۹۹-۱۳۶۵ ه ق) پنځه غزلي له رکني عروضو سره سم تقطیع او څیړلي کړي (۲۱) تر دې یو کال دمخه هم د نوموړې ږوږمې په مجله کي د یوه بل پښتانه شاعر شرف د رکني عروضي نظمونو په باب زما یوه مقاله خپره شوې وه (۲۲) په دې مقاله کي ما د شرف شاعر دری غزلي پهیوه رکني عروضي سیستم تقطیع کړي او څیړلي وې .

د دغو دوو غزلو رکني تقطیع ته د شرف شاعر دې بیت زما پام را اړولی و :

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

ستا که باور په کلام شي د شرف کم دی هنر

واخله میزان د عروضي راپسې هر حرف وتله

دشرف شاعر د رکني عروضي غزلو له نوندلو سره د پښتو رکني نظمونو سابقه دوه سوه کاله قدیمه شوه ځکه چي نوموړی شاعر د دستر نوالو اك غازي لوی احمد شاه بابا معاصر و .

مگر ددولت لواني د رکني عروضي غزلو پیدا کیدلو داسابقه نوره هم زیاته کړه او د زونیمو سوو کالو ته یې ورسوله .

---

(۲۱) وگوری : د ږوږمې مجله د ۱۳۴۰ ش کال د قوس او جدي گڼه.

(۲۲) وگوری : د ږوږمې مجله د ۱۳۳۹ ش کال وروستي گڼه .

د «دولت» درکني عروضي غزلو موندل دخوشال خان دا اد عا چې په په ۱۰۹۵ ه ق کال یې پخپله یوه غرا قصیده کې کړیده هم ماتوي د ی وایی :

بند و بست دپښتو شعر ما پیدا کړ
کنه شعرد پښتو وغیر سیال (۲۳)
نه یې وزن نه‌تقطیع نه‌یې عروض ؤ
دومصراع یې‌دحفیف بحردوه‌تال(۲۴)

(دخوشال خان مرغلرې، ۶۰۷ مخ)

«دولت» درکني عروضي غزلو په تنظیم کې عروضي بحراو وزن ته خاصه توجه لرله او دده دابیت دې مطلب ته صریحه اشاره کوي :

« داوزن دی‌صحي یې وکړه نظر   فاعلاتن مفا علنْ فعلات »

دادي دنوسوړي دغزلو په رکني تقطیع لاس پورې کوم او (نه) غزلی یې ترعروضي څیړنې لاندې نیسم:

(۱)

داجهان دی عجب په مثل بهار   مرګ‌وبیلتون‌پسې خزان لکه خار
دمنافق دي‌بد خو یونه څلور   خو د نما یی، کبر، حسد، انکار
بیوفایی ظلم، فساد که په‌ځان   نفس نا قص، لئیم، بخیل، بد کار
څوك تفاوت نه کامګر یو، یو   پاك ومشکوك، پلید، حرام، مردار
په قناعت، صبر عزیزشي سړی   په حرص‌ناصبور وي تل دپرخوار
ځای یې دوزخ‌شه جاودان‌پیشك   چې که نا حق ستم، دد ل آزار
توله د نیا دحق په نزد لا شی   ور که نادان په‌هیڅ دروح ګلزار
دیرعنایت کوي په هر مؤمن   خد ای قادر، کریم، رحیم، ستا ر
غواړي هر یوعطا له رحمه دده   ځینی د نیا ځینی بهښت ود یدار
نا اهل کم اد ب سړی لکه اور   و قنا ربنا عذ ا ب ا لنا ر
چې «اناالحق»ظهورووې منصور   په ملا ست یې کړ غر یب پر دار

---

(۲۳) داکلمه په‌اصل کې(سال) ده (؟)

(۲۴) ددې قصیدې‌دو یلو کال خوشحال خان داسې راوړی‌دی :

نوی سیا شت‌د..حرم(غصه)یې‌کال‌دی   په غلیم سې‌غصه‌وریژه‌دا کال (۱۰۹۵).

ښلام

پاك خالق ته هر صباح ، بيگاه
سجده کالمر ، قمر ، فلك ، اشجار
يو حقيقت ته جا بجا ظاهر
دير و مسجد ، کنشت په هر بازار

داروبي نشته بې د يدن هر گز
داد «دولت» دعشق په تير افگار

(۲)

چی لعل لب بی دي ځکلی دده
څه بی حاجت ، غرض په آب حيات
په قلم کښلی خطبی گوره عجب
په ښه عارض رقم ، له غيبه دوات
زنده دل زده قدرد يارد مخ
څه خبر دی په دار سوزا سوات
په سبب بل به غاړه نکړي ادا
چی مگرور که جان و تن بې زکات
چی دور کړ وفکر بې نکړي دځان
څه خبر يی په تا د چا شی برات
هر عبادت چی که په خود بينی
دا نه طاعت مگر چی دی سيئات

دښه دلبر صفت له دير و(څه) لږ
وايی «دولت» فقير په دا ابيات
داوزن دي صحی يی وکړه نظر
فاعلاتن (۲۵) مفاعلن فعلات

دا دواړه غزلی چی لومړي يی «څورلس» اودوهمه يی «اته» بيتونه لري په شپږ يزسپك «مسدس خفيف» بحر کی ويلی سوي دي ، چی سالمه ښه يی داسی ده:

فاعلاتن ـ مستفع لن ـ فاعلاتن (۲۶)
فاعلا تن مستفع لن فاعلا تن
:

دابحر چی په رکنی بحرونو کی ترټولو سپك بحر گڼل کيږي ، سالم وزن يی مطبوع اومستعمل نه دی ، بلکه مزاحفو شکلونو يی زيات رواج اوقبول موندلی دی ، ځکه نو پښتانه شاعر «دولت» هم خپلی دغه دوې غزلی په مزاحف وزن کی ويلی دي ، دده په غزلو کی « مستفع لن » چی دبيتونو په حشوه يعنی دوهم او پنځم رکنو نو کی

---

(۲۵) په قلمی نسخه کی «فعلاتن » کښلی دي .

(۲۶) د «مستفع لن» رکن وتد په خفيف بحر کی مفروق وي .

(شرح محمد بن علی الصبان ، ۱۰۳ مخ)

يوويشتم

راغلی دي مخبون شکل لري يعنی درکن دوهم صحیح ساکن توری (س). غورځيد لی دي چی (متفعلن) ځنی جوړسوی او بیا (مفاعلن) ته اوښتی دی (فاعلاتن) چی په عروض (دریم) اوضرب (شپږم رکن) کی واقع دی لومړی مقصورا و بیا مخبون سوی دی دقصر په اغیزه یې وروستی نون «ن» غورځيد لی او تر «نون» دمخه «تی» ساکنه سویده چی (فاعلات) ځنی جوړسوی او بیایې دخبن له امله لومړی الف غورځيد لی دی او «فعلات» ترې پاته دی.

ددغو اوښتنو (تغیراتو) په اغیزه ددې غزلو وزن شپږیز «مسدس» مخبون مقصور خفیف بحر نومل کیږي، چی ارکان یې داسی باید واوړل سی:

فاعلاتن مفاعلن فعلات

فاعلاتن مفاعلن فعلات

پارسي مثال يې:

زلف هارا	بتان چوتا	بدهند
فتنه راآ	گهی زخوا	بدهند

داوزن شرف الدین عبدالقهارسمرقندي «۸۹۶ ه ق مړ» دخپل کتاب: میزان الاوزان په «۵۷مخ» کی دخفیف بحر لهخوندورو «سطبوعو» وزنونو څخه بللی دی، د نظامی گنجوي (هفت پیکر) دابوالحسن امیرخسرو بلخی دهلوي هشت بهشت (۲۷) دحکیم ابوالمجد سجدود آدم سنایی غزنوي حدیقه (۲۸) دمولانا نورالدین عبدالرحمان جامی هروي سلسلة الذهب (۲۹) دشرف الدین نام حق او نور په دغه وزن کی ویل سوی دی. دلته د اباید وویل سی چی زموږ دپښتانه شاعر د لومړی غزلی په پنځه ویشتو ځایو او دد وهمی غزلی په لسو ځایو کی داخلو رازه تغییر پیښ دی:

---

(۲۷) د«هشت بهشت» مثنوي چی دنظامی گنجوي دهفت پیکرپه ځواب کی ویلی سویدی په ۷۰۱ ه ق کال نظم سوی دی.

(۲۸) حکیم سنایي دحدیقی له نظم څخه په ۵۳۰ ه ق کال فارغ سوی دی.

«پانصدوسی وچار رفته زعام پانصدوسی و پنج گشت تمام»

(۲۹) د سلسلة الذهب لومړی دفتر په ۸۷۷ ه ق دوهم په ۸۹۰ ه ق او دریم ترهغه وروسته تنظیم سوی دی.

دوه ویشتم

۱- فعلاتن : چې د «فاعلاتن» مخبون شکل دی په لومړی غزله کې یوځای دبیت په صدر« لومړی رکن» او دوه ځایه په ابتدأ «څلرم رکن» کې واغلی دی په دو همه غزله کې فقط یوځای په صدر کې لیدل کیږي داراز تغییر یو مطرد او جا ئز تغییر دی دلسان الغیب شمس الدین حافظ شیرازي په کلام کې یې مثالونه دادي :

فاعلاتن ـ حال دل باتو گفتنم هوس است

فعلاتن ـ خبر دل شنفتنم هوس است

فعلاتن ـ طمع خام بس که قصهٔ فاش

فاعلاتن ـ از رقیبان نهفتنم هوس است

۲- فعلن ـ چې د «فاعلاتن» محذوف مخبون شکل دی، په لومړی غزله کې دوه پلاو په دو همه غزله کې شپږ واره په عروض « دریم رکن» کې راغلی دی، په معراج العروض کې دداسې تغییر دجواز فتوی کښلې ده ؛دحافظشیرازي په کلام کې یې مثال دادی.

از برای شرف بنوك مژه ـ فعلن

خاك راه تو رفتنم هوس است ـ فعلان

۳- فعلن :- چې د «فاعلاتن» مشعث محذوف (۳۰) یاد ځینو په قول اصلم (۳۱) یا مقطوع (۳۲) یاابتر (۳۳) شکل دی، په لومړی غزله که شپږ ځلې او په دو همه غزله کې پیلا په عروض کې لیدل کیږی، ددې جائزاو مطرد تغییر مثالونه دحافظشیرازي په کلام کې ولولئ :

وکه د ردا نه چنین نا زك ـ فع لن

در شب تا رسفتنم هوس است ـ فعلان

برخ سا قی پرې پیکر ـ فع لن

می خروشو بنوش با ده ناب ـ فعلان

۴- فعلان : چې د «فاعلاتن» مشعث مقصور (۳۴) یا اصلم مسبغ (۳۵) یا مقطوع محذوف مسبغ (۳۶) یا ابتر مسبغ (۳۷) شکل دی . دلومړی غزلی په ضرب «شپږم» رکن

---

(۳۰) (۳۳) رسالهٔ معراج العروض، قواعدادبیه ۱۹ مخ .

(۳۱) (۳۴) تحقیق انتقادی در عروض فارسی ۱۲۹ مخ ـ میزان الاوزان ۵۷ مخ .

(۳۲) (۳۵) د چهار گلزار ۳ گلزار ۹۲ مخ ـ ۸۰ مخ ،عروض سیفی ۳۶-۳۷ مخونه ـ معیارالاشعار .

(۳۶) (۳۷) محیط الدائره ۱۲۳ مخ ـ معراج العروض .

ذولس واره او په‌عروض«دریم رکن» کی‌دوه پلالیدل کیږی ،داز خاف ددوهمی غزلی په ضرب (شپږم رکن) کی هم دوه محایه پیش دی .ددې جائز او مطر دتغییرمثال د حافظ شیرازي په کلام کی ورا ندې کوم :

	اې صبالم	شبم‌مدد	فرمای۔ فعِلان
	که‌سحر گه	شگفتنم	هوس است۔ فعِلان
فلاعلاتن ۔	هر گل نو	که شدچمن	آرای ۔ فعِلان
فعلاتن ۔	اثر رن	گ‌صح	بت‌اوست ۔ فعلا ن

ددغودوو غزلو تقطیع په لومړي او دوهم جدول کې وګورئ :

(۳)

هر نفس هر زمان په لیل و نهار
جلوه‌ګر دی خفی ،جلی دلدار

مخ یی دی بې فنا ، بقاخورشید
پاك و نازك‌بدن ،لذیذ ګفتار

د لبري کا په زلف و خال ابرو
په کرشمه کبر په کج رفتار

باغ کامل شه میوه‌پر رنګ‌رنګه
خوندوبوی ګوینی وي دهر اثمار

صاد قان عا شقان له شوقه دده
هر نفس څښی دغم شرا ب ناچار

تول‌عالم دعشق‌په‌می مست دی
خار و خس د ا دغه د رو دیواز

خودتماشا که خودعشق معشوق
هستی با قی نه ده دهیڅ اغیار

ته کریم رادشکك له او ره‌اسان
و قنا ر بنا عذا ب النا ر

کاته په تورکه تل ونورو ته‌نور
چه‌د«دولت»شه مخ‌و مخ‌ته دیار

(۴)

اې‌چی دایم جابجا ځر ګند
نه‌وینم غیر یی‌له تاځر ګند

هغه دانشته هیڅ له تاسره بل
له هغه شر که یی جدا ځرګند

چې په توحید دحق نظرلرې تل
ګل خلق پټ وینی خداځرګند

داهسی مخ به چالیدلی نه وي
بی ردا پټ یار دا ځر ګند

«دولته» دل یسې پر نعم مه تره
داجهان قطعی دی فنا ځر ګند

څلورویشتم

نشته اول آخر نها ن خر کنـد | بې دبېحدله‌شان‌نشان‌خر کند
ذاتساز چې‌جلوه و کړه‌دمخ | تو له عالم‌ته‌بې که ځان‌خر کند
خو پسې تير نشي له مال وسر | دې نه‌کاسخ‌چیر ی‌آسان‌خر کند

«دولته» گوره‌تل وسخ ته ددوست
بلو جود شرك كنه كمان خر كند

دادرېغزلی چې لوسړ ی بی نه ، دو همه بی پنځه او دریمه بی خلو ریتو نه لرېپه خفیف مزاحف بحر کی و یلی سوی دی، ددېغزلو په حشو کی واقع مستفعلن رکن هم مخبون‌دی چې مفاعلن ځنی جوړسوی دی په ضرب شپږم رکن اوعر وض دریم رکن کی واقع (فاعلاتن) فعلان ته اوښتی دی (فعلان) د(معراج العروض) معیار الاشعار او محیط الدایره دمؤلفینو په قول دفاعلاتن ابتر مسبغ شکل دی چی دابتر (حذف +قطع) په اغېزه فعلن ځنی جوړ اوبیادتسبیغ له امله تر وروستی (نون) د مخه الف ورزیات دی ځینی بیا وایی چې په (فاعلاتن) کی لومړ ی د تشعیث په اغیز دمجموع وتد (علا) یو متحرك توری(ع)غو رځیدلی او(فالاتن) سوی دی بیانو دقصر له امله‌دو رستی‌خفیف سبب (تن نون ایسته سوی او (تی) ساکنه سوې ده (فالات) ځنې پاته دی اوفع لان ته اوښتی دی.

سیفی عروضی او دچهار گلزار مؤلف له فاعلاتن ځنه دغه جوړسوی‌شکل (فع‌لان) مقطوع مسبغ بولی ځکه چه ددوی‌په قول له فاعلاتن رکن ځنه د وروستی‌خفیف سبب او دو تد مجموع دو روستی‌ساکن توريغو رځول او بیاپه پاته برخه کې دو روستی‌توری ساکنول قطعه بلله کېږي چې‌فاعل (بې) حاصل‌دی (فاعل) چی مشهو روزن‌ته واړول سی (فع لن) ځنی جوړیږي او بیا دتسبیغ په اغیزه تر وروستی نون‌وروسته یوالف ورزیاتوی‌چې(فعلان)سی.د میزان الاوزان مؤلف عبد القهار سمرقندی و پرویزخانلري بیا(د فع‌لا ن) نوم اصلم مسبغ ایښی‌دی.خو په‌هر نامه چې‌وی‌ددې‌وزن افاعیل داسی او دول کېږي .

پنځه‌ویشتم

فاعلاتن مفاعلن فع لان

فاعلاتن مفاعلن فع لان

پارسي مثالونه يې:

يار بر رخ زخط نقاب انداخت

پرده آخر به رويِ آ ب اند اخت

* * *

از طبايع هرآنچه‌سو جو داست

آدمی‌ز ان ميا مقصود است

د پښتانه شاعر دولت لو اني د رد ريمي‌غزلي په نهو ځايو کي څلو رراز،
د څلرمی غزلي په‌څلوروځا يوکی يو رازاو د پنځمی غزلي په دروځايوکی
دوه‌رازه تغيير و نه پيش دي ددالسی تغيير ونو د جو از ورواج بحث
دلوسرِ ى او د وهمی غزلي د تغييراتو په څيرنه کي تير سوی دی دلته بی
کتې مت په دغه وزن کي څو مثالونه وګورئ.

په اردو ژبه کی :

واعظاچهو رذکر نعمت خلد ـ فعلان

کر شر اب و کباب کی باتیں ـفع لان

عشق هی تا زکا روتا زه‌خيا ل ـ فعلا ن

هرجگه‌اس کی اك نئی هی چا ل ـفع لات

(مسر)

پا رسی مثالونه يې د شيخ فخر الدين ابراهيم عراقی (٦٨٨ هـ ق مر) په
يوه غزله کی ولولئ:

١ـفعلاتن ـ دل ودين و خر د زدست بد اد ـفعلا ن ـ ٢

فا علاتن ـ هر کر اجر عۀ بدست افتا د ـ فعلا ن

وانکه دل بست درسر زلفش ـ فع لن ـ ٣

ما هی آسا سيا ن شصت افتا د ـ فع لا ن

هر که پابر سر جها ن ننهاد ـ علا ن
همت او عظیم پست افتا د ـ فع لا ن

فعلاتن ـ سر جا ن و جها ن ندا رد آنك ـ فع لان
درسر ش با دۀالستافتا د ـ فع لا ن
هان عراقی ببر ز هستی خو یش ـ فع
نیستی بهرمات هست افتاد ـ فع لان

نو ر مثالونه يې:-

فاعلاتن ـ تابیایدبجاشنی گیری ـ فع لن
شکرازمصر و سعدی از شیر از

(کمال خجندي)

چشم گریان کجا وابر بهار ـ فعلان
زان چکد آب و خون ازین بسیار ـ فع لان
شیخ ما لید دست و پیش نشست ـ فع لا
برد اول بنان وحلوادست ـ فعلان

(جامی هر روی)

ددغو دروغزلو تقطیع په دریمم، خلورم او پنځم جدول کې وګورئ.

(٦)

ای چی عاقل بې رحم مړه په کم زاد باندې
چی سبق واخلی ملا مت که په استاد باندې
چی توکل په نصیحت وکه طالب شه دحق
توله دنیا له لاشی ده په آزاد باندې
په جهان مړه محبت په قرآن وکړه نظر
چی ارم غبنه له دوزخ شه په شداد باندې

یاندفرمو نو په لښکر په خه دو پاچا شه غلیم
پابلا باد شه دغیرت (۳۸) ولی په عادباندی
زیاته ظالم چی ظلم کاندی عبادت نه نوي
عسی باور یی ددل نشی په ایداد باندي (۳۹)
چی مسافر دطریقت یي برابر نه په لار
تیر (دي) رحمت وي دپاڅو په امداد باندي
په ارادت دي دقدرت کړه خلق و اره فرار
عرش و کرسی زمکه آسمان همه پر باد باندي
که ته خالق په فقیرانو شفقت نه کوي
بل دربي کوم دی چی مظلوم وکه فریاد باندي
عسی رحمت کړه په دولت الله پر شاه عرب
چی عبادت یي کړی نه وي وشی داد باندي

ددولت اوانی دا غزله په رمل مثمن (اته یزرسل) بحر کی وبلی سو چی ددغه بحر شکل دا دی :

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

پارسي مثال یی:

داشتم خوش رو نگاری باسر زلف نگا ری
خوش بو دبا زلف یاري داشتن خوش رو نگاری

اردو مثال یی :

هم ظفر همین اس په مفتون خوار و رسوا زار و محزون
و یه مانی یا نه مانی و یه جانی یا نه جانی

مګر دا غزله په سالم وزن نی نده خکه نو پرد غه وزن نه برابریږي . د دی پښتوغزلی په حشو (د وهم ، دریم ، شپږم ، اووم (رکن) نی فاعلاتن مخبون سوی دی یعنی

---

(۳۸) داکلمه په متن کی غیرت هم لوستل کیدلای سی
(۳۹) ایداد . توبیخ ـ مجازات حمید و یلی دی .
چی په مادی هم له مادی بر ناحق دبل ایداد کړم

لو مړی الف ځنې غورځېدلی او (فعلاتن) پاته دی په ضرب (آتم رکن عروض (ځلورمه رکن) دی فاعلاتن په (فع لن) اوښتی دی چې دا یو په اختلاف دفاعلاتن ابتر یا مقطوع یامشعث محذوف یااصلم شکل بلل کیږی (.م) یعنی دفاعلاتن رکن ورو ستی سبب خفیف (تن) او دو تد مجموع (علا) یو متحرک توری غورځیدلی دی درمل بحر دغسی مزاحف وزن رمل مثمن مخبون ابتر وزن بلل کیږی ځینی کسان ئې دابتر پر ځای مقطوع یااصلم یامشعث محذوف هم بولی ـ ددې وزن افاعیل داسی اوډل کیږی .

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

پارسي مثال ئې:

مژده ای دل که مسیحا نفسی می آید

که ز انفاس خوشش بوی کسی می آید

(حافظ شیرازي)

اردو مثالونه ئې :

عشرت قطره هی دریامین فنا هوجانا (۳۱)

درد کا حدسی گذرنا هی دوا هوجانا

(غالب دهلوی)

* * *

دردهی جان کی عوض هر رگ وپی مین ساری (۳۲)

چاره گر هم نهین هونی کی جو درمان هوگا

(مؤمن)

(.م) ددې اختلاف تفصیل ددریمې غزلی په ځېړنه کی تیر شوی دی.

(۳۱)، (۳۲) داردو ژبې په دغو دوو بیتونو کی (مین) کلمه چې دپښتو (کی) معنی لری په دوه ډوله تقطیع شویده په لومړي بیت کی دلنډې یامطلقی هجا او په دوهم بیت کی داوږدې یا مقیدی هجا پر برابری راغلی ده یا په بل عبارت په لومړی بیت کی د(مین) کلمې مجهوله یاء پر حرکت او په دوهم بیت کی پر حرف شمیرلی شویده.

د«دولت» دغه غزله نه بیتونه لري او په لسو ځایو نی یې (دری) رازه تغیر پیښ دی:

۱ـفعلاتن: چې یوځای په ابتداء (پنځم رکن) او دوهمه پلا په صدر (لومړي رکن) ی د(فاعلاتن) پر ځای راغلی دی دغه جائز او مروج تغییر مثالونه دادي:

فعلاتن-خم ابروی تودر صنعت تیر اندازي
فاعلاتن- بستد ازدست هر آنکس که کما نی‌دارد
(حافظ شیرازي)

فاعلاتن - ازین هر مژه ام آب روانست بیا - فعلن
فعلاتن -اگر میل لب جو وتماشا باشد - فع لن
(حافظ شیرازي

۲ـفعلن: چې او ودځایه په عروض (څلورم رکن) کی راغلی دی‌ددې جائز او مطرد تغییر مثالونه دادي:

خوش بود جانب گلزار رونسیم‌سحری - فعلن
غلغل بلبل ود ورقدح گلناری - فع لن
بسکه از اشک منت پای فرورفت بگل - فعلن
مردم چشم مرااز تو حیا می آید - فع لن
(حافظ شیرازی)

۳ـفعلان: فقط یوپلا په عروض (څلورم رکن) کی راغلی دی ددی جائز او مطرد تغییرمثالونه دادی:

نکهت مشک ختن می وزد ازبادنسیم - فعلان
کاروانی مګر ازملک خطا می آید - فع لن
(حافظ شیرازی)

شادی مجلسین در قدم مقدم تست - فعلا ن
جای‌غم باد برآن دل که نخواهد شادت - فع لن

ددې غزلی تقطیع په شپږم جدول کی وګورئ:

دیرشم

اې چې عاشق يې په اشنا باندې — نور نظر مه کړه په هيڅ چا باندې
هر چې عاشق شي ددلبر په جمال — غم شه شيرين لکه حلوا باند ې
د اجهان پل په حقيقت يا د دی — اخبر کا و لی سأ و ابا نـد ې
له نصيحت کوې ته سم څه په لار — ز انده تهمت که په بيتا باند ې
دا په عذ را لکه وامق شه سين — يا نه مجنو ن شه په ليلا با ندې

زربه شي کا نی د کامل په رضا
کـه نظر و کـړې د کيميا با ندې

داپښتو غزله هم په رمل بحر کی د ه څوارکان يی شپږ دي ځکه نو رمل مسد س بلل کيږی ددې غز لی په حشوه (دوهم و پنځم رکن) کی د فعلا تن رکن لو سړی الف غو رځيدلی دی ځکه نو مخبون بلل کيږی او په عروض (د ريم ر کن) او ضرب «شپږ م رکن» کی له فاعلاتن څخه «فع لن » جوړ سوی د ی چی ابتر يا مقطوع يا مشعث محذوف يا اصلم با له سی د اوزن چی رمل مسدس مخبون ابتر يا دځينو په قول دابتر پرځای مقطوع يا اصلم يا دشعث محذوف باله کيږی افاعيل يې داسی بايدو او ول سی:

فاعلاتن فعلاتن فع لن
فاعلاتن فعلاتن فع لن

پارسي مثال يی:

ساخت محراب ملائک رويش
سجده بر د ند يکا يک سو يش

« سبحةالابرارجامـــی »

په د ې غزله کی چی شپږ بيتونه لري دو مرازه تغيير سته چی په څلورو ځايو کی پيښ دی دداسی تغيير و نو رواج دمولا ناعبدالرحمن جامی هروي په کلام کی وګوری:

زغم بی زریست چهر ه چو زر۔ فعلن
سر خ رو يی دهدت درمحشر ۔ فع لن

«سبحة الا بر ار ۹۳ مخ »

کر دۀ عالم گل منزل دل ـ فعلن
ا ز تو تاعالم دل صد منزل ـ فع لن

«سبحة الابر ار ٦٠ دمخ»

شاه والا گهر دریا کف ـ فع لن
که فلک گوهر او راست صدف ـ فعلن

(هفت او رنگ ۹ دمخ)

سر د سهرو ن سی ۀ لکدالنه بالاکه ین الف ـ فعلان
نخل سرما زده کی طرح سی جل جا ؤن کا ـ فع لن

* * *

دیگها آخر نه که پهو ری کیطرح پهوټ گئی ـ فعلن
هم بري بنی تری کیون آپ نی چهیړا هم کو ـ فعلن

(ذوق)

د دې غزلی تقطیع پهاووم جدول کی و گوری:

(٨)

سر کټوي بهترله هسې عمر هچې جانان نلري	نه طلب کاندې دتر بت سر و سامان نلري
مخ یې د ی شمعه جهانسوزه نوراني بر تو	حیف عاشق چه دلو جان په ده قربان نلري
که ددنیا په خزانوشی په فر عون وعزیز	خوار و مفلس یې گنه قطعی چه عرفان نلري
ساحر ویان دجهان گل بیوفا دي لکه گل	اشنا یی کړه له دلدا ره چې هجران نلري

په طر یقت دحقیقت دروهه «دولت »چې (دی) یار
حاجب و شحنه و بیا ده د رود ر با ن نلر ي

(٩)

سر ده دي دل چه شب و روزیې محبت نلري	نه ارادت دعبا دت کوی قوت نلري
دل دمؤمن دا هسی نه وی مگر دل دشني	چې همه عمر سلا مت وي ملالت نلري
عاملادا ن که له درو یشه گریز ان ریځه شو	... له ملائکه سر ه صحبت نمري (٣٣)
مال به بي مار	چې بخیلی که لئیمی که سخاوت نه لري (٣٤)

---

(٣٣) ، (٣٤) داخایونه ددولت یه قلمی دیوان کی نه ولو ستل شوه .

ملك عجب زیب ونمایش ده آرایش په عدل — ټک بهشی زړه له بطالت چی عدالت نلري
له عزیزی غواړی «دولت» (د) قناعت گنج دی
خوار او سائل وي هغه کس چی قناعت نلري

د «دولت» دواړه غزلی په رمل مثمن بحر کی دي په حشوه (دریم او څلورم رکنونو) کی واقع فاعلاتن رکن دخبن په اغیزه (فعلاتن) سوی دی په عروض (څلورم رکن) او ضرب (اتم رکن) کی واقع (فاعلاتن) فعلن ته اوښتی دی چی د فاعلاتن مخبون محذوف شکل دی یعنی دحذف په اغیزه دفاعلاتن و روستی سپک سبب (— تن) او دخبن له امله دلومړی سپک سبب (— فا) الف غورځیدلی دی داسی وزن عروضیان بحر رمل مثمن مخبون محذوف بولی افاعیل یې داسی او ټول کیږي :

فاعلاتن فعلاتن فعلن
فاعلاتن فعلاتن فعلن

پارسی مثال یې:

هرگزم نقش توازلوح دل وجان نرود
هرگز از یاد من آن سرو خرامان نرود

ددغه وزن دپښتو په لومړی غزله کې دوه وارزه تغییر په دوو ځایو کې پیښ دی په دوهمه غزله کې بیا دغه دوه وارزه تغییر په درو ځایو کې لیدل کیږي:

۱— فع لن: دلومړی او دوهمې غزلې په عروض (څلورم رکن) کی راغلی دی جواز او رواج لري مثالونه یې دادي :

حافظ از چشمهٔ حکمت بکف آور جامی — فع لن
بوکه ازلوح دلت نقش جهالت برود — فعلن

— —

گوئیا غنچه به آن لب زلطافت دم زد — فع لن
فعلاتن — که دهان خورد کند بادصبا از دهنش — فعلن
(کمال خنجندی)

دری دارشم

فاعلاتن	مفاعلن	فعلان	.
داچها دی	عجب پ مثـ	ـلِ بهار	
مرګ پل تن	پسي خـزا	لَتَ خار	
فعلاتن. دمنافق	دِبد خُيُوُ	نَ شـلور	
خُد نمـا يي	کِبَر حسد	اِنـکا ر	- فع لان
بي وفا يي	ظُلَمُ فسا	دَ پخان	
نفس نا قص	لـئم بُخل	بـد کا ر	- فع لان
خو تفاوت	نـکا مـګر	يَـو يَـو	- فع لن
پاتُ مشکُ	پَلِد حـرا	مـردا ر	- فع لان
پ قناعت	صبر عـزيز	ش سری	- فعلن
پ حرص نا	صبر وتل	دِ خار	- فعلان
خاي دو رخ	تَش جا ودا	نج تَشت	- فع لن
چي تَ ناحق	ستم . د دِل	آ زار	- فع لان
بتول دنيا	دحق پ نيز	لا شي	- فع لن
ورتـ دا	پ جنخ دُرُخ	گلـ زار	- فع لان
دي عنايت	کوی پ مر	مـوزن	- فع لن
داي قادر	کرم رحيم	ستـ نار	- فع لان
وار هـر يو	عطـا لَ رحـ	ـيم ده	- فعلن
فعلاتن. جن دنيا	خني بهشـ	ـت دار	
نا اهـل کم	ادب سری	لث اور	
فعلاتن. وقاربُ	بَنا عذا	بَن نار	- فع لان
چي آنَا حق	ظُهر دي	منصور	- فع لان
پ ملامت	ی کر غرب	پـردا ر	- فع لان
پاتُ خالق	ت هـر صبا	بـګا ه	- فع لان
سجدَ کا مـ	ـر قـمر . فلک .	اشجا ر	- فع لان
يو حقيقت	شَ جا بجا	ظا هـر	- فع لن
دَيرَ مسجد	گِنِش پـهَر	بـازار	- فع لان
دارُبي نشـ	ـت بي دِدَن	هـرګز	- فع لن
دا ددولت	دعرش پ يَر	افـګا ر	- فع لان

فاعلاتن	مفاعلن	فعلان- فعلات	
چي لعل لب	ی دي شکلـي	د ده	- فعِلن
څه ي حاجت	غرض پ آآ	ب حیات	
په قلم بنـ	ـلی خط ي گو	ر عجب	- فَعِلن
په بښ عارض	رقم ل غیب	دوات	
زند ول ده	قدر دیا	ر د مسخ	- فعلن
څه خبر دي	پدا رمز	اموات	- فع لان
په سبب بل	ب غار نکـ	ـر ادا	- فعلن
بي مکرور	ك جان تن	ی زکات	
چي دور رو	فکری نکـ	ـر دخان	
څه خبر لي	پتا دچا	ش برات	
هر عبادت	ج کې پ خد	بیني	- فع لن
دان طاعت	مکرج دي	سیات	
فعلاتن- دښ دلبر	صفت ل د بـ	ـر خ، لز	- فعلن
واي، دولت،	فقر پدا	ابیات	- فعلان
دا وزن دئ	صحي پ وکـ	ـر نظر	- فعلن
فاعلاتن	مفاعلن	فعلات	

په دغه بحر اولیا په حکمت شهید ... د مشهور شاعر میرزا اسد الله خان غالب دهلوي په کلام کښې یې مثالونه دادي،

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
الله اهل نظری کا سجدے دبنا پر احساب
شوق جگرود یعسته مژگاں یار تھا
آئینه دیکھ اپنا سامنہ لے کے رہ گئے
صاحب کو دل نہ دینے پہ کتنا غرور تھا

په دغه بحر کښې یې مثالونه د حضرت مولانا عبدالرحمن جامي هروي په کلام کښې ولولئ،

فاعلاتن فعلاتن فعلن
دیده راحت کجنین بي زبی ست
اثر رنگ بز یها ی وی ست
هستي هستي رنگ زی
هست نیلی سده رنگشته گزی

فاعلاتن	مفاعلن	فعْ لان	
هر نفس هر	زما پ لیـ	لُ نهار	= فعلان
جلوګر دی	خفي جلي	دِل مدار	
ګ ی دی لي	فد ، بقا	خُر شید	
پاك نازك	بدن لذِذ	ګفتار	
دِل بَري كا	پَ زُلفُ خا	لَ بر و	= فعْ لن
په كرشمه	كِبَرُ پكج	رفتار	
باغ كا بل	ش میوَ پُر	رَنْ رَنْ	= فعْ لن
خَنْدُ ئي ګو	نبِ وي دهر	اثمار	
صادقا ، عا	شقا لشو	قَ دده	= فعلن
هر نَفَس بني	دغم شرا	نا چار	
تو لَ عالم	د عشق پَ مَ	مَسْ دی	= فعْ لن
خارُخس ، دا	دغه ، درو	د یوار	
خُد تما شا	لك خُد عَشُقُ	معشوق	
هست باقي	نده دهِځ	اِغیار	
قافلې ځي	پ هر نَفَس	ر اخي	= فعْ لن
. . . .	. . . . .	پل وار	
ته كرم را	دَشك لاو	رَامان	= فَعلان
فعلاتن = وقِنَارَبُ	بنا عذا	بَنْ نار	
كاتَ په نو	لَك تل وَنو	رُتْ نور	
چي د دولت	شَ مغ ومغ	ت د یار	= فِعلان

فاعلاتن	مفاعلن	فع لان	
اي ج دا يم	ىَ جا بجا	خىر گمند	
نه وِ تنم غَيـُرُ	بي لَ تا	ثىر گند	
فعلاتن. هَغَ دانشـ	ـتَ هِغَ ل تا	سَر بَل	ـ فعلن
فعلاتن. لَ همه شِو	لَکَ لي جدا	خىرگند	
چي پَ توحِد	دحق نظر	لَرِ تل	ـ فعلن
کُل خلق پت	وِني خدا	ثىرگند	
دا هسي مخ	بَ چا لـدَلـ	ـيَ نوي	ـ فعلن
بي رِدا پت	وِبا رِدا	خىرگند	
.دولته"! دِل	ى پر نِعَم	مَتَره	ـ فعلن
داجها قطـ	ـعِ دىٔ[1] فنا	خىرگند	

فاعلاتن	مفاعلن	فعلان	
نشتَ اَوُ وَل	اَخِرُ نِهـا	خـرگنـد	
بې د بې‌حد	لَشا نشا	خـرگند	
ذاتِ سا ذَج	چِ جـلوَوَکـرَ	دمخ	- فعلن
تولَ عالم	ت يې لَکَ خُا	خـرگند	
خو پسې تِر	لنشې لَ ما	لُ سَـرَه	- فعلن
دَی نکا مخ	چِړې آسَا	خـرگند	
دولته، اِگوُ	رَنـتل ومخ	ت ددوُست	- فعلان
بل وُجُدُشِر	گنـه گـما	خـرگند	

فاعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فع لن	
اي چ عاقا	تہ رحم مكـر	پ كم زا	باد ي	
چي سبق وا	لِ ملامت	لتَ پ استا	باد ي	
چي تولَكُ كل	په نصيحت	ولتَ طالب	ش دحق	= فعلن
تولَ دنيا	للتلا شي	دَپ اا ڒا	باد ي	
په جها مكـ	ـتر محبت	پ قُراوكـ	ـتر نظـر	= فعلن
چي ارم خنبـ	ـكَل دوزخ	شَ پ شدا	باد ي	
يادفرعسو	نُ پتَ لبنكر	پخَ دريا	ش غليم	= فعلان
يا بلا با	ش دعبرت	ولِ په عا	باد ي	
يات ظالم	چ ظُلمُ كا	دِ عبادت	نكوي	= فعلن
فعلاتن هيں باور	ي ددِ ل نه	شِ پ ايدا	بادي	
بي مسافر	د طريقت	يُ برابر	ل پ لار	= فعلان
دي دِ رحمت	وِدپا كا	نُ پ امدا	باد ی	
په ارادت	دِد قدرت	لتَ خَلَقَ وا	ر قرار	= فعلان
عرش كرسز	ملكَ اسما	هَمَ پر با	باد ي	
كهتَ خالق	پتَ فقيرا	نُ شَفَقُ قَت	نكوي	= فعلن
بل دري كم	دچ مَظلُم	وَتَ فريا	بادي	
فعلاتن هيں رحمت	رپ دولت	لك پر شا	ه عرب	
چي عبادت	يَ كري نه	وِوَ شي دا	بادي	

فاعلاتن	فعلاتن	فع لن	
ای چ عاشِق	ی پ آشنا	با دي	
نو نظر مک	ر پ هِغ چا	با دي	
هر یچ عاشِق	شَ د دلبر	پ جمال	- فعلان
عم ش شیرنُ	لکَ حلوا	با دي	
دا جها پُل	پ حقیقت	با دی	
نا خبر کا	وَلِ ما وا	با دي	
کِ نصیحت	کو ته سم	ځ پ لار	- فعلان
دا دَ تهمت	کَ پ بینا	با دي	
یا پ عذرا	لکَ وا مق	شَ مین	- فعل
یات مجنُنُ	شَ پ لیلا	با دي	
زر ب شي کا	نِ د کا مِل	پ رضا	- فعلن
ک نظر وکر	د کیمیا	با دي	

فاعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعِلن	
مروِ بهتر	لَ هسي عمـ	ـرَچ جانا	نـلَري	
كه طلب كا	دِد قربت	سَرُساما	نـلري	
مخ يَي دي شمـ	ـعَ جهاسو	زَنُرَا ني	پرتو	= فع لن
خيف عاشِق	چ دلو جا	پ دَقربا	نـلري	
كدد نيا	پ خزانو	ش پـر عمو	ن عزيز	= فعلان
خارمفلس	ی گنه قطـ	ـع چ عرفا	نـلری	
ماهُرويا	دجها كل	بوفا دي	لَتَ گل	
آاُشنا يكـ	ـرل دِ لدا	رَچ هجرا	نـلري	
پ طريقت	دحقيقت	زُم دولت	چ دِ يار	= فعلان
حاجبو شحـ	ـنَ وُيادَه	دَرُدَرِبا	نـلري	

فاعلاتن	فَعِلاتن	فعلاتن	فعلن	
سرود دی دل	چ شبو رو	یَ محب بت	نلری	
که ارادت	د عبادت	کو قوت	نلری	
دِل دمؤمن	دا هسي نه(١)	وِ مکر دِ ل	دشقي	
چي شه عه	ري سلامت(٢)	وِ ملامت	نلري	
عام نا دا	ك ل در وي	ش گريزا	وځ شوا	
....	ل ملا ئك	سر صحبت	نلري	
مل عجب زي	بُ نمايش	لت آرايش	په عدل	
دلت بشي ده	ل بطالت	چ عدالت	نلري	
که عزيزي	غار دولت(٣)	(دا قناعت(٤)	گن دي	فعلن
خاز سائل	دي هغه کس(٥)	چ قناعت	نلري	

(١)(٢)(٣)(٤)(٥) دا رکنونه د فاعلاتن پر وزن دي. په پښتو کښي ددي مثال ډېر دی او د مشهور شاعر ابو الطيب احمد المتنبي (٣٥٤ ق مړ) په کلام کښي وګورئ:

لاتلومن اليهودي على ÷ ان يرى الشمس فلا ينكرها

انما اللوم على حاسبها ÷ ظلمة من بعد ما يبصرها

(ديوان المتنبي ٣٦٢ ج ١)

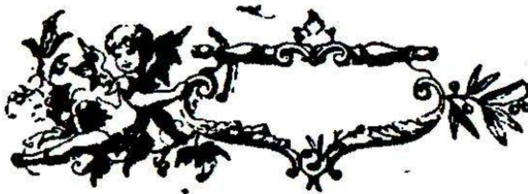
دلته په دوهمي مصرع حشوه (نل يهودي) د فاعلاتن د دوهم مصرع حشوه (ن فلا ين) د فعلاتن د دريم مصرع حشوه (م على حا) د فعلاتن او د څلرم مصرع حشوه (بعد ما يب) د فاعلاتن پر ځاي دي.

۲- فعلان : چی دلوسړی غزلی په عروض کی دوه واره او د دوهمی غزلی عروض کی پیلا راغلی دی درواج مثالونه یی په پارسی کی وګوری:

سالک ازنور هدایت ببر داره بدوست - فعلان
نه بجائی نرسد گر بضلالت برود - فعلن
(حافظ)

شاه رابه بود ازطاعت صد ساله زهد - فعلان
قدر یکساعت عمری که درو داد کند - فعلن
(حافظ)

دد غو دوغزلو تقطیع په اتم او نهم جدول کی وګوری.

څلورد یرشم

یو څو ضروری خبری

دادی د پښتو لرغونو شاعرانو د دیوانونو د چاپولو په لړ کې د دریو نیاتو د دوري د یو پیاوړي
او زبردست شاعر دولت لواني دیوان هم د چاپ ډګر ته را ووت ، داچه ددې دیوان په برخه
کې څه لیکل لازم وو هغه د پښتو ټولنې فاضل رئیس، د ادب او فولکلور د لوی مدیریت مدیر
ښاغلی ډاکټر سید الشاه پولاد او د ادبیاتو د پوهنځي د پښتو څانګې استاذ پوهاند عبدالشکور
رشاد لیکلي دي ځکه نو موږ د دیوان په برخه کې له څه لیکلو نه تیریږو او هغه څه چه د
دیوان د چاپ په برخه کې پر موږ پورې اړه لري په مختصر ډول یې بیانول غواړو .

له څه هم تر ... کنه حده پورې هڅه شوې ده تر څو دیوان په خپل اصلي شکل چاپ شي
او لاس پکې وړنه وړل شي خو ځینې داسې بیتونه او مصرعې شته چه نه را غلل چه سیلا بونه
یې کم وو او له نورو بیتونو سره یې د سیلا بونو له لحاظه مغایرت درلود، او غالب ګومان
دادی چه دا به د کاتب سهوه وي داځکه چه دولت لواني دومره د پښتې پا یې شاعر نه دی چه
دیوا او یا دوه سیلابونو د کمبود په ذریعه خپل ټول قیمتي اشعار له ارزښت نه وغورځوي
ځکه نو موږ مجبور وو د سیلابونو د پوره کولو په غرض یو توری او یا یوه کلمه چه د بیت
معنی ته تغیر نه ور کوي زیاته کړو چه دا زیات کړی توري او کلمې مو دلینده ی (   )
په منځ کې نیولي دي لکه (و) ، (یې) او داسې نور . یا داچه کومه کلمه کومه مصرع او
یا کوم بیت سم نه دی لوستل شوی نو د هغه پر ځای مو ټکي ایښي دي دا ځکه مو چه یا له
دوه قلمي نسخو په پرتله کولو بریالي شو و چه له نیکه مرغه دواړه قلمي نسخې دننه په ګران
هیواد کې موجودې دي . نورې کومې قلمي نسخې چه تراوسه پورې د هغوی د موجودیت
معلومات شته دوه قلمي نسخې دي رامپور په رضا لایبریرۍ کې د خطي نسخو په نهمه نمره‌ئید
او بله د لندن په برټش موزیم کې د د چه البته په دې کمه موده کې موږ و نه شوای
کړای چه له هغو قلمي نسخو سره هم نو موړې نسخې مقابله کړو ونو محترم لوستونکي
به زموږ عذر ومني . په مننه

(محمد عارف غروال)

اول صفت به کوم (۱) له بیچگونه چه پیدایې کړل هژده هزار قا مونه

دواړه کونه دنیستی په وجود و په قدرت یې کړل څرګند له کاف نونه

پر انگشت دارادت یې اشارت که په ګردش یې کړل بې پښې (۲) نه آسمانونه

پر او به یې رنګ کښیښوه په لرزه شوه پرې د پاسه یې محکمه کړه په غرونه (۳)

یې لګون ګنبذ ساز (۴) که بې الته شمس قمر باندې یې بل کړه مشعلونه (۵)

شب و روز یې له ګردشه پیدا کیږي په قدرت یې در ولي بیستونه

خلو رطبعې یې په لاس د بل و روړي څني روغ یې کړل څولونه صورتونه

د رحمت ابر باران یې قیاس وکه د کثرت باغ یې رنګین که په ګلونه (۶)

هر یو ګل چه په بوستان کښې شګفته شو د بلبل په زړه یې کښېښوه ډیر داغونه

میوه دارې ونې څولونه پیدا شوې دي هر هر یوې کې بېل بېل لذتونه

په آسمان زمکه چه شته دده ثنا که دیو، دد، سړي، پري، فرښتې سرغونه

له یوه رنګه یې څو رنګه جدا کړه لایزال دریاب چه وو هلمو جونه

د بهشت مهتر شفیع د امت د ی د ی په وروستي ورځ چه ودري صفونه

د معراج په شپه د عشق پر براق سور شه په یوه نفس یې پر یښوه طبقونه

---

(۱) دالبیرونی کتابخانی په قلمی نسخه کی «بکښم» راغلی دی.

(۲) دالبیرونی کتابخانی په قلمی نسخه د «پښی» پرځای «پښو» راغلی دی .

(۳) دالبیرونی کتابخانی نسخه :- پر اوبه یی زمکه کښیښووه په لرزه شوه بری دپاسه یی محکمه کړه په غرونه.

(٤) دالبیرونی کتابخانی نسخه :- «ګنبدیی» .

(٥) دالبیرونی کتابخانی نسخه:- «شمس قمر یی باندی بل کړه مشعلونه» .

(٦) دالبیرونی کتابخانی په قلمی نسخه کی له دی بیت نه وروسته بیتونه نشته داځکه چه په نوموړی نسخه کی اوله اودویمه صفحه ورکی شوی دی .

جبرئيل کرم پرواز شو ځني پاتو ‎ ‎ چه‌له‌دوسته‌يې وروره پرې آياتونه

ورته‌وې رسول دا نا مخلصه ياره ‎ ‎ تا له ما سره دې کړي صحبتونه

اوس له مابه‌بيرته ولې پاته کيږې ‎ ‎ د همت په زورراواخله قدمونه

ده وې يارسول الله په تا معلوم‌دي ‎ ‎ دديدار په زورمې سوځي وزرونه

يو و ينبته که‌له مقامه‌پورته تيرشم ‎ ‎ تجلي به زما و سوځي ځنګونه

چه مې ځای د قدم ؤ د رسره تللم ‎ ‎ له فتراکه مې دې نه وکښه‌لاسونه

چه رسول له هغه‌ځايه کښته راغی ‎ ‎ يوه فوځ ملائيک کړي و وسوالونه

چه‌په دوی باندې‌دې کوم‌امر راوړی ‎ ‎ يا رسول الله راو ښيه امرونه

ده وې ما په تاسې داامر راوړی ‎ ‎ بارد يګرداهسې مه کړی حجتونه

چه ادم خليفه مه ليږه پرزمکه ‎ ‎ دده قام اولاد به کړي ډيرفسادونه

دوی‌صرف‌بند کي کوي په‌پاکی‌تل‌ستا ‎ ‎ دوی به کړي‌زيار زناه ناحق‌خونونه

خدای‌وي‌اې‌فربنتو داهسې‌لافې‌مه کړئ ‎ ‎ زه له تاسې ډير داناييم‌په‌څيزونه (۱)

هغه‌فوځ فربنتې هسې‌شرمندشوې (۲) ‎ ‎ تر قيامته به پرتې وي سرنګونه

هر ساعت چه‌نصيحت‌رسول آغاز کړي ‎ ‎ کافران‌دې ورته‌نه‌دي‌بې‌مجنونه (۳)

په‌انګشت‌يې‌اشارت که‌ماه‌دوه نيم‌شوه ‎ ‎ د عظمت نامه يې لاړه په ملکونه

درجه د رسالت يې شوه بلنده ‎ ‎ دکسری‌قيصريې وران کړه‌محلونه(٤)

چه دده د شرع بارپرسر وانه خلي ‎ ‎ کوره ځولونه به سومي عذا بونه

لس‌ياران درسول‌قتي بهشتی‌دي (٥) ‎ ‎ دا اخبار دی نوشته په کتابونه

چه‌ايمان‌يې‌په‌ده‌راوړه په‌خدمت شوه ‎ ‎ صدرحمت په هسې‌شان کامل سړونه

---

(۱) دالبيروني تتابخاني نسخه :-خدای وی فربنتو داهسی لافی مه کا نږو زه ستاسی نه ډير ..

(۲) دالبيروني کتا بخاني نسخه:-«هغه فوج دفربنتی وهسی شرمنده شوه»

(۳) دالبيرو ني کتا بخانی نسخه:-کافرونو ورته ځوی بی جنونه.

(٤) دالبيروني کتابخاني قلمي‌نسخه:-

دبدبه د رسالت يې‌شوه بلنده ‎ ‎ دکسرئي قيصر يی وران کړمحلونه

(٥) دالبيروني کتابخاني قلمي نسخه‌کی:- «ولتي بهشت» راغلی دی .

چهار یاری خلیفه ؤ گوښی گوښی دخلو رو وارو به وایمه خو یو نه (۱)
ابا بکر صدیق یا رغار یاد شوی چه صفت یې قد افلح المو منونـه
یو کهنه کلیم یې و اغوستې ر پده شو په رضا(۲) دخدای(یې) بزل کړ مالونه
دوم یارعمر عادل په ده رحمت شه چه په ځای یې کړه ددین و اړه شرطونه
کرک، گوسپند، مزری، سړی به سره کړه تله روی زمین یې هسې زیر کړه په عدلونه
دریم یار عثمان غنې شب زنده دارؤ په پاکی پر هیز یې تل کړه طاعتونه
دی دا نا حلیم له کل نهی بری ؤ ښایسته د معرفت په خصلتونه
څلورم علی ستا ر د ا سلا م فتح دکفار لښکر یې نیست کړه په زړ گونه
خمس حواس بندي کول دفرښتو خوی دی(۳) په صا فی پاکی همیش ریا ضتونه
حقیقت د زړه طاعت دنبی حال دی المدام دمذکور یاددی په نفلونه (۴)
د مو لا ذ کر د زړه صیقل یاد شوی پری خلا سیری له کینی له غیر تونه
معرفت غیب دیدن دی بی جهته (۵) د جمیل جما ل بې شبه بې نمو نه
دبا طن په ستر گو هر چیر ې لیده شي دعارف مقصو د به څی تر شهرو نه (٦)
د قربت ذکر مقا م د سما معا ند ی پو هیده په تسبیحا تو اوازونه (۷)
بې مشلې عجب آواز په زیر و بم که داافلا ك لکه سرود اشیاء تارونه
په وصلت د وا صلانو یو کیده دي په یوه وجود شمیر ل واړه وجو دونه
چه همه جودونه یو واړه یو (۸) جو د که په دغه حسا ب تما م شي حسا بونه
وحد ت یگا نگې مکا ن دموحدا نو یا دول په یوه لسم کل اسمونه
په قعری(۹) دریاب چه گډشي یو یادیري په جهان که هرڅو ډير دي دریابونه
سکونت بلند مقا م له واړه پاس دی نور د ده د پلسه نشته مقا مو نه
د مسکین په رضا واړه چارې کیږ ي په هر هر یوه کښې کاندي خپل حکمونه
چار مقام څلور سیرونه مې بیان کړه د هر هر یوه صفت د وه د وه بیتونه

(۱) دالبیرونی کتابخانی قلمی نسخه کی «څلورو اړو به وواېم خویونه» راغلی دی.
(۲) دالبیرونی کتابخانی قلمی نسخه کی «په رضایی» راغلی دی .
(۳) البیرونی: «خمس حواس لره بندی کول دفرښتو خوی دی».
(٤) البیرونی : «المدام دمذکور یادله په نفلونه » .
(۵) البیرونی :- «بی هیته». (٦) البیرونی: «دعارف مقصود نیزوتر شهرگونه».
(۷) البیرونی:- «پوشیده» په تسبیحات داوازونه». (۸) البیرونی :« وجود که».
(۹) البیرونی : «په قهری» .

د مو لا له پته گنجه به خبر شي
د زړه حال سې په کا غذ باند ې اظهارکه
د معنی شاهد به سخ د رته څرگند که
جانبازان له سره تیر شوه یار ئې بیا موند
چه وصال ئې له دلدا رسره و شي
دلداده به بې د یدنه نه رغیږي
دهغه ایمان هر گز مکمل نه وي
هغه کس چه بلند همت بلند پر وازوي
له اصیله د بدی طمع نه شي
معرفت به بې اخلاصه حاصل نه کا
عبادت دزړه صافي صدق اخلاص دی
یو رښتی دحال له ذوقه خبر نه دی
قا نعان دقناعت دملک شا هان دي
په خپل حکم ئې په هر لوري جارباسي
دد یدن له ذوقه ځکه بې نصیب شو
د وحدت دباغ په سیل و تی نه شي
نا صبوري قنا عته خوا ز گدا ی دی
دجهان په طبیبانو به روغ نه شي
نا تمام مرشد د هر مسلم د ښمن دی
که سری په ډیر وبریتو مرد کیدلی
د نا دانو و خصال و ته عجب یم
دچارپای په دود بې غمه سرگ ئې هیردی(٧)

په اخلاص چه عمل کا پهداپند ونه
بل یاد گاري بې شی پاتې په کالونه(١)
که پهدا کلام عمل وکړ ې پښتونه
خودپرست په حجاب شوه په نام ننگونه
پرعاشق باندې هغه روح وي میمونه
چه ددرد علاج ئې تیر شي له قانونه
چه عام خلق ورته نهوایي جنونه (٢)
دو قا طمع به نه کا له گردونه
نه هرگز د بنوعمل کیږي له دونه
که په ډیر نما ز(٣) لغړ کازنکنونه
ناصبورگدایان گرځي په درونه (٤)
حکایت کا له فردا یا له پرونه
ناصبورگدایان گرځي په درونه
چه په خوله ئې کړه خناس دطمع سلونه (٥)
په دنیا پسې پریشان دي بې شکونه
پرسر داره باندې(٦) بندلکه ورغونه
په دنیا که زیات توانگر وي له قارونه
چه په زړه بې د آز ولې وي زرغونه
خلقه بې فریفته کړه په مکرونه
د سوشکدوزه همشته (دي) ډیرېږیتونه
په خپسر باندې بې کړید ي کورونه
په دنیا په زنانا زیږي په اسونه

(١) البیروني :ــ «بل یاد گاری شي پاتې په کاتونه» .
(٢) البیروني :ــ «مجنونه» .
(٣) البیروني :ــ «نما نځــه» . (٤) البیروني :ــ «نه چه ډیر رکوع رکوع سجود نفل لمنځونه» .
(٥) البیروني :ــ «ولونه» . (٦) البیروني : «ښنډ» . (٧) البیروني :ــ «چارپای پهدود گرځي مرگ دی ډیر ښه» .

مز را نيل چا ره په لاس ورته ولاړ دی
د وي غافل بغيمه کرځي لکه پسونه

دژوندو ناميداو پديقين يي کم شي (١)
سيم و زر يي خاطر غوا ړي به ځايونه

کم همت د تلو تکل دوخته نه که
په ځرګند ورځخه ځي دلاري ملونه (٢)

دنيکانو نصيحت په مکر نغوږي (٣)
چه بي تربيت اخيستي له ملعونه

همان په ښنې هر ګوره بي نيازي که
کاشکي رخت د هستي يو سم له مهو نه

د زره حال په ژبه هيڅ ويلی نه شم
داخر ابخا طرمي خوږ دی له بېلتونه

دد نيا د له ښهنه سر ايه به رحلت کړم
بي شما ره بي راکښې اينښي دي دمونه

چه له کبره ني قدم په ځمکه نښود
دهغو شاهانو خاوري شوه هډونه

هيڅ خبر د هيڅا نه راغی په بير ته
په دغي لاري ډير لاړه کاروانونه

ګل اندامو پرپالنګ باندي خوب نه کا
اوس ددوی له خاو دو زيږي ګياهونه

دهارون و فرعون حال و ګوره څه شو
چه ستيزه (٤) يي له موسی کړه له هارونه

نصيحت وعاقلانو ته کړای شي
و نادانو ته څوک څه وايي ورمونه

چه عمل په علم نه کوي زيان کاردی
بل به څيري بهره مو مي له مغبونه

په درګاه د پاک غني هغه قبليږي
چه باطن يي ارا سته وي له بيرونه

بي دردان د خوږ له حاله خبر نه دي
دهمت دروېزه غواړي له محزونه

دفقير دولت په زړه ييغمي نشته
غيب دان صاحب خبر دی له درونه

در د سخنت دعارف زړه هسي روښان که
لکه نمري صافي مومي له صابونه

به صفت د پاک يزدان دی
چه حضور په هر مکان دی

حد يي نشته په هيڅ لوري
عظيم بحر بي پايان دی

کل هستي له ده پيداشوه
د جمله هستيو کان دی

نحن اقرب اليه
را نيږدي و ځان تر ځان دی

لکه وی هسي به تل وي
الان کما کان دی

روز وشب هميشه کار که
کل يوم هو في شان دی

يفعل الله ما يشاء
هر مشکل پر ده آسان دي

يود يدن و خدای باقي شو
نور کل من عليها فان دی

دده امر جاري شوي
پر زمين پر زمان دي (٦)

(١) البيروني:— «کم دی» (٢) البيروني:— «په څرګند ورځخه دی دلاری ملونه».
(٣) البيروني :— «دنيکانو نصيحت په چيری نغوږی».
(٤) البيروني :— «چه ستره». (٥) البيروني :— «يوديدن دخدای باقی دی».
(٦) البيروني :— «ددی امر جاری شوی پرزمين وپرزمان دی».

کل عالم يې په نظر کښې — همه بين و همه دان دی
هيڅ حجاب ئې پرمخ نشته — حجاب عين خپل گومان دی
نه کمېږي ي نه زيا تيږي — هميشه په يوه شان دی
په قدرت ئې پيدا کړي — عرش کرسي دوزخ جنان دی
يو و جو ددی غير نشته — دي(١) خرم چيری گريان دی
چيري ژاړي چيري خاندي — چيري سو دچيري په زيان دی
چيري مري دوستان يې غم که — چيري ذوق خير و امان دی(٢)
په وزير سپاهي پيادم شه — ځي(٣) گدای عاجز حيران دی
په هر غو ړآو از خپل آوري — هم په هره خوله گويان دی
په خو رنگه ئې مخ پټ که(٤) — چندان يو شي يو چندان دی
کل له ده په ده پيدا شو — نور د ځمکې د اسمان دی
مکر ؤ او مکر والله — په ډير مکر روی پوشان دی
خلقه بې شماره و ژني — څه عجب بې نياز سلطان دی
دده هيڅ نقصان نه کيږي — تل به پائي جاودان دی
دد ي ځمکې پر مخ گوره — زنده سر په خو خوشان دی
مخلوقات يې ډير پيدا کړه — بهترين پکښې انسان دی
طمع کړي د ده له خوانه — که پادشاه گدای ياخان دی
چه نوميد شي د رحمته — هغه کس مکر و شيطان دی
دسري د رزق په زير مه — فلک با دا برو باران دی
د ی پخپله ضامن شوی — د همه روزی خوران دی
ځمکه تخت داسمان پاسه(٥) — بې تنا به سايه بان دی
چه چشکل(٦) تيز گرځي په امر — د قدرت په لاس گردان دی

---

(١) البيروني :- «ځای خرمه»
(٢) البيروني :- « چيري ذوق خيروخاندی». (٣) البيروني :- «ځای».
(٤) البيروني :- «په خو رنگه ئې مخ پټ که». (٥) البيروني: «ځمکه تخت آسمان دپاسه ».
(٦) البيروني :- «چشکل».

له انسان سره ئې کړی　　په څو(۱) دیر لو نه احسان دی
بې یقین هغه ته وایې　　چه په رزق پسې پریشان دی
قانعان د رزق غم نه خوري　　د رزق غم خواره عصیان دی(۲)
دا تلس زره تو مه　　هره روځ روزي رسان دی
چه د گنده (۳) رزق غم نن خوري　　بې یقین شي کم ایمان دی
خپل قسمت به کم زیات نه کـه　　که نا ستاو سي که روان دی
د دنیا ما یه سره سپین زر　　زن فرزند کښت و خوریان دی(۴)
توکل و کړه مه ویریږه (۵)　　رزق پر تا عاشق جویان دی
لکه ته چه پرې عاشق ئې　　دی هزار هو مره خوا هال دی
وخت پروخت به درته رسي　　و هم مکړه خدای ضمان دی
په طلب رزق نه زیا تیږي　　حرصناك پسې گرځان دی
بې نصیب به پاتې نه شي　　څو چه د اجهان ودان دی
په قدرت یې رسولی　　رزق د واړه مخلوقان دی
توکل یقین یې نشته　　زار په ځان د غافلان دی
سخت عذاب لره یې بولي　　بد عمل دځان تاوان دی
یاران دوه جنسه یاد شوي(۶)　　یو جا تي بل یاردنان دی
په مقدار د اسمان ځمکې　　له نا ني به یار دجان دی (۷)
کم دلیل له نا پوهې یې　　په صورت پورې چسپان دی(۸)
لـه کـمـا لـه خبر نه شي　　دین مذهب ئې د صبیان دی
کوم ساعت به ځنې و وځي　　دا صورت د روح زندان دی
کاشکې ژر و وځي زهیر شي　　په سفر کې بې اوطان دی

---

(۱) البیروني کتابخانه: «پخو».
(۲) البیروني : «درزق غم خوار عصیان دی».
(۳) البیروني :ـ «گانده». (٤) البیروني:ـ «زن فرزند کښت وعزیزان دی».
(٥) البیروني :ـ «مه ریږدمه».
(٦) البیروني :ـ «یاران دوه ځنې یاد شوی».
(۷) البیروني :ـ «له نانی یار به د جان دی».
(۸) البیروني :ـ «کم دلیل له ناپوهی دی به صورت پوری چشمان دی».

خپل وطن ئې نه هیریږي — هرساعت پسې تپان دی
دبدن په ښاه کښې بند شو — وتی نه شي په ارمان دی
خوب دمرګ برادربه چه(١) — روح مرغه هرشب پران دی
که خوب نه وي روح به تيښ شي — بې وطنه خو کښباد مان دی
د بدن سره پیوست تل — غیب سیل د روان دی
دی په حکمه نه خو ښیږي — پر اسمان د ده مغان دی
قل الروح من امر ربی — دروح امر له سبحان دی (٢)
تاریك تن په ده روښانشي — دی د یوه دهرد ګان دی
د ارواح تجلی ګوره — له خورشیده درخشان دی
د یمن تر عقیق ډیر به — هم ترلعل دبدخشان دی(٣)
هر کلام چه معنوی دی (٤) — به له دره له مرجان دی
که مومن ئې ومهې نغوږه — پاك کلام دخدای قرآن دی
چه منکر وي له قرانه — په حساب ددوزخیان دی
ډیر درود زما له لوریه — پر جمله پیغمبران دی
بیا پر محمد احمد چه — راست خاتم د نبیان دی
په صورت له وارو پس ؤ — په روح پیش له مرسلان دی
عرش کرسي حکمه هیڅ نه ؤ — نه اسمان ؤ چه عیان دی
مومنان دده له نوره — دی له نوره درحمان (٥) دی
بل رحمت په جمیع یارچه — په رسول پسې روان دی
ابابکر یار ښتینی — سرحلقه د صدقیان دی
عمر عدل په اخلاص کا — میر سرورد امیران دی
چه په شرم ښایسته ؤ — نرم دل غني عثمان دی
علی خدای سخي شجاع که — هم ستا رهم پهلوان دی

---

(١) البیروني :ـ «خوب دمرګ برادربه خه» .
(٢) البیروني :ـ «قل روح من امرربي روح له امر درحمان دی » .
(٣) البیروني :ـ «هرترلعل بدخشان دی»،
(٤) البیروني :ـ «هرکلام چه معني داروی به له در مرجان دی » .
(٥) دابیت دالبیروني کتابخانې په قلمي نسخه کی نشته .
(٦) البیروني :ـ «سبحان» .

سعید، طلحه، زبیر   عبیده، عبدالرحمن دی
د وا ني پر یا را نو   خارجي، رافضي نـادان دی
بعت پنځه بنیا ده   پري عمل که‌چه نغوتان دی
ز کات کلمه حج شو   بل روزه د رمضان دی
حواس تړل دي   له هغه چه ئي نقصان دی
همیشه (١) طاعت کړه   خوی عمل د فرشتگان دی
وایم (٢) کړه ذکر   خیر ن زړه په یادروښان دی
پر ذکر مشغو لي کا   په حساب دذاکران دی
معرفت عینیت، دیدن شي   تل په زړه سر نهان دی
په مخ دي خا نته گو ري   خان وخان وته نمایان دی
داخلو ر واړه چه زده که   پسي چار سیر د بیان دی
په تمام مقام دي پوه شي   چه‌سلوک دی‌سالکان‌دی (٣)
چه طلب لري طلب کا   په مقصود پسي پویان دی
د قربت ساکن قریب شي   په همه‌آواز پوهان‌دی (٤)
په آواز چه نه پو هیږي   بد تر یاد تر چارپایان
نه وصلت دوا صلا نـو   خپل وجود دوارہ‌جهان‌دی
چه خبرد و صلت نه وي   کل طاعت کي گناهان دی
په وحدت کي دو ئي نشته   یکا نه یکان یکان دی
داحاصل په سر با زي شي   هسي نه چه رایگان دی
سکونت دروح خصلت شي   په‌صورت‌ئي‌عمل گران‌دی
نه کښیني نه‌ځي نه‌خوري‌څه   نه وصال‌نه‌ئي هجران‌دی
نه‌پرده لري‌په مخ کښي   نه (و) چاوته عریان دی
نه په‌عرش کرسي‌په‌ځمکه   نه بیرون نه‌تر دامیان‌دی
مخ وشت ئي پیژاند نه شي   درست ظاهرباطن یکسان‌دی

(١) البیروني «همیش». (٢) البیروني :ـ «دایم».
(٣) البیروني :ـ چه سلوك دسالكان‌دی.
(٤) البیروني :ـ همه آوان پوهان‌دی.

په مانند دده هیڅ نشته   له افتابه زیات روښان دی
نه فرښته نه‌جن نه حوره   نه هلک نه‌زوړ نه ځوان دی
ددغه هغه خان بولي (۱)   نه د غه نه دا نه آن دی
غیر نشته چه دی گوري   جان و ځان ته نگران دی
ننداره د خپل سخ کاندي   جلوه کړ په ځوالوان دی
پروحدت کښې‌زه‌ی ته چیرې   شاه گدای گدای‌خاقان دی
پټ ځر گند اول آخر کل   یو وجود واحد همان‌دی (۲)

پر فقیر دولت‌نل شبه و رخ
ډیر کرم که سوربان دی

چه ها دي پیشوا یې نه وي   لار هغه کاندي غلطه (۱)
سه لار به چیرې مومي   چه مخفا ستلي وي په پرته
خودرا یې که بل سود رومي   د ها دي له هدایته
په ها دي چه باورنه کا   خدای و علي د. ی په لته
جداني په اختیار مه کړه   و شه دوست له رفاقته
په‌قوت به دې اسلام کړي   د کفار لښکر غارته
د زړ تنها لېوز ړوو رخي   ترس کوي له جماعته
نا لایق بد بختان تیښتي   د ناصح له نصیحته
چه رښا شي تیاره نه وي   بې گریز بې عزیمته
نفس‌ناقص‌د روح دښمن دی   د ده حب له شقاوته
څه‌خودي کړې‌څه‌لویي کړې   د او موخا ور و صورته
ددینه په‌نغوته بیل شوې   د خاصانو له صحبته
درویشان ددین شاهان دي   بې لښکر و بې رعیته
ولې بې‌نوا غمگین دي   نه خلا صیږي له زحمته
ددر ویش بحر • هو رې ده   تل تر تله له قرحته

(۱) دالبیروني کتابخانې قلمي نسخه:ــ «دادغه ځای بولي»
(۲) دادوه بیتونه د«دالف»له‌په‌قلمي‌نسخه کې نشته اودالبیروني کتابخانې‌لةقلمي نسخې نه نقل شول .
(۳) داغزل چه تول آته پانې کیږي‌دالبیروني کتا بخانې په‌قلمي نسخه‌کې نشته.

مسر ت دد نیا نه دي — دعقبی بې سغر ته
نرس کوه‌په‌زړه کښې‌ډیرډیر — د سو من له فرا سته
دی به‌نو ر د خد ای بینادی — خبردی ستاله فکر ته
نه خلا صیږی له سړ یو — وا جب فرض له سنته
د رنده لیو ه حسا ب د ی — نا فرما ن بې شرعیته
د ر یا عمل دی واړ ه — بې رونقه بی زینته
عبا د ت چه که قبو ل شي — متقیا ن بې معصیته
چه عمل علم بې نه و ي — سورت‌هیڅ دی‌بې‌سیر ته
مثال گل دی بوی‌بې‌نشته — شایسته بې بنه خصلته
ته را غلی سو دا گر ئي — او س مه کړه‌بې تجار ته
سو دا نه‌شی په‌با زا ر کې — بې متا ع بې بضا عته
دبها ر په و خت بلبل زده — ددې گل له طر او ته
دعاشق ستر گې خو ب‌نه که — دشپې او سي له شو قته
دد یدار طالب بیمار دی — زړه بې خو بږدی‌له فرقته
د بیما ر بیچا ره څه دي — له هو س ښادي عشر ته
دېر ثو اب دی باو ر و کړه — د بیما ر له عیا د ته
د ما تم ز د ه غم نه څي — دا صحا ب بې تعز یته
د بیما ر قدر سم نه دی — له تند ر سته سلا مته
زړه چه پا ک شي‌ونې زیږي — هر دم څو لو نه حر فته
له غنیا نو و بهشت ته — وحې راغله له حضر ته
پانصد سال‌به و ړاندې ورشي — فقیر ا ن ستا له ا مته
رسو ل پا څیده په ... شو — ډیر خو شحال‌شو بې‌غایته
ا خرت بي بې میر من ده — د نیا کمینه سر یته
هغه‌خام‌سر د وي‌چه گوري — ترمیر من‌وینځه‌ز یا د ته
دچا خوان لره مه درو مه — بې بللو بې د عو ته

نه‌دي‌و بولي روان شه   هر څوک وي ډېر مسافته
د ښه یار بې لاسه قند هم   بې مزه بې حلاوته
پر طعام بې بد مه وایه   وي بې خوره بې کراهته
خدای رازق‌دی‌رسوی دی   رزق د هر چا بې منته
په قیامت به‌پوښتیدو شي   حاکمان له عدالته
ښه خواب به کړی نه شي   چه د لې دي بد خلقته
که بې عدل کړی ښه‌وي   خوښ به شي له سلطنته
که‌ظالم وي‌زار به کاندي   له شاهی له شوکته
کاشکې‌شاه نه وی‌گداوی   نن ورځ‌مه وی فضیحته
پادشاهي دخدای رښتیاده   چه مدام ده بې آفته
دد نیا بادشاهي شه وي   یو څو ورځی لږ مدته
شاه‌به‌خوار عاجز مسکین‌شي   بې سپاهیانو بې حشمته
نام نښان اثر به نه وي   نه له توغ نه له رایته
نه‌به شاه ولي باقي وي   نه بې زوی‌نه لوراورته
نه به هیڅ نښان شي پاتې   دوزیر له وزارته
هغه ورځ به توبه‌کارشي   ملوکان له ریاسته
تعلق به بې عذاب شي   چه بې‌روح څې له صورته
مومن پند اخلي‌له هر شه   منافق دی بې عبرته
مومن صبر لري شرم   منافق حرص نیته
مومن باوري قانع وي   منافق بې قناعته
مومن بلند همت‌خوانمردوي   منافق بې سخاوته
مومن مهربان په هرچا   منافق سخت دل بې پته
مومن رحم دل‌سخي وي   منافق وي کم همته
مومن ښه غواړي‌دخلکو   منافق بد خواه بد نیته
په‌مومن کښې‌طعام‌نوزشي   منافق شي پر شهوته
مومن بې کینې بې طمع   منافق ډک له غیرته

منافق رعونتي وي — مومن خلاص له رعونته
مومن راست امانت داروي — حذر كه له خيانته
منافق اجتناب نه كه — له دروغ فحش غيبته
مومن خوښاوسي يواز ې — لذت موسي له عزلته
منافق تنها غمگين شي — نه سهيږي بي شركته
وبا زارته مينه داروی — گريزان اوسي له خلوته
يوساعت بې صبرنه شي — بې انبوه مخالطته
زن فرزند دنيا قبله كه — منكر شي له اخرته
دچارپاي په دو ديې حب وي — له خوردن مجامعته
ژ به نه ژغوري په خوله كښې — منافق له اهانته
رسول ووې زه بيزاز يم — له كاذب بد دیانته
دكذاب په غاړه طوق دی — له غضبه له لعنته
دلسوزي رحم يې نه شته — اهن دل بې شفقته
مل گيري ياري مه غواړه — له غافل بې مودته
چه دزړه له تخته پر بووت — پا به نه شي تر قيامته
سړی خلاص په دېر كوښښ شي — د حيوان له طبيعته
د سړ ه قدر څه نه دی — بې سخا بې شجاعته
په هر ملك قحط وبا وی — د بدانو له شومته
عاشق گرم او شوقي دی — زاهد سوړ بې حميته
چه دعشق پر لارې درومي — خالي نه وي له تهمته
يو څو بيته به تحرير كړم — د مجنون له حكايته
چه نظر يې پر ليلی شو — مست بيخود شو بې طاقته
بې ليلی يې هر څه هير شول — له ربتينې محبته
په صحرا گرزيدو ووت — د سړ يو له زحمته
پر هر لور چه يې نظر كه — شوه ليلی ورته وريته

دعارف رويت حاصل دی — ځکه وا بي له رو يته
عارف بو يو ازې و کوت — سرا له شش جهته
عارف درست جهان ځان ويني — چه خبر شي له و صلته
عارف نه خوځي نه کاښه — بې د حق له ا را د ته
عارف خدای سالم ساتلی — د د و بي لـه ذ لتـه
عارف پاك ديدار سو ندلی — خو ږ تر قند شهد شر بته
عارف جنګ غزا کوي تل — هيڅ وخت نه وي بې نصرته
عارف ذکر که بيدار وي — زړه يې و يش شي له غفلته
حقيقت دڅيز پټ نه دی — د عا ر ف لـه بصير تـه
دعارف عبادت پاك دی — لـه تقليد ر يـا عا د تـه
دعارف نظر په خدای دی — بل نه ګو ري له حير ته
دعارف مقام توحيد دی — هلته نشته بې وحـد تـه
دتوحيد پر مقا م باند ې — وحدت يو د ی له کثر ته
موحد پاك شي په توحيد کښې — لـه کينې له عد ا و ته
که موحد يې زيات سه وايه — بې هـو د ه يـې ر و ايته
موافق کلام بهتر دی — له کتا ب حد يث آ ينه
که عمل باور پرې نه کړې — سو دد ې نشته له وصيته
په دوه کونه به خلاص نه شې — له عذ ا ب ا ند و ه محنته
دبه د ر قدردې نه زده — مر د ه د له کـم حر مته
قد ر شناس شاهان خبر دي — د د ې د ر و لـه قيمته
څوک خبر دي حال چا څه زده — د خا لـق له مشو ر ته
که ولي نبي څه ووې — هـم د د ه له بشا ر ته
شکايت په زړه خو له مکړه — له بلا ا ند و ه کر بته
نه بيلېږ ي له بد نه — هيڅ ار و اح بې سکر ته
اخرت دی غايبي غايبي — څو کر اني بې څوشد ته
هر چار او ړې قسم قسم — بخر ې له ا و ل فطر ته

مکړه شکك چه کافر نه شې — د اسما ن له انشقته
زار به کړي که و بې وايې — خپل سیزا ن بې ثقلته
هر مو من به زیری وشي — د جنت لـه ا ز لفتـه
کا فرا ن بـه ولړزيږ ي — دجحیم لـه سعر تـه
مو رو پلار به پښتید وشي — د فرز ند لـه قتلته
و به وینې او س څه وا یم — د نجو م له کد رته
په حیا ت پا څه تو به کړه — لـه ز نا قما ر سر قته
ستا تو به به نه قبلیږ ي — بې ژړا انګو لار قته
نفس غلام اد ب نه اخلي — بې تر تلو بې ضر بته
فرښتې خلاص وي څه نه کوی شي — له تنها خا موش سکته
خدای فقیر مو من و ژغوره — د قیا مت لـه خجا لته
خدای دې هیڅ مسلمان مکړه — د عمـل تلـه خفتـه
خدای نصیب دمومنان کړې — همیشه لـه سعا د تـه
خد ای قا در یې مد گا رشه — مو من مه شه بې عصمته
خدای په خپل علم دانادی — د هسر چا لـه حقیقته
لکه ؤ هسې د ې وو ې — ز یات به څه وايې دولته
خدای ساتر دې نگهبا ن شه — دد ښنه لـه شما تتـه
اما ن نه مومي له بد خوك — بـې د حق له صیا نته
خپل وطن لره خو ښدرومه — لـه سفره لـه غـر بته
جهد کړه چه پو رته ولاړ شې — پا تې نه شې له ر فعته
په قیامت چه بر یت ښکر کیږي — شکر ته یې کمته سبلته
خدای بې کل مقصود حاصل کړي — چه در شي ستا تر تر بته
روح نخو ښ شي په محشر کښې — د فـر ښتو لـه تهنیته
بل نه شته نه به یې مو مې — بـر مقام لـه سکو نته
نه کښیني پا څي نه خو ري څه — مسکین خلاص له حر کته

دمسکین په رضا کیږي
چا ر ې وا ړه بې ظنته

پر ڤاغذباندي په‌و کښم یو څو بیته‌څو داستانه(١)

معجزه به‌درسول کرم په تحقیق در ته بیانه

هغه شپ‌چه‌دی‌پیدا شو زر په‌لا الاگو یاشو(٢)

الاله‌الحمدیی و لوست‌تو رشب(٣)روز شو روښانه

چه جدا شو له ماد ره و یې کړه سجده زود تره

نور یې ولاړشو ترڅلکه جهان ټك شو له‌رنانه

اور دفارس شوی کشته‌ؤچه‌هزار ساله تافته‌ؤ

دکسری‌محل هم‌پر یوت‌شو ه‌چهار ده کنگره‌ویرانه

هم ختنه‌ناف بریده‌ؤ بهترین ساعت زده ؤ(٤)

سرنگون ساجدبتان‌شو ه‌کعبه‌پاکه شوه له‌بتانه

دصورت‌سیوری‌یې‌نه‌ؤهم‌ترمخلوقاتو ښه ؤ(٥)

نور ئې‌زیات‌وپه‌عالم کښې‌ترخور شیدتر ماه‌تابانه

په‌انکشت ئې‌میاشت‌پاره کړه دوست‌دښنه‌ئې(٦)نندارہ کړه

چه ئې‌ستر کې‌رندې نه وې‌هغه ولیده عیانه

معجزه‌ترسوسمارشوعنکبوت‌کوتره‌یارشو (٧)

سنگریزه‌ئې کړه‌په‌لاس کښې‌خدای‌په‌خپل‌قدرت‌گویانه

چه تیار مسجد ممبر شو بیل‌له‌ستنې پیغمبر شو

له فراقه حنانه شوه مردهو ښیار غوندې کریانه

(٨)دوست‌عقاب‌موزه ربای‌شو چه‌رسول‌پریو له‌دپای‌شو

عقاب پورته‌موزه‌یوه‌ولې مارپریوت‌له‌میانه(٩)

نباتات جماد ور حکم هیڅ یو نه وه صم و بکم

دوی دا ناشنوا بینا و هم گویا وې زبانه

---

(١) البیرونی :- (پرکاغذ باندی به‌وښکم‌یاڅو بیته څوداستانه) .
(٢) البیرونی :- «هغه شپه چه‌دی‌پیدا شه زر په لاالا گو یاشه».
(٣) البیرونی :- «داتوره شپه» . (٤) البیرونی :- «زادهؤ».
(٥) البیرونی :- د صورت سیوری یی نه ؤ تر همه مخلوقات ښهٔ ؤ ».
(٦) البیرونی (دښمن) .(٧) البیرونی :-(معجزه‌یی‌بزسو سمارشه عنکبوت کوترمارشه
(٨) البیرونی :-(دوست عقاب موزه ربای‌شه‌چه رسول پریوله یی پای شه) .
(٩) البیرونی :-(عقاب پورته موزه یووه څنی‌پریووت له میانه) .

له هر چاچه دى پرسان‌وهغه څیزورته‌گو یان و (١)

چا ئې سر غږ ول نه شو له خدمته له فرمانه

چه لبنکر تشنه بیتاب شوله انگشت یې پیداب شو

مشکم‌ئې‌ډك كړ پر خروب شو خلق تږې‌بې‌نانه (٢)

مچ به‌نه کښیناست پرې‌باندې‌بینایوشان‌و روسته‌وراندې

نور مخلوق‌دى‌وراندې‌گورې‌ده‌پس‌پیش‌لیده یکسانه

پر غارمه‌چه به‌روان شو پرې‌به‌ابر سایه‌بان‌شو

تر سایه لاندې‌به خوښ‌ته (٣)بې‌پر و الهسایه‌بانه

خلوتې‌کم گوى‌کم خواږو و بیښ‌و یه‌ه‌یوشان بیداږو

دخوې‌خوښ‌بوى زيات ؤ له‌عنبر مشك زعفرانه(٤)

یوه کس پې‌مسخره کړه خداى‌بې خوله فى‌الحال کږه کړه

خوله بې نه سمیده نوره د بر ایام ؤکج دهانه

څوزارې‌ژړانې وکړه خداې بې خوله سمه ها له کړه

هیڅ عاصي لره به نشته تر د عا زاري ژړا نه

یو هلك‌نوى‌زاده (٥)ومورا و پلارپیښ‌اوردهؤ (٦)

ورته وې رسول‌زه‌شوك‌یم‌ورو کې‌وې‌نبې‌قدکانه

درخت دپاره دکنف وده‌و بلبل له هر طرف و (٧)

ونې‌درې‌یوځاى‌شوې جمع‌دى‌په‌سیان کښې‌شو پنها نه

بز غا له زهرالو دؤگو یاشوې ورته زودؤ

په‌اجزاکې‌مې‌دې‌زهر گوشت مې مخوره مهربانه

دیوه عرب‌له ماله وزه زړه و چه ډیر کاله (٨)

په دعا بې د رسول شو (٩)شیر روان‌له‌خشك‌پستانه

---

(١) البیرونی :ـ «له څیزی چه دی‌پرسانؤ هغه څیز ورته گویان ؤ ».
(٣) البیرونی :ـمشك‌یې ډك‌بورمخروب‌شه خلقه تږی‌تا بانه» (٣) البیرونی :ـتل».
(٤) البیرونی:ـ «دخوی خوښ‌بوی یی‌هم‌زیات ؤ له عنبر مشك زعفرانه».
(٥) البیرونی :ـ « نوزاده ؤ».
(٦) البیرونی :ـ «پیش وی آواردهو».
(٧) البیرونی :ـ «درخت‌دپاره دکنف‌ده وبل هرطرف ده» .
(٨) البیرونی :ـ «دیوه عرب لهماله‌وزه‌زړه‌وه خوکاله» . (٩) البیرونی :ـ «شه».

يوې ښځې غوري خوښ کړيودک ژي يې ور پېش کش کړ (۱)

رسول ورکړو يارانو پرې ساره شو څو يا رانه
ورته وې يې برکتشه(۲)ستاپرژي باندې رحمت شه
خالي مه شه له غوړيو مدام پور اوسه يې زيانه
هغې ښځې غوړ خوا ړه تل په ځوانانو پرزړو تل
هيڅ کمی يې ژي نه که په امان وله نقصا نه
لږ خوا ړه چه به پاخه شول دير کسان به پرې ماړه شول
تر درې زره سړ وزيات شو يوور غومی يو ځو نانه
يوه ورځ توشه نورنه وه په شماره خرماووه وه
درست لښکرخواړه درې ورځې کم نکيده هيڅ شانه
روان کړی ئې يارشب وده ورکړی چوب عجب ؤ
هغه چوب شه بله شمع يې شروه يې دخا نه (۳)
دکو هې او به ترخه وه شوره لږه کم مزه وه
چه يې لاړې پکښې توکړې شومخوږه نفع رسا نه
يوآ هوله اهوا نو په بند کښيوت د سپا هيانو
فرزندا ن ځنې جدا ؤ زړه يې ؤيسې پريشا نه
چه رسول ورته پيدا شو ژرآهوورته گويا شو
يو سا عت زما ضامن شه چه ورشم تر فر زند ا نه
چه رسول ددې ضامن شوسپاهي پرينبود په اذ ن شو (۴)
شير يې وروفرزندان که بيرته واغی تر زما نه
چه و تلی په غزا ؤ د جنيب يا ز و جد ا ؤ
چـــه يې ستر کي و تلې افتاده بـــن نعمانـــه

---

(۱) البيروني :ـ «يوې ښځې غوړي خشک يودک ژي يې وړپيشکش کړ.»
(۲) البيروني :ـ «ورته يې ووې برکتشه».
(۳) البيروني :ـ «هغه چوب شه وبل شمع يې شروه يې دخانه».
(٤) البيروني :ـ «پرې اذن شه».

دوا ړه‌یار بې‌قبللي رسول لاس وو پرې څکولي

دوا ړه روغ هغه ساعت شول لکه اول وو هم چنانه

په جنګ بدر عکاشه ؤ چه شمشیر دده شکسته ؤ

رسول‌ورکړ په لاس چوب یوه تیره توره شوه برانه

دی‌د خدای‌په‌لارکې(۱)شیرؤعون‌نام‌یې‌د شمشیر ؤ

په ډیر جنګ کې‌یې‌په کارشوه هغه توره بعد ازآنه

دمعراج‌په‌شپه روانشو په‌براق‌دعشق‌پو یان‌شو

په یوه نفس کې‌تېر شو تر اووه واړه اسما نه

جنیب نام دده یو یارؤ په کعبه شوی پر دارؤ

درست‌له‌مدینه ده و کوت حجاب لرې شو له میانه

جبرئیل‌ورته‌عیان‌شو لمونځ دنمازدیګر ګذر ان‌شو

په د عایې‌یر ته ستون شو غروب شوی شمس‌رخشانه

نورخه به‌نشته‌دولته‌دحضرت‌له‌بنه صفته(۲)

له ثنایې‌خاموش‌مه‌شه‌خود ې‌ژبه‌ده ګر دانه

میار وښان‌دخدای‌هادي کامل‌رهبرؤ — میرا ثې صا د ق پیرود پیغمبر ؤ

طالبان به ژر مقصود ته‌رسیدل‌پرې — د کلام تا ثیر ئې هسې زوروړ ؤ

بې‌کومانه‌زریو مقام دی دفقر (۳) — دی کامل له زریوه واړه خبر ؤ

هیڅ‌مقام ئې دیارانو (۴)مخفي‌نه کړ — پر طالب باندې مشفق لکه پدر ؤ

په‌تلقین‌ئې‌ډیرتاریک‌زړ و نه‌روښان کړه — په جها ن باند ې ختلی لکه لمر ؤ

شیرزامن دمیان هادي‌له پشت پیداشوه(۵) — پدې‌شپېر واړو کښې‌مشر شیخ عمر ؤ

یو ه ورځ ئې‌یار نهارؤ پرې‌خبر شه — ده خورده طعام قی کړی (۶)بشر ؤ

---

(۱) البیروني :ـ په لاری.
(۲) البیروني :ـ «دحضرت لـه بنه‌صفته‌نورخه به‌نشته دولته لاثنایی خاموش مشه خودی ژبه ده ګویا نه» .
(۳) البیروني :ـ «بې‌ګو مانه‌زریومقام‌دی‌دفقیرانو» (٤) البیروني :ـ «له‌یارانو» .
(٥) البیروني :ـ «شیر زامن‌دمیان‌هادی‌پشت پیدا شوی » (٦)البیروني:ـ «قی کړ».

نو رالدین خیرالدین کمالالدین دو لت شیخ — په کوشش ئې خپل و ژ لی نفس کافر ؤ
هر همه ددین پر لارې شهید ان شوه — صدرحمت خدای نثار کړی پرهرهر ؤ
د ښمنا ن ئې شر منده په د وه جها نه — زهو ز ادئې پر یشان شوی درپه درؤ
چه له هسې کا ملا نو ئې ستیزه کړه — . . . .
شیرم څوی جلاا لدین په ده رحمت شه — قتل کړ ی ئې ددېر اغیار لښکر ؤ
په دیدن یې یار ان مست ؤ بې شرابه — په مانند ئې سخ د خو ار لسم قمر ؤ
بر ابر و ر ته چا خیر کتلی نه شول — نو راني جمال ئې هسې سهم آو رؤ
په هیڅ دو د بې له غلیمه و یره نه شوه — سیرنی شیردل څو انمرد عادل سر و ر ؤ
دغزنی په جنګ ئې و ار دصو رت تیر که — دیغازي ددین پر لار شهیدا کړ و
د احد صفت هر گو ره له حد ډیر دی — داسلام په کار تیر شو ی تر خپل سر ؤ
ساها نه ئې پاک دید ن و د یا را نو — یک (۱) اسپ یک جامه شاه بې سیم وزرؤ
تو کل ئې پرخدای ډیر ترس به ئې نه شوه — پرد ښه با ند ې به و رغی زړو رؤ
پر خو ار ه او به ئې ډ بره پر وانه کړه — دیداري کم خور کم خواب شاهد دلبر ؤ
د د نیا خزا نه هیڅ و ر څخه نه وه — د غني دقنا عت په گنج توا نګر ؤ
میر زاخان دنور الدین صفت به څو کړم — سیار وښان د پوهې ښار (۲) دې ئې در ؤ
دها دي په زړه چه پټ و په ډېر کاله — دمیر زا خو له د هغه علم مظهر ؤ
هیڅ افغان ده غو ندې شعر کړی نه دی — دې په خپل زمان تر هر شاعر بهتر ؤ
پـه د نیا ئـې محبت تکبر نـه که — په ظاهر سپینه جامه کښې قلندر ؤ
دد کن په جنګ شهید شو خو شنو داوسه — په تاریخ دده دز رغلو ینبت ګذر ؤ
ا لهداد (۳) دجلال الد ین غازي له سلیه — انصا في عادل سخي صاحب نظر ؤ
په مثا ل یو سف ثاني و په جها ن کښې — دو ست دښمن ئې له دیدنه بهر و رؤ
په ښایست په خوی په خوان په ورکولو — بل امیر د ده څوک چېرې بر ابر ؤ

(۱) البیروني :ــ «یك اسپه».
(۲) البیروني :ــ «ښهر».
(۳) البیروني :ــ «الاداد».

په حلات نطفه منظور دپاچا هانو　　پيدا ن دجنګ سر تيری دلاور ؤ

نعمت ئي رسيده يتيم بيوه ته　　مهربان په درويشان لکه پدر ؤ (۱)

په بوه اعي (۲) آرواح له تنه بيل شو　　په تاريخ دعين، نون ،ح ، ی ، سفر ؤ

رسداد بيان داد ئي ورونه وو باور کړه　　پر هر هر يوه کښې خو لونه هنر ؤ

په د شهادت بيا منده دو اړو　　په رحلت ئي د لګير شوی يار اکثر و

ب پيرداد د کمال الدين محب رښتني　　په ساعت د حرب شجاع د لير حيدر ؤ

سردار انو ئي کرم مهربا ني کړه　　د بد خواه په خان کرم تر اخګر ؤ (۳)

خدای کريم رحيم ئي بيامرز مرحوم شو　　هاديداد هم دجلال الدين غازي پسر ؤ (۴)

ئي کول ئي وړی وله هرچا　　په جهان دشان پر دل د لير کمتر ؤ (۵)

نعمت ئي ډير د ښنه په نظر لېر ؤ　　په يو ازې خان د درست لښکر سپر ؤ

هلي اتناو چل ت واغو ستی تيار شوی　　تل پر ده به سردانه تمام عسکر ؤ

بر هيڅ و خت ئي ماته نه وه له پاوړې　　هميشه پر دښمنا نو مظفر ؤ

اخردم بی روح دخدای په ياد کې ورکه　　دی نيک بخت ازلي هسې بختور ؤ

داحد فرزند عبدالقا در مغفر شه　　په صورت سيرت شير ين ترنيشکر ؤ

په ديدن به هر سړی دده مين شو (۶)　　ښا يسته قد ئې بهتر تر صنو بر ؤ

اريکي دده دوراند ې تښتيد له　　نوراني مخ ئي تابان رخشنده خور ؤ

دښمنان به ورته و دريد ل (۷) نه شول　　په لړ يار ئي پرغليم با ندې خطر ؤ

صاحب داد درشيد خان خدای بيامرز　　د سخا تعريف ئي تلی په کشور ؤ

په خوانی له دنيا ولاړ شو په ارمان کې　　د هېتال خور الک دده په خان خنجر ؤ

هداداد خان حکيم خان بيامرز خدای دواړه　　رحمان داد سخي څر ګند بلند اختر ؤ

محمدزمان صادق دپير داد زوی　　کم دده له ښکاره خلاص د تير اغر ؤ

---

(۱) البيروني :ـ منفعت يې رسيدلی يتيم، بيوه ته　مهربان په درويشان لکه مادرؤ.
(۲) البيروني :ـ «آه يې» .
(۳) البيروني :ـ « دبدخواه په خان سوزان ګرم اخګر ؤ ».
(٤) البيروني :ـ هاديداد جلال الدين غازی پسر و . (٥) البيروني :ـ «په جهان بردل دلير دشان کمترو» .
(٦) البيروني :ـ «په ديدن هرسړی دده مين شه» .
(٧) البيروني :ـ « ودريدی » .

مشر زوی دهای دادعبدالرحیم ؤ — په سخامجلس په شجاعت بهتر ؤ (۱)
نورلبنکر ویه یې ساتې ورېیو ازې — په سید ان کې ایستا ده دسمو کرؤ
دداراواورنگ‌زیب په‌جنگ‌شهیدشو — میرنی دشان کمتر په بحرو برؤ
خلو خان‌عبدالو احدله هادي د اده — په خلقت هر یو شیر ین لکه ثمرؤ
دعبدالو احد تعر یفدبنابست شوی — خلو خان څوانمر دیو کرانبها گو هرؤ

دیر صفت به یې نورخه و ایې دولته
زیات فرزنددمیان لاین‌دتخت‌افسرؤ

هر سر یدچه‌نه‌شي‌تېر له ننګ و نامه — پر هغه د معرفت د عوه حرامه (۲)
هرچه‌مرادپه‌نامردی(۳)مبدل نه که — دخپل مراد برخه به‌نه‌سو سي تمامه
راست آواز الهام‌په‌هراو لیا کیږي — هیڅ و لي‌په‌خپل‌و خت‌نه‌دی بې‌الهامه
او لیا بې ا و لیا نه پیژ ني څو ك — دخاصانو حال دې پټ وي له‌عوامه
دخوشبوی‌بدبوی‌چه‌فرق‌پرې‌و کړ نه‌شي(۴) — دخو دبین‌دماغ‌خلاص‌نه‌وي‌له‌زکامه
په څه خوی داناسړی له فر ښتو به — په‌بدخوی بې‌علمه‌کم دی له انعامه
عام نادان په داخبره څه‌پو هیږي — داو نیا مې پرخا صا نو ده اعلا مه
دمر یدچه‌نیت‌عمل باو رثابت وي — په او ل آ غا ز خبرشي له انجا مه
ظاهري سفربې ښنو نه‌پو ره کیږي — دبا طن سفر په زړه شي بې اقد ا مه
درویشان که‌طعام‌خوري‌عیب بې‌مه کړه — غوث‌و لي نبي‌خلاص نه ؤ له طعا مه
پاك دیدن‌به‌لو ر په‌لو رورته ښکارشي — دتو حیدشر اب که‌و څکي‌یو څو جامه
په رسول‌نبي‌چه‌خدای‌عنایت‌و که — دیر عالم بې بهر سند شو له پیغا مه
که‌دزړه‌په‌درباب‌هرزمان‌غوته‌بې(۵) — بې بهادر به حاصل کړې‌په څوقا مه
یو قدم له خا نه وا خله بل له خلقه — حقیقت لره به را شې په دوه گا مه
دصورت‌په‌عمر هیڅ اعتبارمه کړه — داڅ وندون‌دی یو څوو رځې‌لږ ایامه

(۱) دابیت او ورپسی دوه بیته‌دالبیرونی له نسخی څخه نقل شول .

(۲) البیرونی :ـ(پرهغه دمعرفت ده حرام)۰ (۳) البیرونی :ـ هرچه مراد په‌دنیامرادی مبدل نه‌که)

(٤) البیرونی :ـ(پری کړی نه شی) ۰

(٥) البیرونی :ـ «غوته خوری » ۰

مر ګكصياددي هرزنده تهلومهايښي — په کوښښ بهځوک خلاص نهشي لهدې دامه
لویمنزل دې وړاندې شته تيار ی وکړه — چيرې نه چه پښيمان شي بې سرا نجا مه
هر زنده آکل ماکل دی پيداشوی — عاقبت بهو اړه و خوري دمر ګكزا مه
په دارو په مال فرزندبه بې بنه نهشي — په عذا ب به بې روح کاږی له اجسامه
پس لهمرګه بهبې بيا مولازنده که — چه بې سخت هڼونه یوشي له رغا مه
هغهوخت کهتو به کافایله بهنهوی — چه فرښتې بې درنګه ورشي لهنمانامه
کافر وايي هرګز بهژو ندی نهشم — ام ګوشت پوست جداکاله عظامه (۱)
درست صورت بهامشي خاوره ژو ندون چيرې — داو عدهتر فهم دېره به شي خامه (۲)
خدای وېاېِ نادانانو زه قادر توانايم — نه فلکه مې روغګړی د ي نه با مه
داسمانو رانيسازل پرما آسا ن دي — عاجزا نو تا مې لوی ياست له کدامه
حلقه بې شماره هرخو ک دیر مړه وو (۳) — پـه یوه آو ا ز به پـا خـو اتمامه
هر سړی بهخپل وطن ته (۴) روان بې — زندګي به تل باقي مو مي مدامه (۵)
په بهشت کې مر ګ بيلتون نشته وصال دی — ذوق شوق تما شا کړه له د ل آرامه
هر مومن لره نعمت په خوخو شا ن دی — رنګارنګ حورې رنګ رنګ سرادي غلامه (۶)
چهد خد ای رسول کلام اعتبارنه که — کبرجن په زړه منکر د ی له کلا مه
هميشه به عذا بيري په دوزخ کې — مدبران چه روی ګرداني له اسلامه
پهظاهرسړی ليده شي باطن مسخ دی — په حشر بهشي حساب لهدد و دامه (۷)
ودانيې طمع مه کړه ژربه وران شي — هغه قام چه بې نصيب وي له ا ما مه
بنهعادل حاکم ددرست جهان بنايست وي — مه شه د اجها ن هر ګز بې اهتما مه

مر ګكاسان پرنيکبخت هسې دی دولته
لکه پهخوب ويدهچه ويښ شي له منامه

---

(۱) البيرونی :ــ «کافرانو وی هــرګزبهژوندی نهشم چهام ګوشت. پوستجدا کاله اعظام» .
(۲) البيرونی :ــ داوعده تر فهمه ډيريشی خلم » .
(۳) البيرونی :ــ خلقه بـی شمارههرخو ډير مړه وو » .
(٤) البيرونی :ــ « لره » .
(٥) البيرونی :ــ «زندګی تل باقیمومیمدام».
(٦) البيرونی :ــ « رنګ رنګ رویغلام » .
(۷) البيرونی :ــ « پـه خيری شـیحساب له ددودام »

هر چه نوش د توحید می کا — دخودی مرکب به پی کا
یو دیدن به د دوست وینی — هر نظر چه پرخه شی کا
د هغه زه تـه پرده یم — په پرده کې بازی دی کا (۱)
وا یـي نـه یـم نوازه شي — خـه عجب اشارت نی کا
چه دشک گومان مچ وخوري — د توحید نعمت پـه قـی کا
کامل څکه غلط نـه څـي — تګ د پیغمبر پـه پی کا
هغه نمری تل باقي شو (۲) — چه مرزړه په ذکر حی کا
دخیرنساج په شان به (۳) — په رضا د ده سـر گکی کا
درست بدن د ذاکر ذکر — گوشت پوست هډ مغز رګ پی کا
پر بیابان مجنون جاروځي — لیلی سیل د خپل حـی کا
یو صفت دخدای په خپل ژبان — چین ختن په هندروم ری کا
په قدرت له یوې خاورې — سوار پیاده شترمزری کا(۴)
دیګ طباخ سرپوش ججري (۵) — خم پیاله بد نه کړی کا
بیل د غوښې له صورتـه — بې شودوشرومبې غوړی کا (۶)
باد شاهان بې خلعت هسې — لکه بنـه عاجز مریـی کا
اولیا په یـوه دم کښې — ترمشرق مغرب لا رطی کا
له رسول سره خبری — دام دد کانی مار لړګی کا
دشمنان د دوست خدای مسخ — پیل ، بیزو ، خنځیر غوڅکی کا
په قیامت به ظالم واره — ډوب ترحلق پورې په خوی کا

---

(۱) البیرونی :ـ داهغه زه تـه پرده یم   په پرده کی بازی کـا.
(۲) البیرونی :ـ «شـی» . (۳) البیرونی:ـ «دخیرالنساج په شان به».
(٤) البیرونی :ـ «سواره پیاده شترمزری کـا » .
(٥) البیرونی :ـ «دیـګ سر بـوس طباخ ججری » .
(٦) البیرونی :ـ «پی شوده شلونبی غوړی کـا » .

عزرائیل به په آخر ده مات د غریو دمغزی دا
سردان زیر مه د کاندی گور زن فرزند به پریږ غی شی کا
فرشتې تبتې پر آسمان ذی گناه بوی دسې تر کی دا
د مسلم همراه سالم وي خو پروول لړ مسگ حی کا
دا د نیا جیفه نو سري پسر جیفه مجست سپی دا
چه د نیا دوسته که خپله یار آشنا عزیز پردی دا
جاته نه گوري له کبره پر جامه خپسر بر گی دا
په نویرحرص به قسمت هیڅوک نه خپل پیر (او) نه نری دا
حمل نه د خدای (ج) په حکم به په خپل جهل سپری دا
غیر مه گوره د ولته حیر (و) شر سبب کل دی دا
په ساعت کې نسیت نفي شي(۱) د هستی لا فني لوگی دا
چه خان محوه که تمام خپل را شه د رسند یو پلی کا
مراد هاله سوي مرید چه سر د پیر د پښې تلی کا
په خزانو نې برعنه شي خلعت ورنوی سپر لی دا
عاشقان دده له سوقه تن تن تنا له لیکا (۲)

په بهشت کې گفت کم دی
بې سلامه بې علیکا

ذیرصفت به څوک په سوو که داحداو رد ذاحد صفت هر گوره دی بې حد اوږد
فیض مجال د ژبې نه رسي د هیچا مگر دی ورسره وکاندی سدداورد
په سړي پیري ، فرشتو به تمام نشي دمو لی دذات صفت دی بې عدداورد
هی بینا علیم خبیر د زړه له نیته په حضور بې حاجت دی دسند اورد
د توحید علم یو نقطه یا د شوی په حساب کې غلط دغه دابجداورد

(۱) البیرونی :- « په ساعت کې نیست نفی که ». (۲) البیرونی :- «لی کاه».

گنا هان به دهغه وا ړه مغفر شي   چه په لا اله کښې بنه را کاږي مداو ږد
نفس شیطان یاجوج ماجوج پرزړه فتنه وي   شاه سکندر غوندې محکم و ته سداو ږد
دصادق طالب تر سنشته په دوه کونه   چه کامل په عنایت ور نه که یدا و ږد
نه فاني جها نه و وت و عقبی ته   دمومن رښتیانی (۱) حقیقي خر داو ږد
مشغت به ئې ضا ئع نشي زره هم   چه دخدای باد کا په رفت و آمداو ږد (۲)
نمونځ روژه په اخلاص کړه سجده کړه ډیره   سر و پای دستار به در که لم یو لد(۳) او ږد
چه پر چاد خدای رضا ډیر عذاب وي   ورپسې خو و رخې مزنی کاد یداو ږد
خپل طاعت عمل به رسي هغه کس ته(٤)   چه غوصه تمع ئې ډیره وي حسداو ږد
معتدل اندام د عرسړی خو بنیږي   ښایسته دلبر ان زیب نه کا په حداو ږد(٥)
میانه قسړی دانا عاقل زیرك وي   بینو ده تکبر مکوه به نداو ږد
چه شمو رو پلار زړه بدنه کامامشي   لوی نعمت عزت بیامومي ولداو ږد(٦)
دهغه جهان تن درست حال دزیکاره شه(٧)   رسیده فکر دی عسي نا حمد او ږد
چه دخدای رسول له امره جار وځي (٨)   په دوزخ کښې به عذاب مومي اشداو ږد
فرښتګان به ئې څکوي محکم تړلی   په او یا ګزه ځنځیر د ممد او ږد
ګناهګار به بې غو زري له لرې و او ري   ددوزخ آواز وي لا زیات تر اسدا و ږد
پرمالك به حکم شي درب له لوري (٩)   دی به کا په دار داو رسو ر دممداو ږد
په توبه زاري به خلاص نشي هغه ورځ   سخت عذاب دی دظالم منافق دداو ږد
چه په شره ورځ سفر که و به رسي   که منزل ئې په کالو نه وي نر شداو ږد

---

(۱) البیرونی :- « دښتینی» .
(۲) البیرونی :- «چه دخدای دپاره کاندی رفت آمد اوږد» . (۳) البیرونی :- لم یلد .
(٤) البیرونی: - «خپل طاعت عمل به رسیږی هغه کس ته » .
(٥) البیرونی :- «ښایسته دلبران زینت به که په قد اوږد » .
(٦) البیرونی :- لوی نعمت عمر به بیامومی ولداوږد . (۷) البیرونی :- «دهغه جهان تندرست حال وربنکاره شی . »
(۸) البیرونی :- «له امره وځاروځی » . (۹) البیرونی :- «پرملك به حکم شی درب کا پوری » .

نفخت فیه ر وح من امر ربی
خکه عمر ئي باقي دی تر ابد او ږ د

دو اړه لاس پرې سکم د نسه دو لته
قر آن پرې له آسمانه دی سمداو ږ د

و تو حیدو ته په هر نفس قدم ږده
گور ه غلت پرلاري بد قدم سم ږده

پر هر کار په حق یارنه شي ناتمام شي
پر کا غذ اول ددې پنا م قلم ږ ده

داغیار له بدز نگه ز ره صاف کړه (١)
یو په یو دو حدت حرف باندي رقم ږد

د جلیلي کعبې طواف و کړه حاجي شه
هر نفس پر لب پیاله د آب زمز م ږده

مه پر چاغیبت تهمت و ایه مه تبله
مه د بس نا مه پر هیخ بنیا د م ږ ده

دا کبر جهاد ته ستو نشه له اسغره
د ر فکر تو ره سپر پر دو ش علم ږده

لکه عیسی له نادان همنشین تښته
دراحت پهلو له خنگه د سحر م ږ د ه

په توحید کښې بیگانگي کبیره گناه ده
خدا پر خد شئت پر لب د یار همدم ږ ده

غیر و ه د عشق سر ودداو د نبي شان
انگشتان دست په زیر و بم ږ ده (٢)

دا دنیا کښې تل استو گه نشته
تیښته و اخرت ته پهردم ږده (٣)

دعو ان په دو دظالم دل آزار مه شه
لکه طبیب پر زخمي زړه بانسي سلیم ږده

حق باطل له بله گوښې کړه دارو قسمه
هسې نه درو غ ر ښتیا یو خاي باهم ږ ده

چه باقي ددين فایده دي پکښې نه وي
پر هغه لوري بیره درو مه پلی کم ږده

عمارت پر باداو بو باند ي و خه کړي
د خانه بنیاد پر ښه مقام محکم ږ ده

در احت دنیا دی قدر قیمت کم د ی
د باقي جهان (٤) و نه مشقت غم ږ ده

دنیاجوي حریص سر کش هوس ناک مه شه
پر ز ړه داغ د محبت در دو الم ږ ده

خدای قادر خپل معرفت له پیدا کړه (٥)
هسې نه گرخه سیم ز ر غو اړه در م ږ ده

که پالنگ نیالي مسند ز لیچه نه وي
ناز پر و وار خ پر خاک شا پر عدم ږ د ه

دنیالی پر خاي شړن پوز کی بروي
د بالښت پر خاي پرسنگ سر پر ماتم ږ ده

---

(١) البیروني :ــ داغیار له بده زنگه زړه صفا کړه ». (٢) البیروني :ــ «غوه دعشق سرود داو دنبی شان انگشتان دمحبت پرزیر پربم ږده .

(٣) البیروني :ــ « ددنیا په سرای کی تل استوگه نشته تښته و آخرت ته په هردم ږده ».

(٤) البیروني :ــ « جان » .

(٥) البیروني :ــ « پیداکړی » .

پر بېلتون د جانان خوب مه کړه عیش ثاني   د بورا په دود د نمر پر ګل خرمه وده

پر بخیل لیم سخي کریمه بوله   د غه نوم لایق پر محمد خاتم وده

پر خپل خان بیان انصاف عدل اختیار کړه   مه بنیا د د بد عمل مه د ستم وده

د خشک نفس پر طریق مه دروه دولته

د مقصود پر لار که ځې قدم پر پم وده

شیرین یار په هر مکان خما معین شه   چه مې خان په لانفي که دې مبین شه

د د لبر خال پای برابر نه دی   که شاهد د هند مکل (۱) د چین ماچین شه

عشق ساقي د حقیقت له مې راکړه   مجازي اسلام ګناه توحید مې دین شه

د دود کونو ننداره په هر نفس کړم   وسعني کښې مې هسې رنګ دوربین شه (۲)

خام خاطر مې مشوش شو په هجران کښې   چه تمام د عشق پر اور وسوځین شه

محبت د غم لښکر رابادې ساز کړې   سي ساله لا شوی نه یم موی مې سپین شه

هر سبا د سوت پیاله په دعا غواړم   خپل سورت راته دشوار لکه سجین شه

د جاري مقیم یاری وفا ئې نه که   وفادار نګار خرګند روح الامین شه

چه قانع د قناعت ګنج که نه لا سه   د دنیا اهل ئې واړه خوشه چین شه

کم همت ناداران په رزق پسې پریشان دی   په رازق اعتقاد نه که بې یقین شه

داذل عهد ئې واړه فراموش که   د زړه محب ئې زن فرزند په آسپ وزین شه

د پدر (په) پښت کې یو ځا ځکې اوبه ؤ   په رحیم د مادر کښیووت جنین شه (۳)

په زېدان کښې مستغني ؤ له طلبه   د ناسوت په بازار راغی این چنین شه

بدګمان ئې د یقین ستر ګې ړندې کړې   تمام شپ و روز مشغول په آن و این شه

د خصلت په اور که سوزې خه عجب دی   مقدم ئې پېشواګان په سین شه (٤)

د پدر د میراث برخه ئې و نه شوه   د نوح زوی چه د بد انو همنشین شه

د توبې په آب چه خپسر نمازي نه که   همیشه ئې ځای اسفل السافلین شه

---

(۱) البیروني:- «چګل» .(۲) البیروني:- دی معنی کی هسی رنګ دوربین شه ».
(۳) البیروني :- «په‌حرم کښیو تـه‌چنین شه » .
(٤) البیروني :- مقدم بی پیشوانه ګانه‌پسین شه » .

... ان په عبادت ورته ولاړ ؤ	دسليمان په لاس چه معنوي نگين شه
.. شيطان لعين آدم ته سجده نه کړه	څکه داغ لعنت ئې پر جبين شه
... آدم ملائکان په آسمان پاس ؤ	دد بنده نغوته ئې وکړه بر زمين شه
... باله بې غمانو بې پروا وه	محبت ئې دجمله قلب الاخرين شه(١)
... ملائک چه په غفلت بيغمه خوب که	وسکه وهر يې دخداى امراولين شه(٢)
... له عمل کا مقصود به موسي	چه سر يدد ور سر بازيد مسکين شه
... دولت ئې خاوره ددرگاه دی	خام ساده کلام ئې څرنگه شيرين شه
... نې دې نفس تريخ دى لکه زهر	پرښتاق دبا ندې څو پله انگبين شه

څه زړه به د پندار له ويرې خلاص وي
چه دمعرفت څو رشيد باندې مبين شه

... ناحق نار و ازور په مظلومان کا	لايزال به دده ځاى آتش سوزان کا
... ش کرسي آنه بهشته ئې وران کړي	هر نادان چه دموس خاطر پريشان کا
... سياه روى به پاخي په محشر کښې	په قطار به ئې داخل د دوزخيان کا
... رخت که پيښماني کا سود به نه وي	چه تقدير ئې له فنا ني سر ايه روان کا
... عذاب به ئې روح و څې له سورته	په هى هى به ئې ساتم خپل زبان کا
... ظالم شقي تر گوره پورې وړينه	تر داميان به باندې ډير حيرت گذران کا
... څو ابه به دئو اب ورکړي نه شي	چه منکر نکير ئې وپوښتي فرمان کا
... صي قبر به هسې پسر تنگ شي	له رانجه به ئې ريزه هر استخوان کا
... ران به دده مال سره ويشينه	د تن غوښې به ئې نقل د کرسان کا

---

(١) البيروني :- « محبت يې له جمله قلب الحزين شه» .
(٢) البيروني :- وسکه ويريې دخداى امر اولين شه .

در داعضاء به ئې کم نه شي تر آبده — په افسوس که لاس مدامېږي ارمان کا
دژ وندون په باغ دي هيڅوک نه نازېږي — زمانه (به) په هر گل با ندي خزان کا
دا فلك چه په تعجيل پر بله گرزي — د جها ن عما رتونه به و يران کا
عارفان دي پاك ديدن ته ننداره چي دي — تا تمام زاهدان مينه برجنان کا (۱)
دجنت ددر پاسبان به رضوان باله شي(۲) — دمؤمن دزړه ژغري خود رحمان کا

ددولت په نصيحت ئې باور نه شي
خجالت (به) ئې په خپل عمل پښيمان کا (۳)

دلربا که و عاشق ته مخ عيان کا — شب و روز به ئې په خان پسې گريان کا
دطبيب دتر بيت مجال به نه وي — دغه درد به ئې بيحد وبې پايان کا
دښايست کړو ئې را نيو له خو بانو — سخند ان ددم صفت په کوم ز بان کا
گلعذار چه مخ څرگند و باغ ته وځي — د بوستان گلونه سر په گريبا ن کا
لحه لمر چه پاس وخيږي په سپهر — سراسر په نور کې غرق ستارگان کا
رنگ وبوی دوفائي ورخخه نشته — بيهو ده په گلو مينه بلبلا ن کا
عاشقان دمحبت په تيرو يشتلي — دردئي لاپسي زياتيږي خو درمان کا
دعاشق دسترگو څوڅاڅکي اوبه وه (۴) — دا چه ډير حکا يتونه له طوفان کا
دغه گل چه نن په خپل حسن غره دی — دخزان بادبه ئې ژرو رق گردان کا
چه تند باد داجل شته دی په جهان کښې — په ښايست تکبر څه لره خوبا ن کا
پاچاهان گدای چه و يني په داد هر — داجل نسيم به و اره يك سامان کا (۵)
که دلبر سرود په قصد دسماع واخلي — قدسيان به په آسمان کښې دست افشان کا
عارفان له دو اړو کو نو مبرا دي — دلبستي په فاني څيز پوري نادان کا
دمقصود څيره به و و يني عيانه — چه په لاا لا نفي غير گو ما ن کا

مهربان که حجاب لري کاله مخه (۶)
ددولت په دود به ډير گدای سلطان کا

---

(۱) البيروني :ــ « ناتمام زاهداران مينه پرجنان کـا » .
(۲) البيروني :ــ « دجنت ددرپـاسبان رضوان باله شی » .
(۳) البيروني : ــ خجالت به په خپل عمل پښيمان کـا » .
(٤) البيروني :ــ اوبه وی » .
(٥) البيروني :ــ «يك همان کـا » .
(٦) البيروني :ــ «مهربان که حجاب لری که له مبان له مخه » .

د یار بوی هر چه یار کا — په خپل مرادئي اختیار کا
آه فریاد له هسې دوسته — چه له دوسـتو بل ته زار کا
یار که زهر د یار ورکه — قند حلوادې (بې) په شمار کا
رنګ لذت دې بې نه کوري — په غوس دې بې په کار کا
د د لبر له لاسه زهر — خوند له نې شکر بسیار کا
چه نرخه پیا له نو شینه — خفته عقل به بیدار کا
درد محنت رنیتان به وي — چه په دا طریق رفتار کا
که ساقي پیا له جار باسي — زاهدان به ډیر مې خوار کا
چه لذت د مې پیا موسي — ژر به ګرو سر و دستار کا (۱)
کو ر د عشق په خرابات دی — نیکنا مې دنې فرار کا
چه د عشق لښکر پرې وړشي — بېچاره عقل خه کار کا
خو لـ خمو لـ شي په عالم کې — خو لـ منصور غوندې په دار کا
دیار مخ به مدام وینې — چه د زړه لرې غبار کا
لا تتحر ك شيء (۲) — چه خه کار پرو رد ګار کا

اې دولته نیست ئې نمې کړه
هست به مخ د رته اظهار کا

د عاشق چه دیدن و شو له جانانه (۳) — پرخاطرئې دعشق شمع شوه تابانه
په دنیا په آخرت بې قدم کښیښود — و باقي عالم ته و وت له نقصانه
د بشر له منفعته مستغني شو — پر زړګي باندې ئې نشته بې رحمانه
همیشه ددوست، مخ ته مقابل دی (۴) — ملا ئک ئې ثنا که په خولسانه
در حمت ابر و باران پر باندې و که — د زړه باغ ئې آراسته که له جانانه (۵)

(۱) البیروني :ــ «ژر به ګرو دسر دستارکا».
(۲) البیروني :ــ «لاتحرکت شي ء».
(۳) البیروني :ــ «وشي له جانانه».
(٤) البیروني :ــ « همیشه ددوست ومخ ته دیار مقابل دی » .
(٥) البیروني :ــ «جنانه» .

د فنا غمی به عیش پر یږدی نه | چه پخپل اختیار تیر شو یدی له خانه
دعاشق یو ه تمی پر یږ ده نشوه | دفنا په دریاب ډوب شوه ډیر کارو انه
د د نیا بقا یې لیږ ده ژ رفا نی شي | حیات وی (۱) دعارفا نو جا و دانه
دعوا په نغو ته پو ر ته کښینه مه خه | د سو لا په طلب جهد کړه نا د ا نه
د توبې در هغه‌ساعت بسته‌شي (۲) | چه اجل‌ددې ژو ندون‌خونه کهو رانه
دمسلم زنار دار تفاوت‌څه دی(۳) | که مقصود‌ئی‌حاصل نه وی‌له ایمانه
دیقین‌ستر ګې کړه رو نې که‌دانا نې | په ظاهر باطن‌خو لک ننته بې یز دانه
مخ په مخ احد و خانته نظاره کړه | ما توی نقاب چه لرې شي‌له میا نه

دانسا جمال به وو ینې په ګل کښې
دد و لت په دو د له و څې له ګو ګه

ای قا نع د خر ابات ګو ښه نشینه | دامر ده زړه د ې ژ و ندی لره په مینه
دا داغ د محبت پر لمبه کښېږ د ه | خای په‌خدای‌دیار حضور دې ویر و ینه
دد نیا د آ خر ت چا ره پستر کړه | په دالږ حاصل خو ښی مهاوسه کمینه
نفس کلب‌دی‌و جیفه و ته ر اکاږي | ملا د ده په سر شي و ته ر ه متینه
دمر دانو په‌دو دکار و زار اختیار کړه | دجعل په دو دحب سکږه له سر ګینه
په فانې دنیا کې هیڅ استو ګه‌نشته | دغه سرا ی‌دی‌یو کښېنې بل‌خنې‌خینه
د دا نا په نظر ډیر نادان لیده‌شي | چه په سرای کښې مجلو نه‌ر غو ینه
ته په تل د وخته و تړه تیارشه | لورپه‌لور جرس‌دو تلونار ې‌و هینه(۴)
عرزنده‌چه‌ددې‌خمکې پرمخ رم(۵)شي | دا خو ني فلک ئې تو یه کاند ي و ینه
همیشه‌له‌خونریزئ‌سره‌ئې‌کارو ي(۶) | هیڅ ژ نده ئې نه خلاصیږي له کمینه
ای‌دو لته که عالم‌سرا سرو سر ي | حقیقې دو ستا ن به هیڅ که نه سر ینه
چه یې‌زړه دیار په‌مینه ژنده‌شو ی | دا په مینه ژند ه مر ګ چیر ې لر ینه

بې خبر په دا خبره با و ر نه کړ
عارفان‌به‌یې‌دزړه‌په‌تخت(۷) کو ښینه

---

(۱) البیرونی :ـ « حیاتی ».(۲)البیرونی:ـ«دتوبی دربه هغه ساعت بسته شی ».
(۳) البیرونی :ـ «دمسلم دناز دارتفاوت‌څه دی » .
(٤) البیرونی :ـ «لور پەلور جرس دتلوناری وهینه».(٥) البیرونی :ـ «پرمخ‌راشی».
(٦) البیرو نی :ـ «همیشه له خونریزی‌سریکار وی». (۷)البیرونی :ـ «تخته ».

دانا سينه سي نيا له شوه په سر نبې — شبې روزني افتاده او سم په ذر لي
د افتاب ئې د جمال روښنا ئي زيانه — دنيا يست سخې ئې نشته په کشور کښې
حسابه مخلوقات چه خرڅنګه يري — يو احندې محيط شوى په هرهر کښې
عالم دده په ذات کښې هسې غرق دى — لکه پريوخي ستورى غيب شي په نمر کښې (۱)
د عمادريا په خاشکي کښې خاى وکه — در ستشجر مخفي که په ثمر کښې (۲)
زر ګو نه انبيا اوليا نير شول — يو بعث ئې چا درسته که په دفتر کښې
پخپل عقل ناقص ئي نقصان وينې — هيڅ کمى وزياتى نشته په دلبر کښې
صانع په پرورش دې زينت بيا مونده — يو بدبوى خاشکي او به وى په پدر کښې
و نبو ئي به ئې تر هر چاپورې ورشي — که دعو د په دود اسوزي په مجمر کښې
د دسام در يا ضت په اور کښې ايشي — د قلبي نخښه به چيرې وي په زر کښې

اى دولته د بقا وملك ته ووخه
هيڅ دانا استوګه نه کاپه خطر کښې

نيا وفا ئي مه غوا ړه خوانمرده — داوفا له هيچا نه کاندې روى زرده (۳)
و من بند يخانه پکښې بندې دى — د جنت په دوه خرګنده دکا فرده
داناي باندې عاشق شوه زړه ئې ورکه — دوى ئې لاندې کړه ترخمکه داشوه قرده
ستې ور سره مکړه که دانا ئې — دا د نيا مثال خا نه دراهګذرده
ران ئې به خرګندراشخه بيل کړه — ناصرفه په هيچا نه کاندې نامرده
قاعده په هر چا لره ورشي — دا فرمان دموت را غلى پراګنرده
ران چه په مجلس سره شريك وو — بايسته شيرې ئې د ګې شوې له ګرده
اوښکې مې تل په مخ بهيږي — يوساعت مې زړه فارغ نه دى له درده
بيا تون مې وليده په ستر ګو — پرخا طر مې د د نيامينه شوه سرده

(۱) البيرونى :ـ کل عالم دده پـه ذات کې هسې غرق دى
لکه په روزچه ستورې غيب شي په نمر کې
(۲) البيرونى :ـ لوى عما دريـاب پـه خاشکې کې خاى وکه
دوستشجر خپسر مخفي که په ثمـر کـــې
(۳) داغزل دالبيرونى کتابخانې په قلمى نسخه کې نشته .

ته‌خانه امید وا خله مه ویر یږه　　　د عاشق سودا عمیش په‌تر که‌سرده

ای دولته‌دوست به‌مخ در ته‌ختر کنده

تجلي یي دجمال ز یا ته د لمر ده

ددو نیستونرمیان هست په کوم سبب شوم　　　چه په دا معنی خبر نه‌وم عجب شوم

د نیستي په طریق مې قدم کښیښود　　　په خبر بې‌سر پری کړی په طلب شوم

د همت سر کب مې عسې کرم رودی　　　په نفس کې له مشرقه په‌مغرب شوم

په اختیار یې‌تر حضوره پوري‌راغلم (۱)　　　او س مخ رونې په‌خلو زو از مند ب شوم

روحاني‌باچاه مې‌بیامو ند په‌خپل کور کې　　　دی‌زما په‌خولې کلام کازه یې اب‌شوم

له هوسه مې په محکه قرار نه شه (۲)　　　په‌آسمان‌باندې‌مې‌ځای‌و که کوکب‌شوم

په غفلت مې مزدوري کړ له‌مزدوروم　　　او س د کل جهان‌پاچابنده درب‌شوم (۳)

دو بال شراب مې ځښلي په ازل‌وو　　　عسې نه‌چه نن‌مې‌ځښل په طرب شوم

چه‌ظاهر باطن ځښتن‌دی غیر نشته (۴)　　　و یې‌زه و ته تمیل په کوم سبب‌شوم

ماوې‌نوربه اشنایي له هیچانه کړم (۵)　　　بیلتا نه نصیحت را کړ په‌ادب شوم

ای دولته که‌عارف یې تل مې کړه

چه‌ترتاوته نژدی نحن اقرب شوم (۶)

دار بتیا خبر ډیر کران بهادر ده　　　دنفسک‌پر اهل‌سختې اکه‌سرده (۷)

شیخ کرسی دعشق‌مه‌غواړه که‌داناییې　　　له سری سمخ تر یخ داو رانبر ده

په صورت که‌سورسپین‌روغ‌شه‌بهتر مه‌دی　　　له دا نا لقمان حکیم بیاه جرده

(۱) البیروني :ـ «په اختیارتر حصوري‌پوری راغلم» .
(۲) البیروني :ـ «له هوسه می په زړه‌کی قرار نشه» .
(۳) دابیت دالبیروني کتابخانی په قلمی‌نسخه کی نشته .
(٤) البیروني :ـ «دظاهر باطن ځښتن‌دی‌غیر نشته» .
(٥) البیروني :ـ «ماوی نور به آشنایی‌له‌هیچانه کړم» .
(٦) البیروني «زه‌ترتاوته نژدی نحن‌اقرب شوم» .
(٧) داغزل د البیروني کتابخانی له قلمی‌نسخی نه‌نقل شو .

دمردا نو مرتبه به چیری سومي — چه مدامې مریکار له‌خوب‌خورده
دتو حید کو اهي‌هاله بانديږ واشی — چه‌د ترك‌و یبته‌ که‌ کل‌له‌دل ستر ده
چه‌د خدای‌دلبستگي‌پرهیڅ‌ خیز نه‌که — د غه عسي مرتبه د کامل سر ده
د کامل استقامت لوی کراماتوي — چه‌ يې پښه له‌خایه پیش‌وپس نه‌فشرده
خدای‌ادم‌خپل‌خلیفه‌ که‌ددوه کو نو — دعلم الاسما کنجي پر ې سپر ده
هغه کس به‌وزي‌تیری‌پښیمان نه شي — چه تو نه يې د عقبی ور سره بر ده
غافلان دغفلت‌ مي په‌ هسي‌ذوق‌خښي — د صفا تقا وت هیڅ نه‌ که له در ده

ای دولته چه‌توس‌لاندې کاتوي دی
له رستم د زا ل له اسفند یار کر ده

چه په‌زړه سې د یقین دیوه شو ه بله — دمخلو ق‌له‌درمسي‌شوه‌دخواست‌پښه‌سله(۱)
قانمان‌به‌هیڅ‌ساعت‌درزق‌غم‌نه‌خوري — چه ضامن‌يې‌قادر خدای دی عزوجله
چه ئې برخې دعوس بنا دی ویشلې — در دمحنت‌ددوست‌نصیب شو له ازله
هر سړی‌چه‌یو خیز دوه‌وینې‌احول‌دی — یکا نه احد مخفې دی له احوله
چه‌دلبر بې‌پرده مخ راته‌ښکاره‌که — د ا علی پر مقا م را غلم له اسفله
عمل هرچیری‌بې علمه ناتما م دی — علم هم کما ل نه سومي بې عمله
چه عمل علم‌ئې‌د واړه سره یوشوه — هر سالك باندې كل كرانه‌چار شي‌حله
لانفي‌غیر کو ي نیت پر ي ئې کړه — الاالله دروح سبند ی تل بې لو له
همراهان د رخخه ولاړ بیغمي مکړه — په خپل ملو نو پسې‌خه بیړه کړه حله
چه دجنگ پروخت‌میدان‌پريږدي‌وتښتي — کم همت سړ ی که خپله ز یره کله
چه دعمر شپه تمامه شي اجل دی — هیڅ‌سړي لره‌سر کت نشته بې اجله
چه‌باقي ژو ندون‌ئې‌و لیده‌په‌سرکت‌کښې — دافقیر دولت که‌تل وسرکت ته‌خله

(۱) داغزل دالبیروني کتابخانې په قلمي‌نسخه کی نشته .

يا الله لعالمين رحم له يا ران کړه
پژمرده ګياه تازه زړه د تمبادسان کړه (۱)

چه بېداو غمګين زړونه پرې بازمني
په نسيمه شيبه ياران هر خاى عيان کړه

د لياطفل حلق و چڼو په زانګو کښې
پرې په خېل کرم داو بوابر دريا ن کړه

د اقتاب ګرمي د دشت سر و نه وسول
په ور رخ ېخ دا بر ز لنو سا يه با ن کړه

د رحمت باران پرې را ستوه خوز يرى
د ګلزار په دو درنګين دوست هند و ستان کړه

رنګارنګ ګل به پيدا شي په پټي کښې
برى يو خو بير د ګڼ باران د بزان کړه

و سله د سبزى غور ځوه پر زمکه
په رکوع په سجود دوا ړه چار پايان کړه

د سيدي نشان بلند کړه په عالم کښې
د طوفان په اوبو ډوب دده جال ګان کړه

چه عيسى له شلورم اسمان نه راشي
به مدد يې د مهدي اخر زمان کړه

چه مسى مهدي د خپل حکم وا ز نير که
له د غه پس کل من عليها فان کړه

با د سر سر زلزله را ستوه پر زمکه
سر دا ان د جهان نوا ړه بې سران کړه

تيغ زنه بې خانه مه پر بيرده هغه ورځ
نر ا علي اسفل کل عا لم و يران کړه

پر اسمان زمکه په هيڅو کښېنشي پاتې
د وا حد قهار خطاب په خان و خان کړه

د قيامت په ورځ چه خلق په لمر سوزي
سو سنان د عرش په سيوري په امان کړه

کښې ري کوزه ګرى د يوال سحلي
نير و زه ز سر د د ر لال سر بان کړه

خود په خود پياله په لاس و اخله ساقي شه
د ديدا ر په شرا ب و ړا ه بې هوشان کړه

په تمام يو نو ر خنداد يدن د يدار شي
تل تر تله يې باقي د خان په شان کړه

ر نځوري جدائي سر ګڼ قيامت عذاب دى
پر قتير دو لت همه مشکل اسا ن کړه

د هجران غمونو زوړ که په دوا نى کې
دوسال په ذوق بې سر دسره دوا ن کړه

زړه منظر د ربا ني کړه
پاکيزه يې له ثا ني کړه (۲)

هميشه په تو به اوسه
له ګنا ه پشيما نى کړه

په خپل خان با ندې اختياره
مشقت تنده ګرا يي کړه

ودې ګوښې خاموش کښېنه
ترک عادت روحاني کړه

نو سک و تړه په بند کښې
روح پاچا جاو داني کړه

(۱) داغزل دالبيروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .
(۲) داقصيده دالبيروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .

د خناس په نفو ته مه ځه — بس روي د رو ماني کړه
بدديونفس دی که دې بند که — پر خو اخه سلما ني کړه
که دې دا ننج رشتيا شي — تل تر له دا سر اني کړه
دتن ورځ په چار کې ځه ئې — کار وبار د جها ني کړه
له د ښنه سر د دښمن شه — پر خپل دوست مهرباني کړه
د نیکخواه وصیت نغوږه — اجتناب له نفسا ني کړه
له نا ني رئې نه تښنه — صحبت له یا رجا ني کړه
عرش کرسي بهشت بهستاني — سر تر خوا هوس فا ني کړه
هر یوده بي بها دردی — شب و روز یې پاسباني کړه
چه عند و دې صفت و ایي — هسې شه مسلما ني کړه
ز و بنا یې زته را و خه — خوی عمل درو ښاني کړه
دباز یدپه طریق د رومه — یاد امام اعظم ثا ني کړه
داحمد پر ځای چه ورشي — پرې ګوا هي دمن راني کړه
د موسی د حال په ژبه — ځو اب د لن تر اني کړه

د خپل فکر رمه بیا یه
نو ر دولته شپا ني کړه

د فقیر و بنا ر ښتیا ده — وه ئې مه باسه له یاده (۱)
په رښتینې لار سفر کړه — راسته لار دا نبیاء ده
پر هر چا باندې نن فرض — د اسلا م پنځه بنیا ده
او ل سر ئې کلمه ده — داد د رست جها ن بنیا ده
کا فران ځنې محجوب دي — د مسلم په زړه بسیا ده
دوه نمونځ فرض یادشوی — دا هې چار دا عقیا ده
هغه لمونځ چه زړه حضور وی — نه بند ګي چه په ریا ده
هر چه فرض په ځا ی نکه — پر ې طعنه د کبر یا ده
ځلو رم فرض ذکات دی — په مقدار حو ئې د نیا ده
تن ایمان مال ذکات که — چه له خدایه یې حیا دد

(۱) داغزل دالبیروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .

پنځم فرض عین حج دی — خاصه چا رڅا و لیا نده
د حاجي مرتبه پوره ته — تر سما تر ثریا ده
دد ې د ر قدر ښغه زده — هر چه پوه نې د ریاده

داناپان به پري پوهیږي
ددولت و ینا رښتیا ده

کهرا و خیږي په لوره — د کوما ن له بده خوره (۱)
معنوي اشنا به مو سي — په خلقت خورد ی تر گوره
کم دلیل بي لید ی نهشي — د رست دی پټ دشک یه لړ د
ستن ئي در کړه چه خت روغ کړه — دي مي روغه جا مه سپره
چه دشاه امر ئي ترک کړه — په څه به د ی له گیدره
د یا رمخ پکښي نه ویني — د یقین او به ئي خړه
نه د تښتو و یره نکړه — چه ئي لو یه سر ی نغره
دا د م جا مه د ه پا که — په گناه بی کړه ککړه
دمعنی اقتاب يي پټ که — نفس نا قص دی تو ره لړه
د غفلت په نوره سر د ی — څه اختیار غو ا ر ې له سره
په حشر شرمند ه نه شي — چه ئي خپله وعده ژغړه
تاو عده ولي خلاف کړه — ای په خدای پر رسول پره
که رښتیا د دین سودا کړ ې — نن کړه ترکه داجو نکړه
داجها ن سترنج بازي دی — گو ند ی ستا بازی شی وره

ای دولته که عاشق ی
سر پر ی کړی درته ژغړه

دمقصود په لار رروان شه په سریعه — له کریمه کرمه کنه بدیعه (۲)
مهربان به ستا مرادوار محاصل کا — د باور لاس مه وکاږه له شفیعه
نا فرمان به په دوزخ کي غذا پیږي — پاک دیدار جنت به ورکه و سطیعه
چه گو یاژبه یی د رکړ ه ذاکراو سه — بیهو ده فحش دیر مه وایه شفیعه

(۱) داغزل دالبیرونی کتابخانی په قلمی نسخه کی نشته .
(۲) دالقصیده دالبیرونی کتابخانی پهقلمی نسخه کی نشته .

حيوانات جماد نبات اسمان وزمكه
هم فريښتې صفت دحق كاندي جميع

دميږي د پښو آ وا ز په غوږ واوري
هيڅ ند اپو شيده نده له سميعه

حداى چه زړه د مومن ياد پخپل وطن كه
نر كرسي تر عرش پې ډير گنه وسيعه

زړ محضور كړ ه په قيام كښې
په تعو د سجو د ركو عه

بې گناه حساب هغه لمو نځ
چه بې كاندى بې خشو عه

هر عا بد ببر ه مو ند لې
په طاعت كښې له خضو عه

داتو حيد مثال يو درخت دى
ميو ه پا نې شي فرو عه

خيني تړخ خيني شيرين شي
رنگ لذت بوى بې ستنو عه

ميو ه زار يې د كر م دى
تر ا بد ه نا مقطو عه

بد گوما ن مه شه مه گو ره
صا نع كو نبى له مصنو عه

اسلا م كفر پې او به څښې
ذ ات دى بيحد ينبو عه

سرگنبه و ار په وا ركل لو كه
مخلو قا ت دي مز رو عه

مسر تبه د عا رفانو
تر او ه ؤ لك مر فو عه

د فقير دولت خبرې
له كتا به دي مسمو عه

ته عاشق پې صفت يې كړې د يا ر ئم
مگر حب دې شو په زړه كښې دد نيا ر كم

بلبلا ن فرياد كه د يرپه زا رزا رزارې
د خز ا ن په و خت چه گل شي د بيا ر كم

د گو نو په وصا ل هسې خوشحال وې
انديښنه په زړه كښې كه د بېتون خار كم

عميشه د آخرت په كار مشغو ل وې
دد نيا بې وفا زير مه كه هو شيا ر كم

و مسجد ته مينه د ا رو ي لكه تيرې
روا نيږي وسو د ا ته د با زا ركم (۱)

حر صنا لك شب و رو ز زير مه ددنيا كه
مشغولي كه د با قي جها ن په كا ر كم

د عميج پهذو ديې حب د ى له سر گينه
د ديد ن په هوس د رو مې و گلزار كم

له بې (۲) هرڅو تولوى صبر بې نه شي
سرگر دا ن پسې جار وز ي كه قرار كم

و مقا م و ته هغه مر كب ز رو سي (۳)
چه پر شا باندې يې وي لبيلې با ر كم

(۱) دابيت دالبيروني كتابخانې په قلمي نسخه كې نشته .
(۲) البيروني :- « كمې » .
(۳) البيروني :- ومقام وته به هغه مركب زر رسي
چه پرشاباندى يې سپك لبيلى وى باركم

نامرادان وي نسبت گار په جهان ډير دي　　　　توانگر بي نياز ماره عزيز کار لم (۱)
په بدخوي ظالم سړي داور لايق شي (۲)　　　　مرتبه د بهشت مومي په آزار لم
دخپل نفس په نغوته خي چه يې رضاوي　　　　فرزندان په اسراوسي دمور پلار لم
پرسيوه و نه دباغ زيانه خويږي　　　　نرنغي چه پانې ډيري لري بار لم
زيات سړي ددين ودنيا په کاراوبار لېنبلي (۳)　　　　ددیدار دپاره شويدي وز گار لم

په لېږ رزق دخداى خوښ او سه دولته
که قانع يې نظر مکړه په بسيار لم

لا اله الا الله تل لو له سبق نور　　　　دخپل زړه په آرسي مه پرېږده رسق نور (۴)
دباطن په زوړني عسي مصفا کړه　　　　چه نما د عمرو نه نيسي غسق نور
مشقت دصيقل گر په دود اختيار کړه　　　　زنگ دزړه په آرسي مه پرېږده رسق نور
هر مقصود لکه چه دی عسي بيان کړه　　　　له سرپو سره ډير مکړه لبق نور
په ظاهر باطن خولك نشته بې احده　　　　هيڅ شريك ورسره ډيره گنه مطلق نور (۵)
استرو ذهب مذهب رسول ويلي　　　　دمگوی خبري مه کښه په ورق نور (۶)
پر منصور عالمانو ده سياست تيرکه　　　　چه هر تعليد يې فاش نکه انا الحق نور
مرگ قيامت عذاب دگور چه شته رواد ی　　　　له جامه دغم اغونديي ازق نور (۷)
په قدرت يې عرش کرسي اسمان پيدا کړه　　　　نر او بي زمکه کښېښوه هفت طبق نور
په هيڅ شان دخلاصيدو اميد مه کړه　　　　په عظيم درياب کښې ډوب وينه زورق نور
په ايات حديث چه نار و اياد شوی　　　　که مومن يې هرگز مه شنبه مي عرق نور
په دغه جهان باقي منصب به در که　　　　تل به ستا دوراندي وری نشان بيرق نور
دتوحيد پرلار دزړه په روښنائي خه　　　　په رنا اعتبار مه کړه د شفق نور
در سول معجزه يو نشان قران دی　　　　مياشت يې کړه په اشارت پر آسمان شق نور

---

(۱) البيروني :ـ نامرادی وری نسبت گار په جهان ډير دی
تـوانگران بی نياز ماړه عزيز کامگار کم
(۲) البيروني :ـ « په بدخوی ظلم سړی داور لايق شی » .
(۳) البيروني :ـ « زيات سړی ددين دنيا په کاروبار لښلی ـ د ديدار دپاره شوی دی
اوزگار کم » .
(٤) البيروني :ـ « دخپل زړه تخته هيڅ مه کوښه مطلق نور » .
(٥) البيروني :ـ « هيڅ شريك ورسره مه گنه بی حق نور »
(٦) البيروني :ـ استرو دهب رسول ويلی　دمگوی خبره مه کوښه په ورق نور
(٧) البيروني :ـ « که جامه له غمه اغوندی ازرق نور » .

ه رخايي چوب جماد حيوان کو يادي
حنانه(۱) سو سمار سنګ ياد کړ دخندق نو ر

لوی لښکر يي دحبش د نمرو د نيست له
خو ار (۲) سپاهي ترابابيل کوه دی تر يق نو ر

ای زړه تل مشغولي ده پاس انفاس نو ر
اشنا يي به نيچا مکړه په لباس نو ر

لا اله الا الله ذکر عجيب نو ر دی
بي مو لی وريبه وا ړه په ډا د اس نو ر

دتلقين تو ره درو اخله که عارف يي
عيش دزړه په سلک ښي مه پريږده سو اس نور

له نسيه خر يد وفرو خته بيزاري کړه
له دي پسه تل سو د ا کړه لاس په لاس نو ر

د بيجد پر لو ردزړه پرپښو (۳) روان شه
پر د الا ر مد ا م تيزه د فکر آ س نو ر

عيث حب پر د نيا مکړه پيغامبر و ي
ترك دنيا خای دهمه عبادت را س نو ر

ده بي حال دفنا يي ور ته ښکاره شي
په دنيا ښې به هر ګز نړ دي اساس نور

چه غني دخدای بي حکمه داد کړی نه شي (۴)
عيش درو يش ـره بهتر نشته تر ياس نو ر

ستا قسمت به په کو ښښ کم وزيات نشي
په زياتي پسي ډير مه ګوه و سواس نو ر

پير کامل رښتيا رحمت العالمين دی
ترينه به نيکخواه به نه سو مي عيش ناس نو ر

چه دپيرکامل نه نغو ته بي جار باس شي
بد د ښدن دطا لب نشته تر خنا س نو ر

له دحق په عبادت کښې مستقيم شي
هر مو ر خ به ستا زيارت که خضر الياس نور

بي دا نش علم عمل بي معرفته
د نا س بهتري خه ده تر ناشناس نو ر (۵)

يا د کاري په پر کالونو يا تي کيږي
حقيقت د زړه حا ل تل کښه په قر طاس نو ر

له په لړ نعمت دحق شکر په ځای کړ ي
رنګ رنګ ډير ثمربه در که خو ندا جناس نور

خر بو زه خر ما انجير نارنج کتهـل ام
سيب انار انګو ر به مو سي اناس نو ر (۶)

چه بي مخ تر لمر تابان و رته څر ګند که
شيخ دو لت به تل کوي د حق سپاس نو ر

---

(۱) البيروني :ـ «جنانه» . (۲) البيروني :ـ «خودو سپاهي».
(۳) البيروني :ـ «پښې». (٤) البيروني:ـ «چه غنى دخداى په حکم داد کړى نه‌شى».
(٥) البيروني :ـ « دانـاس بهترى خـه ده ترنسناس نور».
(٦) البيروني :ـ خر بوزه خرما انجـير، نارنج ، کتهل ،اتب سيب، انار ، انکور
به ډومى اناس نور.

دعاشق پر خاطر نه ګرزي بې یار هیڅ   اشنایي محبت نه که د اغیار هیڅ (۱)
نعمتونه دخدای ډیر لونه یادشوي   بنه دولت په جهان نشته تر دیدار هیڅ
که یو خلي له وصال سره عادت شي   یو زمان به جدا کړای نشي قرار هیڅ
چه محب (له) محبوبا سره یکتاشي   هلته نور په میان کښې نشته دچاکار هیڅ
یاد وصال په ژبه ډیر کما دېي دي   دزړه حال چه مخفي نه دي له دلدار هیڅ
عبادت په اخلاص کړه پرهیزګار اوسه   ستا قسمت به کم و بیر نه که کردګار هیڅ
لکه دي پر خپل بنده پاندې مین دی   هسې حب پر فرزند نه که مور او پلار هیڅ
لکه دي شاهد مه روی نازک زیبا دی   هسې ښایسته بل نشته ګلعزار هیڅ
لکه مار زلفې دیار عاشق چیچي سخت   هسې سخت خو پول نه کاندې بل مار هیڅ
نور عالم واړه تندرست عاشق بیمار دی   ولې ته پوښتنه نه کړې د بیمار هیڅ
خدای په خای دمحبت خبرې ګیږي   له دغې سودا خلاصی ندی یا زار هیڅ
که عاشق ندام دیار و مخ ته ګوري   نمشي تسلي بې دل بې بوس کنار هیڅ
دیوسف په بیعه ډیر خلق حضور و   زلیخا غوندې بې نه وه خریدار هیڅ
ده به ده در په در ګرزه مقصود غواړه   له طلبه خالي مه پریږده د ر یا ر هیڅ
نفس سرکش دریاضت په زور عاجز کړه   دی سرکښ سورلي په تن لکه شهسوار هیڅ
زاغ حریص پر جیفه یوري دل پای بند که   د بلبل په دود ګشت لکه د ګلزار هیڅ
دل داده بلبل پر ګل هسې عاشق دی   اندیښنه لکه په زړه د بیلتون خار هیڅ
که جهان واړه باغونه ګل ګلزار شي   زړه سیل تمذوق لکه بې نګار هیڅ
که دحق دنام دیار مسبب نه وي   د تسبیح بزرګي به نه و د زنار هیڅ
خوني درست په سرګن په ګورقیامت پاک نکه   و بهشت ته به پري نږدي ګناه ګار هیڅ
پاک بهشت دعفو مونا نوخای دی   چه وچاوته بې نرسي آزار هیڅ
یو نفس د یاد پیاله لا سه مه پرده   دا شراب حقیقي نه لري خمار هیڅ
چه له مرګه پس عذاب جاودان مومي   هغه هسې چار هرګز نه که هوښیار هیڅ

(۱) داقصیده دالبیرونی ګتا بخانی پـه قلمی نسخه کی نشته .

غر آسمان زمکه دریاب راته لوی وینم دبیحد په نظر دی اندك بسیار هیڅ
گل خارنو رنیاره گنج مارسودزیان سر ه دي له نهنگه خالي سه گنه بحا رهیڅ
په نسمت خپل صبر شکر کړه راضي شه تو کریم رحیم ستانشه به غمخوار هیڅ

همیشه د ده په یا د ا و سه د و لته
په غفلت مه تیروه لیل و نهار هیڅ

دتوحید و ینا مې شوه په زړه نزو له سبر اده له الحاد غم له حاو له(۱)
یوالله واحد بې جهته تجلی که پو شیده دی له دوبین ظالم جهو له
خود پخود احد ساقي د شرم مه کړه دتوحیدله شراب دکه کړه کښکو له
هیڅ بنده یې له رحمته خا لي نه دی د بیحد هسې بر شاه گدای شمو له
خپل مقصود به تر شاه رکه نزد ي پیا مومې که طالب یې مخ سنون مه کړه له مامو له
د خپتن معرفت نن نقد بهشت دی له (دې) هسې نعمت و الې بې معزو له
د موحد په نظر قطعي با و ر کړه د توحید کام شیرین دی بر غو له
بې د زړه له حضوری لمونځ روانه دی داحدیث دی وارد شوی له رسو له
عبادت په اخلاص کړه چه مز دې مومې د ر یا بنده گي د واړه نا قبو له
دصاحب په حضوري رکوع سجود کړه گل طاعت گناه حساب دی بې حصوله
دویي لاري غولان دیردی گمراهي که د غلو لو آواز مه ا وره له غوله
داعالم چه لیده شي محسوس یې بولي دی هغه جهان یاد شوي له عقو له
با شنده د جهان هیڅو ك کرار نه دي هر د مشیه ورځ له خروج هم له دخوله
د خدای مردانو لو یه مر تبه ده هر تا مرد برابر ندی له بشکو له
عوج فرزند د عنق هسې قد بلند ؤ چه او به یې دطوفان وې تر پچو له
په یو ې عصا مو سی و واهه سر شو دقدرت په نز دیکت کم ؤله خر غو له
په شهرت خودنمايي کښې دیر افت دی هیڅ عا ر ب لره به نشته له خمو له

(۱) داقصیده دالبیرونی کتا بخانې پسه قلمی نسخه کی نشته .

بو په بودې خدای وبوښتي له هر څه   دنيکانو شکايت سه کړه فضوله
ناديده ګواهي هرګز نبو له نه وی   عارفان خبرې وائي له بشوله

خای په خای الله حضور ګوره دولته
د فاعل جدائي نشته له مفعوله

دلربا ښايسته په حدد کمال   ستاد ښايست ددور نشته زوال (۱)
د ليری لړ ې په ند په زلفو په مخ   په ښه خندا په شان په شونډو په خال
په زنخدان په غوږ په پوزه په خټ   په ښه شيرين ژبان په حسن مقال
هم په بانه په ستر ګو ډير ګاته   هم په ګيسو سياه و ريخو هلال
هم په ګردن بلند په سينه سفيد   هم په بازو و بلست و پا هم حال
هر چه تا ګوري پښ عيان همه څای   نه به شي هيڅکله په غم ګښې ملال
هر چه ستا د لب عرق و څکل   څه بې حاجت غرض په آب زولال
په برابر وتانه ګوري په ډير   هسې ګڅک نظر د چا وي مجال
که محب ستاديدن وګوري عيان   د دين ودنيا به که فدا اقبال
ستا ودرګانه هيڅ عاشق نه رسي   که و ګوي له شوقه صد پر و بال
ستا په محفل صباح مسا که اميد   امراګان شاهان په صف د تعال
ستا په ښايست شو کل عالم پرزيب   وي فيدت چه پر له آب وي پکال
که يې سيزه که يې جدا کړه له تنه   د عاشق مال د سر په تا وي حلال
ورکه تا حسن عاريت د همه   دی د هرچا حسن د څان محال
که به بيا پس له سر که ډير ارمان   چه نن عاشق نشو په څان جمال
تا اجل کم آدب سړی دی کمين   هر چه يې تاکبر لويې که په مال
دی دعاشق ددل مرادبه ديدن   همه وقت هر چيرې په هر همه حال
چه په دنيا يې آخرت ورکه   وګنه زر يې بدل کړل په سفال

(۱) داقصيده دالبيروني ګتابخانی پـه قلمي نسخه کی نشته .

نعتی دیدمق لاري ـجا پ | سیمو زرآس شتر په‌مال و منال
.ه زکات ورنکه دمال‌نن روغ | شي به فرـات مال دیا یا مال
ده به بنادي که‌پس لهسر که‌عغه | چه‌په‌دنیا کښې شي دمال‌حمال
وي پیغمبر له اغنیا د بهشت | کال پانصد به خي پخوا دنګال
زره زره اجر به سو مي ـبا | هر چه‌نن که دنیک‌و بدافعال
ـر قیمت دچیز عیان شي هلته | چه په‌بازار یې‌بیدو کړي دلال
یژ ندل‌نه‌شي چه‌بـ وي‌په ـتر | وریجي‌اوربشي‌ی‌غنم‌په‌جوال
ـر تبه خا ی به بې بند وي بند | چه‌فراغت‌شو کم که‌دوبرقیل‌وقال
ـ کـ خالق همه عالم جفت‌جفت | ـرغه حیوان پري نساو رجال
نمبا دي زیان سودژ و ندـر کـ | نیک‌بد کفر دین جمال وحلال
ـر چه حق کړی دقضا هغه شي | مه کړه دل‌بدنه شي‌په‌بدپه‌بنه قال
ـ چیا ره فلک به راشي عیسی | که دمهدي په جنګ لاړشي دجال
ـدقیامت‌نشان ظهورشي‌په‌خلق | شي به تورکاني‌نمر روښان مشعال
ـب نسب‌به پس‌له ـر که نه‌وي | وي دهر چا قدر قیمت په خصال
.. عجب زربي داـک مات که | هرطورتـي‌لوښي‌چه‌بې‌روغ که‌کولال
ـ وي(بې) آخر ـنه تد م | هفته مه نیم منزل‌شودرست یوکال
ـ گروه شو یو پهره‌فرسنګ | به کلام کل دی‌دي‌به‌دل کره‌نهال
ـ دا سلام په کار شهید شو هغه | په فراغت به‌یې‌وي ـکو رسوال
ـ نشته سرکـ قوی لره دل | که په سرونه خوري‌ز هر هتیال
.. ده دل نه نغوږي‌آوازد سرود | زنده دل‌که سماع په سازدقوال
ـه‌تسبیح که سنګ شجر حیوان | ابرـ ر یا فلک زمین و جبال
ـ ـره لار به مستقیم نه سو مي | که په نویر ریاضت بدل که حلال
ـ ـ له په عرز مان دلدار | وخپل عاشق وته تعا له تعا ل
ـ عالم به یووجود ووېني | که‌دتو حیدله جامه ورکه کلال

سر تبه‌سر تبه طاعت‌دعابد   دی عظیم شرك گناه‌په نزد وصال
دبنه‌دلبرصفت‌په‌سوو که‌فقیر   شي په اول ثنا کو یا‌په‌ژ به لال
دبیندهیځ صفت کمی‌نه‌اري   که‌یې‌خوك که‌په هرساعت‌ماه‌وسال

داربارو حاني‌یقین کړ یدی
درست‌ددولت‌په‌شکل‌دی‌په‌مثال

اې‌په مال‌منصب‌مغرو ره   د د و ني‌دنیا مزدو ره(۱)
سرگر د ان پسې‌جا رو خې   خان‌دې خوار که‌بې‌شعو ره
نه‌حا صلیږ ي پغیر وي   در و غ زنه ده بې‌زو ر ه
بلار زوی‌ورونه غلیمان که   مو ر دبنه گاند ي‌له‌لو ر ه
په هیڅ د ور خا لي‌نه‌دي   آ سما ن زمکه له‌نتو ر ه
خدای خو لونه‌نعمت‌در که   شکر و کړ ه نا شکو ر ه
د بنه صبر سبق واخله   له ا یوب نبي حا بو ر ه
تر فر بنتو په صبر به یې   په‌نه‌ی حرص کم‌له‌شکو ر ه
ثمه‌خوامت‌له‌هیچامه کړه   بې کر یم ر حیم غفو ر ه
بدخصلت‌مثال ناسو ردی   اې‌په زو ر ظلم مهشو ر ه
بې د خد ای له غنا یته   ر و غ به‌نه شي‌له‌ناسو ر ه
ستاذز ړه په‌حال دانادی   و لې غلا کړې‌له‌حضو ر ه
متقیان په طاعت‌حب که   فا سقان له فسق فجو ر ه
چه‌سو ذائې په‌لاس‌و کړ ه   هغه‌کس کړ ه کو ته‌جو ر ه
چه‌سخي نفع رسان‌وي   باندې‌سو ر مه‌شه‌ژ ر بو ر ه
خو ږ عسل‌دشهد مچ که   بې نیش خه سودله‌ز نبور ه
د ذ اکر جد ا ئي نشته   په‌توحید کې‌بې‌له مذکو ر ه
په‌گومان کې‌بې‌پوشیده‌نې   حق نه پیژ نې کنو ر ه
اغیار قتل کړ ه که‌مردیې   کل د لا ا له په تو ر ه
پر آسمان‌زمکه‌چه شته‌خه   پید ا د ې له یوه نو ر ه

(۱) دا‌قصیده دالبیروني کتا بخانې پــه قلمي نسخه کې نشته .

د وحدت په سيوره پاتې بې   د کثرت و نه شوه ګوره
په ازل چه يې پيدا کړې   حق په خپل شناخت کړې ماموره
دد پند ارعاشق بې نياز دى   اې په خپل ګومان مستوره
پر عارف تجلى و شوه   د خپل زړه له کوه طوره
سبحاني ما اعظم شانې   ياد ګاري دى له طيفوره
انا الحق ګواهي ده پاتې   له بيکس شهيد منصوره
په حکمت د حکيم خاڼې ړي   غيب علم له ستدوره
حقيقت د څيز پټ نه دى   له د اناکشفت قبوره
په قدرت علم محيط دى   له ديو ، دد ، حيوان ، طيوره
جليلي حاجي خبر دى   له کعبې بيت المعموره
د مقصود له دانې مه شه   خالي ستا سر غه جنجوره
دا شراب خوا ږه تر شهد   خوشبوي وي له مشک کافوره
رب ددې شراب ساقي دى   د مقصود پيا له ګړه پوره
نن چه شراب حرام دي   چه يې ډډ يې له انبوره
چه د مل طبيب دې نه شته   روغ به څيرې شې رنځوره
شغل مه کړه بې قرانه   له توراة انجيل زبوره
مسافرېې تو ښه وا خله   ګنهه ګوچ دى له نروره
هيڅ زنده به پاتې نه شي   چه آواز و شي نه سوره
باقي سراى لره به درومي   مومنان خوښ له سروره
تسبيحات د آواز و اوره   له رباب بربط تنبوره
غيبت مه وايه د هيڅا   نه ثنا زيات له دستوره
هر چه مدح مخ په مخ که   قتل دل که بې ساطوره
د ترسا په دود حب مه کړه   له بعل بغل له سوره
چه له خوان اسماني نه شي   بې نصيب پاتې مهجوره
حق پيچده ښا يسته دى   تر فرښتو پري ترحوره

د جنت د عطر بوی خي — [illegible]
په خیال خان لې بې طلب کړه — محبوبه ... [illegible]
د معنی را سته حیره — [illegible]
دا په زړه کې پوشیده وه — [illegible]
حقیقي محبوب د ه زیات — [illegible]

چه عارف نه وي دولته
باندي تل شپه د یه جوړه

عنایت چه پر چا کا کړ د ګارنو ورخ — ورنه ... دیدارنو ورخ (۱)
له هغه لوري یې را کاږي و ما ته — ... عزګارنو ورخ
ګو به چشم به نظر پر غیر نه کته — ... یارنو ورخ
هغه کس په تحقیق و ګنه زیان کار دی — چه طلب ... دلدارنو ورخ
د تو ... به نه که حاصل قتي — ... بیزارنو ورخ
پس له مرګه به ارسان کړي ... به نه وي — ... دیدن دیار ... زارنو ورخ
طلبګار ددین دنیا په جهان ... دي — ... دادارنو ورخ
همیشه به خوسیږي خو به ... — ... اخیارنو ورخ
که سودا په سر کوي ساعت همدا دی — عجب ... بازارنو ورخ
ددنیا چه راغب وي واخرت ته — ... زیارنو ورخ
خدای به تا غم د محنت په وخت ... نه که — د راحت په وخت ... یارنو ورخ
زاغ نجس منګول الو د پر جینه ګرځي — ... بلبل دی ... ګلزارنو ورخ
په هجران د ګل تنها بلبل نه سوزي — ... خارنو ورخ
په بخشش یې د فردا تعین محکم شو — د تاب چه ګناه ... ګنهګارنو ورخ
ظلوم جهول د امانت بار و اخیست — ... یارنو ورخ
په قیامت په ګور صراط به هم ناجي شي — چه ... غمازنو ورخ
نا خلف فرزند یې مه بو له سعید دی — چه خدمت په ... خان ... ورخ

---

(۱) داقصیده دالبیروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .

پاك جنت د عشوقيانو خاى دى
چه و چا وته يې نه رسي آزار نن ورخ

په عشق يې بې قراري راحت په سوز ده
چه يې زړه به صبر نه دي قرار نن ورخ

عام و خاص يې دتوحيد په ثنا ني ولي
پر عشق وني چه پورې وي يار نن ورخ

د مولا طلب به چيري نه پرې زيان نداره
نه چه يې د دنيا دوني طلب تار نن ورخ

هر سلامت په ملاقات د سرمو نه
ورخني نه شي خلاص ميدان په قرار نن ورخ

شرك حجاب د خداى دده تر ميان عيش نه شته
چه د فقر په اور سوى وي زار نن ورخ

د جانان د جان تر ميان غير جود گرد دى
په يوه بلند همت ده دو راغيار نن ورخ

ده ر احسن‌تل يا چاغي غو رې دوسته
قبول كړه فقر نيستي په اختيار نن ورخ

يا اله العالمين پر ما احسان كړه
هر گټ قيامت د گور عذاب پر مسلمان كړه

سخت عذاب د گور و قيامت دوزخ بيلتون دى (۱)
ما گداى له عرسكل ته په امان كړه

اخر وخت چه مې حلق و ځ بهدر نه شي
په خفي ذكر مې تر حلق و ژبان كړه

چه له تنه مې روح گاډي ستا په حكم
عزرائيل راته په ښه صورت عيان كړه

چه ساعت رابندې گران شي بې طاقت شم
د شيطان له كيده خلاص زما ايمان كړه

چه مې روح له تنه كوچ كه مسافر شي
د توحيد په نور مې پر و نها نده په ميدان كړه

چه مې تن په خاورو پټ كا خلك ستون شي
ذكر فكر مې كړه څراغ گور مې روښان كړه

چه منكر نكير مې وپوښتي په گور كې
ته په خپل عنايت جور د مسلمان كړه (۲)

يك تنها استوگه گرانه ده په گور كښې
ښه عمل زما په ښه صورت جانان كړه

په رضا دې و اړه چار كن فيكون شي
تنگ تار يك قبر مې باغ روضه جنان كړه

چه دوه لارې شي ښكاره يو ښي بل كين روغ (۳)
ما په خپل كرم په ښي لورې روان كړه

پل صراط دير ش ز ره كاله لار دراز دى
ما د برق پر ښتا شان تيز باندې دوان كړه (۴)

چه طاعت گناه تا له شي هم وخت
د ښيگړ و (۵) پر لور د رو ند زما ميزان كړه

---

(۱) البيروني :- « دروح بيلتون دى» (۲) البيروني :- «ته په خپل عنايت جوړ زما اوسان كړه».
(۳) البيروني :- «چه دوه لارى شي ښكاره يو ښي بل كيڼ رخه».
(۴) البيروني :- « روان كړه». (۵) البيروني :- « ښيگړى » .

دقیامت په ورځ به خلک په لمر سوځي
مادعرش پر سایه خوښ خرم خندان کړه

پاک دیدار راته ښکاره کړه له بهشته
تل برخه(۱) مې باقي د خان په شان کړه

چه نن ستانه شناخته روند کاندي پرنه دي(۲)
ستا ښایسته جمال نن د ورځ راته عریان کړه

مرګ قیامت د ګور عذاب صراط میزان دي
پر فقیر دولت همه مشکل آسان کړه

یا الله ارحم الراحمین پر ما کرم کړه
له ګناه مې د طاعت په اوري سم کړه(۳)

پر غلطه لار مې مه بیایه عادي یې
دبزرګانو په طریق مې روان سم کړه

ددیدار بینه مې زیاته کړه په زړه کې
د بهشت او د دنیا حرص مې د زړه کم کړه

په شفقت له غیب ملګه په حیا ښیم
ته کریم مې د اسرارو محرم کړه

دشک شرک ولې مې وکاږه له دله
همیشه مې له غیبي مدد ممده کړه

ضعیف زړه یم به کار کمزوری کاهل یم
ته قیوم مې دا ملال په کار محکم کړه

چه هیڅ وخت ستاله فرمانه بیرون نه شم
همیشه شان مې مستقیم ثابت قدم کړه

ددین غم مې زیات وه په زړه کې هردم
ته باقي مې له فاني غمه بې غم کړه

په رضا دې چارې کې نیکونو کېږي
تنګ تاریک زړه مې روښان بې حد یم کړه

چه ډوه لو نه معین یکښې تل ګورم
آینه مې د سکندر زړه جام د جم کړه

دتوبې په آب مې پرېږده بیا خته تمام خان
په طریق مې د تابع د نفي اثبات کړه

چه مدام باقي درست یو نور تجلی شم
قطره دار مې د توحید په یم کښې ضم کړه

حیاتي بقا یې را له خپله ګنجه
ترابنه مې د خان په شان خرم کړه

ته قادر پادشاه فقیر، فقیر پادشاه کړه
په ظاهر باطن مې دواړه مجرد کړه

چه شاهان مې د دنیا په نظار هیڅ وي
د یقین په ګنج مې همې محتشم کړه

ته مقلب القلوب مجیب الدعوات یې
په رحم مې قبول په دوه عالم کړه

چه یې ستا درغنا یې پس روي دي
ته قدیم مې تر قدیمه مقدم کړه

دلته اده عاشق بیمار ته یې طبیب یې
د بیمار علاج په ښه د مرهم کړه

(۱) البیروني :- بستل تتله.
(۲) البیروني :- چه نن ستاله شناخته روند کانده به روندوی .
ښایسته جمال نن ورځ راته عوریان کړه
(۳) داقصیده دالبیروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .

چه بې تاپه زړه خوله نه یادو منو رخوله | له ګناه غفلت سې پاک په یادندم کړه
د اسلام نو حیدزو زیات ترپه عالم کښې | کفرشرک دجهان واړه منعدم کړه
د بیګړي غیر بي خور کړه په جهان کې | په پښتو شعر بي پر عرب عجم کړه
د بیلتون په تیغ زخمي دی دیارانو | خپل وصال بې دخوږخوږ زړه ملهم کړه

دا فقیر دولت که هرخو ګناه ګار دی
نه بې پاک دعنایت په آب زم زم کړه

زه عاصي یم مسکین، ته يې غفار یاالله | زه سرتر پایه عیب یم پټوته یې ستار یاالله(۱)
زه یم بې قدربې قیمت تمام آزوحرص دغفلت | ته يې قادر قوي قدرت نیکي کردار یاالله
زه عاجز بنده یم محزون دنفس آرزو کړي مجنون | نه يې عادي رحیم بیچون شه سې غمخوار یاالله
زه یم بیکس غریب بنده پیر دستاستاینده | ته يې بیکس نوا زنده ته يې دلدار یا الله
زه یم طالب ته يې مطلوب ته يې غالب زه یم مغلوب | محب یم زه ته يې محبوب دهرچا ر یا الله
زه یم زره ته يې انوار د افتاب | زه یم ظلمت ته يې نورته يې مذکورحجاب برادر یاالله
ته يې خالق زه یم مخلوق ته يې رازق زه یم مرزوق | زه یم عاشق ته يې معشوق په هر زدار یاالله
زه یم شرګوره دیرحریص دنفس شیطان مطیع عاصي | ته يې مشفق په مانفسي دمو راو باریا الله
زه یم بسیارسرګردان حواه ادمغو ندي نادان | نه يې قادر قوي يز دان بیحد هوښیار یا الله
زه یم مجرم بني آدم نه يې رحمن رحیم اکرم | دعازاري کوم هر دم په هر اسحار یاالله
ګناهګان سې کړي دیرپه هردوران پهر | نه لایق یم د تسبیح ستا نه دزنار یاالله
زه غمګین دل پریشان یم نه سې دوانه درسانم | نه در اسلام شا یا نم نه در کفار یا الله
زه سرکش بنده یم ډیربد نه يې کریم رحیم بیحد | له ماسجرم عاصي بې خردمه شه بیزار یاالله
زه یم اندوه ته يې ښادي زه یم مشل ته يې شادي | دنفس شیطان په لاس بندي یم را مګذار یاالله

(۱) داقصیده دالبیرونی کتا بخانی پسه قلمی نسخه کی نشته .

زه بې فاني ته يې باقي زه يم مخمور ته يې ساقي   يم ايات آفاقي ته را ابصار يا الله
زه بې نسنه د پوڅ روېت ته يې او ره د رحمت   ته يې باران د مکرمت پر گل پر خار يا الله
ته يې حکيم په دل حکمت ته يې څرگند په دل   ته يې پر نر لوري و ربت به مرد بار يا الله

زه يم مسکين فقير دولت ته يې باعز و بقدرت
ته يې دانا يه هر زحمت زه يم بيما يا الله

دي ذا درستاد همه خوږ ژړ و نو ستم يا الله   ثنا خت ستا فرض دی د کل فرض مقدم يا الله (۱)
زه گناه گار يم که تل ژاړم کريم يې رحيم   پاک کړه ما د رحم اوبو په زمزم يا الله
بې وراحب يې و دنيا ته له خاطر کم کړه   کړه په خوږ زړه کښې مې افزون ته د دين غم يا الله
په لااله مې نفي کړه په الله مې کړه هست   تل مې باقي کړه له خپل ژوندون د رحم يا الله
ستا عنايت لکه باران وورې پر گل خار   دا عنايت په تشنه و کړه خپل د کرم يا الله
ته يې تل حي متکلم سميع بصير وعليم   کړه عنايت ته په ما هر ساعت هر دم يا الله
تير گناهان عاريت کړه په احسان قديم   ته يې له مادر په زيات مشفق اکرم يا الله
چه تل د دل په و ينو ستا له شوق مخ پريمينځي   دی په دلداده عاشق هسې ساعت کم يا الله
چه لکه کومه شي توي نه خوځي له خايه مدام   په تو تل کړه زما دل هسې محکم يا الله
که د دې پر ما وشي لړ لړ د تجلي پر تو   ژر به کړم خان و جهان دواړه منعدم يا الله
سرگسې کړه ژر په اسان هم په صراط تيرلکه برق   په برکت د پيغمبر د کل اسم يا الله
نه مد د کړه خجل دې په لوې او ړ د حشر   په بزرگی د بيحد لوی اسم اعظم يا الله

کړه په دولت باندې رحمت بې نهايت بسيار
په ابرو يې د محمد نبي خاتم يا الله

يا د وم نوم دې په آدب يا الله (۲)   هر نفس هر سهار هر شب يا الله
هر چه عاشق شه په بې مثل د بد ار   هر زمان ذکر کړي يا رب يا الله
ستا د پنځ سر ايت په زور پورده   لوی هاک لوی په مکتب يا الله
زنده سرگل لکه ماهي ته يې آب   بې اب نه يا يې هيڅ کلب يا الله

(۱) داغزل دالبيروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .
(۲) داغزل دالبيروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .

د ارادت دې شه عرخیزمو جو د   ر ب دمشرق د مغرب یا الله
ادوي تا په در ې او یا مذهب   هم په ځو رواړه مذهب یاالله
حمد ژوندون په آب د باد کم دخاك   ستا دی قدرت ته یم عجب یا الله
ا په فرمان کیږي دل چا رې چه شي   ته یې خالق هم مسبب یا الله
ا په خورشید کې دذات محوی دی کل   پر ماکك چه هرڅو دي کوکب یاالله
حه د ې څر گند له مخ له گنج خفي   جن و انس کل که ستا طلب یا الله

ئړه په دولت باندې نظر د رحم

چه بې روح ځي را شي په‌لب یاالله

; ایه تندرست صورت یوځوور ځي قربت یاالله   چه کو محمد ذکرستا په محبت یاالله (۱)
نه په قدرت خپل ارادت هسې تو فیق را کړه   چه عمر تیر کړم هم ستا په عبادت یاالله
درسته ې کړه جذب وخپل ځان ته شتا وت مې کړه دور   ډیر مشتاق یم له تا غو ارم سعادت یاالله
په گړي مشك مې نه ځي تنده په دریاب را کړه   تشنه یم ډیر په اوبو ستا د عنایت یاالله
د همه لو ری مې مخ ستون کړه چه تنها کینم   کړم ذکر ستا په همه دم همه ساعت یاالله
نه به شي هیڅو ك په بې تا کرم کړه هغه دم   چه ساعت گران شي پما پیښ شي ضرورت یاالله
مې دم راشي په لب بولي مې خپل ځان ته اکبر   په شه صورت راته څر گند ملك الموت یاالله
شته بل درچه که فریاد ته مددشه کړه کرم   وخت تر ازو په ساعت گران دقیامت یاالله
ه بزرگی دشب قد ر دمعراج د برات   دبیحدلوی اسم اعظم په برکت یا الله
م په کعبه په مدینه هم په بیت المقدس   هم په‌طفیل دسر ور نبي حضرت یا الله
د څلور یار د عین د حسن حسین   هم د څلورواړو امام په حرمت یاالله
د خد یجه د عایشه د فا طمې په سبب   هم د مر یم دا سیه په خجالت یا الله

په‌ابروي دمحمد هم په عظمت د قران

کړه عنایت بې نهایت ته په‌دولت یا الله

نا ظر و منظو ر مسما همه   هم ثنا و ا بي بینا علیم (۲)
کو ه طو ر کا نی درانجه کړ ه مخ   لیدې نما یان که د مو سی کلیم (۳)

---

(۱) داغزل دالبیروني کتابخانی په قلمي نسخه کی نشته .
(۲) البیروني:ــ دی دخزانی پتی گــنجی قدیم   ناظر منظور مسمی همه.
(۳) البیروني :ــ حمد ثنا وایی دبیناعلیم   کوه طور کانی رانجه کړمخ.

سرور خاتم وانبیا قمر — كه يې په انگشت دارادت دوه نيم (۱)
چه يې تمامت د عمر شپې وكه — څه شكل ئې را نيوه ژو ندون په بيم (۲)
خوښ به اوسم خوابن چه بې مجال يم (۳) — چه يې رضا وي هغه خود كه حكيم
حال به ددولت په آخر دم څه كه
دل مې شه لهدې غمه دايم سقيم (۳)

اول حق دا بتدا — په نامه د صمدا
چه واحد دی بې شريک — ياكېږه له هغه دا
كاف ونون يې ويل ورووره (۵) — د واړه كونه شو پيدا
يودسيم سرأت بې روغ كه — خان بې وليد عمدا
د دغې آنې نوری د — په هر لوري هو يدا
دی بې حده بنا يسته دی — په خپل خپسرشه شيدا (٦)
چه په خان باندې مين شو — محبت بې شو روا
ده په خپله ؤ و ويې — دكنت كنزا ندا (۷)
ده وې محبت په مې دی — هر خاى سست جدا جدا
نن حضور دی وئې گوره — څه به طمع كړې فردا

ای دولته دوه نشته
شاه په خپله كه سودا

په هر كار خير دمارا كه توفيق تا — مستقيم دې راته سم وښود طريق تا (۸)
له اوله يې ايمان پر رسول وروړ — چه تو ته د يقين ورکړ دصديق تا
حقيقت داشتياء كل ور ته ښكاره شو — چه د رحم نظر وكه پر شفيق تا

(۱) البيروني:ـ لږنمايان كه دمولی كليم سرور خاتم دانبيا فخر.
(۲) البيروني :ـ كه يې په انگشت دارادت دوه نيم چه يې تمامت دعمر شپې وكه.
(۳) البيروني :ـ دل مې شه لهدې غمه دائيم سقيم خوښ به اوسم خوښ چه بې اختيار يم
(۴) البيروني:ـ څه شكل يې رانيوه ژوندون په بيم حال به ددولت په آخر دم څه كه.
(۵) البيروني :ـ «كاف ونون يې وبلـه وروړه».
(٦) دابيت دالبيروني كتابخانې له قلمي نسخې نه نقل شو.
(۷) البيروني :ـ په خپله دې ويلې وكنت كنزاً ندا.
(۸) داغزل دالبيروني كتابخانې په قلمي نسخه كې نشته .

دعرچا پەحال دانانې گوښې گوښې مخ نو قات دي پیدا کړي خونریق تا
یودي په مومن عارف دانا مخ ځر که بل کافر مشرك عاصي بدکار زندیق تا
که بد کار هم نیکو کار کړي مشکل نه دی چه په خپل قدرت که تو رکانی عقیق تا
طائفه د منکرانو دي دي هواره دغر عون شان دي سك په رو دغر یق تا
واغیار ته دي پرده پر مخ نیولې خپل محب ته مخ څرگند که په تحقیق تا
ترا بده به پري مست وي بي خماره چه له خپله لاسه ورکړه پاك رحیق تا
بیچاره عاشق بې نه رسي کنار ته عشق دریاب بیحد لوی کړ یدی عمیق تا

له هوسه به پروازوکه بې پرو
نه فقیر دو لت بیا موسي زلفین تا

ای چه ذات دي مستغني دی له نقصان ستا هم دی نشته د صفات حدو پایا ن ستا
بې زواله بې مکا نه بې جهت بې بې نشانه پیرشان کښې دی نشان ستا
چه دحد د ذات صفات معین نه دي تر وپه کوم ز بان ثنا که مخ دا ن ستا
که په زرگا له تحریر که په زرژبو یو صفت به تما م نکه و اصفا ن ستا
دوازه کونه دي په کن دنیست وهست کړه(۱) جهانیا ن دي و قدرت و ته حیران ستا
نه فلکه دي بې پښو په تگا کړ کړه تر قیامته به جاروخي په فرما ن ستا
ددیدن په شراب مست دي مست به اوسي په بوښت غرا ضو نه دي عاشقان ستا
یو ساعت دي مخ تما م رابکاره نکه په زړه گور به یوسم ارما ن ستا (۲)

چه دي نوم په ژبه یاد که زړه (بې) خوښی
له تا سه شه دا فقیر دو لت قر با ن ستا

نه قدرت و که سبحا ن تا چه جما ل پاك که عیا ن تا
په حکمت د ي د ر و لسي نیلگو ن گنبد ا سما ن تا
کوزه خمکه پالین خوان کړه (۳) پر یکه خلیفه ا نسا ن تا

(۱) البیروني:- «دوازه کونه دی په کن له نیسته هست کړه».
(۲) البیروني :- په زړه گور لسره بـه یوسمه ارمان ستا » .
(۳) البیروني :- «کوزه خمکه دی پلن خوان کړه » .

بر حي دي ويشي دا زړه — پر ګدای غم پریشان تا
خوك د خوار حيران عاجز كړه — خوك غني سامان خانان تا
خوك دي پوونده جاهل كړه — خيني كړه رشد دهقان تا
خوك دي سوداګر ساير كړه — يا دري په غر سكان تا
يو دي بينده عارف كه — هر خاى ګوري اين و آن تا
مخ څرګند كه په كسرت كښي — يو په څو لونه څو شان تا
دا زل په ورخ پيدا كړه — غم مرس غم بي ايمان تا
په مسجد په بت خانه كښي — زړه چه كړي وي پريشان تا
خپل محب لره ښه ور نه — نه غمه نر كه امان تا
د بل د ر لره په نه خي — چه عاشق كه په خپل خان تا

مخ څرګند كه ودولت ته
ښايسته ور وښان تابان تا

حق بي حده لوى دریاب دي — بیا یي نه موند ه پایان چا
لكه دى لايق دى هسي — تحقيق نه و كړو ت عيان چا
و هغه و تسه عيان دى — چه يي پيژندلى خان چا
خداى به پيژني په څه دود — چه و نه پيژاند خپل خان دي
تجه نه په هر لوري — خان په خپلو سترګو ګوري
كه دده قوت سل نه وى — و به نه ليده هيڅ شان چا
صنع نه وي بي صانعه — فكر ښه و كړه قانعه
پورته وګوره نظر كړه — د رولى دى اسمان چا
چه اسمان بي د رولى — درست جهان هغه روغ كړى
بي ګومانه بي ګوره — دى و نه كوت په ګومان چا
معرفت د حق مشكل دى — په ډير مشقت حاصل دى
رياضت به هيڅ نه كه — كه موندلى په اسان چا

له ا د سه تر د ې د سه | په ځنګل په‌غره په سمه
پېښتا نه په جها ن ډ یر وو | داشا ن نه‌و که بیان چا
رفت آمد که‌کا ر وا نو نه | په زر ګو نه په لکو نه
لکه را شي هسې د ر و مي | ولې‌کم پر یښېودنشان‌چا (١)
هیڅ نشا ن نه پا تو کیږي | و باقي مُلک و ته لیږ دي
مَرګ حا کم د یرزوروردی | ځینې نه بیا سو ند ا سا ن چا
خلا ص له طمع‌له‌حرص‌آ زو ی | له همه خلقه بې نیا ز و ی
چه په کو رکې وي‌مو ند لي | د رګو هرلعل و مرجا ن چا
یو مخ ګو ري په هر لو ري | هر چه خپسر که قربا ن چا

حجاب لر ې کړه دولته
غیر نشته بې و حد ته

چه ګفتګو له تا په تا که‌له تا | نظر په غیر که‌خطا که‌له‌تا
په صد ستم ستم په بز م بز م | که‌بند دبند زما جدا که‌له‌تا
ته د هر هر ستم طبیب بي‌طبیب | چه‌خوږ دخو ږو وزړودوا که‌له‌تا
آخر آخرهغه خجل شي خجل (٢) | طلب طلب چه‌ساسوا که‌له‌تا
صادق عاشق‌محب هغه‌دي هغه | جفا جفا و یني وفا که له‌تا
عجب‌عجب‌شرا ب ناب د شرا ب | چه تازما زما لدما که له‌تا

اې د و لته دلا فقیر دولته (٣)
په کوم‌په کوم‌ژبان ثنا که له‌تا

---

(١) دابیت اوله دی نه وروسته بیتونـه‌دالبیرونی کتابخانی لهقلمی نسخی نه نقـل شول ځکه‌چه په اصل لیکنه‌کی لږه ګډوډی‌موجود وه.

(٢) البیرونی:ــ «خجلت».

(٣) البیرونی :ــ «ای ددولـت ولافقـیردولته ».

بلبل که مین پر گل تا — زلمی که عاشق پر جل تا
نن هر چا هغه را وړی — په ازل چه پرویشل تا
یو د ډېبه دا نا عارف که — بل‌تا پو ه زیان‌کار غافل‌تا
وېر به نشي په عذاب کښې — چه په‌زړه یا د وي تل‌تا
نیست‌دي‌هست که‌هستدي‌نیست که — له‌ناقص جوړ کړ کامل تا
نو ربي‌خوك پرانستی نه‌شي — عقد کړی دی مشکل تا
پر بل دربي نه جا رباسي — چه و کما نته و ببل تا
در په در هغه جا روزي — چه په لته وو هل تا

دولت نور له تا څه غواړي
چه له کما نه که دړ مل تا

یا رب ما لره د محبت شرا ب‌را — پسې نقل زړه دعشق‌په اوروکباب‌را
ورځ‌وشپه دعمر مې په‌غفلت‌دی(۱) — همنشین‌ساقي‌مه‌روی‌مطرب رباب را
ددنیا له سیاه رو یانو سې‌حب کم کړه — محبت د سپین مخ د کتاب را(۲)
تو رې‌سطرې‌یې‌پرمخ پېچا پیچ زلفې — بنه‌معنی‌پکښې هردم شراب ناب‌را
په‌د رگاه ستاتېرې‌ناست‌په‌هردم‌غوا ړم — چه‌د خضر الیاس‌دې ورکه‌هغه آب‌را
درحمت او به دې‌د یرې دي بیحده — په کړي مې‌تنده نه‌دروېي‌دریاب‌را(۳)
هره شپه زما دعمر کړه شب قدر — دزاهدغازي شان‌زر میاشتی ثواب‌را
که‌زما په‌نماز راضي یې چه رواشې — په‌پیوند کښې دابرودواړه محراب‌را

یا رب! نن دولت فقیر امانت د رکه
پس له‌مرگه ورته‌مه وایه حساب را

---

(۱) البیروني:ــ « ورځ وشپه دعمر هسې‌په غفلت ځي».
(۲) البیروني :ــ «محبت له سپینه مخه‌دکتاب را» .
(۳) البیروني :ــ « په‌گنډې مې تندمنــه‌دروېي دریاب را».

يارب مالره خپل نوردمعرفت را ... تازگي دل زندگي ذوق محبت را

هر سبايګاه دغه دعا کوم زه ... عبادت‌د زړه پاکي(۱) ترک عادت را

داغيارصحبت مي‌زړه توردی قطعي ... له همه عالمه بيل خلوت عزلت‌را

چه هرګزپسی پریشان‌نشم ترمرګه ... د دنيا له اندیښنی زړه سلامت را

ستا دمخ صفت به‌وايم لون لون ... په‌تندرست‌ءورت يو ګوروګي فرصت‌را

بندګان ستا دد رګاه واړه خدمت کړه ... زه هم‌ستاد درخا دم يم يو خدمت را

په‌صورت که هرځای ګنینم‌با ګشي‌نشته ... ښايسته شاهد د روح دزړه خلوت‌را

چه هيڅ وخت مي قدم نخوځي له‌ځايه ... هميشه د دين په‌کار استقامت را

نن‌دولت امانت د رکه ګرد ن خلاص‌شه
بيا سبا ورته مه وايه امانت را

يارب مالره دعبادت توفيق را ... سمي لارې لو ريه لو ري‌دتحقيق‌را (۲)

ستا د لارې مسافر يم بې سامانه ... مصله مسواک تسبيح عصا ابريق را

يک تنهاسفر مشکل‌رهزنا ن‌ډير دي ... عقل کل‌په‌د غه لار رفيق شفيق را

فراغت دتن خوښي واړه غفلت‌دی ... سوی‌زړه دايم په وينه کې غريق را

چه‌همه‌ستا ترقدم لاندې نثار کړم ... پير وزه زمرد د رلال وعقيق را (۳)

کاهلي تنګ دلي کل‌راځخه واخله ... بې‌پايانه زړه د ريا ب غوندې عميق‌را

چه يا را نسحبان سودرا ځيني سومي ... د دين پو هه وما ز يا ته له شفيق را

دخناس له‌فضولي‌مي زړه فارغ که(۴) ... هر عمل د پيښنا نو په طريق را

دافقير دولت دايم دغه دعاکړم
يارب صف د مسکينا نو د تو فيق‌را(۵)

---

(۱) البيروني:- « باقي ».(۲)البيروني:-«سمه لارلويه په لوري دتحقيق را».
(۳) البيروني :- «فيروزه» زمرد«درولعل‌عقيق را» .
(٤) د «الف »ګ» نسخه :- «دخناس‌له‌فضولي مي فارغ که » .
(٥) البيروني :- «يارب صف دمسکينانودفريق را» .

ساقي پاڅه پرد حقيقت مست جام را — يو ساعت معطلي مه کوه مدام را
دخپل مخ عکس ښکاره کړه پدامي کښي — يکښي پوهه د آغاز و دانجام را
داختيار جنب مي تللی دی له لاسه — بي اختياره هيڅ کار نشم کړای زمام را
له کافر د جال نشا نه پناه غوا ړم — ارادت نغونه په لوري داسلام را
ترك جو دلمو نخ به دايم پسي گوزارم — محمد آخر زمان مهدي امام را
دقيامت نبښي چه دين زيات ښکاره شو — په حيات دلوی مهدي ديدن تمام را(۱)
چه زمان رزق ضامن يي بي گومانه — بي ريا بي ظلم بي طمع طعام را
که دانه بي دامه کم سوي خوك چيري — زه گدای دعا کوم دانه بي دام را
له دروغ فحشه مي گونگه لره ژبه — ښه سوزون له شرکه پاك ثابت کلام را
په ژوندون چه حق باطل وبله جدا کړم — دانائي عقل حکمت نورد الهام را

دا فقير دولت دغه دعا کوم تل
يارب صف د مسکينانو بزرگ قام را

يارب مالره د زړه درنځ دوا را — هغه سي چه خمار نه لري بيابيا را
دبهار دگل په وخت بي شراب مه شم — ساقي جام لبالب ست پاڅه وسا را
چه دمخ جلوه يي لمر وبيان تارينك كه — گل اندام دلبر موزون قد بالا را
چه په مرگ ژوندون دايم راسره(۲) مل وي — نورانيشا هدمه روی نازك زيبا را
دبهشت طلب گار هيرد دنيا بين ده — محبت ددوا ړو کونو ما سوارا (۳)
چه شاهان يي ددنيا په نظر هيڅ دي — هسي زړه بلند همت قوي توانا را
دهجران تلخي ضعيف کړم په ځواني — ته کريم رحيم دخپل وصال حلوا را
ددنيا ددين له خريده مي زړه خلاس کړه — هميشه د پاك ديدن سره سودا را
ستا دانام په هر صفت کښي تفاوت دی — معرفت د هر کالي جدا جدا را

---

(۱) البيروني:ـ دقيامت نښي خوي زياتي ښکاره شوی پهحيات دلوی مهدي ديدن را
(۲) البيروني :ـ «له دروغ فحشه مي گونگه لری ژبه» .
(۳) البيروني :ـ «ورسره» .
(٤) البيروني :ـ دبهشت طلبگار هنردد نيابين ده محبت له دواړه کونو ما سوارا

دشب‌قدر په‌دو دپټ‌دی‌په‌عالم کښې ربناالسم اعظم ذکر انا را

دا فقیر دولت دایم دغه دعا کړم
یارب‌صف دمسکینا نویزرګ صفارا

یارب ما لره دفکر تیز رو آس را سیل ګاه یې په اووه فلکه پاس را
دبدن‌په خاه کښې بندیم وتي نشم ته کریم‌رحیم رحمان‌یې‌ومالاس را
رزق‌پلیدحرام‌مکروه‌دی‌په عالم کښې دما پاك طعام یې‌تمع‌بی وسواس را
دبیرون دبښه به‌نه‌رسم په وژله لوی‌جهادپه‌خپل‌وجودکښې‌له‌خناس‌را
یوغلیم به نژدي لرې پاتې‌نه شي لا اله اله الله ذکر دما داس را
چه دنیا دبدی سرده یا ده شوې ته‌په‌خپل کرم‌حب کم ددې‌له‌راس‌را

دا فقیر دولت دایم دغه دعا کړم
یارب مالره پاك صفت‌د مسکین ناس‌را

یارب‌مالره باقی دیدن خپل پاك را په هغه پوهه چه‌نه رسم ادراك را
ددنیاله تنګسرا یه سې زړه‌سوړ کړه هر نفس دفکر سیل پر افلاك را
سرکشي کبردواړه‌دشیطان‌خصلت‌دی(۱) زه‌خاکي عاجز بنده‌یم خوی‌دخاك‌را
دفاتي سلکونو خواسټ‌له‌تاهیڅ‌نه کړم دنقصانه تل باقی بیحداملاك‌را (۲)
له خدا لم هوا پرسته پناه غوارم همیشه دمسکینا نو سره ژواك را
دخندا هوس‌بنا دي طلب کارنه‌یم ماییکس‌لره‌رنځور زړه ګی غمناك‌را
ستا دد رمفلس ګدا یم بی سامانه مصله‌تسبیح‌شری‌اعصاوسواك را
ناپاکي‌بی‌پاکی کل کاهلی‌واخله(۳) هم چستي پاکی‌راو بښه هم پاك‌را

دا نفیر دولت دایم دغه دعاکړم
یارب مالره باقي‌دیدن خپل پاك‌را

(۱) البیرونی :- «سرکښی کبر داوړشیطان خصلت دی».
(۲) البیرونی :- «بی نقصانه تل‌باقی‌بی‌حد املاك را».
(۳) البیرونی :- «ناپاکی بی پاکی‌کل‌کاهلی واخله».

پرمامله بیخد کرم وکه بې نیاز تا — چه خبر کړم د پټ معرفت په راز تا (۱)
په بې مثله لارې تلم تل بې سر و پا (۲) — ددې لارې رهنمای مې که آواز تا
چه قلبې ددې شرکت لیده په ماکښې — په توبه د ریاضت کښې کړم گوزار تا
چه مې زړه دشك له زنگه پاکیزه شو — حقیقت را ته څرگند که د مجاز تا
که په زر پرده کې مخ راته ښکاره کړې — له شرکته به پاك وینم بې انباز تا
د عاشق د جام لبالب درکه — له اسفل که واعلی ته پرواز تا (۳)
په اول سماع نه ځانه بې خبر شو — چه سرور د محبت که ورته ساز تا
چه نشان دهستې هیڅ درپاتې نه شي (۴) — پرې دایم کړه د رحمت دروازه باز تا
هر سړی په حقیقت سره یو تن دی — پرترك جود كړه پایه پور ته دسر باز تا
په ظاهر محمود پاچا ایاز مریی ؤ — په باطن محمود بنده کړ دایاز تا

پاك معراج دې مبارك او مسه دولته
چه د زړه په حضور وکه قدس نماز تا

چه شیرین دیدن وماته که اظهار تا — له مایو وړ فرحت صبر قرار تا (۵)
چه دمخ بایسته لور په لور څرگند که — دغیرت په توره قتل کړه اغیار تا
عاشقان لکه پتنگه همې پرې سوزي — نوراني مشعل چه بل که ددیدار تا
سالکان دې د پردیر غواړي منده نه شي — دصفات جامې اغوستې دي بې شمار تا
بې د زړه له حضوري مې بل کار نشته — پاك د دیدن لره زه کړي یم وزگار تا
بوکاسب به دبل کاره کړی نشي — هر سړی دی داناکړی په خپل کار تا
طالب د ظالمانو پند نه اخلي — د طوفان په اوبو ډوب کړه (۶) چند بار تا
زه دنوس په خوبۍ پور ته کښته نیر تلم (۷) — تل ز ماگناه باخښه کړیم ستار تا
په غفلت به ماگناه کړه تا بښلم — په ډیر ډیر ښښل کړم ځانته امیدوار تا

(۱) البیرونی :- «چه خبر کړم په پټ د معرفت په راز تا».
(۲) البیرونی :- «په بې مثله لاری تلم بې سرو پایه».
(۳) البیرونی :- وعاشق دې دعشق جام لبالب ورکه له اسفل که وعلی ته په پرواز تا
(٤) البیرونی :- چه نښان دهستۍ هیڅ درپاتو نه شه ».
(٥) البیرونی :- «له مایو راحت فرصت صبرو قرار تله».
(٦) البیرونی :- «جوب کړی ».
(۷) البیرونی :- «تللم» .

اوس هم خو است در ختې کړم مشکل مې حل کړه　　هیڅ ساعت نا امید نه یم له غفار تا

ذا فقیر دولت مخ ستا په مخ کښې ګورم
آیینه خپل مخ روغ کړی دی دیار تا

نوراني جمال دې ما ته که عیان تا　　سر تر پا یه کړم دعشق په اور بریان تا
ګاه مې شاه د کل عالم که پادشاهي کړم　　ګاه د خپل دربار خواست کړی که سائیل تا (۱)
نور هوس ښادي دی واړه پر ماغم کړه　　شب و روز کړم په دیدن پسې ګریان تا
دا سوخته زړه به مې هو مره قرار نشي　　څو په هر مکان و نه وینم عیان تا
دیدل پدل کښې هیڅ اند یښنه نه وه　　دی په ښېله و ښېل ځانته که خواهان تا
ذاکران په هر دم پټ پر زړه که ذکر　　په ریا په زور به بولی ځا فلان تا
دغه بد بخت دایم عذاب شو برخه　　چه یې لاس د پاور وکیښی له (۲) ایمان تا
تر قیامته به نظر په بل لو رنکه　　هر عاشق چه اشقته که په خپل ځان تا
زما لا د بیګانګی لشرکه خلاص شوم　　چه د تکر ښه مې کیښوه په اسمان تا
چه سې ستر ګې دیقین وشوې بیناشوم　　جلوه ګر په هر شای وینم بې ګومان تا
په هر لوري په خپل حکم کښې جار باسې　　دباد غیب په لاس ایښی دی جهان تا

چه لاین ستا د درګاه طاعت را نه شي
زه فقیر (۳) دولت د یر کړی یم کم توان تا

شکر شکر چه نن ولیده خپل یار رما　　تر دیدن یې کړی زړه له زار زار زما
په درګاه کښې دده برو ت بیکس ګدا یم　　له جمله عالمه کړی دی [illegible]
چه د لا اله شمیر مې په لاس واخیست　　نفس شیطان دواړه نفي کړه په ګور زار زما
که د زړه په باغ غنچه مې نظر و که　　پاکیزه سوند د خالي له خس و خار زما

---

(۱) دابیت دالبیروني کتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .
(۲) البیروني :ــ «باورکیښي».
(۳) البیروني :ــ «دافقیر دولت».

ددغه پس بې گلونه پکښې نهال کړه — مشقت و ر پو ر ې د یر و کړ بې شما ر ما
معین د ا شنا مخ را ته ښکاره شو — چه دزړه ا رسي صفا کړه له زنګا ر ما
او س له یار سره مې ذ و ق و تما شاده — چه دلا په تو ره قتل کړه ا غیا ر ما
کو ن(۱) مکان ورخنې پر ا خر ګندیږي — هیڅ خالي له یاره نه و کوت د یا ر ما
په اسان به له دې د ره نه جار و ځم — په خپل سر په ا زل کړی دي اختیار ما
بله پسله ما بې لولي د یني و رځ نه — دز ړه حال که په کاغذ باندې اظهار ما

دافقیر د و لت دایم دغه دعا کړم
خدا یه کړ ې د مسکینا نو پر قطا ر ما

په اخلاص چه پاك لاس و نیو د کا مل ما — لها ته به بهشته ز یا ت سوند ه حا صل ما
یو آحدراته ښکاره شو لو ر په لو ري — په خفي ذ کر چه لر ي که حا ئل ما
تیز ششمېر د لاا له بې و ما را که — په یوه ګوزار کړه کل غیر قاتل ما (۲)
ګاه بې شاه د کل عالم که پادشاهي کړم — ګاه د خپل درباره خواست کړي یک سائیل ما
شب و روز به له و یلو ، نه خلا صیږم — که خشتن په غیب علم که قا یل ما
چه باقي ددین فایده بې پکښې نه وي — و دغه کار ته دې خدای نه که ما یل ما
له اسانې لا رې جاروتم و ګو ره (۳) — ترک جو د ددې قدم ا یښې پر مشکل ما
چه له مرګه پخوا مرم نو ربه نمرم (۴) — بې نقصا نه به با قي لر ي حق تل ما
پا ك کر یم پر ما نا ګا ه عنا یت و که — همیشه د ده و ر حم ته کتل ما
دجمال جلوې وکړه پر ی بې مست کړ م — د با طل په ستر ګو جز و لید ه کل ما

د فقیر دولت ګوا هي لم وا حد د ی
هیڅ شر یك و رسر ه نه و لید ه بل ما

---

(۱) البیرونی :ــ « کان مکان».
(۲) البیرونی :ــ تیز شمشیر دلاالله بې راپه لاس که په یوه ګوزار که کل غیر قاتل ما
(۳) البیرونی :ــ « له آسانی لاری وجـاروتم ګوره».
(٤) البیرونی :ــ «چه له مرګه پخوامړیم نور به نه مرم ».

چه ساقي نبالب را له دعشق جام ما	دده مېخ په بام کښې و لید هتما مما
بې فنکي بې کړه اختيار ديوانه شوم	وعو امخلکو ته پرېشو د ننګ ونامما
دعيچا غر ځر ځر اسر ه نشته	يکانه يو ازې بیامو ند د ل آرامما
دجها ن له حقيقته بې خبر و م	چه مې لاس نیولی نه و د ا يما ن ما
بې دنيت له عبادته د ی خبر وي	بلی طاعت د خښتن کړیدی کدام ما
چه الهام راباندې وشو گوینده شوم	یو بیت هم جوړ ا و ه نشو بې الهامما
له دمعرفت له سره خبر نه وی	خسې يو خ کلام په چير تی و ا یه خامما
ظاهري علم مې هيڅ نيرنه دی کړی	د معنی په قوت و و ا یه کلام ما
چه مدام له خپله نفسه مخالف دی	پر عغه عارف و بلي دی سلام ما
پردنيا کښې دردمحنت راباندې تیرشو	پس له مرګه په هغې خوښ لري مدا مما

امانت دحق راپورې ؤ دولته

هزار شکر دخښتن ورکه خپل امامما (١)

هيڅ لایق دمخ ستا نه او که صفت ما	نه د زړه په حضو ر بنه و که طاعت ما
ستا کریم آموزش غو اړ م بخشنده شه	ګنا هو نه دې زبر کړي په غایت ما
او س که هرڅو ارمان کړم رانه تېر ي	بې بها عمر چه تیر که په غفلت ما
زما لاس په حقيقت يد بيضا شو	د کامل په لاس چه و ر که (٢) ارادت ما
چه توبه مې په اخلاص و کړه تائب شوم	دخناس له چوړ کې بیامو نده فر صت ما
پکښې سر دمعرفت راته ښکاره شو	په هر څيز چه نظر و که په عبرت ما
دعادت په دام کښې بندوم په ډير کاله	هزا ر شکر چه اسان ترک کړ عادت ما
دد نیا مینه مې نر نه کړه فقير شو م	چه ديدن په خوب کښې و کوت د حضرت ما
حقيقت ر ښتنې لا ر د پيغمبر ده	له ربښتینې لارې خدای مه کړه غلت ما

هيڅ زره په حقيقت کښې کم زيات نه يم

دسجا ز نامه کښې کیښو د ه دولت ما

چه په لا ا نه نفي که تش ګو ما ن ما	دلربای په هر خای وليده عيان ما

(١- البيروني :- امانت دحق راپوری دی دولته هزارشکر دخښتن ورکه خپل دام ما
(٢) البيروني :- «وکه» .

بایسته سخ یې دبراته‌بنکاره که(١) هیڅ طاعت‌خه کړی نه ؤد سبحان ما
نه ده مد د رقیق راسر نه وی دی رنځ علاج به‌خه کاوه حیران ما
نو رمتاع راخخه‌نوه چه سپ ورکړی په‌اول دیدن کړ زړ وند ون قربان ما
که‌سې لاس په دواړو کونو رسیده هم په رنما به د ده و باز ل اسان ما
که‌سې‌لن خپل امانت‌ورکړی نه وی تر سبا به خه خو اب که دیز دا ن‌ما
په فرمان کښې زما نه را ته یاغی‌وه لمدبنه نوسه‌خو کوه‌مدد احسان ما(٢)
چه‌سې حال پریشانوي ددين دښمن وی(٣) له هغه خښتن و ژ غوره په اما ن ما
چه‌دنیا لا نی نو سړ ې غزا رښکر په لا شي‌پسې چه زړه نه‌که پر یشا ن ما
حقیقت د عا لم و اړ ه راښکاره شو چه د نکر قد د کیښود پر اسما ن ما
او س‌له‌یار سره خان یو بکا نه‌وینم په گومان چه‌له‌ده گوښی ایده خان ما
دطالب د بوهید و لپاره گو ر ه دا بوه معنی بيا ن کړه په خوشان‌ما

زه دولت سنی مسلم چار یا ر منمه
هم‌په‌خدای رسول را وړی دی ایمان‌ما

داو ینا وه له غر یه ما پښتو و کښه عجبه
په محیطه له هر چاوه هم و تا وته اقرر بسه
باچا هی‌بي‌جا ری‌شوي(٣) هم له مشر ق تر مغربه
داحضو ره هر خا ی ؤ (٥) نه گنا ه کړ ې‌بې‌اد به
هره‌چا ره په ملا حظه کړه و و یر یږ ه له غضبه
خو د یدن دې‌رو زی‌نه شي کل بنده‌گي‌ده‌بي احسبه(٦)

(١) البیرونی :ــ «بنایسته مخ یی وریاباړته بښکاره که».
(٢) البیرونی :ــ «لمدبنته نوسه مددغوښته احسان‌ما».
(٣) «الف ،ك» : «چه‌سی‌حال پریشان‌ددین دښمن دی».
(٤) البیرونی :ــ «بادشاهی باری شوی». (٥) البیرونی :ــ داحضوره په‌هرخای‌وی».
(٦) البیرونی:ــ «کل‌بندگی ده چه‌بی‌حبه».

بنه‌به بیاموسې پـه‌کور کښې — مه جا روزه له طابه
که دانا یې تمه مکړه — بې اوبو ژوند ونـ‌له کبه

د دولت و ینا ثـا بته
په خلور وا ړه مذ هبه

یوییحنه بایسته یې دل فریبه — هیڅ صفت و یلی نه‌شم ستا له زیبه
قد موزون دې د بوستان سرو خجل کړه — زنخدان دې کړو گلچلی دی له سیبه (۱)
خار نمان دې په دیدن باندې شیدا شول — چه رونبان مخ دې خرگند که بې حجیبه (۲)
ستاله لاسه زهر هم یر ساخواړه دې — نـ بل رحم ډېر کمتر ستاله عتیبه
که پرسرمې اره کښیږدې ترسر تیریم — هیڅ چاره‌ملاج مې نشته بې‌شکیبه
ستا بې نیاز له نزاکت ملا حظه کړه — در ته حال و یلی نه‌شم له نهیبه
هرچه‌ستا په یاده شغول شو پورته دروسې — داعلی پر مقام هر دم له نشیبه (۳)

تقلید ی سالک هغه گڼه دولته
چه یې حال موافق نه‌وی له کتیبه

بنه و ینا دد وست له لبه — لذت زیات که له رطبه
جمیل مخ یې لمر رو بنان که — زلفې که سد د له شبه
د عشق لا ر ډیره مشکله — پر بلا ده په لتبه
هر سالک چه‌په‌دا لار ځي — هغه نه وی بې لتبه
دا طریق د پاک مخلص دی — چه فارغ دی له سببه
سبب شرک ور ته‌بنکارېشي — چه یې نه که بې مسببه
همیشه مراقبه وي — هیڅ ډ رنګه له ادبه
ددنیا دد ین کار پر یږدی — مدام شغل که له ربه
تن مرکب‌بنه روح پرسپورډی — سپوربیل ویني له مرکبه
نه‌احمق غوندې ابله وي — لکه ورځی بې مکتبه

---

(۱) البیرونی :ـ قد موزون یی دبوستان سرو خجل کړه   زنخدان ذکر وگلچلی دی له سیبه
(۲) البیرونی :ـ «بی جیبه ».   (۳) البیرونی :ـ «دعلـی پرمقام هـردم له‌شکیبه » .

حب پر مال زن و فرزندوی | یا له بی بنا منصبه
چه غه مومي پرخوشحالتي | له د نیا لیو لعبه
په جامه ننبي نه خا نیوي | له عو س و له طربه
بي د نیا رشرو غمکین وتی | نه سم و اني له غضبه (١)

خدای پناه را کړه د ولته
له حر یصه بد مذ هبه

چه دنبرراته بنکارهشوهبي حجابه (٢) | بايسته مخ يي پر و ن که له نقابه
زمنلس يي په د يدن باندې شيدا شوم | ددنيا ز يره مي پر يتبو ده کر يابه
دېرى گوره له سليمانه و حال غوايي | زره گوره اشنا نې که له افتابه
خاحکي خاحکي گوره پر هوا پر ابر دنبيږدي (٣) | خيل سر يو يکا ته بولي له دريابه
سا يه گوره په د يدن د نور نستيږي | بيا له نورسره دوستي که په خوتابه
صعوه گوره د سيمرغ په طلب درومي | خپل وجود و رخخه هيروي له ستابه
تل باقي ديدن يې سر که له تا غواړه | دا دعا زمايا رب کړه مستجابه
دعاجز خادم رعيت نوکر خه حد دی | له باچاچه گستاخ که سمسم خوابه
له رجاي خوف پر دل باندې غالب شو | نا به رحم و نمانخلم بي حسابه
خزاني دغيب مخ راته بنکا ره کړه | نوي نوي بخشش و ړ مستاله جنابه

سر کنداسان پر نیکبخت هسې دی دولته
اکه په خوب اوده ناگاه و ويش شي له خوابه

هر سبا کړ مه دعه دعا یا رب | چه د مسکین پر حف کړې ما يارب
زره زما خو ړ دشوق ذوق په توره | ته يي ملهم زما شفا يا رب
کړه په کسه زمانصيب چه خه دي | زه گدا دي کوم له تا يارب
بني آدم طيور جن و ملک | کل له تا تمه که عطا يا رب

(١) البيروني :- «سم نهوى له غضبه».
(٢) البيروني :- «چه خيرراته بنكارهشوبى حجابه ».
(٣) البيروني :- خاخكى گوره پر هوابه بركنبى دى » .

په نصيحت به د ی سبق خه کوي هر چه دايم وي د ار خطا يارب
چه په باطل به حق خبر نه شه کړه په ساحر زما ن ندا يا رب
زه په خر کنديچ اندرون نه لرم بې له تا بل طلب سوا يا رب
په د باطل نظر لري عمه تل و ينی تا عين جا بجا يا رب

کړه ددولت فقير دصبر پذير
په ذکر فکر دل صفا يارب

سناله سينی سی زړسوزه کړي ناحبه نر عمه چه سي روح و ذ خی له قالبه
په هز ارخادر دي رخ بنايسته يې که خوك دي به پيژاندی نشي بې طالبه
وبل کارته به بې هيڅ چيرې پرې نږدي پر هر دل باندې چه ستا مينه غالبه
دملان دخدا ی رښتيني و ز يراندي له يا د شاه اشنا نې نه شي بې نا يبه
د حضر رته به بې ډير منفعت رسي د پيرلا س چه کو تا ندی له غائبه
دګناه له نجاسته به پاك خلاص شي که توبه د ده به لاس و کړي تا يبه

بې شريك بنايست بې حد لرې دولته
د خپل حسن سخت که به نه يره ژبه

له ورخ ززخله خرکند کړي خ په ززنونه ياربه ناتمام عاشق سي بولي که سا کن شم له طلبه
د طلب مغزا خلاص دی دعارف يکانه خاص دی چه بې زړه سلامت خلاص دی دخوبانو له غبغبه
سالم زړه دمولې تخت دی ذکر فکر پکښې رخت دی چه دا رخت ورك که بد بخت دی ترس دې کاندي له غضبه
په هر زړه دحق نظير دی دې حال واړه خبير دی خو د کو يا سميع بصير دی و زدی. بوا له اد به
چه د پر جمال عيان که نور مشبه صبح تابان که چه لمر مخ پروړلې (١) نهانکه و رخ تار يکه شي له شبه
عمه کس بند کې ايه (٢) که چه اميد په سرمايه که په ضعيف سبب تکيه که بې خبر له مسببه

يار چه مينه که له يار محال وژ غوري له اغياره
دد ولت و ينا اسنواره په خلور وا په ند هبه

(١) البيروني :- «په روخ».
(٢) البيروني:- «يله» .

دمعني پیاله چه پور شوه له شرا به ورته څوك نزدې كيداى نشو لدتابه
غره اسمان څه كې دریاب قبولي نكړه هم فرښتې خبرې نه وى له ثوابه
پرخاكې باندې شوحكم ته بې وهنبه دەنى الحاله څني وا خيست بى ځوابه
چه پياله دمحبت بې په لاس كښيښوه نوراني عقل بي پا ميده له خوا به
دسا قي دمخ پرتو وربا ند ې وشو ددې سى رنا شوه زيا ته له افتابه
ذات‌صفات‌عرش كرسي‌ورته‌بكاره‌شول دد يد ن به سنه ووت له حجابه
دظلوم‌جهول نامه‌بې باندى كښيښوه نر شتكا نو ليد ى نه شو له عتا به
زو رآو ر دسجدى حكم با ندې وكه چا يې سرغړ وى نه شو له خطا به
عزازيل‌بې‌امر نه‌مانه عاصي شو (١) تر ا بد ه به خلاص نه شي له عذا به
چه يو ه سجده بې‌نه‌و كړه له كبره د تما م عمر بند گي يې شوه خرا به

و ...ت گنا هتمه گور ه د ولته
په ا ميد په ويره او سه لدو هابه

ذات‌غني دې ، بې پا يان د ى يار به بې مكا نه بې نشا ن د ى ، يا ر به
دكې ، زياني ، امر و رسره ... بې زوا له بې نقصان د ى يا ر به
هغه رپه چه‌ستا دسيني، په اور وسو بې علا جه ، بې درما ن دى، يار به
سر ، سامان،له‌دلداده عاشق مه غواړه يو بې سره بې سا ما ن دى ، يا ر به
چه‌بې‌تا،په‌نو رحب كه‌هغه قطعي(٢) پو ر له عيبه نه گوما ن د ى يا ر به
چه‌و سال‌بې‌حاصل‌وى، فريادبه‌نه كه فراق و اړه ، له هجر ان د ى يا ر به
ته عادل پادشاه‌پر هيچاظلم نه كړې ستم كل ، له خپل خا ن د ى ، يار به
له هغه‌ژ و ندو نه‌سر گ‌بهتردى‌ډير ډير چه بيرو ن ، ستاله فر ما ن د ى يار به

چه پر فقير دو لت‌دې‌در حم نظرو كړ
ستا كرم ، يو بې پا يان دى‌يار به

(١) البيروني :ـ «عزازيل امر نه مانـه‌عاصى شه».
(٢) البيروني :ـ «چه‌بى تابه نورخه‌حب‌كه هغه قتى».

رب یا رب زماسبق و ، په دانن شپه
له ژوندو نه‌ي رنق و،په دانن شپه

هسې سخته لار به څو زام په یاره کښې
مهرو یان،رفیق‌ي،حق وپه دانن شپه

پیرروښان(۱)لکه‌صلاح مدددیې‌راکه
په‌گرداب کښې مې زورق‌و په دانن‌شپه

نورشپه یې لکه ورخ هسې رنا کړه
داشنا د مخ رونق وپه دانن شپه

د پري پیرې ، وحش طیور د یاره
مهر ومه دده پیرق و په دانن شپه

چه‌دلبرجمال‌خر گند که،روښنا ی شوه
درست جهان‌پرما عشق‌و په دانن شپه

دانقیر دولت چه هسې‌دیوانه شو
مست دیني‌په‌عرق وپه دانن شپه

وسوسه کوې‌شیطان له دست چپه
زړته کیږي(۲) گنا هان له دست چپه

چه دده په‌نعوته، چاو که‌عاصي‌شي
بې نو بې‌شي‌جاو یدان له دست چپه

ای‌زړه هره‌ورخ چه‌شي‌نو ې‌تو به کړه
پناه غو اړه له رحمان له‌دست چپه

دخاتم‌نبي،دعوت یې ، قبول نه که
په ازل وو ، منکران له دست چپه

دیمن‌پر لوري به‌دروسي‌خوبې توان شي
دافقیر دولت گر یزان‌له دست چپه

څو ره‌څه‌تللی او ږده‌و‌ده‌هجران‌شپه
ساعر گز لیدلې نه‌وه‌هسې شان شپه

په‌هزار هزار،ضر ور، محنت ، شوه تېره
دقیامت په دوددهـخنه بې جانان‌شپه

بلبل څکه دبهار په ورخ ېیر ژ اړي
چه‌اخر به باندې راشي، دخز ان شپه

په اول‌لاس‌مې عشق، گر یبان گیر و
تل‌مې کړه دیارله‌سیني‌پر بیابان شپه

له‌اشناسره‌په‌تورزندان کښې خوښ‌یم
نه بې یاره کمې وي‌په گلستان شپه

چه‌پري‌شپه، دفراق، نه وي و رغلې
په هموباندې داشوې جاو یدان شپه

په دیدن مې دیارنه شوه مینه ما ته
یه افسوس‌راغلې،ولاړه په‌ارمان‌شپه

چه‌دلبر له‌لمر تابان مخ و رخر گند که
په‌فقیر دولت‌شوه و رخ دنو رجهان‌شپه

---

(۱) البیرونی :ـ «ماند روښان».
(۲)البیرونی :ـ «وزړه لیږی» .

پر ثنا عبادتي به و شكم ، خوابيانه   چه ثابت بوي ، له حد نشه له نيه
ترسدن په حقيقت ،له خدايه كبيري   دي پچپل قدرتمحيط دي له لنياته
چه په لااله بي غير وجود نشي ؟   دعارف په نظر هيڅ نشه بي ذاته
تل سجده به حقيقي مسجد كښي دا ندي   چه بيرون شود تقليد له سومنا ته
رنگارنگ تجلا كه ،خيري پير گوره (١)   ذات بي چون ، جمال بڅاره له ،نه صفاته
محبت د دوست ،دمرهز ركي ژوندون دي ،   خداى مومن بي مينې مه كړه تر مماته
جه د زړه آرسي له زنگه صفانه شه   دبارسخ بهخه شكل گوري بي سراته
تام سري له بلا ، غمه ،امان غواړي   انبيا او ليا د روسي و بلا ته
چه له سر گه پخواپر وي نور به نه سري   تل تر تله بي شود بر خه له حيا ته
انبيا په جهان بي معجزې نه وي   نه ولي پخپل ،وخت وي بي كراماته
عمر ،بادي ،سود ،زيان له حق "انه دولته"
شكايت له هيچا ، هيڅ مه كړه وچانه
د د اريا ثنا شي ، كل حيوات   چه لب بي برد و ،دي لذيذ له نبات
چه لعل لب بي دي ،خكلي دده   مه بي حاجت ، غرض . په آب حيات
بي قلم كښلي خطي عجب گوره   په نسه نارض رقم له غيب دوات
دو ر كولو نكر نه كړي دنا ن   مه حبر شي ، په نا د حاتي برات
زنده دل ، زده قبر ،ديار ،دمخ   نه خبردي په دار سوز اسوات
په بل سبب به غاره نه كړي ادا   مكر چه ور كه ملان ې تن په زكات
تر اتها به نطعي د ر شي غغه   چه دم په دم په ترك د وجود كه صلوات
هر عبادت چه كه ،به خو دي (٢)   نه طاعت دي ،مكر چه دي سيات
له ه ي امر ، كم خبر شو ، سړى   چه غرض شوى دي . په كل كليات
اوزان دي صحيح پري وكړه نظر   فعلات ، مفا علن ، فعلات
د مينه د لبر صفت له بر و نبر
وي د و له ابر په دا ا يات

(١) البيروني :ـ «رنگارنگ تجلى كه په‌خير خير گورى .»
(٢) البيروني :ـ « هر عبادت چه‌كه پـه‌خود بينى».

ای زاهده خود پرسته — خه سامان غواړې له مسه
برخې شوې په ازل دی — هر چارا وزې له لسنه
چه قسمت یې د بوشوی — بدېي نه کېږي له دسته
کېمپاکړ په خواری وسر — ابله گنج وموند بې قسمه
خبر هیڅ دانش سندنه‌شو — د دی د ور له بر بسته
دو اړه کونه یې زبوردی — یکا نه محبوب یې (مسنه)
ذات یې پاك له شپږ ملوریه — له هر چا سره پیوسته
خو له لایق د تاج وتخت نه — د چا بر خه دا ندی پسته
له سر ده زنده پیدا که — نیست ظاهر کاندی له هسته
له وجوده قدم وا خله — که رښتیا کړې د حق سرسته
چه عمل ، باور پرې نه که — نصیحت مه کړه ، نا کس ته
بېرته نه راځي چه ووځي — د نفس غشي له شسته

گرانبها در د ی د ولته !
پیدا را و سه و نغسته

یو الله دی په دوه کونه نور خه نشته — چه خه شته دی هم له دهٔ و اړه په دهٔشته
ماو تاخپل سر خرگند که ، دی غایب شو — مخ به هو مره خرگند نه که څوزه ته شم
نه زه ته له میانه وو زه و اړه دی دی — لا اله الا انا و یل ها له شته
خای په خای جلوه دده په هر خه کښې — هیڅ عارف دې هسی نه وایی چه زه شته
کل عالم دده په ذات زنده دی پایی — دساهی حیات وي هو مره خو او به شته
دا شنا مینې (۱) وسوم سرتر پا یه — د هستی نښه هیڅ را شخه نشته

که نامه مې یې دولت کښیښوو ه خه‌شو
خه چاره ده دا زل له سرنوشته

دا شنا سینه مې پر پوته وزره ته — هیڅ ارزو هو س مې نشته و نور خه ته

---

(۱) البیرونی :- داشنا په مینی ..

دد نیاله کار وباره سې لاس و خوت   هر نفس یې انتظار یم ولیده ته (۱)
دخپل یارپه دیدن تل همېشتاق یم   لکه تږی ار ز و مندوی واو به ته (۲)
د د لبر د ښه دید ن قدر ېنازده   ښایسته بدرنګ یکسان دي ورانده ته
پادشاهی ددیو ددبه په خو که (۳)   دسلیمان خاتم چه نه لري په کو ته (۴)
خو دپرست به یوحرف خنې ز ده نه که   که ناصح نصیحت تل وایی و ده ته

د فقیر دولت د ید ن له یا ره وشو
چه له شپږ ملو ریه و و وتواو وه ته (۵)

پخپل صد به نه راتلم ودې عالم ته   که مې ز ده وی بیابه دروسم وعدم ته
د هجران له غمه شمع غوندې سوزم   دزړه حال و یلی نه شم و همدم ته
بیګا نه و ته به چیرې څر ګند یږي   هغه راز چه وا یه نه شي ومحرم ته
په وحال مې یې زړه هیچیرې خو ښ نه که   شپه و ر و ز یې تنها پر یښو دم و غم ته
شکا یت د عا شقا نو رسم نه دی   له دوستی سلا مت کړ شي و کرم ته
له هسې (۶) دره یه مخ ولې جار باسم   چه شاهان یې طمع دار دي و کرم ته
او وه بحره لوی عمان پکښې مخفي و   په باطن چه مې نظر که وا د م ته (۷)
د نظر پې په نام یې مه بونه دریاب دی   هر اصلي څا څکی چه ورسي و یم ته
د صانع و کار ګری و ته نظر کړه   دمجا ز په سر ګو څه ګو ر ې صنم ته
لوی هلك په معنی و اړه سر مسم دی   که عارف یې نظر مه کړه ولوی کم ته
هر سړی په نیکو بدعمل مختار دی   بیهوده په ملا مت که و قلم ته

پادشاهی دمعر فت به دې شي خپله
ای دو لته بیدا ر او سه و هر دم ته

ښایسته ګل بیاراشي، و چمن ته (۸)   بلبلان دې انتظار دی ، و دید ن ته

(۱) البیرونی :ــ «ولیدوته» .   (۲) البیرونی:ــ « اوبوته ».
(۳) البیرونی :ــ «پادشاهی ددیو ددبه خه وکی».   (٤) البیرونی :ــ «په کته».
(٥) البیرونی :ــ «وده ته».   (٦) البیرونی:ــ «مزه له هسی ».
(۷) البیرونی:ــ «په باطن چه می نظروکه ودم ته ».
(۸) البیرونی :ــ «ښایسته گله بیاراشه وچمن ته» .

سر تر پايه لکه روح هسې لطيف يې — کهدې هرڅوخيرزه دېر ګورم بدن ته(۱)

رو ښان ځان دې نو راني ؤ بوه ده بله — دفانوس تشبيه دې شي و پير هن ته

چه ديدن يې دشيرين ليدلی نه وي — بېهوده به ملامت که وکوه کن ته

داشناپېلتون سې سرګ،وصال ژوندون دی — لکه تللی روح چه بيا ورشي وتن ته

هيڅ دانه مې دطاعت حاصله نه کړه — عشق په مثل او ورا پر يوست وخر من ته

حقيقي مخ به مداء په هرلوری(۲) وينې — چه نظر په ګومان نه که چيرې سامن ته(۳)

ربنار حلت په هسې سا عت و رکړې — چه دنيا(۴)ورپا تې نه وي وکفن ته

دافقير دولت په سر ګ هسې هوس که

لکه ستړی مسافرو خپل وطن ته

بلبل څکه فريا د که بها رېې نشته — شيرين عمر يې څني خې ګلزار يې نشته(۵)

بيغمي په سو ختـه دل باندې حرام ده — چه په ګور کنبې(۶) همخانه نګار يې نشته

دپر ګلو نه شګفته دي په چمن کنبې — هسې ګل به چيرې وي چه خار يې نشته

که دعشق په ميخا نه دې ګذروشي — پکښې واړه دې مستان هوښيار يې نشته(۷)

د پيالې په ا خستو معطلي سه کړه — دا شراب فرحت ښنی خما ريې نشته

غافلا ن دې له رو ښانه سيالي نه که — بې خبر فحش ګوی (۸) اسرار يې نشته

او ليا په دوريو يو دی دو لته !

بېهوده دعوی به که چه وار يې نشه

عجب باغ دی دو حدت چه ګل يې نشته — يادرست ګل دی شګفته بلبل يې نشته

هسې شان شا هد به چاليد لی نه وي — چيرې(۹)مخ دی ښايسته، ګا کل يې نشته

نه و چا و ته څر ګند نه له چاپټ دی — بې سر ان يې ديدن که حايل يې نشته

له بد نه سره تک په دا لار ګران دی — چه بې خانه قدم بد ي مشکل يې نشته

---

(۱) البيروني :ـ « که دهر څو خيرخيرګورم وبدن‌ته » . (۲) البيروني:ـ«په‌هرلوره».
(۳) البيروني :ـ «چه نظر په ګو مان‌نه‌ګاومامن ته». (٤) :ـ «چه ديناره» .
(٥) البيروني:ـ « شيرين عمر څنې څي‌ګلزار يې نشته».(٦) :ـ «چه‌په‌ګورګورکنبې».
(۷) دابيت دالبيروني کتابخانې په قلمي‌نسخه کنبې نشته . (۸) :ـ البيروني«فحش ګوی دی» .   (۹) البيروني :ـ «څره» .

برابر ورته کانه له شرمه نه شي — نرګس سترګي غړوی خبل (۱) بې نشته
که هزار ګلونه وغوړېږي په باغ کښې — عیش فرحت به نه مومي چه دل بې نشته
په دا لوی دریاب دننه ګډ شه که سربازې — چه پایان یې څرګند نه ساحل بې نشته
هر مراد چه د چا وي هغه به موندې — د رحمت دروازه کشاده سایل بې نشته
هر څه زړه یې د دنیا په غم الوند (۲) دی — تحقیق سنګ دا ستنجا دی دل بې نشته
عرش بلند و ته به څرنګه پرواز که — په حماربا ندې (۳) سوره دلدل بې نشته

چه کامل مکمل نه لري دولته !
که زر کاله بندګي که حاصل بې نشته (٤)

ای چه نه د حد پایان نه دې مکان شته — نه په دوازه کو نه هېڅ ورک ستا په شان شته
د خپل مخ ننداره ګرې خپل اواز اورې — زه و ته دادغه (٥) وازه په ګومان شته
علته ستا جمال جلوه ګوی بې لوریه — څه اثر څرګند د ارض نه دا آسمان شته
چه له تا سر مشر یلنو ګنې خپل سر (٦) — دغه په حقیقت ګنې ډېر نقصان شته (۷)
بې فنا ژوندون به مومې تل ترتنه — که له سر ګه پخوا اوسری څه بې زیان ترشته
فاني سرای څه داستو ګنې مقام نه دی — همیشه پکښې (نه) زوړ باتې نه خوان شته
نیکو کارلره بهشت اراسته شوی — ګنده کارلره تیارا تش سوزان شته
چه بې زړه د محبت په اور وی سوی — نه یې رنځ ظاهر ښکاره نه یې درمان شته

چه فاني بدن نفي نه کي دولته !
په باقي جهان یې ډېر عذاب ارمان شته

په جهان که هر څو ښایسته بشر شته — ستا به سر وو که یو تا څوندې دلبر شته
هیڅ حجاب دو ړاندې نه لري څرګندې — د عاشق دې په جمال باندې نظر شته
چه په هر څه کښې تا نه وینې محجوب وی — البته یې په نظر کښې څه خطر شته
چه له تا وا یې خبر یم، خبر نه دی — څو له خانه یې و یښته مقدار خبر شته

(۱) البيروني :- «نرګس سترګي غړوی خبل يې نشته». (۲) البيروني :- «الودوی».
(۳) البيروني :- باندې وی سور». (٤) البيروني :- که هزار کاله بند ګی
کا حاصل يې نشته». (٥) البيروني :- «دادغه».
(٦) البيروني :- «خپسر». (۷) البيروني :- «نشته».

ساقي تل دې‌سرانو و ر لوي جام — له دې بزم لم خبر دی چه‌بې‌سر شته

معرفت پر عارفانو رنا و رخ کړي — تو رمشپه به‌عو ر ي‌چير ې‌وی‌چه‌لمر شته

دد نيا پسر ا ن تبنتي له درويشه — نه عقه سره دوستي لچه بې‌زر شته

عارفان له هيڅا طمع نه‌ده نه ده — چه‌لوی ګنج دقناعت بې بخيل ګر شته

ظاهر بين عالم خبر نه د ی دولته !

دفقيرپه‌کور کنبې‌ديردر وګو هرشته

پر خاطر مې ددلبر دسيني حال شته — نه‌مې خای د ګفت‌شنيد، نه مې مجال شته

تر ذغې بنادی به‌زيانه‌بنادي‌خه وي — چه مدام مې له اشنا سره وصال شته

بنايسته دلبر ته چاوې‌چه ساده دی — پيچا پيچ زلفې‌لري پرمخ بې‌خا ل شته

هره ورخ په‌غمزه زرعاشقان‌وژني — نه بې و بره له چاشي نه بې او بال شته

حکا يت په اند ازه وايه دولته!

په‌وحدت کنبې‌څه‌مجال‌له‌قيل‌وقال‌شته

چه خبروي ددې دوره له ا فته — په ارزو پسې به نه‌خي پورته بنکته

باقي ګنج‌دقناعت‌لري په‌کور کنبې — بيهوده سفر به ولې کـه په پر تـه

چه‌دنفس‌په‌خوبنی ګرخي‌مرګ‌ئې‌بې هيروی — هيڅ فا يده به نو ر نه مومي بې زحمته

هر نفس به دفرصت په آتش سوزی — در د عذاب به بې باقي وی تر قيامته

د کامل په تربيت به‌لا بنه‌شی — چه‌عاد ل پادشاه و هلی وي په لته

رنګارنګ بلا به‌سخې لره ورشی — هغه وخت چه بې روح وخي له‌صورته

دقديم تبنتي‌له‌دره‌بې مخ واوبنت — دل‌بستی په مال فرزند که، په‌اورته(۱)

چه سنګر نکيرېي ، وپوښتي په قهر — هيڅ ځواب به کړ ي‌نه‌شي له هيبته

(۱) البيروني :ـ «دل بستګی په مال‌فرزند کا په عورته».

د سفر دتونبي، زير سه کړي بو يه په د نيا کنبي مقام نشته ، بي رحلته

په رسوزدبيلتانه (باندي) خبردی(١)

دسر و د په او از نهم کړه دو لته!

ذات اول چه پاک برتر ولهنعوته د ناسوت په کسوت راغی له لاهوته

و اره کل جز ويې وليده(٢) په خان کښي حقيقت د کل اشيا شو، لا يبو ته

مخلوقات دده له خانه هسي زيږي لکه و ي دهر و ريښم اصل، له توته

زه له خپله عقله نه وايم باور کړه داو ينا په ديږ(٣) کتاب قرآن ثبوته

نن عمل، باور ثابت کړه پس له مرگه مثا يک به که يو بيتته له کرتوته

گران ساعت دمرک په ياد کړه خداى پرست شه چه په خه به دي روح کاږي له کالبوته

عبادت په خواني عين سعادت دی په چستی به طاعت نه شي له فرتوته

تل دده په ياد کښي اوسه هيڅ کارمه کړه تا به ستا درزق زمان نه که بي قوته

چه يقين باوري نه و ي په قسمت خپل غفه کس به سزا بيا مومي مزبوته

يونس تل ذ کر کاوه چه ماهی و نغړ خداى په خپل قدرت سالم و يوست له حوته

په نظر دکا ملا نو لوی اقبال دی چه په دا حساب خبرشي له هاهوته

ددلبر دزلفو هسی خوشبو يي ده چه ظاهر باطن بي پردې له حنوته

په نظر دصاحب دل انسان دولته

هه کلام له دره به دی ، له ياقوته

که بينتيني فهم غواړي له حضرته هيڅ نظر په صنعمه کړه بي عبرته

حق باطل په يوه کورکښي سره اوسي امتحان دهر خيز وکړه څو کړته

که جهان دروغ بازي، لهو،لعب وی د دوزخ اهل به نه ؤ پر حسرته

په مذهب دعارفانو لوی گناه ده چه وخه وته نظر که بي فکرته

يگانه احد په خان باندي عاشق شو واره غير (بي) نفي که له غيرته

فانلا ني په کوسان سره بيل وينی دو حدت جدايي نشته له کثرته (٤)

(١) البيروني :— «خبر وايي ».
(٢) البيروني :—«جزيي» .
(٣) البيروني :— « پهدی ».
(٤) البيروني :— «دوحدت جدايي نشته‌بی کثرته » .

چه تل جنګ له دښمنه که ناصر منصور شی　　هیڅ ناصر په دهر نه وی بې نصرته
دیداری د پاک دیدن په نور ګښې غرق وی　　تل تر تله پرې اختر دی له عشرته

پرفقیر دولت کرم وکړه کریم یې
هغه دم چه یې روح دروسی له صورته

له پرمار حم نظرو کړی یالیته　　په پښتو ربه به وایمه خوبیته
چه یې امرخې، ګښېني، پاخی څه وایی(۱)　　پرې له غیبه شي هزار بلا آتیته
پرخپل خان باندی عاشق یې خپل صفت کړی　　منزه یې له ارېع ثالث اثنیته
د پاک مخ په ننداره د محبت شو　　تاپخپلوستر ګو خپل جمال رایته(۲)
هر نادان په دا هنر چیرې پوهیږی　　چه حکیم په حکمت غوږ کاږي له زیته
کل عالم احد احمد به یو نور وینې　　چه خبر له سار میت اذ رمیته (۳)
له زړګه له عبادت ګه نه قبلیږي　　چه دزړه بې حضوري وی بې نویته
که لوی ګنج دقناعت غواړې دولته!(۴)
دحرص په نغوته مه وو خه له بیته

یا رب ما ته نصیب را له قربته　　دقربت ...ت دې زیات دی له شربته
په خوانې مې تورویښته ګوره چه سپین شول　　هسې در درباندی تیر شول له غربته
دلانه په دود(۵) داغ لري په زړه ګښې　　له ګلونه مې پیداشی له تربته
چه زنده په محبت نه وي غافل دی　　هر غافل به سرد ه شمار بې انابته
له خولګ د پره پرطاعت که تنها تل لولی　　هیڅ مقصود به حاصل نه که بې صحبته
دخدا بې سر دانو هسې درګاه ده(۶)　　چه شیران یې ویره که له صلابته

دافقیر دولت هیڅ نه لرم که شته هم
واړه ستا له کار خانې ستاله بابته

له عاشق یې پر جانان ته　　راشه تېر شه تر خپل خان ته
که تر خپله خانه تېر شي　　یا ربه و وینې عیان ته

---

(۱) البیرونی :ـ «چه بی امریی وکنې پاخی څه وایی».
(۲) البیرونی :ـ « دپاک مخ په نندارهٔمحبت شه په قدرتشوه دادم جامه سویته».
او نوموړی مصرع له لاندی مصرع سرمراغلی ده او هغه داده :ـ
ـ بل دوهم وجود خوك نشته چه تاګوریی تاپه خپلی سترګی خپل جمال رایته».
(۳) البیرونی :ـ «له اذرمیته»　　(٤) البیرونی :ـ «که لوی ګنج غواړی دولته».
(٥) البیرونی:ـ « په دود به داغ لری».　　(٦) البیرونی :ـ «درڈه ده».

دې له هېڅا مخفي نه دی خنې پټ يې په ګومان ته
د بنه يار قدر دې نه زده تر ديدن يې شه قربان ته
له ديار په مخ بېن شې ځان به وويني يو شان ته
ستا دروغ و زړ به و شي پر خوا به شې پږان ته
هېڅ غرض به په خپله نه کړې مست بېخود به شې حيران ته
معرفت به دې حاصل شي نېږ به دوست لرې خوبان ته
که ظاهر باطن سو د خوارې بېلتون مه کړه له ياران ته
له ياران د سره مه شې دفع به مات کړې د شيطان ته
هر نفس د خدای له قهره په دعا غواړه امان ته
خپل مقصود به په کښې مومې له ښه و لو لې بيان ته
که دوست سر درځخه غواړی ور يې و ښېه اسان ته
هسې مه وايه چه ولې دا فرمان مه ګڼه ګران ته

تل بيدار اوسه دولته !
غافل مه شه يو زمان ته

زه هميش يم په ديدن دخپل دلدار مست بې شرابه خو بې خوږم يم بې خمار مست
زاهدان پر حور قصور د جنت مست وي زه عاشق يم تل به اوسم پر ديدار مست
که د عشق پر ميخانه دې ګوزر و شو و به وينې خم، پياله درو د يوار مست
باشنده د ميخانې و اړه مستان دي لا سر و پښې قبا، کلاه، سر و دستار مست
هېڅ يو څيز به په کښې نه مومې هوښيار ته هم ساقي د مجلس مست هم يې پايزار مست
سترګې غوږ به خوله پوزه مخ غابښونه يکتايې پټکې چادر ګوش پېچ شاوار مست
اسپ وزين خوی ګير پيش بند پنه رکاب تانګ زغره خول تر کش کمان شمشېر اسوار مست
هر چه شته په دواړو کونو کلا سماع که ديو پرې کوڅه دوکان (اوهم) بازار مست
شمس قمر ستوري تنا ابر باران برق عرش کرسي لوح قلم فلک دوار مست
حور قصور غلمان انهار جنت باغونه کاني بوټي پاڼي ګل اشمار اشجار مست
فيل شتر بهايم ګاو سباع خر وري سېږه بادا تش خاوره جبال ځمکه بحار مست

خربوزی انګور منې خرما شفتالو   خوبانی او غوزاملوك بادام انار مست
زنغوزی ګورګوري توت پلیونه منز ابنی   انب نیبو سد انانا ناس ګنار مست
ارغنی ،نارنج، ترنج ګټ هل نیبیروی   تبهول سری سرو درنی جمنی سفیدار مست
ښو ولنی ،انځر ، کرکني ، کریړي، شنی   هندوانې بادرنګ فلسي لمرك کرنشار مست
بدن غوښت ګو دمندوه باجره او ربشي   وریجی سی چنې سسور سهې جوار مست
هر یوه بر بره سونه لو نکك جوتري   پان، چوند، سپاری کت جای پل ګوکنار مست
له هغه سره به څوك برابری که   چه مدام پر پاك دیدار د کردګار مست
دیر سری پر نور تور خیز هوس مستی که
دا فقیر دولت دی تل پرمخ د یار مست
د هغه خود پرست څه ځي له جنته   چه بر حلقه پوري ډك له رعونته
په جنت کښې قدسي متقیان اوسي   نوراني جامې اغوستی پاك طینته
ښې و کینې بې جام په لاس غلمان جاروزی   لو ن لون ښا یسته په څوز ینته
عارفان دخدای، په خوارنظر سه ګوره   د باقی جهان شاهان دي بې ظنته
پر اسمان ځمکه بې حکم رو انیږي   مخلوقات یې کم خبر له سلطنته
دظالم بدبخت همیش ظلم هنر شي   جمع زړه یې پریشان دی (۱) له شیطنته
دنیاوی محبوب پرځان باندې عاشقه   په څری څنې ابر و په پښې په نته (۲)
نیست د نیایي مشقته مو نده نه شي   هشت بهشت به چیری مومي بې محنته
چه شیطان دخدای په امر سجده نه کړه   نرا بد ه یې نصیب شو له لعنته
د سری ښیګڼی بې منته نه وي   خدای د هر چا رزق رسان دی بې منته
ای دولته ! په طاعت مستقیم اوسه
قدم وړاندي وروسته مه ږده له سنته
شیرین یار چه ما دزړه په ستر ګو تل کوت   هر ساعت به مې د مینې دده ګل کوت
دديدن شراب یې راکړه هسې مست شوم   چه هر جزمې دمعنی په قوت کل کوت

(۱) البیرونی :- «جمع زړه پریشانوی
(۲) البیرونی :- «دنیاوی محبوب پرځان باندې عاشق کا   په څری څنې ابرو په مستی نته».

خان جهان را څخه هيرشوپه مستئ کښې
لورپه لوري (مې) دلبرجلوه ګر خپل کوت

چه په لا ا له مې غير وجود نفې که
روحانيپادشاه مېناست پر تخت ددل کوت

که نظر مې د صفات پر عالم و که
بې اشنا(مې)نه جهان نه ځان نه بل کوت

د يقين په نظر يو را ته ښکاره شو
چه اول مې دګودان پهستر ګوسل کوت

دوحدت په باغ څره بې سره ګله و ه
ګل او خار مې يوليده زاغ مېبلبل کوت

له غيرته يې ا غيار پرې ايښې نه دی
هغه مخ چه پاك و لیږنبیمرسل کوذت (۱)

له دزړه ا رسیصفا کړې و بهو ینی
هغه مخ چهپاكولی، نبی، مرسل کوت (۲)

درويشانودتن پر بند څکه راضي شول
خپل سحنت يې لږليده ډير يې حاصل کوت

زه فقير دولت هرګز په سيا ن کښې نهوم
دلبر خپل جما ل پخپلو سترګو تل کوت

د هغه سو من نصيب له سعا د ته
چه په هر نفس يې حب له عبا د ته

يوقد م بهو مقصو د ته نژدې نهشی
د ر يا بند ګی څر نګه ا عاد ته(۳)

و هيڅا ته نه رسی، نه رسيد لی
هرګز سود(و)زيان ، دحق بې ارا د ته

دهرڅا بر خه چه کړی خدای قادر دی
هيڅ دښمن دوست بهيېنه که کم زيادته

شهادتدشا هديدننوم يې مرګ ايښی (۴)
څکه صادقان کهحب اه شهاد ته (۵)

د فرښتو دګو رخو ا ب پهاسان ورکه
چه په داجها ن خبرو ی لهوحد ته

چهدخدای په يګا نګی يې باورنشته
پهبدبخت مشرك به تير شی څوشد ته

خپلسودزيانچهنهپيژنې اشنايیمه کړ ه
لهجا هل سنګدل خود بين بې مودته

هرنفس دو لته زير مه د سفر کړ ه
د فانی د نيا ژوندون دې لږ سودته

---

(۱) البيرونی :ــ «هغه وخت دی ديدنکوم ؤ چه واصل کوت ». (۲) «دغه بيت دالبيرونی کتابخانی له نسخی نه نقل شو».
(۳) البيرونی :ــ « دريا بندګی څــونګهاعادتــه» . (٤) البيرونــی :ــ «هيڅــی» هيڅی. (٥)البيرونی :ــ «څکه صادقانهحب کا له شهادته» .

که درزق توکل وکړی پر حبیب ته   یو زمان به پاتې نه شي بې نصیب ته
دی د هر چا زیر مه کاردی تل بې گو ره   تر شارگه نیژ دي وښان وته قریب ته
دظاهر باطن مشکل به دې اسان شی   که عمل په نغو ته وکړی دلبیب ته
په تل یاد به دغفلت له رنځه روغ شې   د دارو منت به نه کړی وطبیب ته
د قها ر په غضبو گرفتا ر مه شې   دعذا ب قوت ئی نه لرې غریب ته
گرا نبها عمر ورِ یادرځني د روسی   به ا د ب د بنو حاصل کړه له ادیب ته
کرام الکاتبین (وا ړه) جاسوسان دي   د عو اپه نغو ته سه ځه بې تقریب ته
ښا ې په ښا ې کوهی اغزی پلړ مماران دی   هر قد م په فهم اخله په تر تیب ته

په دابا غ کښې ډیر ښه و پوښته دولته
د بها ر د گل له حانه عندلیب ته

زه په راست نصحیت وو ایم وتاته   که د زړه په غوږو فهم کړی وساته
جلوگر په هر لو ر یو مخ دي چه گو رې (۱)   پر هیڅ خیږبا ندی نظر مه کړه بې ذاته
که جهو د ،ترسا، هندو ، که مسلمان دي   ښیات و اړ ه بې سو ند لی له حیا ته
د کثر ت دباغ په شو بې حکم وکه   له یو ه شجر ه ښیل شو ل څو باغا ته
پخپل زړه کښې بې مخفی کړه که دانابې   د غه راز په ژ به مه وا یه وچاته
په ویل کښې ډیر افتوی باو رو کړ ه   خاموشی د ه یاده شوې له نجا ته
دایمان دتن زکو ة و رکړه چه پاك شي   لمونځ روژ ه هم نه قبلیږ ی بې زکا ته
هر ساعت (۲) په حضور ي د زړه سجده کړ ه   دمو من معر اج حاصل دی له صلا ته

پهلو ا ن ددین هغه گڼه دو لته
هرچه نن که دشیطان څو کی ماته

که خبر شې له قیمته دنفس ته   یو نفس به نه پنئدی په هزا ر آس ته
په رسو زدغه نعره وهې چه کو چ دی   په آ وا ز ښه فهم وکړ ه دجر س ته

---

(۱) البیرونی :ـ «جلوه گرپه هـرلـوریومخ دی چه یی گوری» .
(۲) البیرونی :ـ «هر سعادت» .

چه‌مرغه ورختي والو زی بیر ون شی | نو ربه هیڅ سحبت نه کړي پر قفس ته
که د قناعت له گنجه نصیب مو سي | د د نیا حاصل (به) کم گنې تر خس ته
دمو لی طلب به دله کړي حریصه (۱) | شب و روز پها ندوه لبنلی بي دنس ته
دتو حید نعمت به‌تی کړی د رپو هیږ ه | چه و زړي‌له خوان‌نه‌شړي مگس ته (۲)
دخفی ذکر تیغ و اخله و رولا ړ شه | وخه دشیطان‌په‌جنگ بیر ون کړ مله‌جوس‌ته
په‌درگاه‌دخدای‌زاری کړ ه‌دادخوا هاوسه | تر و به‌یه بل‌نه مو سي فر یا د ر س ته
قران بي او د سه سه‌ا خله بي خلا فه | له خبثتنه ا مر شو ی لا یمس ته (۳)
ددو ز خ‌سگ‌دی‌یاد شو ی‌په کتاب کښې | ا شنایی له عو ا ن مه کړ ه له عسس ته
چه دزړه د غو ږ و فهم‌باند ي نکه | نصیحت چاته ډیر مه وا یه نو ربس ته
لکه تخم د شو ره خمکی ضایع دی | بیهو ده چه مشقت کړی په ناکس ته
که‌دی‌مرادچیری‌حاصل شی‌په‌دنیا کښې | له یارا نو بیزا ری مه کړه عبس ته
سخاو تشه‌تجا رت‌دي‌یو خیز و ر کړ ه | بد له به زر یاسل مومي یا لس ته
په جناب دبیحد ی به د ی نظر شی | (که) اسما ن خمکه کم وبني‌له عدس ته
دسیمرغ عنقا په‌شان صبر اختیا ر کړ ه | دهوا په نغو ته مه خه دگر گس‌ته
و خپل مرگ‌و ته هو س لر ه تیا ر شه | ترک جو د نصیحت واخله له ققنس‌ته
که‌په داسفر د ي به فتح رو زی شی | خپل وطن ا‌ره‌به د رومی په هوس ته

خان جهان په‌لا اله نیست کړ ه دولته
الا الله جلو ه گر گوره پیش و پس ته

که‌رشتیا صاد ق عاشق یې‌ددیدا ر ته | یو نفس بې غمی مه کړ ه له د لدا ر ته
د ر یاپه لو ر دد ه په نغو ته مه خه | په اخلاص عباد ت کړ ه د کر دگا ر ته

---

(۱) البیرونی :ــ « دمیوی طلب به کله‌کړی حریص» .
(۲) البیرونی :ــ « چه دزړه له خوانه‌نه‌شړی مگس ته ».
(۳) البیرونی :ــ « له‌خبثتن یی امرشوی‌لایمس‌ته».

همیشه بی په طاعت استوا راواسه — بی د ده له امره سه ´دوه هیڅ کار ته
په گناه ئي له رحمت نا امید مه شه — حق مشفق په ځان گنه لهسو روپلا رته
که دده رحم رفیق درسره نهوی — په عذاب به گرفتار شوی وی چند بارته(١)
که یو د رددربا ندی ولیری لهغیبه — هغه دم به له ژوند ونه شي بیزار ته
آه فریاد زاری به کړی پر بله بوري — نماست وناست ولاړ بهنه سوسي قرارته
گر انساعت بهیوه ورځ دربانديدرشی — ولي اوس دبل په حال نه شی بیدا رته
داجل پیانه چه درکه پری بهمستشی — مگر بیا شي دقیامت پهورځ هو ښیارته
سردستاربهدي شي خاوری سال توی(٢)ساردی — تکبر په سر سال مه کړه پهدستارته
پههمت صبر ترکل عالم عزیز بي — پهډیر حرص په طمع بي ترهر چا خوارته
هرقدم به ستاهزار نیکی حساب شی — که د درد پو ښتنه وکړی د بیمارته

کل اغیار په لااله نیست کړه دولته !
جلوه گر په هرځای گوره شیرین یارته

ای چهدهرسر زوقدرزق کفیل ته — په وعده ئي بي تغیره بی تبدیل ته
پهحرص به دچا درلره نه دروسی — هرسخلصچه ابتو ارونیوی وکیل ته
دکشیر طلب بهنه که خوبش بهاوسی — دهغه چه صبر ورکړی په قلیل ته
ترا بده به لارنه سوسي غلط شی — چهپهخپل قهر بي ردکړی لهسبیل ته
پهیوه اوازبه وارهخلق نیست کړی(٣) — هرساعت چه حکم کړی په اسرافیل ته
دقبطیانو لشکر ډوب شوسبطی خلاص شو — پهاخلاص چهموسی یاد کړي پهرودنیل ته
چهنمرود پهاورکنبي واچاوه اورنه شو — مهرباڼ دستگیر بي هسی پر خلیل ته

ومقصود ته به پهځو رسي دولته (٤)
چههادی دو راندي نه کړي خپل دلیل ته

دخلیل گوته به سخي لره درشی(٦) — که اشنا پهترك جو د شی له خلیل ته

---

(١) البیرونی :ـ « په عذاب بهگرفتارشوی چند بارته ». (٢) البیرونی:ـ«لوی».
(٣) البیرونی :ـ «کا».
(٤) البیرونی :ـ دخلیل گوته به مخیلرهدرشی که ربنتیا پهترك جودشی لهجلیلته.

اروا ح تن په غم لړلی تنها پرېږدی وهجران ته   دصحبت طاقت ئی نه وي کوريله که وه‌همار

تن فرشی اروا ح عرشی دی هر يوخوښ په سرکشی دی

تن و ځمکی ته ځان و کاالين ارواح قصد که واسمان

صو رت روغ دی له څلو ره له خاك آب له باد له ا و ر ه

داڅلور (واړه) ضدان دي خدای عاجز کړل (و) فرمان ت

چارعنصر هر گو ر سرکش دي په ورانی دبدن خو ش دی (۱)

. . . . .

داڅلو ر يود بله (۲) دښنه دی دخشتن په حکم سله د ی

که خشتن ځنی پند واخلی تار په تار به ځی ځان ځان ت

چه صورت په مرگ و يران شي روح اسمان لره ر و ان شي

دو باره به ا ر ز و نه که بيا راڅله و دا جهان ته

دا سړ ی مسافر ان دی چه راغلی په جهان دی

ز يات دولته کښته د روسی يو يوځی پو رته جنان ته (۳)

جلوه گر دی جلوه کاندی په هر کهت کهت   له خپل ځان سره سودا که په هرهټ هټ

دشاهد لبا س يې واغوست دلبری که   پرسپين مخ يې تو رې زلفی زانگی لټ لټ

هغه کس د و ز خ په گر انبها پير ی   چه خوا ړه (۴) و که ماړه وبو لی غټ غټ

ا غنيا له زرو يو مکر سخی وی   که بهشت لره يې و ر ولی په مټ مټ

چه دتو حيد ددر خت له مغز ه خبر نه شی   تما م عمر غلط تللی و په پټ پټ (۵)

په خما ر به عذا ب يو ی تل تر تله   دغفلت شراب يې څښی په گړي ستي

(۱) ددی بيت دويمه مصرع په دواړو نسخو کی نشته .
(۲) البيرونی :ــ «وبله».
(۳) البيرونی :ــ « منان ته ».
(٤) البيرونی:ــ «چه غواړوکه» .
(٥) البيرونی :ــ «په ستې ستې» .
(٦) البيرونی :ــ «په مگړی ».

پهما ننداو وه دوزخ(د) اووهبتهدی — د ګناه اند ازعذ ابدی پههر بتې

دهغه يې‌ور کوی چه يې رضا ده — د مولی خزانه ډېره ده په ښتې

ما مفلس چه دشکنی قلا نه زده — باقی ګنج يې راته‌وباښه په کوټې

دبيا‌تونله غمه هېڅ‌خوښی‌نه سومم — اشنا لاس‌ترغاړي‌پرو تې‌را سرهلتې

که دلبر دخپل وصال عهد محکم که

دافقيردولت بهنهژاری‌پهو رتې ورتې

چه يې‌زړه ، زما کوا ته — هغه د يو خدای وراته

خود ستايی مثال ګربه وه — په ژبان يې‌خان ځا ته

سرتر پا له کبره پر و — لکه‌ترخوله‌ډکه ترانه(!)

هرساعت سی‌يې د زړه سخ — بې نو کو نو پرها ته

نفس لئيم هو سره عاجزو — چه‌يې هر زما ن ترا ته

سګ شيطان دروح‌دښمن و — خد ای په قهر د ډ ا ته

پهطلب ددوست پهناستي — درست جهان سي و پلاته

وعيسی ته خه ښه وو ي — د آب پر پا خه ماته

دا سمان‌شبات(۳) وګوره — حق بې لا سه و پا ته

که سا مع يې‌سماع وکړه — د کتوي پهخوټ خواته

چه د اسزي‌سی‌محکم‌که — تخت‌و بخت‌سي‌و ګا ته

بې‌مولا سی‌نورخه‌نشته — د زړ ګوتی پر ها ته

ما فقير په خوډ پر کاله

د نفس مزی با ته

---

(۱) البيرونی :ـ دهغی يی ورکوی چه‌يی‌رضاوی دمولی خزانی ډيری دی‌پهښتې

(۲) البيرونی :ـ «ګو تې ګو تې».

(۳) البيرونی :ـ «سابات».

نیا فانی نیمگړې د ، حادث   څوبې نوح غوندې نفې کړې څویافث
درسولا نو میراثان دی (۱)   درسول علم حاصل کړه له وارث
،چه بحث که بدبخت نادان دی   خدای اسان راله خودبین نا پوه باحث (۲)
ی چه پر یوه کالی دعوه که   دا مشکل به بې حل نشی بې ثالث

هغه دس مسلمان مه گڼه دولته !
چه امید یې بر یده وی له باعث

لب په زړه لرې له باقی گنجه   شکا یت له داد بلا مه کړه له رنجه
ت قدر به ها له د رخو گند شی   په قیا مت چه حق نیکی بد ی که سنجه
انا ئی هر زمان په د عا غواړه   خلاصیدن له نه او وه له شش و پنجه
ق یې خوره شبه گر زد ا غونده   بیوه کړه په مال په خان داس په سنجه
امت صراط سختی و گوره یو هیر کړه (٦)   له عذا به مه و یر یږه له ا شکنجه
ئیل چه ا خردم په قهر د رشی   تا به ژ ر په عذاب کوز که له اړ ونجه
ه کبر ه بی دمان سخې بل نه کوټ   مرگ هغه شاهان هم پریوستل له غنجه
نو رخ تو به و نه کړې له گنا هه   لکه سپی فردا په سخت عذا بکښی کو رنجه

دا دنیا شطر نج با زی و گڼه دولته !
ستقیا ن سحبت نه که له شطر نجه

ق د رد ز ما نصیب شوبی علاجه   په دارو دا نا طبیب شو بې علا جه
صال می خاطر خه شکله خوشحال ؤ   دهجران په ورځ غریب شو بی علاجه

(۱) البیرونی :ــ « میرائیان دی ».
(۲) البیرونی :ــ «باعث» .

د يوا نه وته يي ز ر جمال ښکا ر که | په طلب کښي يي لبيب شو بي علا جه
يا رچه پټ له يا ره راز که په خلوت کښي | له کيني شيطا ن ر قيب شو بي علاجه
چه يي ګل دسرادو نو ز و په باغ کښي (۱) | له فرا قه عند ليب شو بي علاجه
په هيڅ و خت دز ړه لښکر سره تپول نه دي | په نار ي فکر نقيب شو بي علاجه

په ژ وندون اعتبار مه کوه دولته !
او س اجل در ته قريب شو بي علاجه

دا بلبل چه ډيره مينه که له خو چه | پري د ګل ديدن لذيذ دي له ابلو چه
هر نفس دګار و انو نو دادود دي (۲) | سړ ، او د ه ، غافل خبر نه دي له کو چه
که ارمان هرڅو کوي راستون به نه شي | بي بها عمر تيز رو دروسي له زوچه
د عارف نا تمام د ا مثال عجب دي | لکه ډك پخواره ديګك بي سر اغوچه
که بي طمع بي ريا په ا خلاص وايي | دانسان بانګك نماز به دي له خر و چه
دباطن بادشاه په خوار نظر مه ګوره | کم باو ره خود ستايي مغز ه پوچه
هميشه دي په خنګل کښي عمر تير که | دپشو ا په قدر نه يو هيري يو چه (۳)
و فايي نيکي هغه که چه سړي و ي | دنيکړي عمل نه شي له ديو کلو چه

محبو با پو شيده مه ګڼه دو لته !
لو ر په لو ر در ته جلوه که څر ګندلو چه

خدايه امان راله هغه بدبخت غو ليچ | پر کم زو ر باندي چه ظلم که په لېچ
په صو رت که هرڅو ښو ر ب ښايسته دي | د ل ا زار ظالم کمتر ګڼه له غو يچ
له عذابه به خلاص چيري شي زيان کار دي | اخرت يي په نيم ګړي د نيا پيچ
په بنه نيت عمل کامل په بد ناقص دي | هيڅ طا عت معصيت نه شي بي بسيچ
په ګو مان تکبر خان بهترين ويني | منا فق په اوليا پو ري که زيچ

(۱) البيروني :- « چه يي ګل دمردانــه وزو په باغ کي » .
(۲) البيروني :- «هر نفس دګار وانونودوادو ددي .»
(۳) البيروني :- «يوچه».

پاك سبحان قليل الضحك امر كړی ... پاه غوا په دشيطان غلمان(له) لېچ
چه غيبت په درو يشانو باندې وايي ... هغه كس به خالي كم وي له خفيچ
واسفل وته به-ر په كښته د. و-ي ... چه‌دسورك په‌دودمشغول‌وی له سميچ
په فاني جهان به چيرې نظر كاندي ... چه نر زړه يې د حق مينه پېچا بېچ

دادنيالاشي‌نو سړې (ده) دولته!

كه‌داناېې محبت مه كړه له هېچ

چه‌په‌دوازه‌كونه، نه‌شته‌يې‌سبحان خه ... بيا كينه طمع خودي كبر كوسان خه
په ظاهر باطن احدېې‌شريك يو دی ... نه‌مخفي‌يې‌دخه شته‌دي نه‌عيان خه(١)
همېشه به جنګ جدل مخالفت ؤ ... كه ددوهم وجود باقي‌وی‌په جهان‌خه
دخپل مخ نه‌داره له خپل اوزاوری ... هيڅ زړه‌ته خپل سر مه و يه ترسيان‌خه
د ديدن له‌ به لذته به محروم شې ... كه و يښته‌مقدار نظر لرې په خان‌خه
دازل په ورځ د ده و يل جي بلې ... ترې‌په عهد محكم او سه‌بيا نقصان‌خه
حال ساعت‌درخنې‌درومې‌پر حضورشه ... په تېر شوې‌عمر هر زمان ارمان خه
بې سري د عاشقا نو سر سامان ؤ ... له بې سروبل بهتر سر وسامان خه
كه‌په‌سرګ كښې‌يې‌وصال‌جاو يدان‌نه‌وي ... نور به و دخوږ عاشق دزړه درمان خه
كمينه د عاشقۍ شرط مر دن دی ... د اشنا وصلت ته مه كوره اسان خه

عارفان هغه احول بولي دولته!

چه‌دزړه په ستر كو ويني بې‌جانان‌خه

په‌داباغ كښې‌پيدانه‌دی‌هسې‌ګل هيڅ(٢) ... چه د ده پر مخ عاشق نشته بلبل هيڅ
هر بلبل چه په جمال دګل شيدا شه ... په نظر يې درد نيستي بلا مشكل هيڅ

(١) «الف،ك»: «نه مخفي يې دخه شته‌دي‌په عيان خه».
(٢) «الف ،ك » :- «په‌داباغ كې پيدانه‌دی بې ګل هيڅ».

چه د محبت آتش پکښې بل نه وي — په سره سینه به نه سوي حاصل هیڅ
گل شراب کباب رباب تازه بهار دی — بې مهروی ساقي لذت نه که گل مل هیڅ
نوراني جمال خرگندله ده نواب دی — ددیدن و بال دې نه شته په کتل هیڅ
پر عاشق دلداده ډیر ملامت مه کړه — د د لبرنه مینې نه دی خالي دل هیڅ
ځای په ځای تجلی که مدام باقي دی — ستا ښایست نقصان زوال نه لري تل هیڅ
هر بخشش چه له تا غواړي هغه مومي — له درگاه دي بې نصیب «نه» دی سایل هیڅ (۱)
که جهان له حوریری خو بانو ډک شي (۲) — محبت دده بې تا نه شي پر بل هیڅ
د کثرت دعد دو نو حساب ډیر دی — دو حدت پر مقام دی بې خدایه گل هیڅ
دادنیا ترامر خاته پرې واته نبستوه — په فاني د لبستکي نه کاندي کامل هیڅ
په هزار پرده که مخ دو حدت پټ شي — د موحد دوړاندې نه کیږي حایل هیڅ

دې فقیر دولت چه حق یو ځله و کوت
دوباره به نظر نه که په باطل هیڅ

د بې حد په ذات کښې دی ځمکه اسمان هیڅ — عرش کرسي لوح قلم دو زخ جنان هیڅ
یو وحدت دی تجلا که غیر نه شته — بې دحور، قصور، شاهد مخفي عیان هیڅ
«د هغه بیحد دیدن به خوله په خوگه» (۳) — چه په شپږ لوري سینده نه شي پایان هیڅ
د دیدار لایق هغه عارف یا د شوی — چه په دوه کونه بې نه وي نام نشان هیڅ
د عارف موحد هاله طاعت قبول شي — په خفي ذکر چه کاندي ځان جهان هیڅ
چه دده په ذات کښې ځان جهان فاني که — تر د ازیات منفعت نشته دانسان هیڅ
د فاني بدلون چه عمر باقي مومي — د مومن په دا سودا نه شته نقصان هیڅ
دعاشق د عشق مرکب د پرگرم رودی — په گردهم پسې نه رسي عاقلان هیڅ
چه د محبت پر اور وسو پوخته شو — دپوخته په حال خبر نه دي خامان هیڅ

(۱) «الف،ك» : «له درگاه دي بې نصیبه دی سایل هیڅ»
(۲) البیروني :— « که جهان له حورپری خو برو یانو ډک شي ».
(۳) «الف،ك» : «داهسې بې حد دیدن به خوله په خوله که».

که د قناعت له ګنجه نصيب مومي ددنيا په زيان به نه کوي ارمان هيڅ
په يقين باور کښي ډير ډير منفعت دى سو دفايده د سړى نشته په ګومان هيڅ
دا عاني جهان د خونريزى مقام دى پکښي شاه ګداى څوك نه مومي امان هيڅ
در حلت حکم چه وشي له څښتنه معطلي به کړى نه شي يو زمان هيڅ
دګناه مقدار عذاب وي يو ربه وو خي پهدوزخ کښي به تل نهوي مسلمان هيڅ

بنه ديدن يي باني ګنج ګنه دولته!
په ظاهر باطن به نشته ترجانان هيڅ

دديدن له خوا زهنه سومم نصيب هيڅ که وزړهوته راتير کړم تر حبيب هيڅ
پهو صال هجرانبي دواړه درد زياتيږي د رښتيني عشق علاج نه زده طبيب هيڅ
ددنيا عاقلان خولونه يا د شوى دعاشق پهحال خبر نه شودانصيب هيڅ (۱)
پهتوحيد کښي لو يه ګناهدسوسن شرك دى خو (۲) بي خدايهسوجودنه ګنمي قريب هيڅ
چه اشنا قد يمى يوو بله جدا که بد دښمن پهجهان نشته تر رقيب هيڅ (۳)
سړى واړه مسافر سرګث بي وطن دى بي وطنه خوښي نه سومي غريب هيڅ

که عالم واړه د ښمن دوست شي دولته
يو ويښته به کمزيات نه که ستانصيب هيڅ

چه بي و څيښي دتوحيد لهسته راحه توره شپه شوه پر روښانه له سباحه
عشق د شوق په تورهووزى شهيدشي ملا يك به بي سوال نه که له ارواحه
د بدن په بند به چيري هو سيږي چه خبروي د روحانو له فلاحه
عارفان په نور الله هر څه ته ګوري له د ښمن سره دوستي که بي صلاحه

آببازى دباو رښه زده کړه دولته !
په عظيم درياب کښي ګډيږي بي ملاحه

---

(۱) البيرونى :ــ «لبيب هيڅ».
(۲ البيرونى :ــ «څيزه» ؛
(۳) دابيت د«الف،ك » په قلمي نسخهکي نشته .

چه په زړه مې ستا دعشق لاشه شوه څرخه — د دنیا خوږه مېوه شوه پر ماتاخه
که مې ګنج د قناعت موندلی نه وی — سرګردان به جار وتم له هند ترېلخه(۱)
قانعان به هیڅ ساعت در زق غم نه که(۲) — چه یقین يې شي محکم پخپله بر خه
نه فلکه د میچن په دود جاروزي — يو نفس قراري نه کاندي له څرخه
هر څوډير ارمان ګوي ستني به نه شي — دژوندون او به چه تېرېشي له ورخه
لکه څوك دژندهپوست کاږی خوږیزي — خنکدن به دې بد لازیات وي له سلخه

روخې سیاشتې ګلونه (۳) ډير تېر شول دولته
څوك معروف غوندې پيدانه شوله ګرخه

الان کما کان بې څرمخ — بې جهته بې مکانه بې څرمخ
ته چه خای د همه خای بې خای دې چيري — لوی له عرشه څمکی اسمانه بې څرمخ
هرچه ستا حدوپايان غواړي احوال دی — يو بې حده بې پايان بې څرمخ
هیڅ کمی زیاتی نه شته ستا په ذات کښې — پاك له غیبه له نقصانه بې څرمخ
دل وجان مې هر نفس تر تا قربان شه — چه نژدې دی دل تر جان بې څرمخ
سالکان به سر بې سره (بې) سامان څي(۴) — د بې سر ، سر وسامان بې څرمخ
خان جهان به يوه لمحه بې تانه پاي — ته په ژوند دخان جهان بې څرمخ
هیڅ حجاب دو راندې نه لري په تاږو — را ته مخ په مخ عیان بې څرمخ

دافقير دولت، ته ستا په سترګو ګوري
بې نشانه په هر شان بې څرمخ

عاشقان په کوڅه تل ګوي ديار څرخ — دبلبل په دودمدام که پر ګلزار څرخ
چه د دوست دوصال زيري باندې وشي — پرمرکز باندګوي لکه پرکار څرخ

(۱) البیرونی :ـ « ترهند.. تربخله». (۲) البیرونی :ـ «نه. خودی»
(۳) البیرونی :ـ «کاله».
(٤) البیرونی :ـ سالکان په سر بې سره بې سامان دی .».

عاشقان د محبت په شراب مست دی
دمطرب په شا نۍ که پر سر دستارخرخ (۱)

لکه اسمان دحق په حکم تېز جار و زی
هسې ګرندی نه ګرزي د ګو نیار خرخ

دلداده عاشق په خوب بې غم په شو که
چه پر زړه یې وي د مینې تېره خار خرخ

چه دعشق ګرمانش یې پر زړه بل وي
داو ګې په دود به که پر سر د نار خرخ

فقیران ترا غنیا وړاندې پانصد سال
وبهشت ته به خوښ دروسي په بسیار (۲) خرخ

جبرئیل له دې وعید رسول خبر که
له دغه شو ته وکه نبي هو ښیار خرخ

دسماع خښتن هر ګز بې حالت نه وی
همیشه له ذوقه کاندي د بیدار خرخ

سچ تار ګه علته جار و زی چه څه موسي
د موحد په نزدیک نه که هیڅ اغیار خرخ

دمسکین په شان له شر که مبرا شو
دد یدار له مینې کړ مدام پایدار خرخ

هغه کس به دیر پښیمان شي ای دولته! (۳)
چه نن نکه پر دربار دخپل دلدار خرخ

خای په خای عجب جلوه که دجانان مخ
بیا پخپلو ستر ګو ګوري دخپل خان مخ

په ظاهر باطن چه وینې مخ د یار دی
بې د یار له مخه نه شته پټ عیان مخ

ښایسته د لبر په خان باندې مین شي
پېچا پیچ زلفې یې شب (و) روز روښان مخ

څوله سروساله تېرنه شي پهدا لار
د لربا ی وچاته نه ښیئي تابان مخ

دو ښیان یې له دیدنه بې نصیب دي
هر سبا بیګا یې و ینې عارفان مخ

شکر شکر یقین مخ راته ښکاره که
یکباره را څخه پټ شو دګومان مخ

اې دولته له نشانه بې نشان شه
بې نشان په شان ګنبې وینه په څو شان مخ

ښه جلوه زما دیار ده
چه ښکاره په هر دیار ده

وعارف و ته څرګنده
بې رقیبه بې اغیار ده

---

(۱) الف ،ك :ـ-عاشقان دمحبت پهشرابمست دمطرب په شان یې که پرسرخرخ.
(۲) «الف ،ك» : پهبسیار خرخ». (۳) البیرونی :ـ «شیخدولته ».

مکر واو مکر والله بازی واړه د مکار ده
وخپل خانو ته یې کړې په خو څو لونه بې شماره ده
که پوهیږی په رموزته لیږ و ینا ز مابسیار ده
دا پیاله دپیر له لاسه نن یې وڅښته بې خمارده
ستا به بت یې که دې مینه زن فرزند په سر د ستارده
مه یې نغو په که دې پلار دی چه پرېاینې یې دا لار ده
احمق څه شکل پرې هوس که بلا او په زوی دپلار ده
پهنۍ اور به څه شکل دروسی چه یې برخه دیسا رده
دیوانه څکه معذور شو واړه چار یې بې اختیار ده
ستا د شرم پرده ژغرې خدای کریم رحیم ستار ده

غمګین مه او سه دولته !

چه وعده دې ددیدارده

ستا صفت په کومژبان وایم حمیده ای ز ما ترخان تژدې حبل الوریده
په رضا قضا دې واړه چاری کیږې پر هر نا ر یې یفعل لما یر ید ه
بازی ګر په هر خای ته یې غیر نه شته ای له دیرې نزد یکې ناپدید ه
چه دمحبت په اور کښې ویلی نه شی هغه زړه دی ترسنګ سخت هم له حدیده
په معنی چه دنفی اثبات خبر شو ذا کران په هر نفس کښې دوعیده
ددنیا په نوې(۱) خیزدلبستګی مه کړ د قد یمی په هر حا ل به دی له جدیده
په عمل دنیکو بدیې اختیار درکه سعادت د ښو حاصل کړه له سعیده
دا واز په سر قریب واصل پوهیږی ددې راز پو ښتنه مه کړه له بعید ه
له تو حید ه بهخبر شې که ولولې حالت بخش منطق الطیر له فرید ه

دی بې نیاز نیکبخت بدبخت کاندې دولته (۲)

له عذا به یې ویر یږ ه له وعید ه

---

(۱) البیرونی :ــ «نو نو».
(۲) البیرونی :ــ «دی بی نیاز نیکبخت کاندی دولته» .

هغه زړه چه مالا مال وي له صمده — مکافات د خطا نه غواړي نه بده
دوست دښمن په نظر يو ورځر ګنديږي — دواړه کونه يکتا وينې له احده
په هر څه کښې اشنا مخ وخان نه ګوري — پر هيڅ څيز باندې نظر نه که بې حده
په ديدن به يې عاشق شې که يې سومې — حقيني دلبر ښا يست لري بې حده
ددوزخ دبهشت اهل ترشما رډير دی — پاك ديدار لره به يو يوځي له سده
ظاهر بين په ډير حيات (۱) کښې بيګانه شي — واحد ديدن بيرون دی له عدده
هر هڅار چه سړی که مدد له ده دی — خوك به ده وهلی نه شي بې مدده
زړه روښان (مثال اوسې) غفلت نمد دی — خپل روښان زړګی بيروون کړه نمده
چه قرار په شريعت کښې شي حوان دی — په بوك شريعت شمير تې دی امدده
په نيت مومن جنت جاويدان مومي — خان ددرد عذاب لايق که نه حسده
کينه ناك بدګوی شخبل په لت وهلی — د طريق پوشتنه مه کوه له رده
چه خاور کامل ګواهان درسره نه وي — پر صراط به ببر شوی نه شي بې سنده

اې دولته هر کلام معنی دار وايې
د معنی وينا تر کل خوا ږه خوږه ده (۲)

دايمان ونه دې اوسه هميش تانده — چه دې د رسته پر پاك دل باندې نشانده
په زړا په غم اندوه دې عمر تير که — دوصال په خوښی تل تر تله خانده
تيا ري د سفر وکړه خبر د ارته — داجل سواره به در شي تن ياګانده
دباطن په ستر ګو وزاندې روښه ګوره — رنګا رنګ نرقه په ده الا ړې چلانده
او بړ د اميد دې دحرص داني کړې نولې — هر نفس بې د نلتين په ميچن زغانده

(۱) «الف، ك» : «دامعنی تر کل خوا ږه خوږه ده» .

د را ز ق په ضامنۍ د ې با و ر نه دی ذم همته په هر خای خوشې گر زانده (۱)
په دنيا کښې به هر گز قرا ري نه کړ ې که تر غو ږ د ې شې یو خل د مر يښنو سانده
محکمې بې طمع مه کړ ه و به تلیږ ي ای د د م په لطيف مز ي او يز انده
دشير ين اشنا بيلتو ن هسې مشکل دی چه هر د م له د ر وشليږ ي د زړه سر انده
خنکدن ، د گو ر عذاب په آسان بير شي چه بې نن مولی پر د ل باندې پيزانده

په باو ر کښې جدايي مه کړ ه دولته ! (۲)
اولیا انبيا دي يو ه پيا نده

هيڅ مخلو ق له حقه نه دی بې امداده هر هر يو ه بر خه لري د د لدا د ه
زند ه سر دجهان واړه ه نصیب سوسي له قد يم کر يم رحيم رب العباد ه
که په عدل باندې راشي ، تفحص که ظالما ن به پا تې نه شي ، بې احدا د ه
که عذا ب و راحت پس له مرگه نه وی د نبي دوايي خه ؤ له ار شا د ه
دوی به هم دنفس خو شې مرا د حاصل که په تمام عمر به نه آست بې مر ا د ه (۳)
که موسی غو ند ې دانا بې ستا يع شه و مولی و نه لارنه ښنه بې استاد ه

داجها ن هرگز خالي نه دی دولته !
له نقبا ابدا ل و غو ث قطب عما د ه

په جهان کښې دلبرې هسې نو ر چاز د ه چه زما شا هد مهر وی نازك زيبا ز د ه
پرسپين مخ بې تو رې زلفې لکه تو رما ر هم ر و غ زړونه خو نږوي هم بې دوازده
ډير حو فيا ن به دواښ په دو دعاښق که چه بې کر شمه بهتر ه نر عذ را زده
رقيبا ن دمجلس، عيځو ك خبر نه شول چه دده ديد ن پر ماو کړ و وسازده
دلدا د ه عاشق له خوله سر ه تير ، دی هر ساعت بې خه شکل و ژنې د لربازده

---

(۱) البيروني :ـ « کم همته هرخای خوښی په گر زانده ».
(۲) البيروني :ـ «په اورکی جدایی مه کړه دولته .»
(۳) البيروني :ـ «په تمام عـمربه اسست بی مراده ».

له رنده غافله، هیڅ پو ښتنه مه کړه (۱) د د لبر د ښه دید ن قدر بینا زده
مجا زي گل رخان گل دراغ غولان دي(۲) نه مد ام بقا لري نه بې و فا زده
یوپه یوبې ا مر نهی د رته و ښو د که له امره قدم بېش وپس کړی تازده
چه قارون حریص دحق له امره ووت تحت الثرای ته بې سال ځی دده وبلا زده(۳)
څو محنته له یو نهی با ندې تېر شو دغه حا ل ا دم صفی با با حو ازده
خاموشي ورلره د پره خطا بي د ه چه لا یقه بې د یا ر د مخ ثنا ز د ه
په پا یه تر مقر ب فر ښتو به دی چه بې ذ کر لا ا له الا ا نا ز د ه

د فقیر د و ات پر ز ړه چه څه تېر یږي
خدای قاد ر کریم قدیم ر حیم د ا نا ز د ه

نن هغه سالك ددې لا ري ادب ز د ه چه له دم سره بې ذ کر د پاك رب زده
مرده دل د دل له سره خبرنه دی(۴) په تقاید بې په زبان د خدای لقب زده
په خواره په خوب کښې عمر باندې تېرشو نه دغم په لذ ت پوه نه بې طرب زده
هغه کس که طاعت نه کمالات د ی چه بې شناخت دنیك وبد د روز شب زده
د مو لی پرلور منزل څه اسا ن نه د ی چه دام پر د ا لار ځی هغه مر کب زد ه
عا قبت به تر منز له و ر سېږ ي هر طا لب چه د رښتینې لارطلب ز د ه
په خبر عقل غاط مه شه که عا قل بې دغه پو هه روم حبش عجم عر ب زده
په حیله به بې خلاص چیر ې شي له قیده دلر بای کر شمه ډېره بو ا لعجب ز ده
جا هل عمر کرانبها په غفلت تېر که نه بې قد ر د علما نه دمکتب ز ده
له کامل مکمل ، هیڅ پوشیده نه دي مسئله بې یاد پر ز ړه د هر مذهب ز ده

(۱) البیروني :ــ «له ړانده غافله هیڅ پوښتنه مه کړه».
(۲) البیروني ېـ «مجازی گل رخن گل دره غولان دی » .
(۳) «الف،ك»: «تحت الثرای ته دی مالدي ووبلا زده».
(٤) البیروني :ــ«مرده دلددلبروخبرنه دی».

هر ماهي څه له دريابه خبر نه د ی — حقيقت د د ر، دريا پېژند د کب زده

غير دبو ال به بې حجاب په ميان کښې نه وي — چه بې سيل پر فلك لکه کوکب زده

زه فقير دولت به روغ په نور څه نه شم

کل ز ما د درد دارو د دلبر لب زده

حقيقت د رنځور څه شکل طبيب زده — له طبيبه، به به زر لو نه حبيب زده

دبېلتون له درده څه باند ې تېر يږي — مسافر پريشان خاطر عاجز غريب زده

نا دا نا ن له مو نه فو ته خبر نه د ي — څوك مدام په سراى(۱) کښې نه اوسي لبيب زده

په هجران کښې دوصال اميدواري وي — دوصال دفوت کېد ومحنت قريب زده

د يقين ستر کې بې بيا مينديې بينا شو — هم اجل پېژني خپل هم بې نصيب زده

په يوه هفته پيدا، په بله نه وي — د بها ر د کل له عمره عندليب زده

خار د کل په دو دلطيف نه دي په باغ کښې(۲) — تيز ر و بې سختي بې وار ه له رقيب زده

بې ادب ددوست له قربه بې نصيب دي — دسولي دپاك درگاه ادب اديب زده

دا بد ن توره تياره فکر نقيب دی — نوسگه غل چه وکه غلا فکر نقيب زده

نوس دې هر څوک پر دنگرزې مسوی پرې مه کړه — په صورت لکه روباه څوی دذيب زده(۳)

په قدرت بې هر اندام سره موجود که — حق صانع دجسم څه عجب ترکيب زده

او س غلو ر کواهان کواهي لې ايمان داري بې — چه دخداى ثنادسل ددل په حبيب زده(۴)

د جاهل شعر به څه زېب که دولته !

چه نه وزن عبارت نه بې ترتيب زده

بلبل څه شکل دپر مسينه که پر کل باندې — د کل عيخ دلسوزي نه شي پر بلبل باندې

د خوبا نو له نظره خداى امان را کړه — زړه ژ وندون وري له عاشقه په کتل باندې

---

(۱) البيروني:- « سيراب ».

(۲) البيروني :- «خارکل په دود لطيف دي په دا باغ کې».

(۳) البيروني :- «څوی دزبيب زده» .

(٤) البيروني :- «چه دخداى ثنا دتـل ددل په حبيب زده » .

مخ يې شاه دى تر خورشيديې تجلا زياته — سايه بان يې توري زلفې تور كاكل باندې
چه پهموج كښې ددرياب حال يې څه زده تا — چه مدام دده استو گنه پرساحل باندې
پراسانه لاراو رنې ډوړ كي هم دروي — كهشامر ديېقدم كښېږ ده پر مشكل باندې
كه رښتيني مسلمان يې ته باور كړه — بې اشناسې غير هيڅ نشته پر دل باندې
عرش كرسي او وه فلك يې دوهم گام دي(۱) — چه سوز شوی وي د فكر په دلدل باندې
خدای رسول له هغه كسه آزردهشي (۲) — چه نعره و كه پهزور پر سايل باندې
بخيلان چه وچاور كه څه پښيمانشي ژر — لكه وو رلې پيارسان كهپر ښتل باندې
دل بسكې عاشقې مه كړه ددنيا پهځيز — مسافرتيار ولاړ يې پر منزل باندې
يكانكې ونا هغه كه چه يارخان وينې — دو سلتخصلت مشكل دي پر فاضل باندې
وړاندينې گناه به واړه خدای دروبښي — كه توبه په اخلاص وكړې پر كامل باندې
ته دحق پر لارسم څه بانه مه كړه هيڅ — چه قبول شي خلك وايي غيبت تل باندې
دانا واړه عيب خيل د بل هنر گوري — بې هنرجاهل غيبت كوي پر بل باندې

دفقير دولت يې دل كهله گومان پاك
صد رحمت شهداستادپهدلا يل باندې

پههرلورچه فهم كړم جلوه دلبر كاندې — مخ يې زياته جلوه ترسپوږمى ترلمر كاندې(۳)
كه د زلفو بوى يې باد د يوسې صحراره — خاروخس خاورې به مشك زعفران عنبر كاندې
كه جمال هو سره څر گند كه لكه دستنې سپم — درست جهان په رڼا خپلې منور كاندې
دعاشق له زړه هم صبر هم قرار يوسې — چهمعشوق يې پردې مخ ورته اظهر كاندې
تن پرور به دمحبوب پركوڅه نهشي تلى — عاشقان په دالاريون پهترك سر كاندې
هرچه زړه د گلرخان پهديدن بند كه(۴) — خان به قطعي مبتلا په لوی خطر كاندې

---

(۱) البيرونى :ـ «عرش كرسى اووهفلكه يې دوه گام دى ».
(۲) البيرونى :ـ «آزرده شى دير».
(۳) «الف،ك» «مخ يې زياته جلوه ترلمـر كاندى ».
(٤) البيرونى :ـ «بند كابند ».

سالکان به تر منزله و رسيږي ژر
که په عزلت درزه به پښو سفر کاندي

له صورته يې ارواح په اساني بيل شي
چه کريم رحيم بر چا رحم نظر کاندي

اسرافيل چه بر غو پو که د قيامت په و رخ
لوړ ژور به نر دې نرې برابر کاند ي

توکل باور هغه که په قسمت نصيب
چه گوما ن لکه خسرې يقين غر کاند ي

له د غه پس بې حاصل شي ترمرگ وراندې مرگ
چه رضا خپله د ده په رضا ور کا ند ي

لکه طفل اول بې اختياره را شي
حق کريم پرې مهربان پدر مادر کاندي

پادشاهي به بې نقصان کړې تل تر تله ته(۱)
نامرادي نېستي لوی گنج دی که يې در کاندي

که يې مست شا هدان و لي دمز کانو په تير
دا نېر دولت به دل ور ته چير کاندي

که عاقل يې رحم مه کړه په کم زادباندې(۲)
چه سبق و اخلی ندامت که(په) استاذباندې

که نصيحت کوي کامل په شفقت لکه دوست
لوی دښمن شي دناقص په ښه ارشاد باندې

بې سر و ت دبز رگا نو اد ب هم نه کو ي
هسې بداخوا لکه دښمن شي زړ او لاد باندې

زيات ظالم چه ظلم کاندي عبادت نه کو ي
هيڅ باور يې د دل نه شي په احداد باندې

ته دشيطان په امر مه خه مدام او سه په ترس
که دنيا بضاعت مو سې مه شه ښاد باندې

چه توکل يې نصيحت و که طالب شو د حق
کل د نيا لکه لا شي د ه په ازاد با ند ې

هر چه دی و يني د د نيا له مراد ته عاجز
خدای قادر به رحم و که په نامراد باندې

په جهان مه کړه محبت په قران وکړه نظر
چه ارام خه شکل دو زخ شو په شداد باندې

يادفرعون په لښکر په خه دريابشو عظيم
يا ولي باد شو دغيرت په قام د عاد باندې

چه مسافر دطريقت يې برابر که په راه
دير (دير) رحمت شو دپاکانو به امداد باندې

که ته خالق په فقير انو شفقت نه کوی
بل در کوم دی چه مظلوم و که فر ياد باندې

---

(۱) البيرونی :- «بادشاهي به بې نقصان کړې تل تل ته».
(۲) البيرونی :- «ای که عاقل يې رحم مه کړه، يک نامراد باندې».

په ارادت دده قدرت که خلک وایه اقرار   عرش، کرسي، څمکه، اسمان همه پر باد باندې

هسې رحمت کړه په دولت لکه پرشاه د عرب
چه عبادت بې کړې نه ؤ اشدا د باندې

اې چه عاشق بې په اشنا باندې   نور نظر مه کړه په هیڅا باندې
هر چه عاشق شو د دلبر په جمال   غم شو شېرین لکه حلوا باندې
که بې عاشق شې و زړه خاوره ذلیله   ماه رویان نه (کاندی) پروا باندې (۱)
په فراغت په غرنګ خوب که ځغه   چه په سر کړ خې تل اسیا باندې
داجهان پل په حقیقت یا ددی   نادان کوی ولې بادا باندې (۲)
په اخرت د ځغه نشته نصیب   هر چه عاشق شې په دنیا باندې
چه په عمل شو په وصیت دغلیم   څه تعب تېر شو په بابا باندې
عام راحت که دچار پایو په دود   ډېر مشقت دی پر دانا باندې
که نصیحت کوې ته سم څه په راه   رو ند تل تهمت که په بینا باندې
یا په عذر الکه واس شي عاشق   یا نه مجنون شه په لیلی باندې
زر به شي کانې دکامل په رضا   که نظر وکه په کیمیا باندې

که ته دولته په هوا درومې مدام
نن قدم کښېږده په هوا باندې

که راوو ځې دبدن له ګرانه بنده   د مقصود څېره به وو ینې څرګنده
هر عارف چه دبدن له بنده خلاص شي (۳)   مرتبه یې تر اوو ه اسمان بلنده
معنوي شاهد به مخ ورته عیان که   په خورشید جمال یې زلفې دوه کمنده
موزون قدیې دبستان سرو مخجل که   شېرین لب یې لذت زیات لري له قنده
که ګذر پرې وار یو د رباندې وکه   تا به خلاص که د دنیا له چون وچنده

---

(۱) البیرونی :ـ که یې عاشق شې زړه خاوره ذلیل   ماهرویان تل اسیا باندې .
(۲) البیرونی :ـ نادان کوی ملوا باندې.
(۳) «الف،لا» :ـ هر عارف چه وبدن له بنده خلاص شي .»

د دانا په نظر واره د نیا هیڅ ده — ای له ډېرې ناداني په هیڅ خرسنده(۱)

دخمارو پره (یې) نه‌شي بې غم گرزی — د غفلت شراب خپلي دي پرې پرنده

زمانه به‌سخت‌عذاب یوه ورځ درکه — دخپل نفس په مراد څو گرځې لونده

دمشرک په کور کښې د پرلې ماران دي — مخلصان دخدای محفوظدي له گزنده

چه‌له‌مرگه‌وراندې‌وسري تر سې‌نښته — تل تر تل بې شوه برخه له اننده

پرشیشه‌دزړه مې سنگ دآزار مه‌پرده(۲) — دا شیشه سانه شي زرم تنکل پیونده

هیڅ موت د صبر نه‌لرم په ناړو — پر ما ډیر د بیاتانه عذاب مه پسنده

په نظر ددلدار عاشق دولته !

یو دیدن دیار بهتر تر زرسمنده

چه مې ډېر ډېر یاداو دلبر سي بیاموند — لکه تږی مستسقي کوثر سي بیاموند

مخلوقات بې د جهان واړه ثمر دي — عسي لوی بیحد باقي شجر مې بیاموند

بوه نو رانه بکاره که مخ څوخایه — چه مې یوخای و پېژاندا کثر مې بیاموند

د اصغر عسي حجاب و له اکبره — چه اصغر مې که نمې اکبر مې بیاموند

سعادت را سره مل و نه ازله — چه کامل و اصل دحق رهبر سي بیاموند

دړانده په دو دحیرانو مې تیاره کښې — تر خورشید ترساه تابان گوهر مي بیاموند

سفر په ډیر کالو نو ومې سره — او س هزار شکر کومه سر مي بیاموند

په تاریکه منزل لرې ؤ لاردرازه — د بزرگانو پرمند تلم خبر مې بیاموند

ننداره ددواړو کونو په نس کښې — هر سبا یکاه گوم بصر مي بیاموند

ناهري افتاب رنیا څنې ترض اخلي — بې زواله پاک روښان خاور سي بیاموند

د افقیر دولت په تل ښاد ده کرم

ترمادر پلار مشفق داور سي بیاموند

---

(۱) :دابیت داليبروني کتابخانی په نسخه کې نشته .

(۲) البیروني :ــ «دآزارمه وه».

پهٔ دير حرص به هيڅوك نه كه دنيا غونډه — د هر چا نصيب حق كوينلي دى په تنده

دى رازق دمخلوقات واره ضامن دى — په در ګاه يې حلقه بې شماره پنډه

په قدرت او به له و چه ګاڼي باسي — هم سوزان آتش بيرون كاندي له پنډه

كه ديار په سر كب سوزشي پسي زغلي — خپل قسمت به كم زيات شيخ نه كه په هنډه

چه دخپل ذيل نصيب پيژاندى نه شي — د هغه جاهل جرو خبز له سنډه (۱)

د فاني دنيا عجب فريب تلبيس دى — چه نادان بې نجل ګڼي دا زړه كونډه

ناقص پير ددين رهزن دى خني شوانشه (۲) — په كسل (پير) پسي زر ورشه په سنډه

كه ديار په غونډي ولي بلدر دركه — دا غيار له دره به ده د يار غونډه

د باطن په سر ګو و ګوره دولته!

خاي په خاى محبوب جلوه كه شيخ برسنډه

حريص نفس په حرص لوى كه لكه لګيه (۳) — په ګومان كښي (دي) خپل خان له نورو بله

پر مردار باندي هسي اشفته دى — لكه سپي چه سينه ډيره كه له هله

دمعني له بوهي بې نصيب خالي دى — د قالب ونه يې بې مغزه ده ډډه

هيڅ به مل ورسره نه شي بې عمله — په آخر چه دا د دنيا كه ګډه وډه

نور هر ګز له هغه طمع د بومه كره — چه په قهر درته ستر ګه كاندي زډه

له هسي سر بازه څوك برابري كه — چه دي يكتنها په ډير غليم كه ګډه

اي دولته ! پر تل وتړه تيارشه

وباقي جهان ته ولاړه زياته كډه

خپل وطن ته سفر تل كاندي دري كلي — خلقي دي په عظيم درياب كښي ګډي

رنګ (و) بوى لذت دهري بوي ګوبى — د يوې ونې ميوې دى چوټ بلې

---

(۱) دامصرع دالبيروني كتابخانې پهٔقلمي نسخه كي نشته .

(۲) البيروني :ـ «خني ستون شه ». (۳) البيروني :ـ «حريص نفس لكه لګيه».

دتوحيد پر پنې واره پيدا کېږي
خوک اعلی (۱) پخې سمسوري خنې ددې

په مانند لکه يوه لنده دوه خام
د خوبا نو روورخې غسی ګله وڼې

هيڅ بانه پربانه نه بدي دلبري که (۲)
خپل عاشق ته خير خير ګوري ستر ګې رڼې

دسري ستر ګې بې خاورونه سرېږي
که له سرو سپين لې نګې وی خوا ګلې (۳)

سالکري بې پير کامل مه کړه دولته !

دتوحيد پر لار شړه دروه مه بې کړې

زړه په امر د سبحان خه
په طريق دعا رفان خه

د نيا پل رسول نوسړي
په سوارة غوندې روان خه

پر باقي د لبر کړه مينه
هر چه سري خنې ګريزان خه

دل بستګي پر هيڅ څيز مه کړه
بت شکن پر ده وخا ن خه (۴)

په صراط باندی ګذردی
ترك د نيا په ترك دخان خه (۵)

رهزنان په لار کښې دير ه دی
پر تل پر پير دحق جويان خه (٦)

مه د نو س و رمبو نه نغوږه
مه په نغوته دشيطان خه

چه وخدای وته دی بولی
پر هغه پسی د وان خه

ای دولته ! نيست نفې کړه
مست په مينه د يزدان خه

دقانع چه ملاتړلی ده دصبر پر وارژه (۷)

پری ديار له لاسه زهردی تر کل خواږه

که خوك بد ورته ووايی دی قهر کينه به نه که (۸)

چه په هر څه کښې دزړه په ستر ګې يار وينی ناږه

---

(۱) «الف ، ك» :- «خوك غلی» .
(۲) البيرونی :- «دلبرنکه» .
(۳) الف ، ك :- «که له سروسپين وی لك څو لګوی» .
(٤) البيرونی :- بت شکن پرده داران خه» . (۵) دابيت د«الف ،ك» په نسخه کې نشته .
(٦)«الف، ك»:- «پر تپيری حق جويان خه» .
(۷) دا مصرع د البيرو نی کتا بخا نی له نسخې نه نقل شوه .
(۸) البيرونی :- «که خوك بد ورته ووايی په قهر کينه نه کا» .

د ازل پهلاس چه روغ دی په ابد هغه رغیږی

کاږه چاسم کړی نه دی، نه کړه سم هیڅا کاږه

ناصح هر څوکه نصیحت که په دستور د کاملانو

داحمق (۱) ګومان شو پرې تل مې خان پکښې بلاږه

دنبی ولی روش دی سړی بولی وطاعت ته

منافق به خان هم بل یو وګناه وته لاږه

په ژوندون پسې مرګ شوی بیا په مرګ پسې ژوندون وی

په ساړه پسې ګرمی ده (په) ګرمی پسې ساړه

ای دولته ! خاموش او سه وینا لېږ په رموزوایه (۲)

په مجلس دسکینانو بسیار ګوی به بې کاږه

چه په ریاضت مې تاو کړ د هوا غوږ
د خپل یار او از مې واوریده په دا غوږ

په کمال دحسن هسی بنا یسته دی
بې لبنتی بې دریې زیب کاندی زیبا غوږ

د آواز په تسبیح فهم کړه څه وایی
د سامع سالک مدام دی په ندا غوږ

د دلبر آواز له هره لوري ها وري
د عارف مقرب نه وي په سودا غوږ

دښایست قدروایم ستر ګوبینا زده
د آواز مرتبه پېژنی شنوا غوږ

د اشنا خبرې نغوږه که اشنا یې (۳)
نا اشنا په ویل نه که د اشنا غوږ

ظالمان دخدای له قهره و یږه نه که
عزرائیل به یې سخت و مروړی فردا غوږ

انبیا اولیا خوږ به زړونو لا رشول
په خبرې به یې نه کا وه د یرچا غوږ (٤)

چه ولی نبي به غیب اوریده تل
هغه هسی غږ به چیرې اوري ستا غوږ

---

(۱) «الف ، ك» :ـ «دا حق» .
(۲) «الف ، ك» :ـ «وینامی په رموزوایه».
(۳) البیرونی :ـ «که اشنا شی» .
(٤) «الف ، ك» :ـ «په خبر به یی نه یاست دیر چاغوږ» .

کم کوي بی‌خلوت‌مشکل‌دی‌پر هغه کس — چه مدام یې اموخته وی په غوغا غوږ
چه د حق اوازیې واسطه‌ته اوری — پس له‌سر که‌به‌یې کوڼ‌وی‌له‌ندا غوږ (۱)

زه‌فقیر دولت (۲) یې‌خاو ره‌شو م‌په‌راه کښې
دی بې نیاز کبریا نه لری په ما غوږ

هر سړی‌چه‌پر طریق‌کاندی‌رفتار کوږ — ومقصود ته به ونه رسی پر لار کوږ
دمراد کعبه به چېری نژدې سو سی — چه پر لار مېنی او کیږ ځی لکه مار کوږ
چه منزل‌دور (و)درا زلرې‌دوړاندې — یوسربل‌سرله‌رامنه‌غږېږي هوښیار کوږ (۳)
عارفان چه حق‌شناس شی ځان نفی که — تکبر په جامه نه که په دستار کوږ
که‌طلب‌دحق لره، راستی اختیار کړې — غشی نښې ته سم نه دروسی بسیار کوږ
پیغامبر دخدای وصدق ینجی دی — حق‌پرست‌کسان‌هرگز نکه گفتار کوږ
گفت‌رښتیا لکه‌سم‌غشی‌دی‌په‌لاس کښی — خوله په سم‌غشی‌به‌ خوکوی گوزار کوږ
خپل بدن‌توی دښمن گناه عظیم دی — دمومن‌پرلار کښې‌پر وت‌دی‌لکه‌مار کوږ
ومقام ته دهغه‌مرکب تک‌کړان‌دی — چه‌پر شاباندې(یې) دروند‌ښېلی‌وی‌بار کوږ
دهغه فرزند به‌څه بر خوردار یې وی — چه دنفس‌په‌نغوته‌سم‌دی‌دمور پلار کوږ
مومنا نه‌دې‌یې له څرمه ملامت که — چه څوله‌بد‌پرلار یې‌ځی‌په‌خپل‌اختیار کوږ
دوزخی هغه سړی دی په دنیا کښې — چه په کبر روانېږي په بازار کوږ

بهشت ځای د متقیا نو وی د ولته
چه‌د خدای‌له‌ترسه نه‌کاندی‌هیڅ کار کوږ

ای دلبره تر شکر نبات لذیذ — ستاوصال پرماتر هر (۴) لذات لذیذ
چه‌بنه نوم مې ستا اشنا پر باندې‌یاد که — شو کاغذ قلم خوش بوی دوات لذیذ

---

(۱) «الف ، ك» : ــ «پس له‌مرگه‌شی کوڼ دی‌له‌ندا غوږ» .

(۲) «الف ، ك» :ــ «دفقیر دولت» .

(۳) «الف ، ك» :ــ «یو سره بل‌سره‌له‌وونه غږېږی هوښیار کوږ» .

(٤) البیرونی : ــ «ترکل» .

زاهدان له نادانی حور قصور غواړی ستادیدن دی تراب حیات لذیذ (۱)
چه سې ستا د مخ پر تو پکښې لیدلی تر نظر سې شو همه ذرات لذیذ
چه دانش په ذات (۲) لری هغه پوهیږی ذات باقی دی تر فانی صفات لذیذ

داشنادیدن تر ې زیات خوږ دی دولته !
هر چه شته په دوه کلی کلیات لذیذ

هغه زړه چه ذوق موندلی دی له یاره (۳) اشنایی به هرګز نه که له اغیاره
د دیدن شراب یې و ځښه مستغنی شو تر ایده به پرې سست وی بې خماره
نور عالم په کار و بار د دنیا لښلی د مولی طالبان خلاص له کار و باره
لاس و پښې پربل و هی خپسر بې هبر وی په دریاب کښې دعشق محو وی یکباره
حقیقت د اشیا کل ورته ښکاره شی چه خیرن زړه یې صفا شی له زنګاره
د عارف صحبت بې حده غنیمت دی چه مد ام خبرې کاندی له دلداره
بې نافه (۴) دمعر فت لرې په کور کښې خوشبویی یی د ه پر کل عالم نثاره
همېشه د کل په سینه مدهوش مست دی دبلبل په دو دترس نه کاندی له خاره
ددنیا هم د بهشت زېرمه یې پر ښبو ه هر نفس یې دزړه حب دی له دیداره
نن سودا پخپل سر و کړ ساعت دادی چیرې نه لاس خالی دروسی له بازاره
دقیامت په ورځ چه خلک صف صف پاځی خوار عاصی به څوک بښی بې کردګاره
د رحمت لمن دې لو یه ده بې حده د مسکین عیب پرې ښه پټ کړه ستاره

په نعمت دپرورده سایل ګدای دی
د افقیر دولت ته بیا مرز غفاره

ستا دمخ صفت به څو وایم غفوره ای ظاهر باطن په هر مکان حضوره
سر تر پایه درست روښان له دیوه یې مخ دې ښه سهی کاوه نشی له نوره

(۱) البیرونی :- «تراته جنت لذیذ».
(۲) البیرونی : - «مذاق» .
(۳) «الف ، ك» : «هغه زړ چه ذوق موندلی دی له یاره» .
(٤) البیرونی :- «نامه» .

ته خرمن دمهر و يانو د عالم يې (١)
خلقه د صفات هر څو بې حساب ده

خو شه چين ستا د ښايست دی پری حوره
واړه ستاپه نور کښې غرق نژدې و دوره (٢)

د ښه يار جدايي هسې سخت ماتم دی
لکه مور چه پر يوه زويه شي بوره

د دنيا طالبان واړه دروغجن دي
چه هرګز يې سودا نه کېږي بې زوره

چه طلب دمولى نه کهنورڅه غواړی
هغه زوی په حديث کم ياد دی له لوره

ستا قسمت به بې سبب و تا ته رسی
د خپل شوی رزق غم مه خوره ناصبوره

يو څو ورځې دردمحنت پر خپسر تېر که
چه د ايم دې سر يکار شی له سر وره

چه له خانه بې خبر در وسې آزاد وی
په ازاد پسې به نه رسې مزدوره

روح مرغه دايم ازادخوښ وي دولته !
دبدن په دام کښې بند شي له ضروره

پهذکر فکر خپل زړه صفا لره
شکر صبر په درد بلا لره

حق باطل سره يو ځای اوسی
په امتحان يې جدا جدا لره

توکل کړه طالب د حق شه
دواړه کونه به درکه تا لره

ځينی ځينې طالب دحق دی
زيات پيدا شوی نجس دنيا لره

حريص هسې زغلی دمال پهلوری
لکه چهدر ومی مګس حلوالره (٣)

چه يې خدای په رحم نظر نه که
څوك بههيڅ ورنه که هېچالره

هسې مه وايه څه سې نشته
که يې فقير نېستي اخفالره

کهنګولی غوښې غوړي يې نهوی (٤)
بس دی سپور طعام قوت ګدالره

ناميدله رحمته مشه (٥)
په زړه کښې جمع خوف و رجالره

مسافر يې پر پل به څواوسې
تکل وکړه خپلې ماوا لره

---

(١) «الف ، لكه :ـ «دده عالم يې» .

(٢) البيروني :ـ «خلقه دصفات هر څوحساب دی واړه ستا پهزورکی غرق دی نژدی دوره »

(٣) البيروني : ـ «لکه وری مګس حلوالره»

(٤) البيروني :ـ «ننګولی ،غوښی،غوړی، يې يی نه وی ».

(٥) البيروني :ـ «ناميديی له رحمتهمهشه» .

چه شجاع وی وسرگک ته هسې ځی ـ لکه زوم په خوښی خپلې ور الره
د پا کا نو نصیحت نه که سود ـ کبر جن منا فق جهلالره
هر چه غیبت که پر درو پشانو ـ په مصیبت یې خدا ی مبتلا لره
له بد ا نو بد له مه کړه بد ه ـ عزرا ئیل بس دی سزا لره
ظالمان به تو به هغه و خت که ـ چه سرگک ورشی په قهر خوا لره
ته سامع شه وصوت ته فهم کړه ـ مدام غوږد زړه په ندا کره

دافقیر دولت نورخه نه غوا ړه
خدایه باقی دیدن را کړی ما لره

د دلبر و پاك جمال ته نظر تل لر ه ـ خدای بینا ستر گې در کړی دی کتل لره
دلر بای له حدهزیات کر شمه کاندی ـ د جمال د یوه یې بله کړ ه محفل لره
دیوانه بلبل گر مه دی که عاشق شی پرې ـ حق خو بی بیحده ډیر ه و ر کړه گل لره (۱)
که دحسن طلب گار یې دخو بانو ډیر ـ مسافر شه ده په ده لمه چین چگل لره (۲)
که عاشق یې په داراه دسر ترس مه کړه هیڅ ـ زړه ژ و ندو ن سردی سوندلی دی یا زل لره
دیار سخ به مدام و ینې بې جهت پکښې ـ ته دزړ ه آرسی صفا له غش غل لره (۳)
و اشنا ته داشنا په نظر گو ره تل ـ د د و یې اندیښنه هیڅ مه پر یږ ده دل لره
په یار ان یو و بله دعیب ستار ی کو ی ـ که گناه عیب د یا رو و ینی بل لره (۴)
که عاقل یې له بدانو سره بښه کړه ډیر ـ خپل به خو دنه پر دی کیږ ی پر دی خپل لره
چه سوندلی یې طر یق دی هغه خو دسم ځی ـ هد ا یت د هادی نفع که مضل لره
دطالب دپاره ډیر ه دنیا ډیر فساد (۵) ـ هسې لږ په ا ندا زه شه د کامل لره
چه همت یې دسر دانودی په دل کښې نهال ـ په یو ازې ځان په جنگه ورشی سل لره

(۱) البیرونی :ـ «حق خوبی حده ورکړه گل لره» .
(۲) البیرونی :ـ «مسافری اوپشی ده مه خه دچین چگل لره» .
(۳) البیرونی :ـ «ته دزړه ارسی صفا نقش نغل لره» .
(٤) البیرونی :ـ که گناه عیب دیارو ینی پخل لره
(٥) البیرونی :ـ «ډیر فساد دی».

که دقدر دخبرې د ګوهر زده‌ګه — دزړه فهم د ناصح په د لایل لره
که نفې وایه نفې کړې نیست کل نیست وینی — ترهمه به وړاندې ته و رشی منزل لره

ای دولته ! په بلا په محنت صبر کړه
مومنان خدای پیدا کړی دي مشکل لره

هر نفس هر زمان په لیل و نهار — جلوه ګر دی خفی جلی دلدار
مخ یې دی بې فنا بقا خور شید — پاك نازك بدن لذیذ ګفتار
دلبری که په زلف و خال ابرو — په [redacted] کرشمه کبر په کج رفتار
صادقان عاشقان له شوقه د ده — هر نفس ښنی د غم شراب ناچار
همه عالم د عشق په می مست دی — خار و خس دادغه درو دیوار
قا فلې خې په هر نفس راخی — هره شپه هره ورځ په خپل خپل وار
دل منقلب په اصبعین دحق (۱) — بې خبره یې قوت پخپل اختیار
خو د تماشا که خود عاشق معشوق — هستی با قی نه ده د هیڅ اغیار
ته کریم را د شکله اوره اسان — وقتا ربنا عذاب النار
په زیرو بم تنا سرود که مدام — چنګ و رباب خود دف مزمار
باغ دا مل شو میوه پر رنګ رنګ — خوند بوی ګونې وی د هر اثمار
خورما انګور بهل او کتهل — مڼه امرود پسته او غزانار
پلیو نه دي ا ناناس شفتا لو — کربړی منزنبې ښولنې بز رګوار
انب نارنج سدافل او نبو (۲) — توت انځر شوه کړ ګنې کنار
زخچې کندو لې دی سمانې ترې — کال کونه ی چر بخې پوت بې شمار
بهي نشپاتې ګور ګو ر ې سپنګیر — جمني اوبښته بړ پیپل که چنار
فلسه بادا م ګهر نی ارغن جا — نا نګ بښیر وه خنغوزی کر فشار
سنځلی(۳) مندتې چری ، کمرك — ګنی املوك سرپ خوش مزه دار

(۱) البیرونی :ـ «اجمعین» .
(۲) البیرونی :ـ «نیبو» .
(۳) البیرونی :ـ «مسینری» .

ندو هند وانه خربوزه بادرنګ
هر جولغ لوربه لور روان لکه مار

پنخه دا تو ر بې ګل او بې بر
وله شمشا د، سرو شو ه، چنار

غوزې پې ، غوښې کورت شهد شه غنم
و ریجې او ربشې چنې دی جوار

کو ده مندو ه سهی سو ر ردن غوښت
وی د هر هر طعا م لذت بسیار

نظر په نور که تل ونوروته نور
چه دزولت شی مخ ، مخ ته دیار

داجهان دی عجب په مثل بهار
سر ګټ بېلتون پسی خزان لکه خار

هیڅ دا یم بقاوفا نه لری
بدن ما جز کثیف تل بیما ر

دمنافق دی بدخو یو نه خلو ر
خو د نما یی کبر حسد انکا ر

بې وفایی ظلم فساد که په جهان
نفس نا قص لئیم بخیل بد کار

اصل دنیا دسیم و زرا سباب
پیل، اشتر، فرس، قچر، حما ر

خو ك تفاوت نه که مکر یو یو
پا ك مشکوك پلیت حرا م مرد ار

په قناعت صبر عز یز شی سړی
پر حرص ناصبور دی تل ډیر خوار

خای بې دوزخ شی جاوېدان بې شکه
چه که نا حق ستم د د ل آ زار

همه د نیا د حق په نزد لاشی
و رکه نادان په هیڅ دروح ګلزار

ډیر عنایت کوی په هر مومن
خد ای قا د ر کر یم رحیم ستا ر

غوارې هر یو عطا نه رحم دده
خنې د نیا خنې بهشت د ید ار

هر کو ر بې شته په داجهان بقا
غوث ابدا ل قطب عما دا برار

نا اهل کم ادب سړ ی لکه اور
و قنا ربنا عذ ا ب ا لنا ر

چه اناالحق ظهو ر ددې منصو ر
په سلامت بې که غریب پر دار

پا ك خا لق ته هرسبا بیګاه
سجده که لمر قمر فلك اشجا ر

یو حقیقت شو جابجا ظاهر　　خانه مسجد لنشت په هر بازار

دارو یې نشته بې دیدنه هر گز

دل د دولت دعشق په تیر انگار

هر سړی چه ئې په قصد که خدای سبحان هیر　　خدای به دی که په عذاب کښې د نیران هیر

د پسره به عزیزان مدد کړی نشی(۱)　　ددوزخ پراور به سوزی بیا و بدان هیر

بدگناه کبیره شغه چه په قصد کړی شی　　خدای کریم هیڅوک نه نیسی په نسیان هیر

که یې بې اختیار ه بدله لاسه و شی　　سو نه معذب نشی په عصیان هیر

د مولی ذکر به سنفعت و رنه که　　خودی په یاد کښې نه که خان جهان هیر (۲)

دجهان هیر ول ئې بر باندې اسان وی　　ئې عغه عارف چه کړی دی حیل خان هیر

دد نباد بهشت دل نعمت که سو سی　　د دیدار لذت ید نه که عارفان هیر

چه حق ا ښنو نی فر ښتو نه (۳)　　له هیبته یې شی وار ه نوم آسان هیر

چه یې ا ښئیم و وې و آدم ته　　خدای دده له دله نه که هیڅ نوم گران هیر

مرتبې و نه به رسی په ئړ و رخ(۴)　　هر نو کر چه له زړه نه وی دسلطان هیر

که یې زرسمند اس زیان شی هیڅ باک نشته

دفقیر د ولت خدای مه شه یو زمان هیر

چه سینه کې پر ز ړه ير　　خان به کښیباسی په ډیر ډیر

ترتسمت به هیڅ زیات نه که　　در دبه بیا سو سی دسر ډير

دژوندن امید به اورد که　　لربه ښه که، که بهشر ډير

دی به گورلره تنهاخی (٥)　　که هرڅوبې وی لښکر ډیر

عاشق سخ ته دیار گوری　　په نو رخه نه که نظر ډير

---

(۱) البیرونی :ـ «عزیزان به خوك مددوکړی نه شی» .

(۲) البیرونی :ـ د ښتن ذکر بــــه منفعت ور نه کا　　خودده په ذات کی نه کا خان جهان ویر

(۳) وفرښتوو ته حق ودا ښیونی　　له دهشته یی شه واړه آسان ویر.

(٤) البیرونی :ـ «لړوخت» .

(٥) البیرونی :ـ «دی به گور لره تنهاوړی» .

هره چار د ده په سراد که　　چه عاشق شی په دلبر دپر
مخ یې گروله‌میا شتې را نیو　　لادی‌ښا یسته تر لمر دپر
د بخښښ بخښلی نه که　　چه متاع لری گوهر دیر
یو سړی تل بهتر شی　　په دا نش عمل هنر دپر
نن هغه شجر خو ښیږی　　چه پرې پورې وی‌ثمر دپر

د دولت فقیر خبري
په خوږوږ نو که اثر دپر

هر څو کړه دحق صفت دپر　　زیات لایق دی تر زیادت دپر
دادیدن لذت د خدای دی　　ترا ته واړه جنت دپر
که‌دحق‌طالب‌یې‌ترک کړه　　خوب خواړه و یل عادت‌دپر
په د نیا کښې مسافر یې　　اعتبار مه کړه‌په‌صورت دپر
یو یو بختور لار موسی　　سړی تللي دي غلط دپر
دسیږ نی کرامات کم شی(۱)　　په د روغ فحش غیبت‌دپر
ذکر فکر دزړه نور دی　　تا تاریک که په غفلت دیر
په دنیا کښې لذت نشته　　د مولی تر معرفت دپر
معرفت به دې حاصل شي　　مشغول اوسه په فکرت دپر
یو سړی تر بل بهتر شي　　په ښه خوی په سخاوت دپر
په حشر به پیغامبر که　　تفاخر پخپل امت دپر
و بهشت و ته به دروسي　　په عزت فرحت حرمت‌دپر
په اخلاص به ملایک که　　دهر هر مومن‌خدمت‌دپر
اقا در خه ښه پیدا که　　یو انسان‌په خوحکمت‌دپر

ستا لایق صفت کړی نه شي
که یې هر څوکه دولت دپر

(۱) البیرونی :ــ «دسیر کرامات کم‌شی».

نن مي ياغه شکل ياد پر ي خپل جانان ډېر   تر د يد ن يې شم تر ز ر خاله قربان ډېر
خپل ښايست بې عاريت وو اره دو ر که(۱)   تر قدم يې صد قه شو ل مهر و يان ډېر
د اشنا د خاک پای برابر نه دي   خوبرو يان که هر خوشته دي په جهان ډېر
چه يې پاك جمال ښکاره که بې نقابه   و د يدن وته يې خلك شي حيران ډېر
که هر څو يې تولوي پرې نه تولېږي   محبوب زړه د محب هسې که پريشان ډېر
شېر بن يار که ژو ندو ن غوا ړي مشکل نه دی   پر عاشق باندې وي سرو ر کړی اسان ډېر
عذابو نه د خدای خولونه يا د شوي   هيڅ عذاب مشکل بل نشته تر هجران ډېر
که وصال يې دا جهان د دوست حاصل کړي   په غمه جهان به نه کوي ارمان ډېر

يګانه ا د د دولته يو وجود دی

و دو بېن د ته ښکاره شو په ګومان ډېر

ای چه سخ دې ښايسته دی تر ګلزار ډېر   تر هر څه يم ره عاشق ستا په ديدار ډېر
هر چه ستا له ښه ديد نه بې نصيب شو   تر غمه په جهان هيڅوك نشته خوار ډېر
که ا ته جنته را که نارامي يم   بی تا حور ، قصور يې هيڅ نه دی په کار ډېر
د خلوت ياران به تا غوندې خوك نه وي   خوبرويان که هر خوشته دي په بازار ډېر
خلکه به ګومان کاندي چه بيمار دی(۲)   د بېلتون له غمه هسې يم تر زار ډېر
(ته) طبيب درنځو رانو يې کرم کړه   تر ما سخت به بل يو نه سوی بيمار ډېر
په کوګه چه ستا تېر يږمه پې ګورم   چه ګومان را باندې نه وي که اغيار ډېر
ته پر ما ولې سخت دل شوی بې نيازی کړی   ای زما و زړه ته تېر تر مورو پلار ډېر(۳)

---

(۱) «الف ، ك» :ـ «خپل ښا يست بې عاريت دواړه دورکه » .
(۲) البيروني :ـ «خلك دی ګو مـــان کاندی چه بيمار دی» .
(۳) البيروني :ـ «ای زما وزړه را تير تر مورو پلار ډير» .

په صورت تر دل خوبانو ښایسته (ده ی) که تند خوی بې نیاز نه دی د ل آزار ډېر
نورانې جمال خو ګند کړه مهربان شه دعا د ق عاشق خو لك نه اخلی ازار ډېر
زه فقیر دولت عاشق ستا په دیدن شوه
شاهدان د ي په هر ښار کښې بې شمار ډېر

بر سپین مخ و ښښته ډېر زیب که د دلبر تور تر کافور ګلاب خوشبوی تر مشك عنبر تور
که لښکر تمام چا تور لید لی نه وي د یار خط زلفې د ي و ګور ي لښکر تور
دوه فوزونه یو د بله و رغلل نل جنګ که د اسلام لښکر وي سپین کفار اکثر تور (۱)
چه خور سیده سومن شمشېر و رته و کاږي سبب عذر و له ترسه وا چوي سر تور
د طاعت رنګ د هیڅ باندې و نه که ویش په عمل د ده ګناه درست که د فتر تور
د پیری په وخت به کار د دین په حو کړې په خوا نې د ی طلب نه و که په سر تور
په فانې جهان امید د بقا مه کړه آسمان خمکه په نغاړی سنګ به که لمر تور
د عارف مومن به مخ تر لمر روښان وي د کافر منافق مخ د زاغ تر پر تور
هغه زړه تر سنګ آهن سخت دی دولته !
چه له دې غمه وانه غوند ي خادر تور

عارفان و حق ته سم ولاړ چه په لویه لار دد م ولاړ
بې تنها عارف سرباز ه بل سالك په دالار کم ولاړ
چه له یاره یکتا شو ې ښادی درغنه کل غم ولاړ
داجهان بې وفانې سرای دی خنې خور نکه عالم ولاړ (۲)
مرګ بېحد ښیرین دی خکه پیغمبر د کل امم و لاړ
پس له مرګه به خوښې که چه د دین پر کار محکم ولاړ
داجهان هغه جهان شی (۳) هم هغه ساعت چه دم ولاړ
زه به عم یه د الا رحمه چه زما د زړه ملهم ولاړ
اولیا د خدای په ستر له عر به له عجم ولاړ

(۱) البیرونی :- «اکثر ډیر» .
(۲) دا بیت د البیرونی کتا بخانې په نسخه کې نشته .
(۳) البیرونی :- «دا جهان همغه جهان شی» .

چه بې خدا یه له چاغواړې   د هغه دستر ګو نم ولاړ

په ترك حرص و آسمان نه   مسیحا ابن مریم ولاړ

بې قوت شا خکې به خوځي   سر غځه طربې حه یم ولاړ

دولت یو، یوانځې وګوت

له نظرهٔ بې دو غم ولاړ

ډېر یاران له دې عالمه په ارمان ولاړ   جمعیت بې حاصل نه ګه دل پرېشان ولاړ

ګرانبها عمر بې تېر که په غفلت کښې   دتوښې زېرسه بې نه کړه بې سامان ولاړ

که هیڅ ګل حیات په جهان نه ږو   له فاني دنیا بې عسې نام نشان ولاړ

چه توبه یې په اخلاص له بدو وکړه (۱)   د تایب له خانه واره ګناهان ولاړ

جنا و بدان بهشت مکان دی د پاکانو   چه له زړه یې شك حسد کبر ګومان ولاړ

هرچه نن دا مانت له باره خلاص شو   په صراط باندې دباد په دود روان ولاړ

د دنیا عمل مزرعه د اخرت دی   چه دلې بې طاعت نه وکه په زیان ولاړ

په اختیار ترخپل بدن تېر یده ګران دي   په دغه لاره سر نېري عاشقان ولاړ

دل بستګی یې د دنیا په متاع نه کړه   په هزار هوس له ملکه سلیمان ولاړ

هر نفس په مثال درګرانبها دی   په غفلت را خخه شکل ارزان ولاړ

د شېرین عمر قیمت را خخه نه ؤ   په هوس په لوبه عسې رایګان ولاړ

سړې خوك د دین پو ښتنه خپله نه که   چېرې نه چه بدان پاتې شول نېکان ولاړ

چه یاران لکه مرغان(۲) یو ځای پنډو و   دېیلتون غشی پرې ګډ شو خان په خان ولاړ

هیڅ خبر د هېچانه را غی په بېرته   په دغه لارې بې حده ډېر کاروان ولاړ

ای دولته بې غم مه اوسه بېدار شه

له فاني جهانه سلونه سحبان ولاړ

چه له دې فاني دنیا شېرین اشنا ولاړ   فراغت چېرې، هوس آرام له ماولاړ

---

(۱) البیروني :ـ «چه توبه‌یې په اخلاص وکړه نه بدو» .

(۲) البیروني :ـ «مرغونه» .

دسفر په وخت بې سلونه هېڅوك نه شول
ر و حا ني د لبر تنها راغي تنها و لا ړ

محبت بې بې مو لى له هيڅا نه كه
پاك ازاد له دوارو كونو سبرا ولاړ

سدرحمت بې پر بلند همت شه باند ې
په جيفه بې خان آلود نه كه صفا و لاړ

دصورت قفس بې مات شو سالم ووت
دمرغه په خان سې والوت له دنياو لاړ

پل صراط تر تېغ تېره تر شپه تاريك دى
دى شهباز غوندې تېز پر په هوا و لاړ

پاك ديدار باقي جنت ورته بېكاره شو
له هوسه بې خندا وكړه په شاو لاړ

شايسته مخ بې خر ګند كه وعاشق ته
منافق بې له در ګاهه بې نوا و لاړ

هميشه بې له ديداره سر يكا ر شو
چه يك لخت بې له نظره ساسوا ولا ړ

اشنا يان ددې جهان په وارو اروا ړه
په ارمان يو وبله بېل شول په ژ ړاو لاړ (۱)

يوه شپه دې په طاعت كښې تېره نكړه
ګرا نبها عمر دې هسې بې وفا و لا ړ

پخپل زړه كښې فكر بنه وكړه دولته!

يا له كومكه راغى چېر ته په بيا و لا ړ

ياكريمه زما جمع كړه پرېشان زړه
د دارو علاج سې تازده دويران زړه

غم شادي سو دزيان دتاله لاسه دى واړه
شكايت وچا ته كه غمګين حيران زړه

پر بلا محنت اندوه دې صبر وكه
هر محب چه وتړي پر مه رويا ن زړه

محب خان هر خوساتي خلاصيدى نه شي (۲)
عاقبت ور خخه يوسي شاهدا ن زړه

په دارو علاج ملهم بې درد زياتېږي
دعاشق چه يار زخمي كه په سژګان زړه

كه بې سر له تنه بېل كه خو بش به اوسي
په هيڅ كار بې نه بدېږي له جانان زړه

هغه كس به فراغت ارام په خو كه
چه مدام بې په د يد ن پسې تپان زړه

يار و ذوق له ياره كه خوشحال دې او سي
له كينې حسده و چوه د شيطا ن زړه

عرش كرسي اته بهشته بې و ران كړي (۳)
چه په قصد بې ګناه بد كه د انسان زړه

چه باقي اشنايي بيا سوند پخپل كو ر كښې
په فا نى پسې به ولې كه ارما ن زړه

چه دې صبر په هجران وكه دولته

دوصا په حال دې خو بش شه جاويدان زړه

---

(۱) البيرونى :- «په ارمان وبله بيــل شول په ارمان ولاړ» .

(۲) «الــف، ك» « محبت خان تــرى ساتي خلاصيدى نه شي ».

(۳) «الف ، ك» :- «ورګړي» .

دلەخوښ اوسه په غم کښې درددارو دېدو امه کړه

هم جلیس انیس دده بي قدیم حب له سو امه کړه
یار هغه‌به‌دی‌چه‌تل‌وي‌نصیحت کښې بې‌حاصل‌وي(۱)

له دې سرایه به وتل وي‌گانده کوچ دی ماوامه اکړه
یار هغه‌چه‌درست‌وفادی‌خوی عمل دده‌صفا دی

په دالاردېرې‌جفادي همراهي له غوا مه کړه (۲)
د نفس سینه پر مزه‌ده ملگرې د ده بزه ده

فکر سپرذ ګر نیزه دهجنګ هرګز بې‌لوامه کړه
داجهان‌دشش‌و پنج‌دی‌سراسر همگی‌رنج دی

له حاصل دې‌مخفي گنج‌دی‌مستحق‌بې‌نوامه کړه
هر چه سینه پرنانې کړې دغه واړه‌نادانې کړې

عاقبت به پښیمانې کړې‌ناسزا ناروامه کړ

نوس کەد ده پەلته و بره کړه له‌ضلا لته

حق‌حاضر وینه دولته‌سروی دهوامه کړه

دسو لی‌ذکر مشغل کړه	پخپل‌زړه یاد‌ئ‌بې‌بل کړه
له اغیاره‌گوشی اوسه	لېرپه خوله و رسره دل کړه
دسولی سوند ل مشکل دي	دامشکل‌راشه‌نن‌حل کړه
دیفین په راه‌روان شه	توکل‌درسره(۳)مل کړه
چه له‌خدایه وه نزوله	ته پر داوینا عمل کړه
دسوای‌په کارچست‌اوسه	ددنیاپه چارخان شل کړه

(۱) البیرونی :ــ «په صحبت کی یــی حاصل وی» .
(۲) البیرونی :ــ «همراهی لەهوامکړه».
(۳) «الف ، ک» :ــ «درپسر مل کړه» .

اوی منزلونه ي دو راندي — غافل ولي يې تكل كړه
كه سړى نه يې حيوان يې — كرخه زړه مه دا كل كړه
له خداى پيژني سړى يې — كسب پر پرده توكل كړه
دباور په براق سورشه — د كومان لنبكر قبل كړه

اى دولته ! يكانه شه
دزړه لري دل خال كړه

اي دلو يې (۱) لاري پر سر باندي ولاړه — نه پره نه پره خكه پر دالار ولاړه
له هغه چه زيان لري مجبت مه كړه — د باقي يار په طلب شه ويې غواړه
دنيا يو ساعت شمېر ليدونو ر كانو — په دا هسې بې وفا عمر مه وياړه
مرګ جلاد صرفه پر هيچا باندي نه كه — ترشمار زياته خكه يې كړه او جاره
دانګ لكه اسيا زنده سر نيني (۲) — داسيچن به دانه چيري پر بېر دي لواړه (۳)
هر زنده په داسمان خمكي تر ميان دى — داجل په تيغ به پري كه دده غاړه (۴)
هيڅ فايده به دچانه رسى وبل ته — خوله د هر يوه لمده پخپله لاړه
دژوندون دوركول (۵) دي چاره نشته — عزرائيل برات راوړى دى پر واړه

دمجلس ياران يې خو درخه بيل كړل
اى دولته بيغم مه اوسه تل ژاړه

اي زړه دل صفت درب كړه — رب پخپل كور كښي طلب كړه
سبب پر پرده، لوى حجاب دى — توكل پر سبب كړه
مار لړم به شي په كور كښي — سينه كمه له ذهب كړه
ستاقسمت به كم زيات نه شي — مه يې غم خوره مه سبب كړه
د بهار ورځي تېرېږي — پا خه جام پور لبالب كړه
درست جهان ژبه غوږ كښي — ترسنده او مه ادب كړه

---

(۱) البيروني :ـ «اى ديوى لارى» .
(۲) البيروني :ـ «زنده سرنون» .
(۳) البيروني :ـ «دامر پدانه چيـــرى پر بردى لواړه» .
(٤) البيروني :ـ «دواړه» .
(٥) البيروني :ـ«دوركولو» .

خان دده په ياد کښې خلاص خپل | له جمله شور و شغب لره
د مولی ثنا په ژړه کښې | بې نغمې بې خولې بې لب کړه
چه دې معرفت حاصل شي | غم د ې نشته تل طرب کړه
د توحيد خبرې پند نن | له صوفي ترك مذهب کړه

خدای حاضر وینه دولته !
ننداره يې روز و شب کړه

چه بې امر د استاد ياد پلار مور ولاړ | مغفوريه خوار غانې خوږ ر په کور ولاړ
دل آزار په عاريت قوت لويې کړه (۱) | د صعوه په دو د غاجزشه چه بې زور ولاړ
امانت د غښتن واړ وباندې فرض ؤ | هيڅ يو فرض يې ادانه که ډك په پور ولاړ
د ظالم به له د يداره څه نصيب وي | د باطن ستر کې يې نه بيامو نې کور ولاړ
د مظلوم د مال په وينه يې لاس سره کړه | ملوکان له دې دنيا په شر اشور ولاړ
نا دانان خپله په سر کڅ ناحق عوس که | دوی به هم عسې روان شي لکه نور ولاړ
دعاسيانو په غيبت د ل يدې مه کړه | کوم سړی له دې جهانه بې پيغور ولاړ
پيغمبر له خدايه راوړی خلور لارې | مومنان يو يو ثابت په دا خلور ولاړ
پاك د يدار لره به ورشي په يوه د م | هر عاشق چه مست د عشق په مرکب سور ولاړ

له دولته به اورخه غواړې يارانو
چه د عشق په اتش سوی لکه سکور ولاړ

ساقي جام پر له شراب کړه | نن يې ورد شيخ وشاب کړه
عارفان د مجلس واړه | دېوانه مست و خراب کړه
عمر درومې نه ستېږي | معطلي څه دې شتاب کړه
دل جوې عمل ثواب دی | سخ په لورې د ثواب کړه
نتوی و غواړه له د له | بيا پخپله يې خواب کړه
وبال دېر کړي که بيکنه | عبادت گناه حساب کړه
که عاشق يې دديداريې | مه خواره خوره پرمه خواب کړه

---

(۱) «الف ،ك » «لويې وکړه ».

دسرود په شان غږ پېږه — تار وکونه تن رباب کړه
یارب پاك دیدار ستا غواړم — دادعاسی مستجاب کړه
په آتش د محبت خپل — خام اوم زړه سي کباب کړه
هرڅوك دوست لري خپل اصل — اصل اصل ته مآب کړه

که مقصود غواړې دولته !
عمل په ام الکتاب کړه

تا پخپل محبت په دجمیل جمال ډیوه کړه — له نقابه دې سخ ویوسف و عاشق ته دې جلوه کړه
پېچاپېچ زلفې دې پرېشوې په کوڅه دنیا زړوانشوې — طایفه دې دسرباز و واړه قتل په شېوه کړه
څوروربرش کړې شپه وه دفراق دژ مې لویه — دلداده عاشق له مینې ستا په خال باندې یوه کړه
دهجران تلخې ده دېره توان یې نه لرم ماژ غوره — چه دې راله خپله لاسه دوصال خوږه میوه کړه

خپل ژوندون دولت نفی که ستا پرمخ زنده شي پایي
تل په زړه باندې میشته یې هېر یې نه یې هېر بی مه کړه

که دخدای رسول ثنا وایم مدام زه — یوصفت به یې بنه نه وکړم تمام زه
له اغازه مې مونده را سره را وړه — په یقین یم پوهېدلی په انجام زه
دکفار نعمت مې هیچ خوړلی نه دی — پرورده توي توانایم په اسلام زه
ترك جو دلمونځ به دایم پسې کوزارم — که مهدي دوړاندې بیا موسم امام زه
په صورت مې لاس پښې نه رسي عاجز یم — په زړه تل یم جوینده د دل آرام زه
چه مې حال دمعر فتخې حاصل شو — پر مسکین بایز ید به تل وایم سلام زه
که مې خلك خدمت که څه عجب نه دی — په اخلاص د کامل شوی یم خدام زه
په طلب ددوست له ننګه نامه تېر یم — د جاهل په دودبنده یم په ننګ و نام زه
په قلم کاغذ سیاهي به شي اورپورې — که د زړه له حاله ووایم کلام زه

چه داهسې به موزون کلامېو که　　له حضر ته اميد واريم په انعام زه

چه دزړه دحال بيان وايې د ولته!

ستادرازمحرمخولښه وينم خاص عام زه

هغه کس دې وېره کاندې له پرغزه　　چه بېدم په يادکښې نه ووزي ترېزه

هرنفس ددم ګونه تربين (۱) وله　　چه شيطان دې له زړه وتښتي له درزه

نا روا غيبت بهتان پرچامه وايه　　بې ګناه په لاس په خوله زبان مه ګزه

پيغمبر وې به امور امر اوسط دې　　وبلند مقام ته زيات ترحد مه غزه

ذات صفات سره يو اسم جسم ګوره　　لکه دی مراد ف يوه معنی له ازه

ترصفات پورې ذات هسې معلومې که　　لکه اورچه غرګندېږي له لوخزه

يګانه احديت نه دی په کثرت کښې　　شي زرګونه ښاخ مېوه له يوه رزه

بادسرسرغوندېتيزروځه په طاب کښې　　هر نفس د خپل اشنا پر لوري وزه

نعمتونه د ښېښي شو خوالوان دې　　معرفت غوندې بل هيڅ نه لري مزه

خدايه! ماوته نژدې ته يوه لويشت شه　　زه به تاوته شم زيات نژدې ترګزه

اې دولته که ولاړ که ناست يا ملا ست وې

هميشه د دوست سودا په زړه کښې ېزه

پرخپل يار يم زيات عاشق زه　　تر مجنون فرهاد وامق زه

دی پادشاه زه خوار ګدايم　　د ده چېرې يم لايق زه

زهر خورم د ده له لاسه　　ترشکر شهد فايق زه

بېده نه غوارمژوندون خپل　　با ندې هسې يم عاشق زه

په ازل مې بلی وویې　　پر خپل عهد يم واثق زه

ددې درد علاج به وکړم　　که طبيب مومم حاذق زه

که همر اه متقي مومم　　دوست به نه لرم فاسق زه

که بې ياره نورڅه غوارم　　ګول نادان يم لوی احمق زه

---

(۱) البيروني :ــ «تربيني وله» .

حور قصور جنت به خه ترم — سیب انار خرما بابیق زه
دخپل زړه په باغ ننبي وینم — سپو ي و ني حدا یق زه
هزار شکر چه بیرون شوم — د بد ن له سرا دق زه
خو ز نده یم تل به وا یم — بنه ثنا د پا ك خا لق زه
دولت ترك بي سبب ناست یم
په وعده دخد اي رازق زه

که دزړه حال و وایمه په بیان زه — یو دسیني داغ به پر بردم په جهان زه
چه دلبري پرده مخ راته خر کند که — زړه ژو ندون به باندي و باز م آسان زه
مخ په مخ راته جلوه له به هرخه کښې — تر دیدن شم دسبر ین اشنا قربان زه
په صورت لکه بندي په کونج کښې ناست یم — په زړه هر نفس کړ مسیل پر آسمان زه
چه د زړه پر آ سما نو نو و ختلم — عرش کرسي دوزخ بهشت و ینم عیان زه
د ر حالت حکم چه و شي له حبیبه — معطلی به و کړ ی نشم یو زما ن زه
مانت که دحق و رته کړم کر سپرم — دا زل په و رخ بي شو ی یم ضمان زه
که فاني راخني ولاړشي باقي سوسم — په فاني پسې به نه کوم ارمان زه
له یو ي نطفي صو رت مبا یسته ر و غ که — د قا د ر و بنه قد رت ته یم حیر ان زه
دایمان رخت به سالم تر خایه و ړ مه — که دنفس له شو کي بیا سوسم ادان زه
لهعذابه به خلاص چیر ي شم دولته!
که باتي تر سیان و یبتهلر م کو مان زه

که مومن یي مه و یاسه له زبان ژ اژ — مدام قام له ژ بي باسي د شیطا ن ژ اژ
جا هلا ن چه سر ه کښېني بد کو یي که — فحش بیهو ده تر میان و ایي خوشان ژ اژ
بنه کلام دخاطر جمعیت حاصل کی — جمع زړه تفرقه سو می که به پر یشان ژاژ (۱)
چه په ذکر مشغول نه وي بد ادب شي — په زړه بده ا ند یښنه که پر یشا ن ژ اژ
د معنی له نبي خبر ي خبر نه د ی — همیشه په خوله کښې ژ و یي بد کو یان ژ اژ

(۱) البیروني : ـ «جمع زړه تفر قـه سومی په پریشان ژاژ» .

ژاژخایی سړی دخپل ، خپسر دښمن دی — ددوزخ عذاب لایق شي په بیان ژاژ
چه بي نن دنبي خبري قدرنه زنه — دچارپای په دود ژویي جاویدان ژاژ
په دپند وینایي نه وو زي له ژبي — چه مدام بي وي ژولی پردندان ژاژ

بدګویان پر چا سر فه نه که دولته !
لکه نور چه تروخشک ربیي یکسان ژاژ

اې حق بنیه حق شناسه — خپل سر ژغوره له خناسه
یو نفس بي غمه مه شه — له دغه نژدې مواسه
که دزړه جمعیت غواړې — وتړه پنخه حواسه
دل بستګي په دنیا مه کړه — فاني سرای دی بې اساسه
که دانایي لاس وکاږه — د جمله بدی له راسه
حق حضوردی شرم وکړه — درته تل ګوری د پاسه
دمقصودپیاله بي درکړه — یو دم مه بې وده له لاسه
درسوزمعنی به ویني — چه خبر دی له انفاسه
چه له دمه بي خبر دی — ګل بې وګنه بې یاسه
په زرژ بووا یه نشي — داحد صفت بې قیاسه

اې دولته زړه دریاب دی
پکښې درد دي هوا جناسه

ای دنو س په بد خو یو نو کښې محبوسه — خپل اصلی وطن دې پر یښود بې ناموسه
دغفلت په خاه کښې بندیې وتی نه شی — زه دې ورچنې رابولم له مابروسه(۱)
بیهوده یې(۲) خان په تاپوری ز هیر که — د یقین دا نه دي نشته تشه بوسه
د خوند بین بندګی په رسم په ریا ده — د مخلص طاعت بې طمع بې سالوسه

---

(۱) البیرونی :ــ «لمما بوراسه» .
(۲) البیرونی :ــ «بیهوده می» .

رسیده فکر فانوس ذکر دیوه ده — دا دیوه به بله نه شي بې فانوسه
که د معرفت په بوی معطر نه وي — داچند ر به بهتر نه وله اینوسه

پخپل کاردې نظر نه دی چه زه څه کړم
دفیر دولت وعیب وته جاسوسه

زه چه پیر کامل خبر کړم له نفسه — دبد حرص ولي مې وختې له نسه
قناعت ګنج به بې چېری میسر و — که مې زړه خلاص کړی نه وی له وسوسه
چه مې سینه د صفات له زړه شوه کمه — ذات که مخ رانه څرګند له پیش وپسه
په دیدن یې دیوانه شوم بې اختیاره — په نیستي مې قدم کښېښو له هوسه
ګاه د ګل په دود خوشحال خندان جاروزم — ګه دابر په شان ژاړم لکه وسه
پاك قرآن بې وضوء داخله په لاس نه — چه خبیث دي حکم کړی لا یمسه
چه مې نفوته د نفس نه کړه روح مې مل شو — نورانی د یوه مې شوه پر زړه قبسه
ونادان ته هر څه وایم یوه به نه شي — د هوښیار د پاره لږ خبره بسه
منافق بد خوی مثال لکه لړم شو — درست بدن دده لاشه دی پرې مبلوسه
له یوسو راخ مار نه چیچي خو لك دو مخل — ته بې شوځله خو بشوی له ناکسه

ای دولته ! حاسدان ماران لړم دی
اشنایي ور سره مه کړه له دې پسه

هر طالب چه محکم و نیو درویشان لاس — پرې به زور هر ګز ونه که د شیطان لاس
دمولي په راه غولان ګمراهان پردی — دهر پیر نا تعن نه نیسي عارفان لاس
باد شاهي پرې دحق بې امره نه شي — پر رعیت باندې غالب دی د سلطان لاس
د پیر لاس شك شبه مه کوه دخدای دی — تر کرسي تر عرش بې تیر دی تر آسمان لاس
ما رمیت اذ رمیت و نخو په نداده — د رسول په لاس عمل که دیزدان لاس
تا به درست د نفس له تور مخا بیرون که — که په رحم دراوږد که درویشان لاس
دد رویش په ارادت به نعمت موه بې — له لمنې بې مه کاږه دا یمان لاس
نیارمشپه به رناور څ شوه چه ښکار مشوې — د موسی معجزه ور که حق تابان لاس

چه نا پنه ظاهر باطن ځنې موندِه شي | دکامل په ارز ونیسی طالبان لاس
دا د نیا ترقوت ملبوس زیاته جیفه ده | پر جیفه به آلود چیرې که مردان لاس
که ظاهر صورت فاني شي دالاس نه وي | په باقی عالم به سوسې جا ویدان لاس
که دې نن دحق طلب طاعت ونه که | پس له مرګه به بیا موږی په ارمان لاس

زه فقیر دولت مرید د میاروښان یم
له فتراکه به یې نه کاږم اسان لاس

دحق ذکر پاک شراب دی پرې مست اوسه | په نفي نفي نفي کړه تل هست اوسه
که د آخرت دیدار طالب رښتیا یې | د د نیا له محبته د رست راست اوسه
په قضا یې شه راضي سبب هیڅ مه کړه | و قدرت و ته بې سره بې د ست اوسه
په دبرحرص به برخه شوی بایلې شومه وی | توکل په رزاق کړه حق پرست اوسه
که دنیا خدای وتا درکه خوره بښه یې | هسې نه چه زړه تره پرې پای بست اوسه
دلبستګي په هر څیزخه کړې(۱) مسافر یې | په دنیا کښې یا پتخوس کاله شست اوسه
که نعمت ظاهر باطن عزیزی غواړې | تواضع هر چا ته کړه عاجز پست اوسه
دخنا س له نغوته و تښته دښمن دی | په وعده محکم د روز الست اوسه

ای دولته! مرګ رسول به ناګاه درشي
هرساعت ورته تیار په ابدست اوسه

که عاشق یې طلب ګار دخپل یار اوسه | له اغیاره د ښمنی کړه بېزار اوسه
غافلي بیغمی مه کړه مسافر یې | یوه ورځ به اجل درشی بیدار اوسه
بیابه وایې خبر نه وم درته وایم | هغه وخت به فرست نه وی تیار اوسه
نفس شیطان غلیمان شته پر لار خطر دی | د خپل ځان پیره لره خبر دار اوسه
خدای ژوندون سمع بصر لاس و پښې در کړل | عبادت په اخلاص کړه بې آزار اوسه
هیڅ قوت دعذاب نه لرې په ګور کښې | له ګناهه ځان ساته پرهېزګار اوسه
دهوا په نغوته ښکته پورته مه ځه | قناعت چیرې اختیار کړه قرار اوسه

(۱) البیرونی :- «په هرڅیزخه کړه».

لکه سچ په سر کین و لې محبت کړې   د بلبل په دود عاشق په گلزار اوسه
ده دې روح شاهد دزړه خلوت حاصل کړی   صومعه گوښه کړه ترك په بازار اوسه
چه د معرفت کوثر او به یې څښلی   هغه کس مه ی دی ترې خار اوسه

ای دولته !مرگنساتې به پیانه در که
هر ساعت ترې مشتاق انتظار اوسه

زه اول هم دېوانه وم، دیوانه یم لاتر اوسه   له دلداره هم خانه وم، هم خانه یم لاتر اوسه
نه طفلۍ عاشق وش وم غم طلب او بلا کش وم   د دلبر دمخ په شمع پروانه یم لاتر اوسه
زه هلك هم افسانه وم له عالمه بې گانه وم   تر څلو ېښتو کلو تېر شوم بېگانه یم لاتر اوسه
چه عاشق به جانانه شوم له اغیاره کرانه شوم   تورو ېښته مې دسرسپین شول کرانه یم لاتر اوسه
تل راضي یې په قضاوم هم صابر یې په بلا وم   عذر نه لرم له حکمه بې بانه یم لاتر اوسه
چه داخل دیار په صف شوم د تهمت د تیر هدف شوم   عام و خاص مې و ازه و لی نښانه یم لاتر اوسه
په خوشیاشتې په ښکاله عشق مرغه مې که تن جاله   که عاجز ضعیف شوم خه شواشیانه یم لا تراوسه
دشېرین دلبر له لاسه پاك شراب دعشق ډې قیاسه   څو بې حده ډېر مې و څښل فرزانه یم لاتر اوسه

دافقیر دولت یو مست یم داشنا په مینه هست یم
په ازل مې شراب څښلی دېوانه یم لاتر اوسه

دآشناو صال مې خو ښت شکر حاصل شو   خای په خای دی بلوه نه غیر باطل شو
ښایسته مخ یې په آینه کښې و کوت   خو دبخو د پخپل جمال باندې مایل شو
عقل سپیره (۱) دعلم غیب معلم دی   چه دعشق سبق یې و اخست لایعقل شو
ما به لېږد زړه له حاله بیان و که   څه کړم حال و یل و هر چاته مشکل شو
عارف یو دیدن په هر یوه کښې و ېنې   په دوهم به نظرنه که چه واصل شو
څو یې خان په گومان جز لیده لاجزو   هغه دم چه هوش د کل و رغی کل شو
روح مرغه یې علیین و ته پرواز که   داخاکی بدن غبار ترمیان حائل شو(۲)

(۱)ـ البیرونی:ـ «دعقل پیر دعلم غیب معلم ؤ».
(۲) البیرونی :ـ «دباطن په قوت خلاص له آب وگل شوه».

د جانان له جا نه هیڅ فا صله نشته داخا لی بدن غبار تر میان حائل شو (۱)
بې شریکه له هرجود ه یګانه د ی په هرغو ږ نغو ږی آوا ز په خو له قایل شو
د کامل مکمل هسې په ملاد دی
چه فقیر دولت بې مست په دلایل شو

په هر زړه چه دآشنا نظر افکند شو له کل غیر و مبرا په ده خر سند شو
په باو ر کښې دبې مثل نندار ه کـه د کوسان غریې له مخه لند پر کند شو
په یقین بې یار دیار په ستر کو و کوت او س په هر نفس اختر که پرې اند شو
له جمله قید ه په خلاص وی تل تر تله چه بې زړه دمست شا هد په زلفو بند شو
د دیدن په ذوق له خانه خبر نه دی د پتنګ په دود، دعشق په اور سپند شو
دی په خپل اختیارو نه سو ، په دااو ر کښې محبت و ر لره را خد و ه کمند شو
په طلب کښې ددوست وسر ترسر کنو ړاندې تل باقی ژ و ندو ن بې بیاسونه بهره مند شو
ای دو لته ! دکامل نظر بلند د ی
دفر داحوال دلې و ر ته خر کند شو

ای عجب پر زړه داناپه خوی او باشه محبت له غیر و سه لره با ا و باشه
خپل اختیار حکم دده په رضا پر ېږ ده په نعمت بې شکر لره خوش په بلا شه
هیڅ نفس دحق له یاده بېرو ن مه کړه په ثنایې په خر کند هم په خفا شه
د هلك په د و د غلطه بد ! حوله نو ر ، ظلمت و بله جدا و یته د ا نا شه
په ګناه ددو ست له رحم ناامید مه شه خو دپه خو د درته ناري و هی چه را شه
دتو بې په آب تبرې شو ې ګناه و ینځه د غفلت له وا ړه ز نګه مصفا شه
نن د معرفت آ فتاب د ی را ختلی د کو سان په تیاره خه کرځې خفا شه
خپل مقصو ددیار دیدن ګڼه په هر ځای بې پروا د خاص و عام، (له) غوغاشه (۲)
دم په دم بې و جمال و ته نظر کړه بې دید نه به ړ و ند ځو کرځې بینا شه
د با طن ستر ګې بینا لره د و لته
هیڅ نظر په نقش مه کړه بې نقاشه

---

(۱) البیرونی نسـ «دامصرع دالبیرونـی کتابخانی له نسخی نه نقل شوه.»
(۲) «الف ، ك» «بې پروا دخـاص دعـام غوغا شه .»

هغه طا لب ئن ور شو — چه د خپل نفس په زغر شو
چه اې يا ده يې دم د رومى — د مولى په حضور پرسو
د زړ"گې تخته يې توره — هر چه فهم يې په نغر شو
په صورت به د خنز ير شي — چه په د پرحرص كښې مر شو
يكانكي روغه جا مه ده — دى دې جا مې په سپرشو(۱)
تحت الثراى لره به دروسى — لكه گانى مخ په خوړ شو
دمس صورت يې زركه(۲) — د گا سل ذكر گوگړ شو
دا شيا احوا ل به و يني — چه يې ئن مقا م په لوړ شو

ای دولته ا ذات دریاب دی
دا صفات مثال چو عړ شو (۳)

چه عارف دحقيقت په شراب مست شه — په مستى كښې دبشر له خويه وست شه
كه اول په لااله (يې) خپل سر نيست كه — په اخر د الا الله پر مقا م هست شه
په گومان يې ځان جدا ليده له جانه — په يقين له خپل جا نان سره پيوست شه
آزادى فرحت به نه مومى هغه كس — چه مدام په دام دحرص هوا پاى بست شه
په فانى خيز و نو مينه روا نه ده — هر چه مينه په فانى كه دل يې خست شه
د بهشت طلب گا رهنر د د نبا پنځه — هرسومن چه دواړه ترك كه حق پرست شه
هيڅ زړه په ورڅ نه گوښي يې احده(۴) — د ذاكر چه د عمل قلم په دست شه
قدسي روحا نو وا رو بلى وو ې — دا زل په ورځ چه حكم دا لست شه
دخوبى عمر شل د پرش كاله خلويښت دى — ترشپيته پورې چه ورغى په شكست شه
عا قبت به له دې سرايه روانيږى — كه يې عمر سل يانوى اتيا يا شست شه

مسكينان له تاوخوړ و خلاص دى دولته
د مسكين گناه خوردن خاست و نشست شه

---

(۱) «الف،ك»: «دى،دى جامى بى سپرشو»
(۲) البيرونى: «چه دانس صورت بى زرگه»
(۳) البيرونى: «جوهر شو»
(٤) «الف،ك»: «هيڅ دى زړه نه گوى شى بى احده»

نن مې زړه ديار په ليدو (۱) مسرور شه — نهې جام مې دوصال په شراب پور شه
بې نشان په هر نشان کښې محيط شوی — خود نمای خپل سر ايده په ګومان دور شه
جلوه ګر بادشاه حضور ردې نه بې وينې — کم همت د بې وفا د نيا مزدور شه
ددرويش د نبه کلام قدر بې نه زده — دخناس اهل په سيم و زر مغرور شه
لور په لور دنفس په نغو نه پسې زغلې — د هوا پسر ه مې زويه ګا نه لور شه
بلبلا ن چه وحال ل غوا ړی د ګلانو — سر زنش دده خارو زغمي خرور شه
د صفي د رجه پورته وه له عرشه — چه شيطان بې لوبي وليده رنخور شه
دکانه د وحدت مې په هر نفس ښبې — تل ناري دا نا الحق و هی منصور شه
دموسی په دود په کوه طور رور خوت — په ګومان بې اتش پوری که دوست نور شه
دمغصو د ښېره له هيچا پټه نه ده (۲) — کوه دليل پخپل ګومان خنې مستور شه

دا فقير دولت په هر نفس اختر که
چه ددو ګونو سلطان و رته حضور شه

يارب يار راکړه و ما ته — دلربای مه روی زيبا ته
سپين بې مخ تاو کړي زلفې — تا يسته قد و با لا ته
ناست و لاړ په هر حال زيب که — هم خاسو شراو هم ګويا ته
ما واسق غوندې شيدا کړه — دی په حسن له عذرا ته
چه په داعالم کښې نه وی — بل د لبر له ده سوا ته
څوك چه يار سوافق موسی — له انيو هه د ېر تنها ته
تا خوړ کړ ی ز ړونه وا ړه — بې منهمه بې دوا ته
چه په سر له تا نه وا يی — دد ه سر له تن جدا ته
شب پرك چه شپه کړه خونه — دی نه وينی په رنا ته

(۱) البيرونی :- «په وليدو» .
(۲) البيرونی :- له هيچا مخفی نه ده».

هیڅ سړی لره نور نشته　　　　تر ډېره ګر دمو لی به

دا فقیر دولت منصف دی

نور به خه ؤایی تر دا به

نادر زړه مګر بیاموسی په‌جهان خو بش　　　　چه تمام عمر مدام اوسی یکسان خو بش

داد نیا بندی خانه پر مومنا نو　　　　یکښې دی‌مشرك نابوه کافر نادان خو بش

د باقی عالم لذت به ها له مومی　　　　چه یې زړه شی‌له‌دیدنه‌جاو یدان خو بش

هغه کس یارجانی سه ګنه نانی دی　　　　هرچه نه دی په دیدن دسبحان خو بش

که فردا یې سخیر که په بهشت کښې　　　　زه‌به‌کړم شراب‌رباب‌دیدن‌دجان‌خو بش(۱)

غافلان له غافلا نو محبت له　　　　په نعرد ذا کرانو ذا کران خو بش

مګر یو یوعاقل خان عیبجن و ینی　　　　زیات‌ړی‌له‌خپله‌ره دی‌پخپل ګومان‌خو بش

بې‌دخدای‌له‌یاده‌خو رې ګرځې اغوندې　　　　هسې‌ورك‌دنوس‌په‌کار بې خبران خو بش

مشرکان‌به‌دوزخ‌ته‌غمګین‌دروسی　　　　پاك دید ارلره به راشی عارفان خو بش

اې‌دولته‌که‌راحت‌جاو یدان‌غواړې

مدام‌زړه‌لره په‌مینه دسبحان خوبش

دا فلك چه هسې تېز ګرځی ترڅا به　　　　دژوندون باغ به‌هیڅ پرې نږدی‌بې‌لا به

هر زنده اکل ماکول دی پیداشوی　　　　واړه یوله بله خوری په غایب‌بې غا به

وار په‌وار به‌واړه‌وخوری‌په‌خو رځی　　　　مخلوقات مثال طعمه سرګند‌وړې با به

نادان زبرمه دسفر دتوښې نه که　　　　لکه ستوری چه جارو زی بې سروا به

پس له مرګه به‌هر یو هسې‌ارزو که　　　　که په داجهان خدای برخه که زما به

که‌هرچند‌زاری کوی‌سورپلارسره‌بولی　　　　دید بخت عاصی به نه کړی په چا به

دنیاخوب‌دهرې‌بناد ی،تعبیرېې‌غم دی　　　　ترخند اپه خوب کښې ډېره وژړا به

---

(۱) الف ، ك :ـ «دجانان خوبش».

د طوفان او به چهل ګز تر غره وي پورته (۱)　　　وي د عوج بن عنق لوز تر پرتوګا بنه
چه تحقیق صدق ینجی ، کذب یهلك دی　　　د ی مومن لره مدام د نیا رښتیا بنه
چه د خدای رسول ئی نو مسرګن پکښې یادیږی　　　شاعری بله نو ر مه ګڼه نر دا بنه

دسرې په سرګڼ لښې ئې بر سو د دی دولته !
پخپل قصد و رته دچا کم شي رضا بنه (۲)

د غفلت په خوب اوده وم له غفله خوب شو اخرو یښ　　　د ناسوت کاروان تیار ؤ و اړ ولو ر په لور ولیښ
چه د دوی حال مې وکوت زه هم شوورخی حیران وم　　　له حیر ته یې فارغ کړم د عشق می مې وڅیښ
شب وروزمې مشقت کړ زړه په مثل دصیقل کړ (۳)　　　دسوالې د کړ صیقل دی پخپل زړه باندې مې ښیښ (۴)
زړه چه هسی پرې صفا شی لکه پاکې او به ګوری　　　ر سیده فکر غواص دی پې بهادر یې وکیښ
د شه در مثال ئې یوه دی پر عر زړه باندې چه بل شی　　　د یین افتاب یې و خوت د ګومان سوری یې تیبښ (۵)
ای غافله فهم وکړه نیاز مندا ن د جهان و اړه　　　بیلنانه هسې خواره کړه لکه باد که کل اېري د ښیښ (۶)
حرصنا لت په مثال اوړکې و ترسپین دیری پور ې　　　د مادر په تیلکیاو د ملك په دو ددی و یښ (۷)
او ږده ئم یې سوزنې شوې او ګومان د ده اور نی ؤ　　　د شیرخور عادت دستور دی په اور نی کښې یې بلیښ

دا فقیر دولت ګرمنه دی که د عشق په آتش و سو
محبت دده سهار شو بې اختیاره یې را کیښ

نن د حق پیژندګلی پر هر چا فرض　　　که دانایې ګردن خلاص کړ الله دې قرض
اسرافیل چه برغوپو که کل به و مری　　　په دوهم و ار به ژنده وو زی له ارض

---

(۱) «الف،ك» :«دطوفان اوبه چهل ګزه تر هر غره پورته».
(۲) «الف،ك» :« دچاکم رضابنه» .
(۳) البیرونی :ـ «دصیقل ګرو».
(٤) «الف،ك» : « زړه باندی میښیښ».
(٥) «الف،ك» : «سوری تیبښ .»
(٦) البیرونی :ـ «لکه باړك دسریښ».
(٧) البیرونی :ـ « زبیښ».

ستاله حاله به ستالاس و پښې ګوا هي کي — به قياست چه خداى نيکي بدى کهعرض
مرطاعت ګناه چه کړى ،خمکه جلوس‌ده — يو په يو به واړه وايى بې غرض

دانقير دولت‌دعشق‌به رنځ رنځور دى
بې ديداره به روغ نه شى له دې مرض

نصيحت و چاته څه وايى واعظ — و خپل ځا ن ته واې نه‌وايى واعظ
دپرويل‌دعمرزيان‌دىزړه‌به تورکړي — روزوشپ که هرڅو ښه وايي واعظ
دجاهل‌پهزړه به سخت لکى تر کاڼي — پند که نرم ترا و به وايى واعظ
چه په ملک ملکوت شته ثنا به ستاکه — که ته تل صفت دده وايى واعظ
کاردیده‌لاشوىنه‌بې‌نادان‌وړوکيه ! — نصيحت په کوم زاله و ايى واعظ
وخپل‌ځان‌ته‌نظروکړه‌کل په‌تاکښې — څو نيت د هر کاله وايى واعظ
څه‌شکل‌ژر به‌په‌پاك‌زړو نوتاثيروکه — که بيان کشف و وا يى واعظ
چه‌عمل دهرآيت پخپل‌ځان وکړى — د لپذير پند به هاله وايي واعظ

که بهتر طاعت کوى په زړه‌ذاکر شى
څو دحق صفت په خوله وايى واعظ

دعاشق زړګى سوزان دى لکه شمع — تل دعشق په اور بريا ن دىلکه شمع
تاريکى بې د ګومان له مخه تيښتى — رهنما ى نفع رسا ن د ى نکه شمع
داجهان ستال تياره مدام په ده کښې — د عارف نشان عيان دى لکه شمع
هرساعت‌ژوندون‌دمرګ‌دپاره‌غواړى — هر نفس تر ځان ګو زران دىلکه شمع
دم په دم يې سر له تنه جدا کيږى — په پرې کړى سرخندان دى لکه شمع

روح‌لطيف خورشيد تابان ګنه دولته!
کثيف تن په ده روښان د ى لکه شمع

ما به ولى آه فريا د که فغان د ريغه — که اشنارا سره وى جاو بدان دريغه
نه فرا ته مخ دزړه په وينو و ينځم — کاشکىنهوىسرګيلتون په‌جهان‌دريغه
فرزانه بلبل په وخت د بهار ژاړى — چه اخر به باندى راشى خزا ن دريغه

زهیران و رته ولاړ پهسترګو یم — واړه وارړا مخیني دروسي یاران دریغه
یوه ورځ بي په طاعت کښې تېره نه کړه — ګرانبها عمر بې و لاړ راپکاان دریغه
سرګشي په کړی نه شم بېچارهیم (۱) — که قوت دطاعت راکه رحمان دریغه

که اشنا دخپل وصال عهد محکم که
دافیر دولت به نه که ارمان دریغه

کاشکي زهعاجز غلام وی دیار دریغه — چه مي هر ساعت ایدی خپل دګار دریغه
د اشنا زما وصال به همیشه و — که ترمیان فضولي نه کړی اغیار دریغه
په صورت دګل خوبانو ښایسته دی — که تندخوی دل ازارنه وی دلدار دریغه
هر زمان به ماپه سل غمه ګښېپاسي — چه دعشق په لاس سي ور کهسپار دریغه
پر عاشق به دوصال ورځې تل نه وی — په هر ګل ښایسته به تیر نسي بیار دریغه
ددنیا استوګنه یا دهیو ساعت ده — ګرانبها عمر عیث نه دی بسیار دریغه
ای ساقي دجام پهور کړ مستيبه کړه — کاشکي یو غم یاتي نشي هوښیار دریغه
دجانان دجان ترمیان بدن تورګر ددی — که خدای لرې که ترمیان دا تیار دریغه

که مدام بي له خپل یارسره وصال شي
دافیر دولت بهنه ژاړي زار دریغه

خولۀ ددین پهراه مي نشتهسامون دریغه — محبت راسره تیر که په درو یغه
اتفاق د رسیده کسانو کار وی — چه نا لم نفس بې وزنې دی بې ده
کو دکانو غخه مینه سبز چېرې — ونا یې یار به موند ه شي له با
دعاشقسترګې او وروزړهبيدریاب شي — درحمت باران بې تل و وری له مې
که سولی ابر دایه پرې نه لوشلی (۲) — هیڅ ګیاه طفل به لوی نشي بې لود
چېرې نه د ښمن حمله درباندې وکه — د با ور تیره نیو لې لره نه

اما نت دحق دی فرض پرتا دولته
خان لهسر که پیخو اژر خلاص کړهلهو یغه

که یقین دې په توحید وشي عارفه — د واړه کونه به پرې وینې له ا

(۱) «الف،ك» :– زهبیچاره یم ».
(۲) البیرونی :– «که مولیپر دایه ابرنهلوشلي ».

د غفلت پرده به ماله شو په وا خلې
هر نظربه پالددیدن په هر لور و ینې
چه نې نن د حق طلب و که دا نادی
ظالمان بد بخت به پند ها له ا خلي
بې بها عمر بې تبر که په غفلت لښې
بې ترسا ن دخدای په ترس له هر خه موسی
عاقلان مدد فنا له خدایه غوا ړي

د رحمت آواز به اوري که غافته
له دې کشف دزړه حاصل شي له کاشفه
پرله سر که بې خان خلاص که له تاسفه
چه بې خو له شي د لحد خاوره لفه
د مقصود برخه بې واړه کړه تلفه
کل بلا به ویره کا ندی له خایفه
د شیطان خو کې چه ور شي مخالفه

دامیر دولت رښتیا وایی منصف دی
دانصاف وینا باور کړه له منصفه

هر نفس دعشق پیاله څښه یو دمه بې پوده له کفه
مست بېخود پر بله گرځي رقص کړې له چنګه دفه
که دعشق پیاله تل (۱) شو مي سم ثابت پر لاري د رومې
ته به خم برخه پیاموسې دبزرګانو له شرفه
تا تحقیق نبه خطا کړه چه مقصود و ته دې شا کړه
په طلب دې ددنیا کړه زندګی خپله تلفه
نه خو ا حرص نو به کړه و خالي وته اسره کړه
دبیګنې طمع مه کړه له فرزندو ناخلفه
که جهان په نعمت پور شي انب انارمنه انګور شي
چه خه شته واړه حضور شي دحیوان حب له علفه
چه رب موسی رباني شي دی بیزار به له فاني شي
چه د ربیاموسی غني شي مینه نه کا له خزفه
داشنا د یدن ډیر ښه شي چه په زړه کښې بې خای وشي
نکه د رچه موندونه شي په در یاب کښې بې صدفه

(۱) «الف،» :- «تل په شومي».

زه ريښيا وايم اى ورورەدا ر حضور دى ډيږ کوره

له دستر کو به يې کورد رياب يو وينه له لفه

چه روان به داسبيل شو رهنمايي خپل دليل شو

خيني يانې جبرئيل شو رسول نير شو له رفرفه

دلرباى دې دلبرى که له بيکس مره يارى که

خولك به خه برابرى که له على شانجفه

پر بيابان به لو ربه للى که سوار ه دينه که پلى

عاو خاص دېوار ه ولى دنهمت دتير هدفه

چه نيکي دې شي معلومه ستا بدي بهشي معدومه

خو بس بهشت لر ه ورد رومه اندوه مه کړه لاتخفه

مبر اله تش جهته پاك دغير لهشر كته

يو احد گوره دولته ! جلوه گر له هر طرفه

زړه مې ولندى له فراقه	د دلبر لـه اشتيا قـه
هميشه په دردواه دى	له دې بې وفاا فاقه
چه دمينې په اورو سو	پا کيزه شو له ا نفا قه
دلرباى دلبرى وکړه	زړه يې راڼيو له عشاقه
جلوه گر دى جلوه کاندى	مخفي نه دى له مشتاقه
اخرت دهغه خپل شي	چه دنيا يې کړه طلاقه
خولك شاهان، خيني گداى شول	بر خې راغلي له ميثاقه
مه رو يان په چين ماچين دى	عرا قى دى له عراقه

دولت يا رسو نده چه وووت

له دې شش دررواقه

برید ه دعشق پەراه خم همراه نەلرم بي عشقه

بی رفیقه بي پناخم پناه نەلرم بی عشقه

هرساعت چه بیلتون یاد کړم درد په خپل سر یاد کړم

خه کړم چاوته فریاد کړم نیکخواه نەلرم بي عشقه

مدام غوښي د زړه خورم ، د زړه وینی تل څښم (١)

خه کړم خه (٢) چیرته خم همراه نەلرم بي عشقه

معتقد پەداخپل رزق یم سبرا پەزړه له فسق یم

واړه سرتر پایه عشق یم بوه کامنه لرم بي عشقه

دا فقیر دولت نفي یم و گناه نه هوسي یم (٣)

خدای‌می بیا مرزه عاصي یم گناه نەلرم بي عشقه

د دیدن خوښي تر کل خوا ړه فایقه	دا پایه نه ده د هر خسیس لایقه

دلیلي بنایست مجنون و ته ښکاره دی	د عذرا له قدر چازده بي وامقه

(رنا) و رخ د معرفت بەهاله موسی	چه ظاهر باطن شي پاك له علایقه

بي شریك احد د کل خایو ئو خای دی	په طلب یي شه بیرون له عوایقه

چه‌یي‌سترگي دزړه‌وی مشغول‌به اوسی	په خلوت ، عزلت جدا له خلایقه

حق‌به مزد دطاعت بي حسابه ورکه	د هر هر یوه موسن څو خدا ئیقه

که پەخمکەد ریاب کښي پەهو ا اوسی	دا جل پیاله د هر زنده ذایقه

چەساعت‌دبیلتون یاد کړم هغەدم شي	پښن طول خمکه پرما (٤) باندی ضایقه

پەبلبل دلداده خەشکل دپرسحنت‌وی	د بهار په وخت جدا له شقایقه

---

(١) البیرونی :- «مدام‌غوښی دزړه‌خورم هم دزړه وینی تل څښم ».

(٢) البیرونی :- «څو کړم خه کړم».

(٣) البیرونی :- دافقیر دولت‌نفی یم‌وگناه ته هوسی یم .

(٤) «الف.ك» :- پری باندی ».

د خبری په رموز هغه پوهيږي   چه خبر وی د کلام له دقايقه

هيچ منت د نو رچا نه دي پاك او ستاد کړم

د ا فقير دولت خبر له حقايقه

ښه ثنا په پاکی تل وا يی له حقه (۱)   مخلوقات په نه اووه واړه طبقه

چه حاضر ناظر دی نه وينی محجوب دی   پری ظاهر باطن رنها ورځ د غسقه

په عدم کښې بې پخپل قدر تموجود کړ   عرش کرسی څمکه اسمان دوولس جوسقه

سرکشان به دنمرود په ود و د عاجز که   که غلك سباعي و روليږی له بقه

په لاسبو به ترکنار وتلی نه شی   چه په لوی دریاب کښې پريوځی بی زورقه

هرچه زړه په ساك تری ډير به پښيمان شی   په لا شی محبت نه که بې احمقه

که يه خوله لاني وهی اعتبار مه کړه   معرفت بې په زړه نشته بې ليقه

چه صورت پکښې تل نه وی فانی کيږی   دجهان بنايست دی واړه بې رونقه

مرد غازی شجاع هغه باللی بو يه   په يقين جه دګوما ن جامه که شقه

مخلوقات دجها ن واړه برخې موسی   له قديم کريم عليم رب الفلقه

دکامل د کلام غسی به تاثير دی

دافقير دولت پری مست يم بې عرقه

که دلبر پر ما ډير رحم عنايت که   بنايسته مخ به وما وته و ريت که

د د يدن شراب به راکه بې خماره   هميشه به مې وځان ته په حيرت که

د عارف صلواة په هر زما ن معراج دی   چه سجود د په ترك جو د ترك عادت که

پر عاشق دلداده هيڅ ملامت مه کړه   دلربا ی جلوه هر ګوړ په عنايت که

له غير ته بې اغيا روا ړه نفي که   پخپل ځان باندې عاشق دی خپل صفت که

د زره هستي بې محوه کړه له ميانه   يګانه خورشيد له ځان سره صحبت که

نورانی شاهد، مه روی پيچا پيچ زلفی   پاك شراب په لاس ساقی عجب زينت که

روح لطيف ناز که سيلمه خدمت بې ښه کړه   له خپل اصل سر د سينه پاك طينت که

---

(۱) «الف،ك» :- «ښه ثنا به پاکی وايی له حقه».

طالبان د دنيا وانړه ديوانه دی عاقلان و ديو انه نه خه وحيت که
حقيقت بهدرست ځالهورته ښکارشي چه نظر بهر کالي نه بهعبرت که
بهسا نند دده هيڅ نشته په عالم کښې
دنيايستحقت بي‌مهشکل دولت که

کهدلبر يو د مه لهمخ نري حجاب که دسانه زاړه به سر دسره شاب که
کهتاو کړی‌زلفي پر پردي‌وراندي‌و روسته دعا شق زړګی بهبي اوره کباب که
پر مسجد پر صومعه باندی کهپيښ شی پهديدن بهزاهدان مستو خراب که
کهروښان‌جمال‌څرګند که حجاب واخلي خلايق بهله‌جمله کاره کرياب که
دديدن مستي‌بي‌زياته تر کل کيف دي پهجلوه‌بهمست‌بي‌خو د تابې‌شراب که
د غافل زړګی به تو روی لکه تيغنه چدخدای‌بي‌يادهپروت‌درسته‌شپه‌خواب که
د ګومان‌پرده که لری کاله سترګو ديوسف‌پهدود جميل‌مخ‌بهد رياب که
هغه زړه چه د ديدن له نوره پردی تل له خپله خانهموج‌لکه‌درياب که
هر سړی چه له توحيده خبر نه وی دمنکر نکير بهځه شکل ځواب که
که اميدي‌پس له مرګه ژوندون نه وی د هر يه بد بختان څهلره صواب که
د بزرګانو حال‌به هغه مومی‌د و لته! (۱)
چهد روح‌به نغوتهځی حب نه کتاب که

چه پهمال منصب ،له چاسره حسد که تل باقي‌عذاب به ، بيا مومی‌ډير بدکه
خپل‌نصيب‌هر چا مونده لی ، په ازل دی بغض کينه ، د بل‌په برخه بي خرد که
تر قسمت بهځوك ، دانه زياته نه مومی کهپهډير مشقت ، دوا ړهلاس پښې‌ګنوکه
د دنيا فرزندان ، واړه تاد انان دی زيات‌لوبي پهمال منصب پهپلارپه‌جدکه
په د ښنه باندی به هاله ، نصرت مومی کهتقوی توکل، زغره خوف،خپل‌خودکه
عارفان‌دحق جلوه‌ګوری ،پرې مست شی نفسا نی ، د مجاز مينه په امرد که
هغه وخت که پښيماني که فايده نشته چه په غاړه بي‌لوی طوق دمن مسدکه

---

(۱) البيروني :- دبزرګانو حال‌هغه‌مومی دولته چهدروح پهنفوته دیدروح لهکتاب‌که.

د مومن ايمان دار، ځاى پر عليين وى تحت الثرى ليږه به څي چه خداى يې رد که
څپل عمل به و رسره وي، چه روان شي نه به څوك له ده يارى، نه به مدد که
دعارف په زړه كښې ،څكه غير نشته تل له ده به سره ذكر دائمد ده

دا فقير دولت به چيرى د وه كورى
چه په هر لورى نظر ديار پر خد که

كننده يو دي بي شكه	لون لون تماشه که
مخ يې زيات تر لمر روښان دى	پوشيده دى له موشكه
هغه طالب يې مومي	چه خفى ذكر پيشه كه
توكل يې بخپل خداى دى	يقين باد گومان پشه كه
په ولاړې په ناستې كه د روسى	د حق ذكر هميشه که
چه زه څه وم څه شوم څه يم	هميش فكر انديشه که
گران ساعت يې د مرگ يادوى	په عمل د راه توشه که
بې ريا طاعت هغه دى	چه تنها يې په گوشه که
سر و څمكې وته څوړند	رسيده ،پخه خوشه كه(۱)
چه خو دي ده په طاعت كښې	زيان به د عمل ريشه كه

د سړي شايسته په خوى دى
هيچ لړم يې په لاشه که

په هر زړه چه عشق كوزر كه	هغه زړه زبر و زبر كه
درست يې را څكوىو ځان ته	ځنې بيل خوى د بشر كه
يو خسرى(يې)دوړاندې	د همت په نظر غر كه
د شيرين د پدار د پاره	عاشقان سودا په سر كه
پر عاشق يې تهمت كښيښود	د لبرى واړه دلبر كه
جلوه گر په هر ځاى دى،دى	ستر گې بو يه چه نظر كه

(۱) «الف،ك :ــ «رسيده بخه خوشه كه».

خط خوشبوی لری له مشکه — مخ بي زيات جلوه تر لمر که
خد ای عزیز که سر ی عالم — چه د قنا عت گنج ور که
چه بې قنا عت شي خواردی — گرځی طمع در په در که
سنگ دلمر په تاو (۱) شي لعل — صحبت هسې رنگ اثر که
نا قصا ن طبیبا ن مه وی — درنځور احوال بد تر که
بد همراه د دین رهزن وی — سل گرفتار په لوی خطر که

د دولت خبري پند دي (۲)
پر پاک زړو نو بدا ثر که

د بیجد هستی و تاو ته نزد یکه — ته په زوره نعره مه لره کړي دیکه
مخلصان له ریا بي طاعت خلاص دی — هر چار په محبت په شوق رند یکه
ظاهر بین چه له و صلته خبر نه شی — په فصلت به یگا نه یاران پر دیکه
په گومان چه ځان ازاد گڼی بند موی — عارفان د دوست په بند کښې ازادیکه
دغه حریص عذاب خواری نصیب شی — چه دبل و مال ته گوری خپل خو ندیکه
د دنیا تعلق بار دی نه پوهیږی — په حشر (به) بي خدای وار (۳) پر تند یکه
د قا نع په نظر زر کانی کودي دي — نادانان یو و بله لو یي په ډیر کود یکه
عزرائیل دي دمرگ دام ځا ی په ځا ی اینې — هر زنده به پکښې بند شی خه ښاد یکه
چه دزړمستر گي بي نه وی ناانصاف شي — له بدانو سره ښه له ښو بدي که
پښتانه عرب مغل زيات ساده دل دي — د دنیا له مینې ډ پر هنر هندی که
نفس ناقص بې ریاضته بد ادب شي — لکه آس چه خو رب مست شي چمندی که
مقدم د گلی ښه تمثیل و یلی — زیات هغه غوځکی درو ندلیږدي چه تندی که
چه خلقت يي د ی نطفه آخر جیفه شي — خولك په هسې صورت څه لره خو دی که
اسرافیل چه نفیل پو که په دو هم ځل (۴) — په شیرین اواز به گل مرده ژوندی که

فقیران د دین شاهان گوره دولته!
په فاني دنیا کښې زیست په نامر دی که

---

(۱) الف ،ك :ـ «تاب».
(۲) الف،ك:ـ «ددولت خبره پنده — پرپاك زړه پیښې اثر که
(۳) البیرونی :ـ «وایه».
(٤) الف،ك :ـ «په دودهم».

دا فلک چه دوه یاران سره اشنا که   په ارمان ارمان یې بیا یوو بله جدا که
د بقا دوفا بوی پکښې هیڅ نشته   چه په دا جهان څوك مینه که خطا که
دبهار په وخت بلبل څکه ډېر ژاړی   چه اخر بەمایې ګل، ګل بەبې دا که
دخزان باد به ګلان له باغه یوسی   ظاهری بنا یست له چا سره وفا که
جدایی دجهان‌نرخ دی بانەمە کړه(۱)   د اجل په تېغ به عرزنده فنا که
محبت بې خدایه واړه دزړه‌رنځ دی   دل بستګی سړی ناحق په هغه دا که
درحلت‌په‌وخت‌چه بارتړی نادان‌وی   عاقلان د تلو سامان‌له‌کوچ پخوا که
معنوی شاهد بەووینی په ځان کښې   هرچه زړه‌دشکك له زنګه مصفا که
په‌هرزړه‌چه مینه زوروکه ګو باشی   بو صفت دیار یه څولونه بیابیا که
عارفان‌دپاك دیدارپه شراب مست دی   محبت نه په عقبی نه په دنیا که

دا فقیر دولت به محوه شم یکباره
که دلبر دد یدن‌مې (۲) بیاپی‌راته

دلداد معاشق بەغه لرەډېر غم که   که‌اشنایی له خپل‌ځان‌سره‌محرم که
دوصال‌شراب‌پرې وڅښوی‌ساقی شی   ددیدن‌په‌ذوق‌یې‌مست‌خوشحال‌خرم که
دظاهر باطن مشکل بەپرې اسان وی   چه کریم یې په سایه دخپل کرم که
هغه زړه‌چه‌دهجران‌په تېغ‌زخمی وی   مهربان به خپل وصال دده ملهم که
خوږزوندون‌بەباندې‌تلخ‌شی‌تل‌بەژاړی   چه په داجهان استوګنه بې همدم که
هغه کس سعادتمند دی له ازله   چه دیدن‌له‌خپله یاره په هردم که
خدای بادشاه‌ظلم پرچانه که عادل‌دی   هر سړی په بد عمل په ځان ستم که
اشنایی مې په هوس کړه خبرنه وم   جدایی به غم زماله عمرمسم که

دافقیر دولت به ولې ډیرډېرژاړی
که اشنا دخپل وصال عهدمحکم که

په ازل چه یې نصیب نه وی له سرکه   په‌کوشش‌به‌ځان‌څوك‌خلاص‌نه کەله‌ترکه(۳)
د وحدت جامه یکتا د وتایې نه وه   د ګومان په ستر ګو تاو لید د غبرګه

---

(۱) البیرونی :ـ «مانه مه‌کړه».
(۲) «الف،ك» :ـ «پی».
(۳) البیرونی :ـ «له زګه».

د سپوږمۍ د نوي پاڼي زيړی ښندی	دخزان په وخت چه ونه شي بي برگه
په توبه د اخرت درسره واخله	يو قدم په دالارتگ نه که بي برگه (۱)
نه دي نن د حق طلب طاعت ونه ده	بيا به ته پره پښيماني کړې پس له مرگه
دار وا خدتن بيلتون څسي مشکل دی	لکه خوک حيوان زنده کاږي له ورگه
دبدن گوسپندبه مرگ شرمښ پاره که	نه چا پير تري وتړی دا ښن ترگه
ترساعته به يې سړی ايري سکاره که	مرگ مثال اتش سوزانتن وچه گرگه

پر شير دولت به چيري دلسوزی که
سرگی خو پادشاهان پري پشتل له ارگه

د همت مرکب دي مه تړه بي بانگه	مدام جنگ نه نفسه نړه دياد په سانگه (۲)
نه خبر د کامل بيا سومي پر د الار	د يقين توښه موجود کړه پسي د انگه
هر قدم د کاملا نو پر قدم ږده	تر حد وړاندي وروسته مه غزوه ښانگه
در و يشان د خدای د در گاه زمري دي	د زمري قوت به چيري لري پړا نگه
د مولي طلب به چيري کړې حريص يې	چه زيات جهد دی له درم دی له دانگه
د دنيا لاشي حاصل د پارد گوره	د مظلوم په ځان لگيا يې لکه کانگه
چه قرآن حبل المتين مو لا ياد کړی	په داو ياسته لاس محکم لرمسم زانگه
د توبي ونه په خپل اصل يوه ده	د بهشت په هر کور شته دی ددي څانگه (۳)

دصفات په شمار غلت مه شه دولته!
يو احد دی جلوه که په خو سوو رنگه (۴)

له وحدته شوه پيدا د کثرت غورنگه (۵)	نه په دا دنيا باور کړې د بزرگه
صفات يوه لمحه بي ذاته نه پاڼيږي	له مېزه خالي مه گڼه هيڅ درگه

---

(۱) الف،ك :ـ «يوقدم په دالارنه كه مگر بي برگه» .
(۲) الف،ك :ـ «مدام جنگ له نفس كړه ديادت سانگه ».
(۳) البيروني :ـ «څانگه».
(٤) البيروني :ـ «دانگه».
(٥) البيروني :ـ «غوړگه» .

درسته‌شپه غافل پروت‌مه اوسه‌بيدارشه(۱)　　د مها ر پا ئېده پند وا خله له جر گه
روح‌مثال‌يوسف‌مه روی‌شرمېږ شيطان دی　　پا يسته يوسف‌خپل و ژغو ره‌له گو ر گه

خپل عمل باو ر نابت لره دولته !

درست‌جهان‌يوه‌پوزه،خوله،غو ږيوه‌سترگه(۲)

د د لبر د مخ له خيا له　　آ شنه يم بې مثا له
بې د يد نه نه پا ئيزم　　لکه نو ی بې ز لا له
پيا يسته له مهر وماه د ی　　بې ما نند ه بې مثا له
زړه مر غه مې نه خلاصيږ ی　　د د ې محبت له جا له
لاس د ې پر ينمځې له خا نه　　چه اميد که له و صا له
هر عاشق چه تر سر تير شی　　ئ له و رسی ار گما له
د توحيد پياله به و ر که　　يا ر پخپله ما لا ما له
مستقبل ماضی به پر يږد ی　　محبت به که له حا له

دفقيربه دودبه‌خلاص‌شی

دد نيا له قيل وقا له

پر سر بې نه دی خوا ر ی محنت مشکل تل　　نه راحت دولت صحت ښادی خند ل تل
نامرا دی بيما ر ي غم فا قه تل نه وی　　نامرا د مو ندل ښنل خوړ ل حاصل تل
په ر يا له جهر ی ذ کر ماجتناب کړ ه　　نوم دحق په زړه گنبې پټ‌يادوه‌تل‌تل
د عارف واجد (۳) مقام د معرفت د ی　　هر نظرد د وست ومخ وته کتل تل
زاغ حر يص منکل الو د په جيفه گر ز ی　　دلداد ه بلبل دی مست پرمخ د گل تل
باد خزان بې په ارما ن و بله جدا که　　ښه وصا ل له گله نه د ی د بلبل تل
نو رسر ی د د ين د نيا په کار مشغول دي　　دعارف‌بې‌دوسته هيڅ نه‌وی(۴) پردل‌تل
گو ی د حقيقت به يوسی له ميد ا نه　　هر طا لب چه پيرو ی کا د کامل تل

(۱) البيروني :ـ «نادانه».
(۲) البيروني:ـ «دوست جهان يوه پوزه،خوله غوږ دی يوه سترگه ».
(۳) البيروني :ـ «واحد ».
(٤) البيروني :ـ بې دوسته هيڅ‌نشته.

کامل خپل سر به ښل هر سړی په ګوری ناقص ځان و ینی به که غیبت پر بل تل
ظالمان به کښته دروسی و دوزخ ته پر بهتر جنت به ځای وی د عادل تل

پس له ګه بهستا ښیخو لګ په ښه نه شی
په حیات د ولته زیر مه کوه خپل تل

پر ګل څه عجب سین را غلی بلبله خدای دې دامحبت کم مه ګړله دبه
چه د ګل دپا ره راغلې په عالم کښې تهسوخته بلبل به نه پایې بې ګله
هغه جام چه دتوحید په شراب پو رو(۱) مهر با ن ساقی و تا ته در که خپله
د خما ر و یر ه دې نشته مستغنی شو ې مست بېخود دېوانه ګرځه تل ترتله
ګل شرا ب شا هد ساقی مطرب حاضر دی دغه هسی په ساعت دی کله کله(۲)
له ا شنا سره درست عمرا سان تېر شی بې اشنا استو ګنه یو سا عت مشکله
چې که ځان ګل یادو ی تعجب مه کړه بې ګو مان خپل سر یکتا و ینې له کله
چه ا د را لګ د تېز روفهم نه رسېږی د امعنی به په خو له چېرې شی و یله

زه د ولت له مستقبل ماضی خبرشوم
چه دحال سبق می واخست له کامله

چه مې زړه په ذ کر فکر که صفا خپل بې جهته مې هر ځای ولید اشنا خپل
لوی د ر یا ب آب حیا ت دی وبله اوړی ګل عالم یې مل لا سال که په رښا خپل
په بې شما ر(۳) غو ږ و نه آاوری آوازونه په بېحد ژ به ګو یادی په ثنا خپل
له غیر ته بې ا غیار وا ړه نفې که ځای په ځای اشنا جلوه ګوی زما خپل
د تما م زند ه جلب د د ه په لاس دی لور په اورې بې جار با مې په رضا خپل
د شاهد لباس یې واغو ست دلبری که له عا شقه یې ز ړ ه رانیو په خندا خپل
هسې زړه په شهر ګلی پاتې نه شو(۴) چه یې نه که په دیدن باندې شیدا خپل
چه مقام د با یز ید مو سی بایزید دی ګل عالم به لا ندې وینی تر لوا خپل

---

(۱) الف،ګ :- «دتوحید شراب پوروه» .
(۲) البیرونی :- «دغه هسی رنګ ساعت وی کله کله».
(۳) الف،ګ :- «په شمار»
(۴) الف،ګ :- «تپی زړه په ښار ګلی پاتی نه شو» .

پە با طن یې پەرضا وارە چار کیری — پە ظا ھر خپل سر عاجزوینی دانا خپل

دفقیر د و ات چە معر فت حا صل شو

ا و س بە څان لە یا رە نەوینی جدا خپل

تجلا بې پر دە کە ھر څای جا نان تل — نو را نی جمال یې گوری عارفان تل

معنو ی شا ە لە ھوچا مخفي نە د ی — څای پەڅای جلوە کوی پە څوالوان تل

بو پە ز رەز یات لەیو سفە بنا یستەد ی — عاشقان یې و دیدن تە د ي حیر ان تل

ھیڅ تغیر تبدیل یې نشتە پەښایست کښې — بې ز و الە بې فنا د ي، بې نقصان تل

چەلە ھسي ښە دیدنە بې نصیب شو (۱) — پس لەمر گە بەدېر کە افسوس ار مان تل

دد لبر دښەد یدن قد ر ھغە ز د ە — چەیې ز ړ موي د یپلتو ن پر او ر بر یان تل

د کثر ت پە انبو ھې بە نظر نە کە — چە دز رەپەستر گو مخ و یني یو شان تل

کە گنو ا ھې دنەلیدو وایي معذ و ر دی — نابینا یې جما ل نە گوري عیان تل (۲)

دشیطان پەدو د پە عیب یې نظر د ي — دسړي ھنر نە گو ري بدگومان تل (۳)

دجا ھل پەشان سر کښ ناف رمان مەشە (۴) — دخپل پیر خدمت کوە پە مال پە څان تل

مو تو ا قبل ان تموا شي کەسرباز یې (۵) — پر عاشق با ندي وي سر ښندل اسان تل

لاس پەلاس سو دا ژ رو کړ ە مسافر یې — دصو رت استو گنە نشتە پە جھا ن تل

ښەبیا ن لەحالە و وایە دو لتە !

چەپە داعا لم دی پاتې شي نښان تل

چەلە تا سې ا شنا یې و شو ە صنمە — خر اب دل سې نجات نەسو مې لە غمە

لا س و پښې پر بلە و ھم نە سبا کیری — دفر ا ق شپە شو ە زمالە عمرە سمە

دھجر ا ن سا عت ھر گو رەدیر مشکل دي — تر و پە څە شکل تیر یږ ي بې ھمدمە

کە مې بخت لەخوابە و یښ شي بیابە سوسم — سعا د ت جا و یدا نې ستالە کرمە

چەد ز رەویني پر مخ را خو ري نښي — ھغە ھسي رو خ پر ما نقیر د ە کمە

ھر چە نن ستا لەدید نە پەحجا ب شو — ترابد ە بې نصیب شو لە ند مە

(۱) البیرونی :ـ «شی » .
(۲) البیرونی :ـ دسړی ھنر نە گوری بدگومان تل .
(۳) البیرونی :ـ دخپل پیر خدمت کوە پە مال پە څان تل .
(٤) د مصرع دالبیرونی کتابخانی پەنسخە کی نشتە .
(٥) البیرونی :ـ «موتو قبل انت موتش کە سرباز یی ».

په باربار دي(۱) و دیدن وته مشتاق یم — دخورشید په دود راوخېژه له همه
هیڅ نقصان نه کسه دي نشته په کرم کښې — که و ځان ته مي نژدې کړې څو قدمه
دیر محنت راباندي تیر شو په هجران کښې — د وصال وعده اوس وتړه محکمه
غم دیده زړه مي د سیني په اور روسو — درد امیز توري مي زړیږي له قلمه

یو دیدن دي له اته بهشته په دی
دفقیر دولت د خوږ زړګي ملهمه

که یو سا رحم نظر وکړې کریمه — زه به خلاص شم ددوزخ له ګرانه بیمه
ددیدن جاویدان کشف راته وکړه — چه نصیب مي په حیات شي له نعیمه
له بنده لاس ته توبه دعا زاري ده — د کریم کرم دستور دی تر قدیمه
توکل باور مي درست پر تار اوړې — بل هنر کسب مي نشته بې تسلیمه
هرچه ستا له دره وجار وت کړاه دي — تل ترتله بې شوه برخه له جحیمه
په سبب د رزق مي دل تفرقه مه کړه — ته په خپل قدرت اسمان را له رجیمه
هغه وخت چه بې قوت طفل نادان وم — تا حکیم په حکمت ژغوروم له غلیمه
په زبان دعا خرکند کم ادبي ده — چه له تا د زړه حال پټ نه دی علیمه
چه احمد له سیمه پاک شي په توحید کښې — په رضا بي پر اسمان میاشت شوه دونیمه
د سوخته عاشق به سر زړه پرې زنده شي — که ددوست د ګیسو بوی راوړه ي نسیمه
چه بې زړه دایم په وصل اسوخته وی — یو ساعت ژوندون پرې ګران وی بې ندیمه
بې دیداره به ستا خوږي په نور خه نه شي — که ورکړې اته جنت او وه اقلیمه

چه بې روح له تنه(۲) د روسي وخت پرې تنګ شي
پر فقیر دولت ته رحم کړه رحیمه

ددیدن لذت دي نه بر دی د لآرامه — ستا دمخ ننداره ما لره تمامه
پیچا پیچ زلفي دي کفر سخ اسلام دی — کفر هیڅ چېرې زیب نه که بې اسلامه

(۱) الف، ك : «په باربار و دیدن ته مشتاق یم».
(۲) الف، ك :- «چه بې روح تن ددو مي».

سخندان دي په صفت و اړه عاجز دی   د بهار له گله (۱) زيات نازکا نداسه
په ظاهر عالم کښي ما هم نه شو نامور (۲)   ستا يوه ديدن بې ننگ کړمه بې نامه
چه پرسپين مخ دي زلفې لوسه کښېښوو ه   هيڅ مرغه به ځان خلاص نه که له دې داسه
پر نعمت د دې پر وروده سايل گدايم   د بل در طمع پر ما باندې حرامه
چه بې ستا دعشق شراب په اذل ښبلى   ترابده به بې بوی ځي له مشامه
دعارف نظر مدام په ترك جودوی   د صورت په ملك كښې اوسى له نا كامه

که سجده له تا پربل لورو که شرك دی
د فقير دولت پر دل باندې اسامه

زه په دا عالم پيدا په کوم حکمت يم   همېشه په د غه فکر په حيرت يم
دا جهان مثال بازار پکښې را غلی   سوداگر هردم د دم په تجارت يم (۳)
که دې دم گوهر ضايع را څخه نشي   تل په برخه بې راحتشي په عشرت يم
ددنيا تاجران واړه زيان كاران دي   زه په زړه و رځني هردم په نفرت يم
دظالم بدخصلت (۴) سدحه پرما نه شي   ثنا گوی پر زړه خو له تل دپاك حضرت يم
له نطفه عجب صورت ښايسته روغ که   زه حيران دپاك قادر په ښه قدرت يم
يو زسان خپل سر خر گند که بيا غايب شي   د جهان له هره څيزه په عبرت يم
دوحدت دباغ مرغه يم بلند پرواز دېر   نن دا رې لره را غلی د کثرت يم
روحاني وطن مې نه هير يږي هيڅ وخت   د صورت په ملك كښې بند په ضرورت يم
دې عالم لره به نه را ځم هر گز نور   په هزا رضرور گرفتار په دا كثرت يم
ا خردم به څښتن څه راسره وکه   هر نفس له دغه غمه په فکرت يم
عليين لره به ځم چه صفا ملك دی   گوريزان له دې عالم پر كدورت يم

شيخ دولت الله مې نوم دی هاتفه
پر زبان دخلق ياد فقير دولت يم

هميشه (به) ددلبر دمخ ثنا كړم   چه بې زه (به) خپل ديدن باندې شيدا كړم
چه بې مخ تر گل لطيف راته ښكاره كړ   بې تكليفه بې بلبل په دو د گويا كړم

(۱) الف، ك :- «دبهارگل» .
(۲) الف،ك :- «ننگ‌نلم» .
(۳) البيروني «سوداگر ددم گوهر».
(٤) البيروني :- «بد خصال».

د يوه اشنا نشان پکښې ليده شي　په هر ګل چه فهم به جدا جدا کړم
ميرزاګنج راته خپل کور وښوغنی شوم　بېهو ده منت به ولی د نورچاکړم
يوصفت به يې لايق راو کړی نشي　که ثناپه تمام عمر د ميرزا کړم
محقق وحدتی کان دتصوف و　په رسوزيې په همه علم د انا کړم
د کل شاعرانو شاه دی په افغان کښې　خو تعريف دده د علم دسخا کړم
تر ده به سخی نه وی هيڅ پښتون بل　يو يو بيت يې د بر ارزي که يې بها کړم

دشهيدميرزاپه صف مې کړی قادره
دافقير دولت دايم دغه دعا کړم

زه ګاه روح ګاه په بشر شم　چېرې خير چېرې شر شم
خای خای تلخ شم لکه زهر　خای شيرين شهدوشکر شم
د کثرت لباس مې و اغوست　ګهې سيوری ګهې لمر شم
دقدرت په لاس جاروزم　هر نفس ديګر د يګر شم
ګاه د رياب ګهې غوټې　ګاه دد يې دريا ب ګوهر شم
خای تبيح بدرنګ بدشکل　خای شاهد مه روی دلبر شم
ګاه بازی په لاس په پښې کړم　ګاه بې لاس بې پښې بې سر شم
ګله ګل شم ګله جز　ګله بحر ګله بر شم
ګله ځان بې پرده وينم　ګاه دځان دوړاندې سپر شم
خپل سر لوی وينم بې تنه　په بدن کښې مختصر شم

ګاه فقير دولت ځان بولم
ګاه باد شاه غنی سرور شم

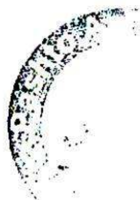
د آشنا له محبته بې تدبير يم　په وصال يې د بر خوشحال، جدا دلګير يم
هرڅوخپل سرخلاصوم خلاص به يې نه کړم　! وس بندی د يازدمينې په زنځير يم

په آسان به لهدې لارې نه جاروزم　په رضا ددوست په سر ورګول خير يم
ګوم ساعت بهځبتن ساله بندهخلاص که　زه مسکين په دا جهان بېکس اسير يم
دېر کلونه سې په دا جهان تېر ېږي　د آشنا د بيلتانه له غمه پير يم
پهظاهر صورت عاجز بنده بازه شم　دمعنې په ملک ددو وارو ګونو سيريم
په خوارئ راته نظر مه ګړه نادانه　څه شونن که بې لښکره يې وزيريم
څه اوس مست راغلي نه يم له ازله　پرورده د محبت په خاصه شير يم
زه په داو ينالو بې صفت خېل نه ګړم　اراسته د ګاملانو بې (۱) تظير يم
په زارئ دعا ديدار له خدايه غواړم　په بهشت دنيا که حب وکړم اجير يم

دلاهوت په ملك يم روح من امر ربي
دناسوت په مقام يا ددولت فقير يم

زړه سې خوږوله اغياره(۲) دوبارهزخمي که يارهم
کارسې نه ګيږي له لاسه ځان سې بديشي بي کارهم
يوځل زړه له ماآشنايو ، عوس ژوندون عقل بې بيا يو و
سرمې باردی ، پرتن پاتو ،کاشکی زړيوسی د ابادرهم
پهوصال کښې بې راحت دی،په هجران کښېبې محنت دی
غم بنادی له ده رسيږی دل آرام دیدل آزارهم (۳)
جلوه که په څو څولو نه غير نشته په دوه ګونه
که روښان مخ بې اسلام دی توری زلفی بې کفارهم
يار اغيار سره يو ګوره د يقين په ستر ګو وروره
داچه ګل پرې ښايسته شو همدغه او به خښی خارهم
ذات بېحده لوی درياب دی دا فلك دده حباب دی
پورته ښکته وړاندې وروسته دی محيط يمين يسارهم
توکل وکړه مه ربړده مسبب وته کار پرېږده
بې سببه به رزق درګه پاك جنت باقی ديدارهم

(۱) البيرونی :– «په نظير يم».
(۲) البيرونی :– زړه چه خوږوله اغياره».
(۳) الف،ك :– «دل آرام دی آزار هم».

پهحر يص‌ظالم‌بدنيت‌وی کينه‌قهربی‌عادت وی　　دپر ديو به‌دښمن‌شی،خپل بهشي‌خنې بيزارهم
پهوده‌پرې‌مشفت کړې که‌بې‌هرخو تربيت کړې　　دنادان(...)زو يه‌نغوته‌نه که‌دمو رپلارهم

که دولت بې مراد گدايي دی دده توکل پر خدای دی
يو غريب جدايي حقه خوك يو کس نه مری غم خوارهم

نن په زړه لرم دا عزم	يو بيان به وکښم نظم
په مثال با د سبا يم	دا شنا په لوری و خم
ديارعشق راکښې‌ميحطشو	په‌وينه‌به‌پوست‌په‌عظم(۱)
دديدن شراب خواړه دی	هم بې ښنبمه‌شم بې سزم
دعشق‌بام‌هر گو ربلنددی	نه ر سيږم هر خو غزم
گو ره که شوه لا که	داسو داپه زړه کښې‌پزم
که‌سې‌خدای کريم‌داخل که	د نبی ولی په بزم
تل له نفسه له شيطا نه	زيات‌په دانيت کوم رزم
چه‌نفس‌بند که‌زو رو ردی	تر رستم ترزنده رزم
يوبدو گو ره‌ديرش‌حرف شو	نقطه‌پيښ ز بر زبر جزم
مقصو د غواړه طلبگار شه	په‌هند،روم‌په‌چين خوارزم
سر گ‌حر يص‌مو ړشوی‌نه‌دی	خو بې عالم‌که دپر هضم

دو رانديش او سه دولته!
دبز ر گانو خوی‌دی‌حزم

په‌زبان دحال گو يان يم	بو وجود واحد عيان يم
دشاهد لباس سې واغوست	عاشق شوی پخپل ځان يم
غير نشته چه ما گوری	و خپل مخ ته نګران يم
زه‌په عرش‌کرسی نه‌اوسم	د کرسی دعرش مکان يم

(۱) البيروني:- «پوست وگوشت‌په‌تعظيم».

مابه عرش کرسي و انخلي   لوی له عرش کرسي اسمان يم
هيڅ له ما پوشيده نه دی   همه بين و همه دان يم
په رضا سي چاري ليږی   بي شريک واحد سلطان يم
پخپل ذات يګانه شوی   له هند و له مسلمان يم
دی جلال جمال دوه خنګه (١)   په دا دوه خنګو طيران يم
سر ګنز وال نقصان سي نشته   تل باقي او جاويدان يم
نوراني بله په يوه شوه   سر تر پايه درست روښان يم
وازه غرق زما په نور کښي   پاك لطيف خورشيد تابان يم
په رڼا سي جهان پوردی   له افتابه درخشان يم
حجاب نه لرمه وزاندي   بي پرده هر خاي عوريان يم

دلبير دولت په ژبه
هر ګند وايم ګل جهان يم

هر زمان چه اشنا نه وينم بيمار شم   په جهان کښي بي نوا زار و نزار شم
دپريشان خاطر ارام مرادسي يار دی (٢)   که بي ياره بل هوس لرم زه خوار شم
ګهی مست په ميخانه کښي افتاده يم   که صوفي په لمانځه و دريږم هوښيار شم
داشنا ددرګاه خاورمه به پری نه ږدم   دنيمت په سنګ که زرخنه سنګسار شم
دخپل يار له مينې هسي ديوانه يم   که دده دکوڅی سپی وی تري به زار شم (٣)
چه نظر مي د دلبر په جمال وشی   همه دم له خپله جوده په فرار شم
بيګانګي په دوی کښي هر ګند يږی   چه ددوی له ميانه و وځي هر يو يار شم
دوحدت په مقام ځان يو اځي وينم   چه نظر مي په کثرت وشي بسيار شم
لون لول با زي کړم له خپله مخه   خيني خای ګل لطيف چيري تيره خار شم
بنايسته مخ مي په خو کسو ته پټ که (٤)   عارفان مي يو وجود وينی که عزار شم

ددولت هسي به چيری وی په ميان کښي
چه تمام يو نور لطيف ديدن ديدار شم

---

(١) الف، ك :ـ «جلال جمال دوه‌خاخنګه».
(٢) البيروني :ـ «مراد می دادی».
(٣) الف،ك :ـ «كه داد كوڅی‌سپی وی‌تری په دار شم ».
(٤) البيروني :ـ «بنايسته مخ يی په‌خوكسوته‌پټ كه » .

زه اول چه له وحدته په کثرت شوم — د ناسوت عالم مې وکوت په حیرت شوم

هیڅ له خانه خبر نه وم چه زه څه یم — د کثرت په ډېر رنګونو کښې غلت شوم

لاس و پښې مې غورزول په تاریکۍ کښې — په غفلت له خپله جوده په غیرت شوم

بې بدن(۱) مې بازي کړه په دېره کاله — پاک مولی سحر راوکه په صورت شوم

جدایي راباندې ګرانه ده له مرګه — د آشنا له بېه وصال سره عادت شوم

په خواني مې توروینته له غمه(۲) سپین شول — د بېلتون له درده هسې په سخت شوم

یو څو ورځې دنیادم راباندې پو که (۳) — د سفر زېرمه مې نه کړه فراغت شوم

ناګاه لمر د معرفت راباندې وخوت — سر تر پایه خبره یو بکل وحدت (۴) شوم

پادشاهي مې د دنیا په نظر هیڅ ده — مستغني د درویشانو په صحبت شوم

له جامه پوښیده یم په خرګند کښې — معارف ته مخ په مخ هرخای ور پیښ شوم

په توحید کښې پاک وجود بې شریک یو یم
د صفات جامه مې واغوسته دولت شوم

زه به ستا صفت په څو وایم سبحانه — ای قدیمه بې شریکه مهربانه

لکه اول وی هسې یې، هسې به تل وی — هسې کل زېږی له نادهر خیز کانه (۵)

په شمشیر د لادې غیر وجود نفی که — هسې کل زېږی له نا د هر خیز کانه

په مشرق، مغرب، یمین یسار بل نشته، (۶) — لوی هلك سود اکوی ستاله دوکانه

په وحدت کښې یکانه، واحد یو جود یې (۷) — په کثرت کښې په بېشمار، لباس عوریانه

نه هرګز له چاسره، نه له چا ګوښې — په ظاهر باطن یکتا یې بې ګومانه

پر اعلی، اسفل چه شته، سره یو ځان دی — خاق و سال جدایي نه لري له خانه

---

(۱) البیروني:- «بې دیدنه».
(۲) البیروني :- «همګی».
(۳) الف، ك :- «یوڅو ورځې دنیارابانډې پوکه» .
(٤) البیروني :- سر ترپایه خبره یوکسی وحدت شوم .
(٥) البیروني:- لکه اول وی هسی به تل وی ذات صفات ذی بی نقصان دیجاویدانه
(٦) البیروني :- په سربل نشته .
(۷) البیروني :- «یوجود دی».

لەمشر کەپوشیدە بیۍ پەخر گند کښې   وعارف نه مخ پرمخ هر خای عیان ه

بر فقیر دولت همه مشکل اسان کړه

ای کریمه خطابخش مشکل اسانه

دا رواح چه آشنایی وشوه له تنه   ه پر محنت باندې تپر ی بې وطنه

کاسلا ن سیا بیکا، د غه دعا که   یارب ز رمې روح بیرون کړه له بدنه

مکافات به له بد انو بدی نه که   چه د زړه تخته یې پاک که له ماو منه

زیرکی ځخودرایی‌مه کړه معتقد نه   چه ابلیس خوندې ردنشی په درفنه

زیاتسری‌دسیرات‌خوار پەسال‌لویې که   د ده بر خه پکښې نه وی له کفنه

بی‌سولی محبت‌واړه دزړه بت‌دی (١)   یگانه مخلصا ن خلا ص وی له و طنه

دعاشق بەزړه بی مثله او ر بلیږی   شب ورو زیې سر یکاروی له سوختنه

ملامت په دلدا د کسانو مه کړه   نو رهنر دعاشق کوم بې‌جان دادنه

ستادبوی‌پەعطرسست‌مشک‌بەیې‌هیرشی   که عطا ر له خطا را شی له خطنه

معنوی رو بنان خور شیدبه پیوه بې

دا فقیر دو لت د ې لارشم لەدید نه

چەوساوتەخرگندکه مخ دلبر سپین   نو ر انی لبا س اغوستی سر اسر سپین

دیلتون قوت مې‌نه ؤ بې‌طاقت شوم   له فراقه مې شو ل‌نور ویښتەد سر سپین

غنچەزلفې‌یې‌سیاه تری دی‌تر تو رمشک   د بدن سفید ی یې زیاته وه تر زر سپین

غلبه پرشمس قمرکه چه بیرون شی   یکتایی پر تو گ پتکی دستار څادر سپین

دوه‌نوجونه‌وبله(٢) ورغله‌تل‌جنگ که   د کفار لښکر درست تو رمسلم اکثر سپین

شب‌زنگی غلام شان وتبتی دوراندی   چەخورشیدروسی‌پری‌وکاو ی جمدر سپین

---

(١) «الف،ك» :- «بی محبته دمولی واړه‌دزړه بت دی».
(٢) الف،ك :- «یودبله».

هر عبادو او رو واغوندی په زړه کې   ددرویش په دود ما ده سخ دا ستر سپین
دبي حد په مالک کېني ډیر تر ذره کم دي   د مجاز په ستر گو لوی لیدی شي غر سپین
هر زنده شکل تور سیاه روی خني پیدا شي   غم یې تور بنایسته سپینه غم یې تر سپین
هر نفس یې د نوبې په او بو مینځه   په سیاهی دده گناه تور که د فتر سپین

ذوق خندا خوښ خاله کوه دولته !
که دې مخ شي په حساب د ورځ محشر سپین

زړه مې سوزی صبر نه که بې جانانه   په ارمان ارمان به ژاړم نه هجرانه
لکه روح چه له صورته جدا کیږی   د دلبر جدائي هسې سخته گرانه
بیلتانه یې و خپه ناخت را باندې وکه   د خوږ زړه فریاد تیر شي تر اسمانه
هر زمان له غمه ژاړم نا صبور شوم   د زړه وینې مې بهیږی له مژگانه
له فراق مې سر حلق سینه خوږیږی   د تب جن په دود مې ناو خیږی له خانه
غم اندوه یې بیاسه زور را باندې وکه   د اختیار جلب یې درست را نیو له مانه
خو دگور خاورې مې بوږې بوږې نه که   ستا دیدن به مې هیر نه شي زما جانه (۱)
په دیدن دې معمور نه شوم مخ دې پټ که   غمزده زړگی مې ډک دی له ارمانه
ودوستانو ته دې غم په کوټ کوټ ور یښود   **تا چه کوچ یو ازې وکړه له جهانه**
د تمام عالم بنایست مخ دې خورشید و   خلقه دې و دیدن ته ده حیرانه
هر زنده چه د اسمان خمکی تر سیا ندی   د اجل پیاله به وڅښی، بې گومانه

ډیر ارمان ژړا سو دنه لری دولته
خوشنود یې د روح غواړه له سبحانه

د دنیا پلیته ښځه ده لچنه   محبت ورسره ډیر سه کړه مسجنه (۲)
دا لولې کا سیره سحر لری هسې   خلق ورپسې زغلي رنده کنه
دلولي په سحر زیات تو غالاوه شي (۳)   د غه هسې انبوهي بې شماره گنه

---

(۱) البیرونی :ــ «رشید خانه».
(۲) البیرونی :ــ «سچنه».
(۳) البیرونی :ــ «دی لولي په سحرزیات دی غولولي» .

پهجهان کهنعمت هر خو ډیر پریما ن شی | ددرویش اوګرهبی‌نګو لی(۱)وی بی‌بنه
هر نفس له نفس شیطانه سر هجنګ کړه | دتلقین په پر و فکر تیر وخنه (۲)
اندیښنه دحق با طل ګهه په زړه کښیني | رحمانی فکر غلبیل ګړی وهی چنه
هر عمل چه نن ګوی سشو رت وکړه | هیڅ نبی‌ولی چار نه کړه بی پر ینه
چهله‌نفس شیطان‌جنګ دهتل‌بهشاهی که(۳) | هر موسن چه فتح راوړه لهد ی‌رنه
چهدسله پهپریدل‌خو بر بهزیان‌راضی دی | لهغه نسی ناحق جن سر ه سه‌بنه
داصورت په سال بن ارواح سر غه دي | عاقبت به دامر غه ګو چ دهله‌بنه
دژوندون(له) ورکولوبه خلاس نه‌شی | هر ژند ه چه پهجها ن له ما د رجنه
زړهپه سیان داصبعین(لی) عسی بوری | لکه‌وی‌دباد عظیم‌د وړاندي بنه (۴)
معنوی بنا دی بی حده بنا یسته دی | بی‌لنبتی‌بی‌پیز وان‌زیب کابی کرینه(۵)
خای په خای‌امد به حیله تجلی که | بي هستی‌دده خوستن کیږ د ی مه ګنه

ای دولتهعرش کرسی کههر خو لوی دي
د بیحد په نسبت کم تر یو ه چنه

هیڅ ذ ره جد ا نه ستهمه ګڼه | که غنم دي کهاو ر بنبي که چنه
خان جها ن سرأسر تو رنجلا شی | جه بکاره کړي رو خانی لمر ر بنه
نا بینا د بنا یسته قد ر هیڅ نه زده | دا و أ ز پو ښتنه مه کړه له کنه
اخر ت په مثا ل در ، دنیا منه ده | نادان درګر انبها خرڅ کهپه منه
چه‌عمل پهاخلاص نه که دروغ وایي | حب‌بازيورسره مه کړه مینه (۶)
قصدلر هچه زړه ارواح ديزو رور شی | دشیطان لښکر کهسات نفس‌شی هنه
زړهمدا مضطر ب حال تر ا ری‌نه‌که | لکه په سخ د ز و رو ر باده وی بنه
ا ندیښنه څني الها د څني وسوا س و | د خپل فکر په غلبیل کښې بې چنه

د یا رسخ بهپکښې و و ینې دولته !
آ ئینه د تنک له ز نګه کړه رنه

(۱) البیرونی :- «بی مالګی» .
(۲) البیرونی :- «دتلقین په پزده دفکرنیرو بنه».
(۳) البیرونـی :- «نفس لشیطان سره‌جنګ کړی تل به شاهی که ».
(٤) الف،ك «لکه وبادعظیم وروړاندی‌بنه».
(٥) دا او وریسی بیت د«الف،ك » پـه نسخه کی نشته .
(٦) البیرونی :- «مه بنه .»

چه په زړه مې مينه نها له دحبيب شوه | دفراق برخه زما د زړه نصيب شوه
په‌حضو رچه‌مې طاعت‌وکه قبول شه | د ر يابندگی مې واړه بې تقريب شو ه
نادانان له نادا نيه ښکته د روسی | په دانش و رځه پو رته دلبيب شو ه
که و چاته نصيحت وايي لايق د ی | چه‌ددين پوهه يې زياته له اديب شو ه
کر بعيدد صوت له سر خبر نه وی (١) | د اواز خوښی يو اخی دقريب شو ه
بې د خدا ی له عنايته به روغ نشی | بيما ری‌چه ترشناخت تير ه‌دطبيب شو ه
له خو دبين‌سر ه‌هيڅ نيا ز محبت نه‌که | يګا نه محبو ب ،ينه پر غريب شو ه
د هغه کذاب‌به‌نو ر په‌سخ کښی‌نه‌وی | چه وعده‌يې دازل ورځ دتکذيب شو ه

په‌وصا ل يې شکر نه کا وه دولته !
دهجرا ن خوا ری نصيب د عندليب شو ه

سادل په‌باغ کښی وليد ه بلبل يو | و رسر ه له‌خنگه نست وشاهد گل يو
د يو ا نه دده په مينه هسی مست و | چه هرگز يې په نظر نه‌ورته بل يو
يگانگی دخپنی ځينی سر ه بنه‌شی | په جها ن ظا لم ظا لم عاد ل عاد ل يو
محبت‌به‌دېر له‌هرچا سر ه خو کړ ی | چه‌په‌تن کښی‌ژوندو ن يو لر ی‌هم دل‌يو
دهغه‌سړ ي مقصو دبه‌څه حاصل وی (٢) | چه‌پيشوا د وړاند ی نه‌لر ی کا مل يو
دراحت يار به دهيچاپه ښه نه شي | که ناګاه ور باندې ورشي مشکل‌يو
سو د مدد به‌دچانه رسيږ ی بل ته | هرسړ ی به‌دځان زير مه کاند ی خپل يو
د کريم‌تنها نعمت په‌ځان پسند نه وی | چه‌په‌خو ا ن دده شريک‌نه‌شی‌سايل يو
داحو ل نظر عجب‌دي‌يو د وه وينی | په نظر د يګا نه عا رف دی سل‌يو
دعارفسترگی بيناشو ي غبا ر کښيناست | په نظر يې د با طن وليده کل يو

دهغه قديم صفت کو ه دولته !
چه‌هم‌او س دي‌يګا نه‌هم‌به وي‌نل يو

---

(١) البيروني :ــ «كـر بعيد دصورتلـه خبر نهدی » .
(٢) البيروني :ــ «دهـغه سړی مقصودبهڅه حاصليږی ».

زمازړه له ما اشنا يو و　　وورېي تل‌تل نن‌يې بيا يو و
د لبرى جلوه يې وکړ ه　　قرا ر صبر يې له ما يو و
زړه ، ژ وندون زماستا ع و و　　ر و حا نى د لبر يغما يو و
هر چېرى د زړ و نو گنجو　　مست عيا ر شاهدپه غلايو و
بنا يسته د مجلس د يرو و　　خبر نه يم د ل سې چا يو و
هيڅ اغيا ر تر ميان ځو ک‌نه و　　د عاشق‌هر څه و و تا يو و
عشق شر ا ب ز ما له يا د ه　　نېر د ى لرې هغه‌د ا يو و
هر مو من له د ى جها نه　　د ير ار ز و ار مان‌پخوا يو و
ا نبيا ا و ليا گا نو　　گوى د حقيقت ر بتيا يو و
عزرا يل يې رو ح له تنه　　په هوس بيا د ى خندا يو و
د ادريس عيسى په شان يې　　له د ې ځمكې په سما يو و
پا د شا هان يې بې مقصود ه　　په خالى لا س له دنيا يو و
كه لښكر يې هرڅو ډېرو　　د وى يې گو ر ار ه تنها يو و
د روند ورى د ا مانت يې　　ا خرت لره په شا يو و
د قا رون په د ود يې ښكته　　تخت الثر اى ته‌په ژړا يو و
چه فا نى شو د د ه حكم　　باد آ تش خا ك‌ودريا يو و

دولت رخت‌با روهستى (۱)

بقا ته له قا يو و

زړه دغا رفا نو پاك د ى لكه مصفا اينه

اولين اخرين علم ددوى كښلى‌دى پرسينه

---

(۱) البيروني :ــ «دولت رخسار، بـار، هستي».

چه سړی عاصی فاسق که دعذاب بی تل لایق که

غضب قهر شهوت حرص(١) دی خوآست ریا طمع د ه کینه

چه د خدای له دوست جدل کړ د هغه صورت بدل که

خرسوی سوږ ك پیشولیوه شی پیل غوشکی خنزیر بوزینه

. . . .

. . . .

دادوه ورځی ژوندون دی پس بزرد سرگك بیلتون دی

هفته یکشنبه دوشنبه ثلاثه اربعه خمیس ادینه

خدای بزرگك یاد کړه په جهان کښی داپند په هر مکان کښی

بیت المقدس مسجد دی عرفات مکه مدینه

چه طواف د پاك ځای و کعبه دی پر یږ دی وایږ منه ده

بریږ به رحم دخدای و وری له یسار هم له یمینه

د دنیا طالب مؤنث دحق نر عقبی مخنث (٢)

دیو د کرزی پیژ اند مشی بنځه کو مه کوم نارینه

تل غلط به پو رته د رومی سمه لار به چیری سومی

دهغه چه عقل کم دی نر نادان احمق پارینه

طمع مه کړه له مخلوقه ای دنیکو بدفاروقه

دخبتن په لاس دی و اوړد اسمان ځمکی خزینه

خوك لو یی په اس و زین که خوك په نو ردو ر بښمین که

ددرو یش لباس نمد دی کندی ی خرقه پشمینه

---

(١) البيروني :- «غضب ، كبر، شهوت حرص ».
(٢) البيروني :- «مخنث».

بېهوده درزق غم مه خوره خوله به نه وخوري ستا برخه (۱)

سبوه غوښه نغن غوري شي وريجې پي حلوالوزينه

طالبان د حق او ر پوښتي له محنت عذاب نه تښتي

درد بلا بيماري فقر دد وی برخه ده ديرينه

لکه مرغه چه پر هوا کښي شمس قمر پاس پر سما کښي

په قدرت يې هسې د روسی په درياب جهاز سفينه

يو دولت په خو لذت کښي مخ خرګند که په کثرت کښي

د هرچا له بوه خدايه صحی شوې ده روزينه

دد لبر د مخ رڼا ز يا ته له ما ه	سبحان يې ځکه نه ځي له درګا ه
هر نفس په ګاته د پر عاشقان وژني	ترس يې نه شي د مظلوم دزړه له آه
له عمل باغ محل بهشت رغېږي	نن هردم مشغولي کړه له الهٔ الله
چه د حق په نور دانا بيناشنوادي	حقيقت مه ګڼه هيڅ پټ له اګاه
هر چه زړه په دنيا وتړي احمق دی	بې نصيب شود باقي جنت له جاه
ددنيا تر لمر خاته پرې واته واړه	د عارف په نسبت کم ارزي له کاه
ګودګان په پادشاهي منصب هوس که	د دانا په نظر جاه بد تر له چاه
په هغه جهان چه مرګ بيماري نشته	د ګدای ورځ (ده) زياته له پادشاه
چه تمامه دنيا نومړی حق لاشی ده	په لاشی محبت ولې کړې ګمراه
هيڅ کفن لرمې مه پر پرده مال باردی	که دسود خبره نغوږې له نېکخواه
دزړه حال به په کاغذ په خه دود کو بښ شي	د معنی ميدان د پر او پرقصه کوتاه
ددنيا بې وفا سود و زيان خه نه دی	يارب ستا له رحم مه شم بې پناه

آخرت د روح ملک د پردی دولته !(۲)

چه خيمه په خيمه پوردی له سپاه

---

(۱) البيروني :ـ «بيهوده دزرق غمخوری خوله به نه وخوری ستا بخری ».

(۲) البيروني :ـ «آخرت دروح ملکښه دی دولته　　چه خيمه په خيمه پورځی له سپاه».

زړه په ذکر په فکر به — تن مشغول په عبادت به
په همه حمد و ثنا کښې — د د لبر د سخ صفت به
په د يدن يې باور و کړه — تر آ ته وا ړه جنت به
يو په يو تر کل خو با نو — په صورت هم په سيرت به
لذتونه رنګا رنګ د ی — نشته هيڅ تر معرفت به
د د نيا له کارو باره — لمونځ روژه خلوت عزلت به
چه تندرست دی طاعت نکه — ګرفتار شوی په علت به
که قوت کرد کار د ر که — له صحته دی زحمت به
په خلوت کښې حاصل نشته — د خاصا نو تر صحبت به
په زړه ياد د دوست سا کن کړه — د شيطان لښکر غارت به

په داهو سره دپر افغان کښې
خدا ی که شعر دد ولت به

د ل ازارد سور پلا ر پير بدنهاد دوي — که په ذات اصل نسب سلطان زاده وی
په خوانی به يې مر ګ بو ځی له جهانه — په صراط باندې به خوارستړی پياده وی
هرسړی چه يې خدمت نه که عاصی دی(۱) — خو ک چه ناست دپير کامل پر سجاده وی
دنيا ست مشکل به واړه پرې اسان شی — چه قدم يې ثابت ايښی پر جا د ه و ی
له سفله دنيا خلاصی په دعا غواړی — هر مومن چه ا خرت نه اما ده وی
فسق ګناه به يې دواړه خدای معاف که — که منکر په امانت نه شی واپه وی

دنبی ولی نشان د دی دولته !
تکبر لو يی بعض نه لری ساده وی

هر چه زړو نه خوږوی بدر ګ دی(۲) — په نظر د مخلصا نو کم تر سګ دی
دکامل له نصيحت يې سخ ستون نه شو — دهوا په نغو ته دې(۳) داړ بو ځک دی

(۱) البيرونى :- «عاصى شي ».
(۲) البيرونى :- «ظالم بدرګ دی ».
(۳) البيرونى :- «ځی ».

یک رنگی ښېګڼه طمع څنې مه کړه — سرتر پښې دپړانګ جنه په شکل بر ګ دی
قناعت صبر پر ې ګرانشی زهیر یږی — بېهو دمسر ګردان خوبن ګرځي لګ لګ دی
چه دزړه حقیقت پټ لری له بازه(۱) — اشنایی ورسره نه وکړه و تلګ دی (۲)
دفرحت آواز به هېڅ څنی وانه وری — تن , سرو بې زخمکه بیخا رګ د ی
بدګومان بدا ندیش مه اوسه نادانه — و هرچا وته نژدې خدای ترشهر ګ دی
بې ګناه یې دفقیر مومن زړه خوږ که — د همه بد یو سرد ظا لم پګ د ی
ترمنزل به ژر هغه سړ لک و رسی — چه مدام بې دخپل فکر په پښې تګ دی
هرچه نن دمعرفت مقام حاصل که — ترسولی پوری سخ رونی په ده جګ دی(۳)

په صورت دولت پلار نو هانی متی(۴)
دمادر اصل یې بزرګ سیدو رد ګ دی

چه ظاهر باطن موجود نشته بې خدایه — زه او ته آسمان او ځمکه څه دی ځایه
دتوحید پرلا ربه یو قدم وانه خلی — څود شک اغزی و نه کاږی له پایه
عارفان یې هر نظر په هر ځای ګوری — د و حدت ځېره مخفی له خود نمایه
مجازی حجاب که لرې کړې دو راندې — مخ د حقیقت به و وینې ته بر ملا یه
دکامل خبرې نغوږه پرې عمل کړه — دخپل زړه په نغوته مه درومه خودرایه
له شاهی به شاه بېزار شی چه و وینی — مرتبه په حشر کمه له ګدایه
ددنیا پادشاه به پس له مرګه وایی — ستاو زر څنګو نه وسوزی همایه
که پرما بدبخت تاسیوری نه وی کړی — په نن سخته ورځ به خلاص وم له وای وایه
دعاصی ژ به به ګونګه شی په خوله کښې — چه فرښتې په بدرنګ و وینی له ورایه
په هیبت (به) بې پوښتی چه خدای دې څوک دی — دین دې کوم امت دچا یې راته وایه
چه ځواب ثابت ورنه که دی به و وهی — په ګذار (به) یې که تبر تر تحت الثرایه

(۱) البيروني :ــ «له یاره» .
(۲) البيروني :ــ «دی تګ دی».
(۳) البيروني :ــ «په دوه جګ دی».
(٤) البيروني :ــ «په صورت ددولت پلار لوحانی می ».

ملا یك به ورته وایی گناه گاره   تا بېلتون ولې کا وه له رهنما یه
په کلام د خدای رسول دې اعتبار نه که   تل باقی عذاب خوابشی زو رازمایه
یو دید ن دې لها ته بهشته بهد ی   ستا تر بېه دیدن قربان شم دلربا یه
څنکدن پل صراط گوره قیامت عذاب دی
پر فقیر د ولت ته مهربا ن شې خدایه

هغه کس جاهل ابتر هی   څو عاشق په سیم و ز رهی
گنج د قناعت یې نشته   پهر تا د ر بد ر هی (۱)
نصیحت په کښې خا ی نه که   جسکی د ل خودی سوبر هی (۲)
مرغ بې پر پرواز کړی نشی   اوړ ت وهی جسکی پر هی
غمگین مه او سه په هېڅ حال   غمگسا ر نیر ه د لبر هی
خوښ به اوسی تل تر تله   جنی جا نا ا پنا هر هی
نادا نا ن بې پیرون غواړی   مقصوداو سکا اپنا گهرهی (۳)
ځان به نه وینی تر سیان څه   جس عارف حق پر نظر هی
ای دولته ! ذات دریاب دی
او سکا لهر بحر و بر هی

پر خاطر می د اشنا محبت د پردی   یو دیدن دیار تر دوه کونه راتېردی
شیرین یار زما پر زړه باندی ځای وکه   زنخپل دواړه لبمه و خورم که سې و ېردی
په هېڅ وخت دده له یاده نه خلاصېږم   محبت یې لور په لور ترما چا پېردی
د دوهم حکم به وبا سم له سیانه   چه په لاس مې همېشه د لا شمشېردی
خود په خوداحد جلوه که په هرڅه کښې   دا د غه ما وتوبی شوی یو پېردی
بې پا یانه بې زواله بې جهته   وړاندې وروسته بې و کېن نه زبر زېردی
په بل شان شکل یې مه گنه دولته !
معنوی آشنا تمام زما په خبر د ی

---

(۱) البیرونی :- «ماگته پهرته دربدرهی».
(۲) البیرونی :- «سو مرهی ».
(۱) البیرونی :- اپنی مگر هی ».

لا الله الا الله تل زما سبق دی — له ژوندونه مې په لب پاتې رمق دی
د بې حد صفت په ژبه وايه نه شي — يگانه صانع قادر واحد مطلق دی
كوه قاف يې كورته له زسرده روغ كه — ترې چاپېر بحر محيط عظيم خندق دی
د رسول اسركه سنگ وچوب وو رخه شو — په فرمان يې پر اسمان مهتاب هم شق دی
يوسف طبع عارفان ځني بيرون شول — نفس ناقص پرمار كوهي عميق غسق دی
د دانا مراد نېستي فقر و فنا وی — د نادان هوس منصب نوبت بيرق دی
دراحت د فراغت طمع دې نه كه — هرچه لاندې تر گرزاند فلك ازرق دی
پكښې بوی د بقا يې وفا يې نشته — ددې دور (۱) بنايست هسې بې رونق دی
پس له مرگه به دې و پوښتې و بر بېره — ځنكدن د گور پوښتنه عذاب حق دی
لوی لښكر يې دحبش دنمرود نېست كه — د سولي عاجز سپاهي ابابيل بق دی

دبې حد په نظر و گوره دولته !
اولين آخرين علم يو ورق دی

څه نېكګ بخت هغه آدم دی — چه له تا سره همدم دی
هر چه ته بې همنشين بې — بې تانو رخه غواړي گرم دی
د باغ سرو دې خجل كړه — له الفه د ې قدسم دی
د واړه كونه پكښې وينم — سخ د ې عين جام جم دی
چه دې نه وينم كه عيدوی (۲) — هغه ورځ زما ماتم دی
به ديد ن دې ربنتيا واېم — د زخمي زړونو ملهم دی
چه مې زړه له غمه خلاص وی — هغه هسې ساعت كم دی
جان بازان پكښې گډ بېږی — عشق خونريزبې حده يم دی
نورعالم په ښادی و ياړی — د فقير بر خه تل غم دی
په باطل به نظر نه كه — چه د حق په لوری خم دی
په هر څه چه شوك مېن وی — هم هغه دده صنم دی

(۱) الف،ك :- «ددينې دور» .
(۲) البيروني :-«چه دې نه وينمه عيدوی».

داعالم هغه دو رنه دی (١)　تر دا سيان حجاب يو دم دی
چه دادم له سيانه‌وو خی(٢)　دا عالم هغه عالم دی
هغه خه‌با د شاه نه دی　چه‌په‌ملک کښې‌يې‌د وو م‌دی
د دولت پادشاهی گوره
بې لښکره بې حشم دی
که سالک‌دسالکانو په راه‌دروسی　دم په‌دم دحقيقت‌له مې به شوسی
دغه‌سې په‌تش گومان‌ددنفی که　په هرلو رچه‌فهم که اشنابه موسی
شب‌وروزيې(و) جمال‌ته‌نظاره که　نه‌به سينه‌په‌اباکه نه‌په اوسی(٣)
لااله‌دو حدت‌تيغ دی که‌يې‌واخلی　په يو اخې ځان به واړه که لړوسی
په‌يقين‌چه‌ځان جهان‌و اړه‌نفی که　داشنانامه به‌زده که چه‌څه نوسي
پيرکامل به‌سيحادم پکښې پوکه　حقيقی‌طالب‌به‌خلاص کاندی‌له‌دوسی(٤)
ای دولته !زړه دعشق په اتش پوخ کړه
گنه خام زړگوتی هم شته دورغو سي
دعارف‌چه ديدن و شو تل‌خندان دی　بې ديد نه دا جهان دده زندان دی
ذات صفات‌سره‌يو تن لکه روح جسم　له احده هم عدد هم عددان دی
دگومان په‌ستر گو يو هزار ليده شي　په‌باور کښې‌هزار يوشی يو چندان دی
چه هستی د ځان جهان و اړه نفې که　غير جود په‌ميان کښې‌نشته يو ميدان دی
څوك په‌مخ دده‌يې ده څه‌شکله‌گوری(٥)　يو بيحده بې پايانه بې ندان دی
ده پياله پورو اخسته(٦) خبردار او سه　خود په خود دلبرساقی‌رند رندان‌دی
چه‌له‌سروماله‌تېر شی‌حق طلب که(٧)　صدرحمت په‌لوی‌همت‌دپاك مر دان‌دی

---

(١) البيروني :ــ «داعالم هغه دروندی».
(٢) البيروني :ــ چه دادم ووخی‌لمميانه».
(٣) الف،ك :ــ «نه په مينه اباکه نه‌پـه‌اومی ». (٤) الف،ك :ــ «ذومی ».
(٥) البيروني :ــ «څوك بمخ ورخنی خه‌شکل وگوری ».
(٦) البيروني :ــ پر اخستی ».
(٧) البيروني :ــ «چه له سر ماله تيـرنه‌شی حق طلب گا».

سلابک بهدګورسوالهعارف نه که   د باطن په پا یه به ،تر شهید ان دی
وفایی بقا یی طمع ځني مه کړه   داجهان پر باد او به اتش د و ان د ی
د پر یاران پهپهارسانوو بله(۱) ببل که   چه مدام خونی فلک پر سر ګردان د ی

لو ر په لو ر جلوه کړهحق ګو رهدولته !

چه همه همه ځا ی و ینی همه دان د ی (۲)

سر ده و یدل چه شب رو زصحبتنهلر ی   که ارادت دعبادت کو ی قوت نه لر ی
دل دمومنداهسی نه و ی مګر دل شقی   چه همه عمر سلامت د ی ملا لت نه لر ی
و ایافسوس چه بې یاره همه عمر عزیز   که فر اغت ، که فر اغت کهفراغت نهلر ی
عامنادان کهلهدر و یشهګر یزاندیخهشو   ځکهچه...له سلا یک سر مصحبت نه لر ی
خو د نمایی جفا کا ر فحش ګو لکه زن   بیوفایي دل ازاری که مروت نه لر ی
مالبهبي سار داغ غم ګز نددلهم شيدګو ر   چه بخیلی که لینسی که سخاوت نه لر ی
دو ستر اضی(۲)پهعبادتپه پاکیطهار ت   لمو نځ دایمنه کو ی(۳)چهطهار تنه لر ی
سلکعجبز یبنمایش کهارا یش پهعدل   دلك به شی زړه له بطالت چهعدالت نه لر ی
همهر یاضت چه کو ی فکر دلالت دیوکه   پهطر یقتبهځهرنګځيچه دلالتنهلری(٥)

کهعزیزیغو اړیدو لته!قناعت ګنج د ی

خو ارسایلد دیهغهکس چهقناعت نهلر ی

مرګدیبهتراهسیعمر مچهجاناننهلر ی   که طلب کاندیدقر بتسر و سامان نه لر ی
مخ بې دیشمعجهان سو ز نو رانی پر تو   حیف عاشقچهدل و جان پهده قر باننهلری
یا ر مکا ر ، جفا کا رستمګاره ستیز   هیڅ پرواد خوږ و زړونو پهدرماننهلری
زلف زنار دل ازارخوشی کافر کینه(٦)   خلقت و مهر شفقت د مسلمان نه لر ی

---

(۱) الف،ك :- «ژوبله». (۲) البیرونی:-«خای دی».
(۳) البیرونی :- «راغی». (٤)البیرونی:-«هرچه» .
(٥) دابیت دالف،ك : په نسخه کی نشته.
(٦) البیرونی :- «کیش».

که جهان د کعله درختان گلستانخه سود چه په انګړ کښې يوه سرو خرامان نه لري
نااميدي د عنايت له هسي حق مه کوه رزق شير ورکه له پستانه چه دندان نه لري
چست خوښ اوسي په خواري کښې د دنيا پسران حق پرستي که پرستي په دل ايمان نه لري
که د دنيا په خزانه شي يا فرعون (۱) عزيز خوار سفلس بي گنه قطعي چه عرفان نه لري (۲)
ماه رويان د جهان جمع بې وفا لکه گل اشنايي کړه له دلداره چه هجران نه لري

په طريقت دحقيقت درومه دولته ! چه يار
حاجب و شحنه پيا ده درودربا ن نه لري

که هرطالب (۳) لره حق ورکه دباورستر گې لور په لور به بې لګي په د لبر ستر گې
عارف يو ديدن ليدلي دي په هر څه کښې په دوو مې هر گز نه کا ندي نظر ستر گې
چه ظاهرباطن بې ياره نورخه نه گوري (۴) په را نجه بې د معنى د منو ر ستر گې
چه دسعرفت افتاب و خوتښکاره شي کل په ځادر دشرم خپل سر پټ که نمرستر گې
معنوي اشنا دزړه په ستر گو کوت شي تل دد يدن قوت (يې) نه لري د سر ستر گې
دده صنع په عبرت په هرځاى گوري پري چه خښتن کړي په قدرت روښاني در ستر گې
شب و روزمي دبخشش ملامت نشته هيڅ د ي قادر که د راندہ قديمي و رستر گې
يانار کو ني بر دابه پرې فرمان نه شي (۵) که دخداى په نزديك نه وي داذرستر گې
تجله د عشق بې حده په خوشان گوره درست جهان عجب روښان که دقمرستر گې
د سولا حکمت و گوره پنسو کاله لار په لمحه کښې و رشي رايې شي بې پرستر گې
ماوله جنګ دوستي دلبري دوي و که درست بد ن کښېبا سې په خطر ستر گې

(۱) البيروني :- «لهفرعون» (۲) البيروني :- خوار بې کس يې گنه قتي چه عرفان نه لري».
(۳) الف، ك :- «که طالب». (٤) البيروني :- «بې نوره نورخه نه گوري ».
(٥) البيروني :- «کوني نارا برد ا بـه پرې فرمان شه ».

هر چه گنج دقناعت سو می غنی شی دی — په حرص به یې نظر نه که په ازستر کې
صادق عاشق(١) یوه نښانه پروی دا — چه همیش یې له فراقه وی احمر ستر کې
دیلتون له مشقته به یې ژړ له مدام — په پسر پسې ړندې شوې د پدر ستر کې(٢)

زه فقیر دولت یې څه شکل کړم لایق صفت
پیشرو پس و پنی یو شان د پیغمبر ستر کې

دآشنا په لوربه تله ونه شی په دا پښې — د طلب لایقی و غوا ړه جدا پښې
که دنفس پر لوبې ارزو باندې غالب شی — له خیر مخمکې به گنبیږ دی پر هوا پښې
دظاهر محبوب له مخه بیا یسته دی — د معنی د شا هد هسی دی زیبا پښې
رو ندهر گزپر لارې تلی برا بر نشی — له راه یو سر بل نه غږ وی بینا پښې
که دې نن طاعت قبول گناه مغفور شی — پاك دیدار و ته به اخلی په خندا پښې
خیل همدم لره ددم په قدم دروسه (٣) — په دا لارې به په ړنه سو می تر دا پښې
هر سری چه په څه چاری (٤) درساندہ شی — د مقصو دد پاره نیسی د هر چا پښې
یو باقی ژوندون به سو می په دا جر — که دحق په ذات گنبې (٥) محوې کړی فنا پښې

هر نفس په ددو کو نو سیل که پرې
دې فقیر دولت چه پیاسو ندې بقا پښې

د هر چا سینه و طن دی — حب و پشلی تن په تن دی
چه د عشق په تیغ شهید شو — خون بها یې پاك دید ن دی
د عا شق په دا عالم گنبې — لوی هنر د سر دا دن دی
چه یا ر مخ و رځنې پټ که — هغه د م یې خنگد ن دی
دلبر ي وا ره شبر ین که — تهمت ولې پر کو هکن دی

(١) الف،لا :ـ صلق دعاشق. (٢) دابیت دالف،لا : په نسخه کی نشته.
(٣) الف،لا :ـ دروم» .ـ
(٤) الف،لا :ـ «هرسری چه څه چاری».
(٥) البیرونی :ـ «ځای» .

ر سید ه هغه ته و ا ی چه یې ښز ند لی من د ی
دتوحید خورشید نه وینی خودبین‌نسب ورو زلېچن دی
ښی ا حد ه غیر نشته دا خبر بانې ارغو ن دی
هر مومن یوتن یاد شوی په خطا اله په خطن دی
چه‌له‌حق‌سره‌پیوست یو(۱) خپسر و بنی کبر جن د ی
تل له غیروسره جنګ کړه د کر ښرفکر مجن د ی
نفس‌په‌ریاضت کښې‌خشك کړه پراو بود ملك نوجن دی
شاه به خه‌شکل پکښې اوسی چه د زړه تخت خچن دی
چه له اصله خبر نشی شه یې پو هه‌شه یې فن دی
مهرو‌یانه یې ګدایان دی حق دحسن‌نوی خرمن دی
سر ګ حا کم بند ماتوینه روح بندی زندان بدن دی
تن په لاس یې دسرګ تبر برهم روح‌صورت‌وثن دی
دی‌به‌پرې‌نه‌ږدی‌یې‌شکسته(۲) که تبیح دی که حسن دی
د خلیل پسرو په هردم د بتان په شکستن د ی
یې‌جامې‌به‌چېرې اوسی (۳) تن دروح ښه پیرهن دی
حق په عهد خلاف نه که دیرواثق پخپل ګفتن دی
دعارف‌دزړه‌په مشت کښې دا فلك مثال یو نغن دی
شاه طبعانو یې زده قدر ښه کلام د ر عدن دی
چه ترسرومال تېر نه شی دعشق‌لاف که درو غژن‌دی

عمد ا ن مخلص د ولته
د ند ې درو ږ سفتن دی

(۱) الف،ك :- «پیښته یو».
(۲) البیرونی :- «بی شکه».
(۳) البیرونی :- «امرشی».

هر سالك چه دنيا كانو په منز ل وی — پري آسان به دغه جها ن مشكل وی
رب ساقي به پاك شراب پخپله و ر كه — چه مستی بي بي خما ر ه تل تر تل وی
تر كافو رتر مشك خوشبوی شير ين ترشهد — نه به پكښي لعب لهونه غش نه غل وی
سر كي نقصان به نه سوښي باقي به اوسي — چه دخدای په ملك خه شته كل به بي خپل وی
دقيامت په ورځ به لاس و پښي كو ياشي — يو په يو به كه شكاره چه حق باطل وی
بهشت خای فرمان بر دار لره دي شوي — تحت الثرای دوزخ بي خای دي چه سفل وی
هر څو د پر مشتت كه فايده بي نشته — دخود بين طاعت به و اره بي حاصل وی
چه مدام ددوست په ياداو سي ژ نده دي — په مر ده دي حساب شوي چه غافل وی
و ني خو لو نه پيداشي په بستان كښي — دبوا نه بلبل عا شق پر مخ د گل وی
بادخز ان پري باندي ر استوي بو ه و رخ — نه د گل نشا ن شي پاتي نه بلبل وی
دد نيا په فا ني څيز سينه نادان كه — هر چه سينه په باقي كاند ی عاقل وی
نا قصان (۱) په بقاي دتن هو س كه — سر كي هغه له خدايه غو اړي چه كامل وی

دبدن په بند خو بن نه او سه دو لته !
هر چه جز وی فاني كړي هغه كل وی

خوك به خه كړ ه له چا سي خه دي — نه د چامل يم نه سي خوك مله دي
خو هغتي ، سياشتي كو نه تېر شول — ياران چه ولاړ شول راغلي نه دي
له د ، ير ه غمه د يلتو ن ژ ا م — اوبني مي څوز ندي په توربانه دي(۲)
د د ر دآ واز مي تر فلك تېر شو — هغه بي ته او ري چه كانه دي
نا صبو ر يم فر يا د يه بو كړ م — غشي مي نبتي په لړ سانه دي (۳)
بي له د يد اره (۴) به نه ر غيږ ی — چه په تير و يشتلي دبيلتا نه دي

دو ستي له هيچا مه كړ ه دو لته !(٥)
بي خدايه و اړه دوستان دښنه دي

(۱) الف،ك :ــ «ناقصان».
(۲) الف ،ك :ــ «يربانه دی».
(۳) البيرونی :ــ «غشی می پخوا تللي په لړ مانه دی».
(٤) البيرونی :ــ «بی ديدله».
(٥) البيرونی :ــ فقير «دولته».

هر سالك چه‌طلب كه ددين په لار ځی　په اول قدم دې ګوښی له اغيار ځی
به توبه دده نېستی و رسره وا خلی　پر دالار و ست مجذوب بې سر دستار ځی
د عاشق عجب دستوريو دېتنګی دی　وخپل‌سر ګڼ وته هوس كه‌سينه دار ځی
د اشنا دیلتا نه له غمه او بنكې　پر بانه پرمخ يې پيوسنې قطار ځی
خدای‌وخپل‌مجذوب‌ته‌ګوښی طريق‌وښود　پر هغه‌لارې تګ نه كه چه هوښيار ځی
او ږدمزل به‌يې كوتاه وی‌په نظر كښې　چه په سينه د ديدن د خپل د لدار ځی
په اسانه ترمزله ور سبری (۱)　چه له‌دواړ و كونو لاس‌پر سر بېزار ځی
د باقی ديدار لايق هغه كسان دی　كه‌دنوس نغوته تعجيل‌نه كه‌قرار ځی (۲)
سړی زيات دوزخ بهشت لره‌دي شوی　پاك د يدار لره به يويو پر هېز ګار ځی
چه د خدای امانت نه‌ور كه ظالم دی　خر‌ه‌غو ځكی‌غوږندې لښلی‌په در و ندبار ځی
لكه مجمع البحرين ګډون نه كه　نېكان هسی له بدانو په كنار ځی
په يوه نفس به تير تر نه فلك شې　چه رسول‌غوندې دعشق‌پر براق‌سوار ځی

تيغ دلااله پريږو كاږه دولتـه !

دكفار لښكرې ذ الااتار په‌تار ځی

كه دشك‌له زنګه دې‌صافه آينه ده　د صديق په شان دې ارته سينه ده
داشپږخويه‌دی‌بدشوم‌دې‌غني حذر كړه　كبر،حرص،غضب،شهوت،طمع، كينه‌ده
دا پنځه خصلته و نيسه ذير به دی　كه‌دې‌چپرې‌ددين نغوتې‌افسانه ده (۳)
سخاوت،شجاعت، علم،حلم، ذكر　د ر بتينی مومن قسم پېشينه ده
دنياګټ‌په‌ورځ به ذبر پرې تفاخر كه　به عمل دار واح ګوته‌بې‌نګينه‌ده (۴)
بلبلان،زاغان، توتيان سره ګداوسی　دا جهان د نېك و بدو آشيانه ده

(۱) البيروني :- په اسانی به ترمنزله ورسيږی.

(۲) دابيت دالبيروني كتابخانې په نسخه كې نشته .(۳) الف‌ل :- نغوتې‌افسانه‌ده.

(٤) البيروني :- «به عمل دروح ګوټې نګينه ده» .

کنده دمر کاردی دی هر څه کاندی | د سری اختیار قوت تش بهانه ده
چه دقید حکم له بنده بې آزاد که | په نوم طبع طفل لوی عیدا دینه ده
له عاشق دلداده سه غواړه سامان هیڅ | سر د ستار خرقه یې گرو په میخانه ده
که یې کور ددنیا وران که پاك یې نشته | ملامت غیبت هرې مه کړه دیوانه ده

دولت نن پر دیدن مست شفته نشه

د عشق پر څه یې میندلې د پرینه ده

چه خبر نن له مقامه د توحید دی | هغه کس د کلالې مکمل/ مریددی
له توحیده به خبر شې بې گومانه | چه په نغوته د روښان مسکین بازیددی
چه باور د کاملانو په گفت نه که | هغه لوی مشرك گمراه بدبخت عنیددی
له مقامه د توحید خبر دار نه شو | دفرقت په اور به تل سوزی بعیددی
عمرخپل زیان کار ضایع کړنه پوهېږی | تل مشغول په بې هوده گفت و شنیددی
روح باقی عالم امر مرګ یې نشته | دا صورت فانی ناقص حادث جدیددی (۱)
مرګ یې پلتون په ستر گوگوری نه ډېری | غافل زړه له سنگه سخت سم له حدیددی (۲)
عام عالم په کال کښې دوه اختره کاندی | پر خاصانود خدای هر نفس لوی عید دی
مشر کان له نحن اقرب خبر نه شول | حق و هرچا ته نژدې حبل الورید دی
دخود بین ستر گی ړندې دي نه یې وینی | هسې نه چه حق غایب شو ناپدید دی
ددې حال گواهي بایزید حسین جنید شو | ملا روم شمس تبریز عطار فرید دی
مغربی سعدی، حافظ، جامی، خاقانی | ارزانی، میرزا، مخلص (۳) احمد، عبید دی

چه یاری هر څوك له ده غواړی دولته!

محمد رسول دد ووکو نو عمید دی

په اخلاص طابکاریو یو د جلیل دی | چه فرزند قربان په دالار کښې خلیل دی

---

(۱) البیرونی: — روح باقی په کال کې دوه اختره کاندی پرخاصو دخدای هرنفس لوی عید دی.

(۲) دا او وروستی بیت د البیرونی کتابخانې په نسخه کې نشته.

(۳) البیرونی: — «قاسم».

ز رآ سان به و سنام نه و ر سیړ ی　　　چه يې بار د گناه سپک طاعت ثقيل دی
بي عادی په دی خو انخو اري لاري مهخه　　　ر هنمای د دي ر ښتيني لار دليل دی
روح و شپه لکه منزل دی و وطن ته　　　هر نفس لکه قد م په يوه ميل دی
مسا فر چه له سفره و جا رو زی　　　وو طن ته يي تګ هر دم په تعجيل دی
بي دحق له عنا يته به په خه خی　　　پل صر اط د بر ش ز ره کاله لار طويل دی
معرفت لره ئي هر سړ ی پيدا که　　　د دنيا طالب شي نو بر دحق قليل دی
په سبب د رزق خا طر تفر قه مه کړ ه　　　دی رازق د هر رزق د رزق کفيل دی
له خپل قام سره دوستی نه که کم اصل　　　چه و اصل وته ر جوع لري اصيل دی
د کلام په معنی هر څوك نه پو هيږ ی　　　دز بان نو سل (۱) اسان گران يي تاو يل دی
هر يو حرف شي آينه پکښي مخ گو ري　　　چه فرقان مجيد يي لوستی په ترتيل دی
مر تبه د فقير بلند ه تر فلك شو ه　　　چه رسول الله يي يار خدای يي و کيل دی
تن ار و اح سره يو مه گڼه جدا دی　　　روح سپوت شونډي پري سور سورت يي فيل دی
مثال زړه زوجاجه (۲) روح پکښي څراغ شي　　　پر ي ر و ښان د تن مسجد محر اب قنديل دی
ستي يو ځلي چه و سو زی ځان خلاص که　　　دم په دم د عشق په تيغ عاشق قتيل دی (۳)
چه څو اب ا نبيا گانو لره و ر ينه　　　حا صل د مخفی و حي جبر ئيل د ی
سر د گان به گل زنده له خاو ر و پاڅي　　　هسی خود جان بخش او از داسر افيل دی
چه په رزق د مخلو قاتو يي گمار لي　　　د هغي فر ښتي نوم شوی ميکائيل دی
تن ار و اح جدا کوی صر فه هيڅ نه که　　　بز رگ محکم دحق په امر عزرائيل دی
کامل خپل مقصود پو ره که رسيده شی　　　او س مشغول د طالبا نو په تکميل دی
د مو سی فر مان قبول نه که فرعون　　　له لښکره سره غرق په ر و دنيل دی
لو ی لښکر يي د نمر و د د حبشه ات که　　　د مولی سپا هی هلك بق ابابيل د ی
که عيسی سليمان و پر ښه پيغمبران و (٤)　　　د يو ه مدا ب شو ستن د بل زنبيل د ی

(۱) البيرونی :- «يو ښتن». (۲) البيرونی :- « زوجاجه».
(۳) الف، لا :- بنی چه يو ځلي وسوزی ځان خلاص که
دم په دم . دعشق . په . عاشق . قتيل دی

هر عاشق چه دلبر مخ ورته ښکاره که   دی له سرو ماله تیرنه شی بخیل دی
خو د بخو د بخیل جمال باندې عاشق شو   خدای بې حده نایسه دوست بې جمیل دی
زر هغه وتوحید ته ورسی دولته!
چه قدم یې ثابت ایښی پر سبیل دی

ته چه ځان په گومان یار وینې اغیار یې   د دنیا په طلب گرزند نا قرار یې
چه د خدای رسول دښمن هغه تا دوست کړ   نوی گمراه نادان مشرک فاسق زیانکار یې
په گناه دې لاس نه رسی ځکه (یې) نه کړې(۱)   د ریوهیزم له شره ورته پرهیزگار یې
بې حد گنج د دنیا ښت دې حاصل نه که   طمع دار یه هر روز(۲) گرځې ځکه خوار یې
د ښښتن نیکی دې واړه فراموش کړې   هسې بې وفا باغي غلام غدار یې
په ظاهر باطن به چیری بهره موسې   چه بې امره داستاذ د دستور د پلار یې
د دنیا په حب دې زړه تر کاني سخت شو   شته دې پر چا نشی د ل آزار یې
خولک په سود له تا هیڅ نه موسې بې زیانه   نو ریاران د باغ گلونه ته یې خار یې
که د دوست پوشیده حال دې چا ته فاش کړ!   د منصور په دود لایق پر سر ددار یې
اخرت لره به د روسی د رنگ د یر نښته   مسافر په سرای کښې لږ روځی په شمار یې
په غفلت دی گران بها عمر ضایع که   بخیل ځان باندې ظالم شوی ستمگار یې
پر شیطان پر نفس دې فتحه مبارک شه   چه کم گوی کم خور تنها شب زنده دار یې
په دنیا په بهشت حب مه کړه دولته!
که رښتیا عاشق پر پاک دیدن دیار یې

په ظاهر باطن چه گوری سبحان یو دی   مور ته نه د بر اید ه شی جانان یو دی
دکثرت په حسابو نو غلط مه شه   موسنان هر خوا نبوه دی ایمان یو دی

---

(۱) البیرونی:- حولی نه کړی».
(۲) البیرونی :- «په هردم».

پهصدف کښې درخالص پهساز کښې زهر باړنده پر هر ځای ابر نیسان بودی
چراغزي پرګل بې نوربوشان وبشلی تابنده پر جهان لمر درخشان بودی
رنګ رنګ ګل ځنې بوښي پهپېرې کښې چه ګیاه پری زرغو نیږی باران بودی
که لښکر حشم بې تدبیر لیوه شي څه شو چه به حکم بې عمل شي سلطان بو دی
ددنیا بازار بې جوهر که په خوشانې دمعنی پهستر ګوګوری هر شان بو دی
داحول لهستر ګې کېږی دی یو دوه وینی جلوه ګر په عرش کرسی کان مکان بودی
دشاهد لباس اغوستی دابری که ذات واحد بصیر علیم خو الوان بودی
چهدعاشقانو زړه په زلف وخال ورې دلر بایې دزړه نو ژړ په جهان بو دی
دمعشوق عاشق جامه واغوندی راشی عشق باقی شاهد مشهود بې ګومان بودی
پری مومن کافرساهی چنګښه زیست که پاکد رباب بې حده لوی بې پایان بودی (۱)

دمجاز په خوشاد رکښې بېمخ پټ که
ددولت زړه انیس پټ عیان بو دی

سرګ بیلتون پهجهان څه سخته بلاشی چه اشنا قدیمی یو وبله جدا شي
دبیلتون دسرګ ساعت هر ګورمشکل دی که بې زړه له سنګه سخت وی په ژړا شی (۲)
دماتم زده بهزړه پری نه نیه کیږی که جهان دې پهنعمت پوروق وخنداشی
آشنایي دېره لمه هیڅ دکړو نه ده دبیلتون په آتش سوزی چه اشناشی
دسپری دغه عادت قدیمی شوی له سره بو سره خوښ غمګین تنها شی
دوصال پهنعمت شکر چه ونه کړی دهجران په خواری تحکه مبتلا شی
دعاشق ددرد دارو غیرنور نشته بې دیدار وی د ردسند روغ پهلقا شی
پرشید اباد بهعید شی که یوځل بیا دوه کهنه په سفر تللی یاران راشی
دقادر پهقدرت هیڅ مشکلات نه دی که رشید اباد ودان و هسی بیا شی
دموسن پهسرګ بیلتون غمګین دیرسوددی دانه هاله زرغونیږی چه نیست لا شی
عمارت دورانیدو دپاره شوی زنده سر چه وز بریږي ګل به فناشی

---

(۱) البیرونی :- «بپایان بی بودی».

(۲) دابیت اوله دی بیت نه وروسته «۲٤» نود بیتونه دالبیرونی کتابخانی پهقلمی نسخه کی نشته .

یه دتن له دفا تی خصلته وسری   ز ندگی بێ ذات باقی غوندی بقاشی

پەهستنیستبیزرەمهاد بدمه کرە دولته !

کەدنیا تر لمرخاتە پر یواتەستاشی

پر هر زرە چەمحبت د یارسیارشی   کەبادشاەددرستجهان ویبێ فرارشی

ئاست و لارقرارارامخوشي نەموسي   شبورو ز پەیاد لنبی غرفدخیل نگارشی

محبتبێ قیاسەزو ر پری باندی و ئه   خان جهان کەفر اموشمستبێاختیارشی

پە سستی لە ریا ننگ و نامە ووخی   دد یدا ریە نور کنبێ محو دغفارشی

دا ختیا ر رحلت بێ را نیسی لەلاسە   چەدعشق مرلب بێ نرام نیزرەنارشی

پەیو ەد مبێ تر ذوارە کونە تبر نە   چەعاشق‌دذ و ق شو ق‌پر براق سوا رشي

هیچ دارو علاج بێ نشته بێ وصالە   غفە زرە چەپەدیدن پسی بیما رشی

لەطلبە نە جارو زی دمطلو ب خیل   کەهرچند دملامت پەسنگ سنگسارشی

هرچەنن دپاك دیدا رپەشر اب سستدی   مگربیا(د) پەلو ی قیامتپەو رخ هوشیارشی

پە شاهد بە ددنیا دل بستکي نەکە   چەعاشق دحق بێ جو ن پەښە دیدارشی

غفەو رخ کەپښیمانی کە سود بەنەوی   چەخالی تشلا س بیرو ن لەدی بازا رشی

کەسو دمنەسو دا کەخولـساعتنن‌دی   گنە هیچ منفعت نشتە چە بید ا ر شی

کەدحقیقت بەجامدعشق سی وڅښی   جلو ە گربە و رنە بوشا ن گل وخارشی

چەمستی بێ پر کما ل شی وبە وینی   حقیقت دکل اشیا چە پە دەد ارشی

لوریەلوربە پاكبێحدلو یدریاب وینی   خا ی پەخا یبەو رتەیو مخ پەدیدا رشی

داجهان بە(١)دی‌هیچ نەوینیبێ ذاتە   ددیدار پەنو ر بەمحوە دخیل یارشی(٢)

ددوهم‌هستيبەچیر یوی پەمیان کنبێ   چە تمام یونو ر بریښنا دیدن دیدا رشی

پە جلال اباد دولت دابیا ن ووی

بلەپسلەدە بەدیر کایا دگالە رشی

---

(١) البیرونی :ـ «خان جهان بە».
(٢) البیرونی :ـ «دغفار شی».

هر سالك چه ئن روان پرسمه لا رشى | له‌گناهه توبه و له پرهيز گا رشى
د اسمان خمكى فرښتى به بې ثنا كه | له په ترك جود بنده د كر دگار شى
اروا حان د انبيا او ليا گانو | په اخلاص به دده (واړه) مدد گا رشى
ناجها ن‌دحقيقت هو ا حرص گرودى | بيا به‌پس له مرگه لرې د اغيا رشى
محبت به بې و ياله شى د شر ابو | راستى خلق به‌دې‌اب شير شهد انهارشى
سخاوت به بې شي ونه ميو ه داره | چه‌پرى‌پورې‌به څولونه خو ښاثمار شى
دلې ذكر هو رى‌څرا غ‌دى دتاريك گو ر | له خدا بى فكره جنت با قى تيا ر شى
ښه عمل به‌بې شاهد مه‌روى دلبر كه | ترابده به بې مل همدم غمخوا ر شى
په‌ديدن‌به‌بې‌خوښ مست‌اوسي بې‌غم تل | پرى مشفق به‌تر فرزند عم ترسو ريلارشى
په‌هيڅ وخت(به) جدايې‌ورځنى نه‌كه | هميشه به‌بې يوځاى سره روز گارشى
د ظالم بدكار به‌ظلم كه سو زان او ر | مال وجاه به‌بې لړ م گزنده ما رشى
بد عمل به بې كه همنشين بد شكل | رعونت كبر سر خ ا تشين دار شى
طمع‌بخل حرص به‌تلخ ونه د زقو م كه | اوږد اميد به بې گنهه هيرى اشجا رشى
طمع‌خواست‌به‌طوق‌اغلال‌اب‌حميم‌ريم كه | توكل به سبب انگو ر خرما انارشى
په‌خسيس‌همت به‌تحت الثراى ته‌د روسى | بلند همت به‌بې‌لو ر تخت‌ځاى د قرا رشى
چه په داجهان برسنه پټ و رى‌سو ر كه | له دوز خه به بى سپر شان نگا هدار شى
په‌لمانځه روژه به‌حو رقصور بيا موسى | په خفى ذكر به وصل له د لدار شى
هر چه ئن‌دنړه عمل توښه وانه‌خلى | په خالي لاس به بيرون له‌دې بازارشى
هغه روځ دتغابن دى باوروكړه | هر سړى ته‌به‌زيان كار خبراشكارشى (۱)
د عمل اجربه بيا سوى هر يو خپل | د څينو څينو جنت د چا به نا ر شى

---

(۱) البيرونى :- «خپسر اشكاريشى» .

دنیك بد عمل نن نیسی پس لعسر گه | ذوق شوق به‌بي نی چنگ رباب مزما رشی
درد یوار په‌جنت کنبي و ار مسماع که | یه نخاپه گداله شوقه گل ابرا رشي
سا معان به طاقت نه لری دعبر | چه‌په‌رقص دجنت گل درو دیوا رشی
بي اختیاره به‌همه په‌سماع کنبي وایي | ورخر گند چه یو بی مثله پاك دیدا رشی
ددوبي پرده به لري که له سخه | پاك لطیف جمال به‌بي جهته اظها رشی
چه‌بیچون دیدار بنکاره که‌له نقابه | درست بهشت به‌بي مانند ه مرغذا رشی
بي نو اغمگین به عیخوك نه‌شي پاتي | هر عاشق به‌له معشوق سره کنا رشی
دد یدار لذت چه‌موسی په نظر بي | د جنت لذت په سهل بي مقدا رشی
ترابده به پري مست وي بی خبر تل | پري یکسان به‌غم‌خوښی لیل و نها رشی
دجنت پر حور وغلمان به‌مینه نه له | چه‌دیدا رو رته خرگند دپاك غفا رشی

ای دولته ! ته‌نظر پر غیر مه‌کړه
دعارف دو ړاندی‌درست جهان‌بو یا رشی

بسم الله الرحمن الرحيم

ای کریمه ای رحیمه ای رحمانه ای ستاره ای غفاره ای سبحانه (۱)
ای خالقه ای رازقه ای مالکه ای روفه ای بعروفه ای مستعانه
شپږ زره شپږسوه شپیته ایاته د قران دي په هر هرآیت کښې د رج دي خوخوخوانه
خوارلس بې سجد ې دي په لوستن کښې سل و خوارلس بې سور ته بې گومانه
دقران د پاك كلام لوستن دپاره دیرش حرفونه تانازل کړل له اسمانه
هریوحرف مثال لوی گنج دي په باطن کښې پر ممه خلق د ې و یش که را یگانه
دهر حرف صفت به وکښم دوه دوه بیت که قوت توفیق ته راکړې مهربانه

ـ الف ـ

الف: الله یودی دهر «هر» چا په دهشان نه وکوت دلبر چا
دی خپل مرادته ورسید ژر هرچه دی بیا موند رهبر چا

«ب»

ب : باید دد ې اصحابه چه ثابت شی له کتابه
په غلطه لاره مه ځه لری اوسه له کذابه

«ت»

ت: تند و رکړه له بدعته سو اتفق شه له سنته
پر هغی لاری روان شه چه وی خلاصه له ذلته

---

(۱) داغزل اوودپسی څلور بیتی دالبیرونی کتابخانی په قلمی نسخه کی نشته.

«ث»

ث :- ثنامه کړه حدث . | د ملدون علم وارث
د قدیم خبیثن ثنا کړه . | چه په هر کتاب باعث

«ج»

ج :- جنت بخه کړی خواج | پالله کړه دزره زوجاج
دعرش زړه پرتخت وخیزه | نن خبر شه له معراج

«ح»

ح : حب تل کړه له صلاح | ذوق حاصل کړه له فلاح
ته په دا حیات خبرشه | له اسین برز گ ارواح

«خ»

خ : خالی مه خه شیوخ | بی حاصل مالکه لو خ
دخبیثن طلب شه ځان کړه | د تهمت د غشی موخ

«د»

د :- ددل ستر گد بینا ده | ننداره بی جا بجا د
چه یې سترگې د زړه وشي | هغه و ز شي تر سرا د

«ذ»

ذ : ذات اسم ډیر لذیذ | تر مصری قند تر مویذ
د همه بلا دي سپر وی | هم دهر درد دی تعویذ

«ر»

ر : راووځه له غروره | ای نادانه بې شعوره
هرساعت په دعا غواړه | امرزش له خدای غفوره

«ز»

ز : زاهد شه له حرص آز | تل مشغول اوسه له نماز
دی کریم به درته کاندی | درحمت د دروازه واز

«س»

س : ساقی شه له ده بې کاس | یود مجام مه ږده له لاس
دنفس شراب نوشه تل | مدام مست اوسه بې قیاس

«ش»

ش:شكدوركره بي گومانشه — له ماضی گنا ه پښیمان شه
یكا ن ی و ته گوره — بهپر دي پرخپل عمانشه

«ص»

ص: صالح شه له اخلاصه — زر خلا ص شه له رصاصه
پهتوحیدعام كنبي مهاوسه — خبرشه له خاص الخاصه

(ض)

ض :ضال‌گمراهمه‌دروه‌له‌ارض — غاړه خلاصه كړه لهقرض
دهنبتن پیژند كلي ده — په جن انس باندی فرض

(ط)

ط: طاهرشه له اخلاطه — له تفریطه له افرا طه
گوره‌كومساعت به‌كوچ كړي — له دنیا فانی رباطه

(ظ)

ظ : ظن ترك كړه له حفیظ — بد گو ما ن مه شه غلیظ
دروېږه د همت غواړه — له دردمندخوا جه حا فیظ

(ع)

عین:- علم كړه قا نع — آ وا ز و نفوړه د سامع
ستاقسمت چهحقوی كړی — نه به شی په چا ما نع

(غ)

غ : غیر و بي له ز اغ — زاغ كړه دوردزړه له باغ
پر رسول ا مربل نشته — بی د به پند له بلا غ

(ف)

ف: فانی شه له شرفه — دوستی مه كړه له خزفه
دتوحید شراب نوشه‌تل — یو دم مه بي ږده له كفه

(ق)

ق : قادریو دی مطلق — سو جودهیڅ نشته بي شق
د یقین جمال و گوره — د گوما ن پرده كړه شق

(ك)

ك: کریم هر دم کرم که		کرم پر نبی ادم که
تر دا زیات کرم بی‌نشته		چه ذاکر مشغول په‌دم که

(ل)

ل : له‌حق مشه غافله		د وحدت د باغ بلبله
تل‌درب په یاد کښې‌اوسه		ویې سه یا سه له د له

(م)

م: سه د رومه بې امام		بې امام به شی بې نام
بې‌پیشواچه‌غولك خه‌چار که		چار بې نه کیږی تمام

(ن)

ن: نن و نغو په مجنونه		اشنا سته له حق بې چونه
که له حقه اشنا نه شي		ستابه‌کل‌چار شي زبونه

(و)

و:واحد یودی هم یوو		جهان هست دده پیښوو
په ازل چه خه پیداشو		کل دده د ذات پرتو و

(ه)

ه: هادی خبر له راه		بیرون دی د نفس له چاه
چه دده‌په نغوته چار که		و به رسی تر الله

(لا)

لام: لا توره کره تر ملا		جنګ له نفسه کړه ملا
معتقد شه کوته مه پرده		د بزرګانو پر املا

(ی)

ی : یاری غواړه کدای		له حاظر ناظر خدای
که تکیه په غیر و کړی		کل بازی‌به دې شی بای

(ی)

یاری غواړه فقیره		له حاضر ناظر د ستګیره
که اسره په غیر و کړې		خپل ودر خپله دبیره

زه‌ښا په کوم زبان کړم دبېچون ستا	د بې مثل بې ماننده بېچکون ستا
دبخشش شکر دې‌نبر زه‌بې په څو لېږه	په‌نعمت کښې‌یم درست غرق درون بیرون ستا(۱)
سر تر پایه‌نواخته په خاص ا نعام یم	هر صفت په ما کښې دی علم لدون ستا
دحيات دم‌دې‌په‌هر چاکښې‌پوه‌کړی	خنکه وا یه زنده دی په افسون ستا
اوه وصفه امانت دې پکښې کښېښنو	په‌قدرت‌انسان روغ‌شوی‌دی‌موزون ستا
بینایی، گویایی، شم، خلوزم، سمع	بل قوت ارادت دی علم فنون ستا
که‌توفیق‌دې‌رهبر شی لېږه‌وایم	د قدرت نښانې‌دی‌تر شمار افزون ستا
کو زه‌څمکه‌غرو نه‌و یني حیو انات‌دی	پاس اسمان د بزه پلاز دی نیلگون ستا
لو زسړی، پری،سرغان، دیو یادوی تا	پاس فرښتې‌صف‌صف‌بند کې که په گردون‌ستا
شمس‌قمرستو ری‌څراغو نه‌پکښې‌بل دی	آسمان خیمه استاده دی بې ستون ستا
زلیخا، یوسف، فرهاد، شیرین نشان دی	دقدرت عذرا، وامق، لیلی، مجنون ستا
په‌قیامت به‌بې‌دغیلوحال‌پوښتی‌تری(۲)	رعیت مثال رمه دی پادشاه شپون ستا
ده‌دانایی‌له گناهه‌نه خان‌پری پاک کړه	تو به ده په هر نفس او به صابون ستا
دخدای‌نوم‌چه‌په‌خوله‌یادشی‌خوله‌که‌پاکه	په خفی ذکر یه پاک شی اندرون ستا

دتن ونه دې کاله شوه دولته!
دحکمت میوه به‌له ژبې که بیرونستا(۳)

خدای دخپل رسول دپاره راستولې اذاجاء
چه په دین به داسلام ستا نتیا سم ا فو اجا
حق‌گویاشنو ابینا کړی‌په همه کار یې‌دا نا کړی
په‌قدرت یې‌خپل پیدا کړی‌له‌منی‌اب شجاجاً
خدای‌پیدا څمکی‌جبل که‌په‌دامن یې کانې‌تل کړ
پر اسمان‌با ندې‌یې‌بل کړستو ری‌میاشت‌څراغ و ها جا
هر چه‌عتار فا ن که‌سیر هلته‌ږده زړه پر پیر
هو ری هیڅوك نشته غیر خود جلوه که په هر جا

(۱) الف،ك :- «درون ستا».
(۲) الف،ك :- «په قیامت به بیا دغیلو حال زبینی بت».
(۳)البیرونی :- «دتوحید میوه لذت که دریژون ستا».

که څرګند دی یا پنهان دي که مخفي شویا عیان دی
ملك همه پر تاروښان دی دا سما ن ارض سراجا
چه جهان يې هو ېدا که ذات مخ پټ خپل پر دا کړ
په فرما ن شو ی پیدا که مخلوقا ت خواز و جا
داجها ن مثال سراب دی دا فلك ما نند حباب د ی
ذات بیحده لوی دریاب دی کل صفات لهامو جا
تراووو خمکو دلاندې هم پراته فلك دباندې
کل بازی په خپله کاندی ددو و محکم کجا
چه پرسمې لارې د رومي نه‌څی دعذاب په کو سی
د ښبتن په فرما ن موسی له همه بلا نجا
و او رهای د دین سلنګه له معنی سره عمر ژکك
دایمان مرغه دوه چنګه یو يې خو ف بل يې رجا
واورهای ددین سلطا نه پر عا م و خاص ښهر با نه
له نژد ې دښنه شیطا نه هر نفس دوه عجا
که پادشاه املاك ربای دی که فقیر عاجز ګدا ی دی
زیر مه کارد هرچاخدای دی کل له ده غواړي نجا

دونت که نمو نځ ګذاری تل له شیطانه بیزار يی تل
که و تاوته زاری تل ای د دوو کونوراجا

خدای د کل اشیاؤ وندون و ر که په سا	اتفا ق به د ا و ینا و کل علما
هر کیاه چه سر له خمکې راپیدا که	د او بو په قوت که نشو نما
که انګو ر انار منه انب شفتالو دی	که نارنج باداام انځر پسته خرما
دخنو سپوږ رسېدل په سخت ساړه وی	د خینې مېوې ا یام تی په ګرما
دغر موپه نعمت شکر هغه کاندی	چه زحمت يې وی څکولی دسر ما
حق قادر پر باداو به باندې وی ایښی	عرش کرسی غرو نه اشجار ارض و سما
عالمان کاملان دې وپوښتې رښتې(۱)	له په داو ینا د ی شك کبږی زما
په صانع يې نظر نشته صنع کوری	له خا لق سنکر یاد که حکما
دی له تاسره عمراه هسی دی حکم	په قرآن کښې ا نه معکا (۲)

(۱) الـف، ك : ـ «پـوښتـی ژبـی».
(۲) البیرونی:ـ «اله معکما» .

لکه خوله په پانو دېرز يب و زينت له   هسې ستر گي ښا يسته تې په سرمه

اى دوله ! خان جهان د واړه نتې کړه
په توحيد کښې لوى "کناه وى ما و شما

الله يو دى باو رو کړه په ظاهر باطن تنها   ته رښتيا طالب (د حق) يې د يل حکم کړه رها

د يل حکم د رست پر يږ د مسردده په حکم کيږده   له دغه پسه حاصل (۱) کړه پخپل سر بازى تنها

ګداى وې مرخول جه عاشق شې عشق خپل يه ته پرې واتقشى   زه يې و و ز نم پخپله بايې زه شم خونبها

هر چه حق خو نبهاشى له دلبر سره يکتاشى   سو د اد اشان به نه سو سى ده جارو وزى سالها (۲)

ته په نړ دا له جار و زى و ز ر و کاندى و الو زى   و مراد ته به نه رسى که بازى نړ مالها

که خپل مال و بازى و اړه دوست به نه سو سى ترغاړه   هسى دوست سو ندا ل مجال دى بې زارى بې يار ه بها (۳)

په زارى ژړ ا يا ر ب ته يا ر ب بيا مو سى اقر ب ته   ترد ا به عباد ت نشته ژاړه ذ کر کړه شبها

ژاړه ر و ز و شب کړه ذ کر تل مشغول او سه په فکر   خداى به رحم په تا و که شى قبو ل به پر دلها

زړه بې حده لوى درياب دى دا فلك يې يو حباب دى   په فلك حباب کښې شنه دى ستو ر ى لمر قمر سها

سهاستورى پر فلك دى تر عمه ستورى يو خورد ك دى   په مقدار مسا فت لوى دى تر اتلس زمينها

اى دولته ! که دانايې په باطن علم بينايې
و اړه و ينه په خپل خان کښې چه څه شته په کونها

وطالب و ته حق کړه ښه ندا دا   ته دزړه په غوږو (۴) ونغوږه و ينا دا

چه بې ما په دو اړه کونه نو ر څه نشته   کل اشيا چه پيدا دى وا يې ثنا دا

په ظاهر باطن اول اخر يو حق دى   نصيحت په زړه کښې ونغوږه زما دا

دنبك خو اه پند و نه نغوږه پرې عمل کړه   د فايد ې دپا ره و و يل شو ستا دا

د در و يش په و يل شك شبهه هيڅ مه کړه   منفعت به با قى و نبى و تا دا

داحد (٥) په ملك کښې بې احده نشته   تل دا حال په ژبه و ايې کل آشيا دا

لا لها لا الله عمدغه "کوا هى لى   که دا نايې ته يقين (٦) کړه په رښتيادا

---

(۱) البيرونى:- «له دغه پس به حاصل کړى». (۲) البيرونى:- «له پسال». (۳) البيرونى:- ... (٤) الف ، ك:- «نغـوږه». (٥) البيرونى:- «واحد». (٦) الف، ك:- «تعين».

پر آسمان خمکه چه شته واړه نه ذکر   عسی نه سړی ګوی ذکر تنها دا

ای دولته! په قسمت خپل راضی او سه

چه ستا برخه په ازل وکړه خود خدا دا

په کتاب کښلي یولک دی څلېرو پښت زر دانبیا   هر مومن لره بایدده دی واړه وګڼی رښتیا

چه نومونه یې عیان دی په قرآن کتاب بیان دی   دهغو نومبه وایم که توفیق را نه حق بیا

یو ادم نبی بل شیث و نوریسی نبي ادریس و   نوح او هود صالح ابراهیم شه اسماعیل اسحق ریښتیا

لوط، یعقوب، یوسف، شعیب و بل موسی هارون غریب ؤ   یوشع، الیاس حضر طالوت شه بل عزیز داود رښیا

بل دانیال سلیمان اشاوا شعشا یونس محسن و   بل خرقیل بل مهتر لام بل جرجس بل ذکریا

بل عیسی ابن مریم و محمد نبی خاتم و   بل سکندر صاحب سد شه بل محزون غریب یحیا

زمایې عدده د رو د شه پر جمله نبی خلو دشه   هریو ؤ د حق په راه کښې بې پایانه لوی دریا

ګونبي ګونبې پیغمبر و درېښتیني لار رهبر وو   طالبان یې بلل حق ته خولک چه وو دحق جویا

سنګ و چوب و رته ګویان و سرېې ایښې په فرمان ؤ   هر خیز کړې و رته خبري هر چه شته په دادینا

له خولک د یروینی یالږدی دالله به یې پرې نه ږدي   چه مدام پر سر جار وزی لکه ګر زنده آسیا

ای دولته! و یو هېږه سم پر لارې روانېږه

تل صفت د خدای رسول کړه چه دې ژ به ده ګو یا

چه کامل دو راندې کړی دی رهبر چا   هغه ګوی دمقصود وړی دی له هر چا

هر چه ګوی دمقصو یوسی له میدانه   عسی مردلیدلی کم دی په بصر چا

د مردانو خادمي په اخلاص کا   هر چه پند وې په زړه نغوتی دسر ورچا

په طلب کښې بې سستی بې غمی نه که   د استاد سبق چه کړی دی ښه زبر چا

و مراد و ته ونه رسیده بند شو   چه اول په دالار نه و بازه سر چا

د ساري پەروښنايي بە نەخو ښيږي — پەرناچەروز ګار کړي وي دلمر چا
بېهوده پر بيابان خه لره ګرزي — چەپەکور ګنبي خپل موندلي وي دلبر چا
پس لەمرګه بە ديدار خه شکل ګوري — چەددوست پرمخ فن نەوکه نظر چا(۱)
دصورت صفت بې ګېږي پەجهان ګښي — پە معنی ليدلی نه دی پيغمبر چا
پە صورت پەسيرت دواړه ښايسته و — معنی مخ ليدلی نه ؤ پە کشور چا
دنفس نەنغوته عمل پەنفس غر ګيږدي(۲) — پە عاجز صورت ګيندلی نەدی غر چا

ای دولته! چه غرو ګښي (۳) يادا خلي
هوسرەزور پە جهان چېري وي دهر چا

پر هرچابانډي چەخدای و ګه عطا — د هغه لەلاسه نه ګېږي خطا
ګەدحق(۴) توفيق رفيق درسرەمل شي — هيڅ ګناه تقصير بەنه ګيږي لەتا
پەظاهر باطن فاعل مفعول عمدی دی — بي ماند (و)صدبې‌ند (و)بي همتا
چەدده پە محبت ګښي و بازی سر — ر هغه دپا سه نښته بل دا نا
پردنيا خاصه ململ بە حرص نەګه — بلند همت‌فقيران خوښ‌دي‌پرخاستا
قانعان‌نه ګەوسواس‌چه حيف‌بەخەخوره — بابه خەاغو ندم ثمري پە شتا
دەنشين پوونده‌زيات‌پەاحمق‌يادوی(۵) — دشهري برابر يو يو وی روستا
دحديث معنی پښتو شوی بيان دی — ګه باور دپيغمبر پە ګفتشته ستا
ذوالفقارغوندي‌شمشير پەجهان نشته — نەعلی‌غوندي ځوګ شته بل يوفتا
خد ای پخپاه دعلی صفت و يلی — پەسورت ګښي وي بيان دهل‌اتا
دبا بکر د عمر عثمان هجوه ګه — رافضي حمارشان ګرزی‌پە دنا

مستقبل ماضي ته مه ګوره دولته!
چه دحال سبق دی ولوست له اوستا

---

(۱) البيروني:ـ پس له مرګەبه ديدارګل ګوري — چه ددوست پرمخ نن‌وګه نظرچا
(۲) البيروني:ـ «دنفس نه نغوته عمل‌پەنس غرګند دی» .
(۳) الف،ك:ـ «وګښي»، (٤) البيروني:ـ«ګه دخدای» .
(٥) الف،ك :ـ «په احمق بادوی» .

يارب ساله باني نوردا يمان را
همېشه نجات له مکره د شيطان را

نفس شيطان راته په لور کښې غليمان دى
پاس انفاس د جنګ تا بيه تيرو کمان را

چه زما د دين نقصان وى په نصيحت بې
له هغه بده رفيقه ته امان را (۱)

دغيبت له ديره زيانه پنا غواړم
منفعت دپاك ديدار خپل جاويدان را

شرك ګومان غير ليده ضد ديقين دى
ته کريم رحيم امان له شرك ګومان را

چه دعشق پر اور ونه سوزى ناپاك دى
سوخته زړه دايم دعشق پراوربريان را

دصورت دروح بېلتون هر ګورمشکل دى
يارب ته دروح بېلتون سر ګڼ په آسان را

محبت ددې جهان عذاب دروح دى
ته په خپل کرم محب کم ددې جهان را

چه زما درزق ضامن يې په ازل نه
هره روځ له خپله خوانه ګرم نان را

في السماء رزقكم وعده دې کړې
تشايش دپاك طيب رزق له آسمان را

ستا په در کښې افتاده بې سروسامان يم
ما مفلس لره يارب سروسامان را

دصورت عزيزى بې خواريه نه وى
عزيزى دروح دايم بې خوف حرمان را

ته کريم رحيم غنى زه خوار ګداى يم
پاك ديدارهم حور قصور جنت غلمان را

که ته چه پايان نه لرى هم حد هيڅ
هسې ملك وسا بې حده بې پايان را

دافقير دولت دايم دغه دعا کړم
يارب ساله برز ګڼ صف دمسکينان را

نن خبر شه له دې حقيقې درياڼه
دغه حقيقې درياب هرده در بابه

ددرياب په بهيدن مدام نظر کړه
يو نفس بې غم نلست سه اوسه کرباڼه

دناموس تنګ جامه وکاره غواص شه
په دالوى درياب کښې ګډ شه بې ثيابه

خوجامه د تنګ ناموس له تن دورنه کړې
په لامبو به پورې نه وزې له غرقابه

(۱) البروني:- له هغه بدرفيقان زماامان را.

له غبار د تعلق له منځه د ور کړې　　د دوست مخ به هرځای وینې بې ننا به
درویشانو د رخا دروېشه که درغوارې　　عیسی د انبیا در نو ز چېرې کم یابه
له سامع بې په تسبیح بې فهم و کړه　　معنوی سر و د دې غږېږی بې مضرابه
په صحبت د هر د ناجه دې رضاوی　　په کلام بې بهره مندشی له کتابه
له ایام د تنګ تنی تېر کړونه وی　　په ږ یود تناعت و کړه بې افتا به (۱)
د بلبل بوراشا ن مست پر ګل جار وزه　　د حقه به طلب څه ګرزې کلا به
له هر څو به پېر مجنت بې تر نیب که　　د شهباز عمل بـه نښی له دبابه
عمر او ږ دله خدایه غوا ړی په دنیا کښې　　د زاغ د زاغ نعره چه اوری له غرابه
دشیطان لعین په شان چه به مالک راغی (۲)　　د صورت عمر بې و غو ښت له وهابه
غافلا ن د نفس شیطا ن مطابعا ن دی　　د نجات امید بې نشته له عذابه
دا بد ن لکه قفس بې تو تی خوارشی　　چه غښتی شی و خپل اصل ته ما به
عا شقا ن په دیدن نه مړېږی هسې　　لکه مستسقی سېر نه کیږی له آبه

ای دولته ! کاروان و لاړ پاتې حولت کم شو
تیاری کړه کوچ دی سر هسک لړه مخوا به

مدام ذکر کړه یارب رب　　دی ترتا و تا اقرب رب (۳)
دد نیا کار و بار پرېږده　　یاد و دل روز شب رب
په بازار هم په مسجد کې　　په خانه هم په مکتب رب
په جهان قامونه ډېر و و　　محمد (ص) بې که عرب رب
خوف په زړه کښې تنباسه　　همیش بوله په ادب رب (۴)
یا د وی پخپله ژ به　　که چنګښه و یا کب رب
په مقدار د هژده خمکې　　پیدا که شهاب کو کب رب
دسړی د پا ره ګوره　　فیل شتر اسپ که مرکب رب

(۱) البیرونی :ـ «له افتابه» .
(۲) الف،ك :ـ «دشیطان لعین شان چه په داملك راغی» .
(۳) الف،ك :ـ «دی ترتاوتاته اقرب رب» .
(٤) الف،ك :ـ خوف په زړه‌کی ننباسی　　همیش بوله یوپه ادب رب

د خو با نو بنا يسته وو	زينت دړی دی غبغب رب (۱)
لذت څو لو نه بنيلی	د خرما و سيب عذب رب
عزرا ئيل دی استو لی	په هر چا پسی عقب رب
زنده سر به وو ژنی دل	پر هيچا نه کوی لب رب
چه په داژوندون هوس له	و هغه نه دی عجب رب
خبر بي په داجهان کښي	پيدا کړي په څه سبب رب
خپل اختياره د رست ور کړ (۲)	چار به که ستا سبب رب
دتو حيد پياله يي و رکړه	خو د پخپله نبا لب رب

شيخ ددو لت الله فقير که (۳)

دخاصا نو مشرب رب

و هرچاته دی قريب رب	رحم به پر که په نسيب رب
رسوی له خزانه خپل (۴)	و هر چا وته نصيب رب
يادوی و هر غافل ته	پر منبر باندي خطيب رب
هر سبا بيگاه تل بولی	په زاری په ترس نصيب رب (۵)
دمحنت په وخت يي ياد کړه	ستا دعابه که مجيب رب
که کافر که مسلمان دی	دهر چا کنيه حبيب رب
لبر جن ته په غضب دی	دپر دوست لری غريب رب (۶)
بد عمل د خان عذاب دی	ظلم نه که بي تقريب رب (۷)
بي ترسان يي دښمنان دی	دوست نيک خواه دی دمهيب رب (۸)

---

(۱) البيروني:ـ «زينت کړی دی دغبغب رب»
(۲) البيروني:ـ «خپل اختيار ددوست ور کړ»
(۳) الف، ك:ـ شيـخ دولت الله فقير کـه»
(٤) الف،ك :ـ رسوی له خزانی خپلی»
(٥) البيروني:ـ «په زاری په ترس منيب خپل»
(٦) البيروني:ـ «ظلم نه که بی تقريب رب»
(٧) البيروني:ـ «دوست نيکخواه دی دمهيب رب»
(٨) البيروني :ـ «چه داناکړ په ترتيب رب»

بې پرده هر ځای عیان دی نه یې وینې | غه عجب پر خلق کړی دی افسون رب
په داهوسره مخلوقات کښې د جهان کل | د انسان‌صورت‌روغ کړی‌دی موزون‌رب
هر دارو چه پکښې‌غوارې سونده کېږی | د سری بدن د کل درد که معجون رب
تر قیامته به جا رو زی په فرمان یې | معلق په‌څرخ گله کړی وی گردون رب
لکه کما ن شمخې شو لې بېلو ینه | حق باطل به‌ویله هسې که د رون رب
تعلق یې خپل حجا ب شونه یې وینې | وهرچاته دی نزدې‌ترڅان مقرون رب
حقیقت د جهان ز یا ت چه‌څه کمېږې | پیغمبر ته که څرگند کاندی بېرون رب
چه خاطر یې د موسی ازار که گوره | تحت‌الثرای(ته)بنکته‌بوت‌بدبخت‌قارون‌رب
معجزی یې له دریابه گرد روان که | پر فر عون‌یې کرتعین موسی هارون رب
پر عصا یې وواهه دوو لس‌پاره‌شو | رود نیل د موسی اهل که بېرون‌رب
موسی‌پورې‌شو تر نیل فرعون ډوب شو | و که هسی نه قدرت کن فیکون رب
د موسی اهل سیصیا نو آب شیرین ښنبی | پر فرعون هامان که رودنیل خون رب
بې گنا ه یې هره ورځ ازاروی تل | د دانا عذاب پیدا که کمین دون رب

عاشقان په جها ن‌بر ووای دولته!(۲)
افسا نه د خلق کړ لیلی مجنو ن رب

د اجها ن‌چه که پیدا رب | مخفی گنج که هویدا رب
هر چه شته له خپله نوره | کړ څر گند له ابتدا رب
دادم صورت‌یې روغ که | پر خپل‌مخ یې که شیدا رب
گنج یې پټ که له اغیاره | دا عنصر په نبه له روا رب
هر ساعت کوی له غیبه | وخپل دوست و ته‌ندار ب
په هر چایې اسروه‌که | پر برز گا نوا قتدا رب

(۱) الف‌لا:- «گرسان». (۲) البیرونی:-شیخ دولته .

هم محیط دی په هر څه کښې		هم لەهرڅەدی جدار ب
و خپل دوست وته شرګند که		حقیقت.د نن فرد ا رب
که دې معرفت حا صل که		هم بەآ ن در که هم دارب
سترګې رونې ګړه وګوره		بر هر لوری هویدا رب

شکر کړه چه نن خبر کړې
له میعاد هم له مبدا رب

دو حدت لەمې نوشی کړه یو څو غوړ په		و بنی رخ وته را وګر زه له چپه
ناګاهان به د ژوندون سزی وشلیږ ي		ګرندی په خپل مقصو د پسی و ترپه
د قهار له عذا بو نو و و یر یږه		لکه سګ و غر یبانو ته مه غپه (۱)
نمر قمر پراسمان څی خاموش و بشي نو ر		دسګانو شپ وروز حب دی لەچپ‌چپه
لوی دریاب غو ندې همین قـرار بهیږه		په لیږ بادلړ واو بو په شان مه ړ په
ذ کر فکر ته په چبرې و زګا ریږې		چه مدا م دې سرو کار له چپه چپه
نن په ذ کر د غفلت لەتیا رې وو زه		پس له ګەواته ګران دی لەتو رتپه
په خوا نی دې عبا دت دحق و نه که		پەپیری به څه طاعت کړې زړەز په
چه دې سترګې شی تار یکی غا بن دی ووځی		دژ و ندو ن لذ ت بەنه موسې کړ شپه
حق با طل و بله جدا کړه کمتر مشه		په دانش‌تر حلاجی هم له د ین دپه
څو رازق ستا پر ې فرښته موکل نه که		خو لئ به رزق د رکړی نه شی بوه لپه
لکه حال دا هسی دی صبر اختیار کړه		بیهوده په ګرزندی څمکه مه تپه (۲)
نو س شیطان مدام له زړ مسره په جنګ دی		په مدد یې رو حز رو لیږه په چپه
په زا ری عجز به خلاص و رخنی نه شی		څودبیته لره و رنه کړې یو څو خر په
رسواګی غو غا هیڅ مکړه که یو هیری		پر دبنه باندی یې تاخت و کړه چوپ‌چپه

(۱) البیرونی:ــ خاموشی بردوباری عادت نونسه		هرساعت له ترمه پانی غوندی دپه
(۲) البیرونی:ــ بیهوده پەګرزی دځمکه پەتپه.

شکر دی په زړه کښې تل دا — چه دانا کړی په ترتيب رب(۱)
سهر بان تر سو رو پلار دی — هم د هر بيما ر طبيب رب
نه هغه سا يلی خو لک که — چه پخپله بي ا د يب ر ب
په کينه په حسد بيايی — تحت الثرا ی لره رقيب ر ب
خير وي د ی د خلک غيلی — درنده پيدا که زيب رب

ای دولته ! تل بي گوره (۲)
تر شهرګك دخان قريب رب

ای دا نا او لو الا لبا به — ستا د عا ده مستجا به
دغفلت په خو ب اوده وی — شکر ويش شوي له دی خوابه
دوحدت پياله دي نوش کړه — تل پري مست بي بي شرابه
شب و روز دي سر بکار دی — له سما ع چنګ و ربا به
دا فلك سر و د غير يری — د بي مثل له مضرا به
حضو ر ی د زړه سا يل شه — تل بي غو اړه له و ها به
کتا ب په ا نس جليس دي — تل بي غو اړه له و ها به (۳)
مسا فر بي مل دی و لا ړ شو — پسی خه ژ ر کړ ه شتا به
داد نيا مثال گر داب دی — واته گر ا ن دی له گر دابه
حيو انا ت جما د نبا ت کل — ز ند گی سو ی له ا به
چه ز ند ه په اوبه نه دی — هغه هسي خيز کم يا به
بي عا رف خو که خبر نه وی — له د ي بي مثل تنا به
په عمل علم بهتر بي — له فر بتو لهجن دوابه
بي عمل علم به وا بي — د رته جن انس قد خا به
روښنايي دمعرفت ده — تحقيق زيا ته له افتا به

(۱) دابيت دالبيروني کتابخانی په نسخه کی نشته.
(۲) البيروني:- «شيخ دولت فقير تل گوری»
(۳) البيروني:- «تل کړه شغل له کتابه»

نا صح وايي بير ون مه خه　　ددې خپل زړه له صحرا به(۱)
د تو حيد مخ به و وينې　　پر هر لوري بې حجا به
خپل سر محو کړه په ده کښې　　اې د لوی دريا ب حبا به
له درست محوی بې نشان شې　　خان به يو کړې له دريا به
شيخ دولت فقير کـه تسل(۲)
و خپل اصل تم ما به

تر سړی هيڅ مخلوق نه که معتبر رب　　پر همه عالم کښې که انسان اکبر رب
چه په زړه خه انديښنه کاپری پوهيږی　　د هر چا له نيته د ی تحقيق خبر رب
روښان تاج د کرامت يې ورپه سر که　　د جن انس خليفه که پيغمبر رب
له خورشيد تابان خراغ يې ورپه لاس که　　ذ جهان دگمر اهانو که رهبر رب
په نا نه د هدايت يې پری عطا کړ　　خو شبوڼي يې زياته کړه تر مشک عنبر رب
تر همه حور و پری يې ښايسته که　　د ر ښتينو عا شقانو که د لبر رب
دبز رگی گوی يې يوړ له ا ر خلق　　هيڅ و لي نبي يې نکه بر ابر رب
له رسول سره به څوک برا بری که　　چه تر کل خلق که به د ده تبر رب
عنا يت يې تر حسابه زيات پر ې وکه　　مر تبه يې تر فرښتو وار و کړه بر رب(۳)
مقرب فرښتو په سجده کړی (۴)　　کروبيان يې استاده ګړ لاس پربر رب
له طفيل د و ی ا عتبا ر وکړه　　چه څه کړی د ی پيدا پر بحر رب
ده سرا د يې د انسان منفعت نه و ی　　د هيڅ و نې به و رنکه سيو ری بر رب
ی دولته! ښادی کړه هوميږه
چه خان کې دې نژدې مو نده در بر رب

ده دانايي اشنا شه نن له بيچون رب　　له بې مثله بې مانندې بې چکون رب
که نظر د رحمت يو در باند ې و که　　ستا پايه(به) که تر کل خلق افزون رب
په باطل گو مان نظر دې خان ته مه کړه　　تصرف په تا کښې که بير و ن در و ن رب

(۱) الف.ك :- «ږوی».
(۲) الف.ك :- «اې دولت الله که تسل».
(۳) الف.ك :- «کرو بيان يې استاده کړ لاس پردب».
(٤) دامصرع دالبيرونی کتابخانی په نسخه کې نشته.

نفس سرکش مرکب ته لېر سخت چلت دی — بې الیاڼ ملو نې (بې) مه تېز د بې لېه (۱)
پری برې به لړی نه‌شی زغرو ردی — خو په‌نغوته یې نه کړي عاجز خپه (۲)
خاموشي لوړه ملونه کړه پرې سپور شه — پرمېدان یې پر دېښته باندې کره دپه (۳)
یو قدم له دنیا تېر کړه بیل له خدا نه — لوی درگاه لره به‌و رشی په‌دوه تر یه
له لئیم سره چه‌بنده کړې بد تر کیږی — وفرمان ته گردن نه ږدی بې‌زور زرپه
پر گدا ای‌سایل به زوره آوازنه کړه — غنی خدای دی نا راضی له‌زور زغر په
پس له‌مرگه به‌ارمان کړې‌ئن روان شه — دمقصود د کعبه طواف کړه تیت‌تپه (۴)
چار صد سال فرعون‌شاه وبیمار نه‌شو — پیغمبر موسی به کم خلاص وله تپه

دا نایاب پرنبه کلام حب که دولته
د نادانو شغل تل بیهوده گپه

دعاشق او بنکو قیمت که د گوهر مات — په زردمخ یې که زر قدر د زېږ زر مات
معتقد د پیغمبر په معجزه شه — دانگوښت په اشارت یې که قمر مات
چه یې شک د رسالت که ورته‌پوه شو — په یوا خی‌ځان یې کړی‌و اکثر مات
د عر بولښکر خه شکل ډېر انبوه ؤ — په نبوه سوتې که شکو پیغمبر مات (۵)
روحانی شاهد بې حده بنایسته و — په‌روښان جمال یې که رونق دلبر مات
په‌بنه‌بوی یې‌مشک‌صندل گلاب خجل کړ — په‌شیرین کلام یې خوند که‌د ثمر مات
په نازتک یې کروکبک خرامان وانیو — په‌لذیذ لب یې لذت که د شکر مات
په بلند قامت یې سر و شمشاد کړه — که مشکین گیسو یې‌قد رد عنبر مات
په‌سرخ سپین مخ یې‌سیم‌زر بحث پر کړمه (۶) — په‌بازو یې‌سخت‌بوتان کړل دآذر مات
نورانی غاښو یې ستوری بې قیمت کړه — په رفتار یې که بازار د صنوبر مات
زنخدان یې دباغ سېب کړی‌بې‌رونجه — په نازکتن یې بنایسته که‌د سپمبر مات
چه په آب ددهن تیری مستسقی وي — تنده غره به یې نه که آب کوثر مات
تن د دوست په‌محبت کښې لوی صادق دی — چه دده له شوقه جام که د بشر مات
د همت‌هشتن ته خدای عسې زورور که — دفرهاد په‌شان تنها کاندی‌لوی غر مات

(۱) البیرونی:- نوس سرکښې مرکب ناتیږی‌سخت چلیږی . بې‌الیان‌له موبې‌یې‌مه‌تیزه‌بې کپه
(۲) البیرونی:- گرسنگی‌خاموشی ملونه. کړه‌پری سپوربه . پرمیدان‌پردښته‌باندی‌کړه‌دپه
(۳) البیرونی:- خوپه‌نغوته نه‌یې‌کړی‌عاجز خپه».
(٤) البیرونی:- «تپ‌تپه». (۵) دابیت دالف،لاپه نسخه کی‌نشته .
(٦) البیرونی:- په‌سرخه سپین‌مخ‌یې‌یم زرپه‌بخته‌کړ . په بازویې سخت کړدآذرمات

سرتبه د اخرت به هغه موسی — چه د لي په ظلم نه که د چا سر مات
له هغي ورځي و بر بره گناه مه کړه — چه یاجوج ماجوج به سد که د سکندر مات

د سر دانو توت هسی دی دولته !
چه په عشق دد عا که درست لښکر مات

د مومن د زړه تخت حق دی سلطان ناست — په ادب ځني گوبه لري شیطان ناست
چه ذ اکر ذکر کوی شیطان شی غلی — چه غافل شی پر زړه دی وی تل پنهان ناست
دشیطان لښکر (به) زور پري کړي نه سی — هرچه وی پر سجاده دسیان روښان ناست
د غه هسی یو کښیني بل ولاړ بری — ددنیا پر تخت خوك نه وی جاویدان ناست
بدبختان به په دوزخ کښي عدابیږی — په بهشت کښي به خوښ اوسی عارفان ناست
هیڅ بنده د حق له حفظه خالي نه دی — خوك ی داریي فرښتګان دی په درستخان ناست
خدای رازق به دچار زق فراموش نه که — که تنها د بر گاله اوسی پر بیابان ناست
ترقسمت به خپله دانه زیاته نه موسی — که بانیا غوندي خوك تل وی په دوكان ناست
که طلب دحق لري نږدي بي غو بږد — د مومن له دله نه دی بل مکان ناست
مسکینان په صورت نه خوځي له ځایه — په خپل زړه کي سیل کا د درست جهان ناست (۱)

هغه کس به مقصود ژر موسي دولته !
چه تل وی په پاك مجلس د مخلصان ناست

و عارف ته وی عیان دوست — په هر ځای پر هر مکان دوست
د یقین په ستر گو کوت شی — لیده نه شی په گومان دوست
هرچه شته وا بره فاني دی — تل باقي وی جاویدان دوست
خود جلوه که غیر نشته — پر زمین هم پر آسمان دوست
ته شاهد کړي مشهود شی — تجلا که په خوبان دوست
د لبري د لر بابي که — په لباس د مهرویان دوست

(۱) دابیت د الف،ك په نسخه کی نشته.

نن ددوست په محبت کښې لوی صادق دی
چه دده له شوقه جام که د بشر مات

د همت ښېښتن ته خدای هسې زوروركه
دنرهاد په شان تیشا کاندی لوی غر مات

بې دیداره به خوښ نه شی
زړه چه کړی وی ګریان دوست

زاهدان پر جنت حب که
پاك دیدار لری خاصان دوست

ددیدار طالبان نه دی
دسیم زر لعل (و) مرجان دوست

چه عاشق صادق عارف وی
پرې جنت به که قربان دوست

راست تحقیق عاشق هغه دی
چه جانان لری ترجان دوست

خزانه د آسمان ځمکې
فاشوی پر محبان دوست

نیست به لا اله فانی کړی
الا الله ګوره عوربان دوست

کل مقصود یې خپل جمال دی
چه څرګند که مخ پنهان دوست

دو بینان بې لیدی نه شی
مدام وینی عارفان دوست

و قریب وته نژدې دی
او از که ور ته هرآن دوست

و اصلان کړی په وصلت خپل
ترا بده خوښ خندان دوست

مشرك ګوسان بې دورکه یو شی
یګانه له موحدان دوست

رنګارنګ لباس بې واغوست
یکاره شو په څوا لوان دوست

سکونت مقام بلند ؤ
عطا که پرسکینان دوست

تجلا که په هر څه کښې
و سکین ته هر زمان دوست

چه سکین شی راست حق بین شی
کلام که بې په زبان دوست

چه له سر که وراندې سر شی
کل مشکل که پراسان دوست

د باطن په ستر ګو ګوری
لوری په لوری بې پایان دوست

په مانند د ګل د بوی شان
په سخن کښې که نهان دوست

چه بې سینه په دیدن شی
دی ولولی بیان دوست

چه بې شناخت دحق روزی شو
ددولت شو درست جهان دوست

که طلب په اخلاص و ئړي دکامل ته — له دو ني علم (۸) بيا موسي حاصل ته
دباطل ستر کي به خداى هسي شان در که — چه همه عالم به جز ويني حق کل ته (۱)
همېشه به ددوست (۲) مخ په زړه کښي ګوري — په هيڅ وخت به نظر نه کوي پر بل ته
پر هرڅيز چه فهم و ئړي دفاروق شان (۳) — په يوه نظر به بيل کړي حق باطل ته
سر ګ نقصان زوال به نه موسي هيڅ که — ترا بده به باقي اوسي خوښن تل ته
درست ظاهر باطن به واړه يو ګل ګوري — که بلبل غوندي عاشق شي پر پاك ګل ته
دمردانو شان مدام جهد اختيار کړه — بي سولي غير هيڅ مه پر بږده پر دل ته
د تلقين نور راو نيسه له کامله — غير بي خدايه کړه واړه پري قاتل ته
په حيات به له توحيده بهره مند شي — سل هزار هزار به يو ويني يو سل ته
په اسانه لاره مه خه لکه! وړکي — که عاشق بي ندم کښږده پر مشکل ته

اى دولته پښيمانى ارمان به نه کړي
که عمل په نغوته تل کړي د کامل ته

که دزړه (۴) آينه صفا کړي له ګومان ته — روحاني دلبر به وويني عيان ته
هر نفس به يي دپاك مخ ننداره کړي (۵) — په دووم به نظر نه کړي په هيڅ شان ته
په ديدن به ئي مست اوسي ترا بده — التفات به د زړه نه کړي (۶) په جنان ته
که او به دحيات و ښبي نور به نه مري (۷) — خضر الياس غوندي به پايي جاويدان ته
چه حق تل حضور ناظر ويني احسان دى — يو ساعت غافل (۸) مه اوسه بي احسان ته
که دزړه پر بېحد باغ دي نظر وشي — تر يوي غنچي به کم ويني اسمان ته
مشکلات به د جهان در ته آسان شي — که پر خداى رسول تحقيق راوړې ايمان ته

---

(۱) دابيت دالبيروني کتابخاني په نسخه کي نشته. ـ
(۲) البيروني:ـ «يار» .
(۳) البيروني:ـ «دفاروق ته» (٤) البيروني:ـ «ارسي» .
(٥) البيروني:ـ «هرنفس به يي ويالا جمال ته ګوري» (٦) البيروني:ـ «هرګز نه کړي» .
(۷) البيروني :ـ «مرګ دي نشته» .
(۸) البيروني:ـ «غافل» .

یکرنګي اخلاص اختیار کړه که دانایې — هیڅ مقصود به حاصل نه کړې په خان ته(۱)
له تنا هم به دې پراوه د دوزخ شي — که دلو هښت(۲) مقدار نظر وکړې په خان ته
ګل د حق په ذات کښې محوه کړې چه شته څه — یو وجود حقیقي ګوره درست جهان ته
دیقین(۳) په ستر ګو لور په لورې ګوره — ذات واحد بې رنګ بې مثل بې پایان ته
چه دده په وصال هست جدا نیستېږي — له(دې) هسې دلبر ولې کړې هجران ته
ځای په ځای در ته حضور دی نه یې وینې — ترډېدن شه د شیرین اشنا قربان ته
که دامان له باره ګردن خلاص کړې — بیا به پس له سر ګه نه کوې ارمان ته

خان جهان په لااله نیست کړه دولته !

دجانان په ستر ګو ګوره خپل جانان ته

دمحب پر زړه کښې حب وی د دلبر پټ — لکه وی په آهن کښې آذر پټ
همنشین یې له احوا له خبر نه دی — دی مدام پر مخ لری د دوست نظر پټ
د عاشق دل داده زړه په حکم نه دی — د خپل یار په کوڅه ئی ګوی ګوزر پټ
زړه ورندون په باد د لارې ورکه — که د لدارلره یې با د دوست خبر پټ
د باقي معرفت هسې روښنائی ده — چه په نور کښې یې دی ستوری، قمر، لمر پټ
لکه لمر د پیاسه وځېږی پر سپهر — په رڼا کښې یې نجوم شي سراسر پټ
لکه بې پایان دریاب څاڅکی مخفي که — هسې لوی د رخت کړی دی ثمر پټ
استر ذهب ذهاب مذهب رسول ویلی — له اغیاره خپل دین لار لره هم زر پټ
په یوه درم به سزد هزار بیا موسی — چه د خدای و طالب خیر کاندی ورپټ
ایما ندار مومن په غیب معتقد وی — بې ایما نه منافق شك که په حشر پټ
آسمانو نه غرونه ډېر دی په باطن کښې — د غافل له ستر ګو شوی دی اکثر پټ
ظاهر بین نادان ظاهر سود زیان ګوري — باطن بین عارف د انادی په خطر پټ

---

(۱) البیروني:- «په ضمان ته». (۲) البیروني:- «دوېښته مقدار».
(۳) البیروني:- «دمعنی».

ریاني ذکرپه زوره کم ادب که — خاصان نومه په زړه کښې لولی‌دا کبر یې
په بدن کښې سته‌الطیف‌یو بل‌بدن دی — لاس ویښې لری خوله‌ستر کې‌مخ غوږسر یې
دعارف‌ستر کې بیناشوې‌غبار کیښناست — داورواح په‌ملك کښې کوری‌ئ‌پر کشور یې
دخپل مخ په‌ننداره یې‌شوق‌پیداشی — دا ت‌ساذج په دسوت‌راغی دسرور یې

چه‌درو‌ح پربقا یې شك که دولته!
دعغه پر خدا ای ایمان‌نشته باور یې

دعارف په نظر نشته بې دلبر هیڅ — مشر دان په‌دا معنی نه دی خبر هیڅ
ترعغه‌سخت بل‌څوك‌دی په‌جهان کښې — چه پر هسې بنه مخ نه‌لری‌نظر هیڅ
ددلبر دمعرفت پر‌خو نبی وي — حورقصور غلمان یې نه دی برابرهیڅ
دبنه حسن کوی بې راتیوله خوبانو — تردوست نشته بنایسته پربحروبر هیڅ
هرعارف چه دد یدن تجلا کوری — په نسبت یې روښنا یې دقمر شمر هیڅ
پرما په دبنه طعام قدر هیڅ نه وی — د تا تیری په نظر آب دکوثر هیڅ
له‌داو بنکو په‌خای دروو ری‌له‌ستر کو — دسنگ دل پردلی په‌نه وکه اثر هیڅ
که قانع یې‌له مخلوقه طمع مه کړه — یې رازق به تا هیڅوك نه که خبر هیڅ
قناعت تل باقی کنج د یې پیغمبر وي — دقانع په نظر کنج د سیم و زر هیڅ
هر نعمت دولت دحق له دره غواړه — منفعت به حاصل نه کړی په بل در هیڅ
په زرگو نوا نبیأ تردنیا تیرشول — محمد غو ندې بل نه و پیغمبر هیڅ
ابراهیم خلیل الله محب نبی و — په دوستی دحق پرې مرگ ود پسر هیڅ
د قضا غشی چه وخیژ ی له شسته — سود فایده دوړاندې نه لری سپر هیڅ
مسکینان‌به‌خو‌بن‌دعرش‌په‌سایه‌ناست‌وی — هغه‌ورخ چه‌سیوری‌نه‌وی‌په حشر(۱) هیڅ
هرساعت پرې باندې څوبلا تیر یږی — د بیمار له حاله نه دی څوك خبر هیڅ

(۱) البیرونی :ـ «په محشرهیڅ».

لکه خدای پرځپل بنده با ندې مین وی | هسې حب پرفرزند نه لري ما درهیڅ
په سعیدفرزند عقه‌د ی‌په جهان کښې | چه له امره بېرون نه وی دپدر هیڅ
دلبوه په دودجاروزی په داکل کښې | داستاد سبق بې نه دی کړی زبر هیڅ
لکه سپی چه په حرامو آموخته دی | له مرداري جیفې نه کوی حذر هیڅ
په ریا نفاق بې عمر تمام تېر که | په اخلاص عبادت نه که داکبر هیڅ
په تش لاس‌به‌شرمنده کوزلره دروسی | ددنیا سود به بې کل شی سراسر هیڅ
دظاهر په کار هوښیار موی‌شکافی که | دباطن نقصان نه وینی کورو کر هیڅ
بې همت پر سړی خلی لکه غر شی | دهمت پر ځښتن خلی‌غوندې غر هیڅ

وجاهل ته نصیحت مه کړه دولته
په خبره نه پو هیږی لکه خر هیڅ

هرسړی به عاقبت که له دنیا کوچ | له فانی دنیاتحقیق (۱) دی دهر چا کوچ
نن توښه ددین تیاره کړه که سړدیې | اوازه د تحقیق شوی د صبا کوچ
که نن شب تیاری نه وکړې بیغم شې | بیابه ډېر ارمان کوې چه شی فردا دوچ
دبل‌حال و کوره پندواخله هوښیارشه | نن یاران درځخه ولاړل کانده ستاکوچ
که ساعت درحلت درشی غمګین مشه | له فانی دنیا دی کړی انبیا کوچ
هیڅ چاره دروزازل حکم نه شته | پرآشنا باندې مشکل دی دآشنا کوچ
که‌دی‌سل کاله شی عمرپه دنیا کښې | داجل قاصد به در شی اخربیا کوچ
هرنفس‌په یادکښې اوسه په طاعت تل | بې توښې دلارې نکه هیڅ دانا کوچ
سپك‌آزاد پرلاری‌خی‌مشکل‌بې‌نه دی(۲) | دمخلص عارف دی‌څه شکل‌ښه‌زیبا کوچ

په خدمت بې څوك زهیرنه‌شي دولته !
هسې شان وی د پرآسان داولیا کوچ

نشته اول آخر نهان ځر ګند | بې دبې حدله شان نشان ځر ګند(۳)
ذات‌ساذ ج‌چه جلوه‌و کړه‌دمخ | وکل عالم ته بې که خان ځر ګند

(۱) البیرونی :- «بی‌شکه» .
(۲) الف ،ك : - «سپك آزاد په لارځی‌مشکل نه‌دی ».
(۳) البیرونی :- «بی‌دبیحد عالم ته‌یسی ګه‌ځان ځرګند ».

مست شوه عاشقان له شوقه دده ‏ ‏ و ده هرچا جدا بیان خرگند

چا وې سبحان ما اعظم شانی ‏ ‏ چا وو ې دی حق عیان خرگند

چا وې لیس فی جبتی سوی الله (۱) ‏ ‏ چا انا الحق وې هرمکان خرگند

محمد وې زه یم احمد بلا میم ‏ ‏ محو سې میم که د رمیان خرگند

بیایې وې من راني فقد رای الله ‏ ‏ شه محمد د حق نشان خرگند

د معشوقانو شان یې وکړ ظهور ‏ ‏ رایې نیو دل په عاشقان خرگند

په زلف و خال و خط یې بند کړ همه ‏ ‏ په صورت ښه د دلبران خرگند

دا رموز ده وعارفانو ته کشف ‏ ‏ چه لاجبت وش جهان خرگند (۲)

په لون لون خپل صنعت که مدام ‏ ‏ په هر زمان په هر زبان خرگند (۳)

هیڅ یې حجاب نه دی په سخ کښې غیر ‏ ‏ جا بجا شوی دی چنان خرگند

دولته ! گوره تل وسخ ته ددوست

بل وجود شرك گنه گومان خرگند

ای چه دایم یې جا بجا خرگند ‏ ‏ نه وینم غیر یې له تا خرگند

مست یمخود فتاده یم له جهانه ‏ ‏ څه عجب سخ دې که وماخرگند (۴)

هر چه یې تا دیگرو ینی موجود ‏ ‏ هغه دی عین وار خطا خرگند

هغه دا نشته هیڅ له تاسره بل ‏ ‏ له همه شر که یې جدا خرگند

چه په توحید د حق نظر لری ‏ ‏ تل کل خلك پټ وینی خدا خرگند (۵)

چه له قربته نن خبر وی د دوست ‏ ‏ ورته دی تل کوی ندا خرگند (۶)

په هر ساعت چه ورته غږ که سړی ‏ ‏ کوه د ایم کوی صدا خرگند

په ښه الحان یې شه شتر هم مست ‏ ‏ چه هدا گړ وکړه هدا خرگند

---

(۱) البیرونی:ــ «چاوی لیس فی جبتی سوایی».
(۲) دابیت دالف،ك په نسخه کی نشته.
(۳) البیرونی:ــ په هرزمان په هرزمان خرگند.
(٤) الف،ك :ــ وماته خرگند .
(٥) دابیت دالبیرونی کتابخانی په نسخه کی نشته .
(٦) البیرونی:ــ «کل خلك پټه وینی خداخرگنده».

سر دباطن به شی و تا ته کشف | که ته با و رلري پ‍ه دا خرگند
پر سواحب نظر نه که هرگز | هر چه عاشق دی پ‍ه لقا خرگند
دا هسی مخ به چا لید لی نه وی | بي روا پ‍ه دی یار وا خرگند
چه حقیقت و ما عیا ن که دتا | زیات نور خه‌زبه) وایم تردا خرگند

دولته! دل بي پر نعیم مه تړه
دا جها نتي دی فنا خرگند

هیڅ خصلت دسړی نشته تر حسدبد | تر حاسد ناپکار هیڅوك نه دی ردبد
چه حسدچاپه مال یاپه منصب که | هغه کس خرگند دښمن دی داحدبد
تر قیامته پري عمل دبدو کیښی شی | چه دخلکو پر لار و تړی څوك سدبد
هغه وخت که توبه که فایده به نه وی | چه په غاړه بي که طوق دمن مسدبد(۱)
دادستور دخدای قدیم او سنی نه دی | له نیکا نو سره ښه کو ی له بد بد
په‌بنایسته مخ(باندی) هرخوك مینه كاندی | محبت دهیچا نه کیږی پر خد بد
حق کریم بي په کرم ناخیز که وار ه | رو ز(و) شب بنده کوی دبر بي عددبد
نوره گناه که سړی که زیات به بیامرزی | شرك گناه په تر آن یاد هرکور تر حدبد
چه دنیا که پري حاصل عقبي حق بایلی | هغه عقل دی زیان کار هغه خرد بد
همیشه دحیوانغو ښه بي خوراك وی | بد خصا ل در نده نشته ترا سد بد

ای دولته له ظا لمه لري اوسه
دریدن کشتن بي خوی دی لکه دد بد

ای طالبه دمقصود خپل پر بیچون تن توکل کړه (۲)
پر خالق رازق بي مثل بیچکون تن توکل کړه
ستاقسمت به دی هیر نکه پر آسمان دی که پر خمکه
پر دایم پاس گرزوني دگردون تن توکل کړه
اندوه هیڅ مه خوره درزق ته لري تل اوسه له فسق ته
ستانصیب به دی هیرنه که ،ته افزون تن توکل کړه

---

(۱) البیرونی :ـ «مسدبد».

(۲) داغزل دالبیرونی کتابخانی په نسخه کی نشته .

خپل قسمت نصيب به موسي که ولاړ اوسي که درومي
که حريص بد مذهب نه يې کمين دون تن توکل کړه
سم تا بت پر لاره دروسه تل شراب دوحدت شوسه
همېشه د د غې لا ر ې رهنمو ن نن توکل کړه
رازق ستادرزق کفيل دی هم غمخور هم دی وکيل دی
که کم بخت کم همت نه يې رد ملعون نن توکل کړه
چه په رزق پسې پريشان دی تل يې کور دباطن ورانږدی
پا خه پند و اخله سړی شه تېر ستو ن نن توکل کړه
چه پر خدای يې توکل ؤ دل مشکل يې شوی حل ؤ
حکايت د موسی واوره د هار ون نن توکل کړه
له غمه گناه تا بې شه پرظالم شيطا ن غا لب شه
ستا جا مه په شك نجسه آب صا بو ن نن توکل کړه
د مقصود پرلار ې خوځه دهوا په نغوته مه خه
پر هغه جها ن چه نه شي ته پر سغبو ن نن توکل کړه
چه په نغوته دشيطا ن شي تخت الثرای لره روان شي
قصه ونغوړه په غو ږ و د قا رو ن نن توکل کړه

ای دولته ! که بنيادې په با طن علم دا نا يې
دخپل زړه په لوی سحل کښې اندرون نن توکل کړه

که دحق په طلب نيست کړی د بشر سر
په بدلون به يې باقي مو مې د گر سر (۱)

نه به مر ی نه به زړيږی تل به پايې
همې شا ن به بې نقصا نه که حق د ر سر

که يې سجود په توحيد کښې در حمان کړ
په د غه سر به با قی و گټې هر سر

که شيطان ور ته غرگنده و سوسه که
د ی دې لا په توره ووهې پر سر سر

ته يې نن دحق په لاری کښې نفې کړې
نا دان خپل خرخ کړی دی په آب زر سر

عزرائيل (به) يې په زور آخر رانيسی
ته په سحبت کښې وراندې کړه خپل ور سر

(۱) داغزل د البيروني کتابخانې په نسخه‌کې نشته..

بیابه پس‌له سر که د‌بره‌پښیمانی کړي — که په محبت و ر نه کړې د دلبر سر
سوتوا قبل ان تمو تواشه که دانایې — نن له‌مرگه‌وژاندې خلاص کړه له خطره‌ر
دل بستی په دنیامه کوه بې خدایه — دده حب حدیث یاد دی د هر شر سر
چه‌دحق له‌دره و جار وزی روحی — دهغه حریص به میشتشی په هر در سر
هر چه خوښنودی حاصله دحبیب که — به سر دیده‌به د گور کښېږدی بې‌درسر

غوث چه عاجزی اختیاره که دولته
خدای کریم به بې بلند که په حشر سر

چه دذکر په تیغ پرې که دغفلت سر — وذاکر ته به خرگند که پاك وحدت‌سر
کم‌ناسی‌نبستی اختیار کړه کوښه‌او سه — په هیڅ وخت‌بېرون مه باسه له خلوت سر
عارفان بې خدایه حب په غیر نه که — ترك دنیا په حدیث یاد د کل طاعت سر
پر دنیا بې وفا سینه د کړ و نه ده — دده حب رسول یاد کړی دبدعت سر
د جهان حقیقت و گوره بیدار شه — دغفلت له خوابه‌هسك کړه په عبرت‌سر
چه‌دخدای‌رسول‌په‌امر کښې‌تل اوسی — تر د برچا به بې بلند وی په قیامت سر
ته گدای به له‌بندگی چیرې‌خلاصیږې — چه شاهان بې ایستی نشی له خدمت سر
هغه کس به د دین لویه بر خه بایلی — چه ودنیا دار ته کوژکه په حرمت سر
که‌یو سر ددوست په محبت نفی کړی — ترهزار ترکروړ به‌بیا سوبی‌ژ یادت‌سر(۱)
د غیرت بادبه بې ژر نبستونابود که — چه په ظلم کبر هسك که په شدت سر
ددنیاپه‌کم‌خرشی اند وه‌گین مه شه — د ښښتن معرفت د ی د کل نعمت سر
درویشی‌نبستی‌راحت دی په دنیا کښې — وا نکړي په‌مال مطاع ددرد محنت سر
فرزندان ددین پرلار لوی غلیمان‌دی — مور و پلار بې بکلوی په شفقت سر

---

(۱) دابیت دالف،لا په نسخه‌کی نشته.

مشقت د ځنکدن به پرې آسان وی چه وعزرائيل ته ور په ارادت سر
تل تر تله به ژوندون باقي بيا مومې نن قاني کړه دځپل دوست په محبت سر
جدا بي د جمله شغا وت پښه وی پاك د يدن د دلبر دی د سعادت سر
و رقيب ته دواړه لاسه په قهر ببړ ی ځپل محب ته ښو روی په عنايت سر
بر دبارې دقلم شمعې شان اختيار کړه چه شب روز بې پرې کوی په ځو کرتسر
پر رڼابه جهان شمع شان روښان که چه دخدای پر لارې کوي و بازی صورتسر (۱)
دقلم له خولې خوش خطه حرفونه ريزی (۲) چه استا د بې پرې کوي په هر ساعت سر
د عغه عباد ت اجر به څه مومی په ريا چه دو زوي رسم وعادت سر
سر و تخلقت د مارزده کړی بويه چه دم کړی (۳) ته بيرون که له حضرتسر
وحده ،گواهی دحق بېکانکی لی هرگياه چه که له ځمکی راو ريت سر
دو رنز ديك غيب عالم به ښيرو وينی په زانو باندې كه کښیږدی په فکرت سر
په قران کښې حکمت ياد خير اكثير دی معرفت علم تو حيد د هر حکمت سر
بې جهت به و حدت سخ و رته څرگند که دتلتين په تيغ که غوڅ کړې د کثرتسر (۴)

په هوس به بې پښتو ورله بو سی
که بې نيازد لبر قبول که ددولت سر

که هر څو ډېر ښايسته دی د کثرت باغ يو په زره ځنې به دی دوحدت باغ
دوحدت باغ به دې هم په نظر سور شی که کامل دروښيی د سکونت باغ
که په درست جهان وگرځې تفحص کړې تردا به،به نه مومې په ښه زينت باغ
په حرص په نا صبری راحت عذاب شی گل گرانی په صبر شی په لوی همت باغ
هرساعت به شکريه کړې زړه کښی ډېر ډېر که ځښتن در ته څرگند که دجنت باغ

---

(۱) الف،ك ،چه دخدای پر لارو بـازی دصورت سر » .
(۲) البيرونی :ـ «دقلم له خولی خوش حرفونه ريزی ».
(۳) البيرونی :ـ «دم گيری».

معرفت وریا بې مشقته مونده نه شی (۱) — په ضرور خواری حاصلېږی په محنت باغ

زیاتسری د مال په جمع راحت غواړی — بې قانع نه مومی څوک د قناعت باغ

که په ریاضت بې و نه پرورده کړې — رنګارنګ میوه به در که د پیر لذت باغ

همیشه منت دار او سعد ګبتن خپل — چه پرتادی عنایت که درویت باغ

د دیدار باغ میوه خو بې بخښی تل — په دادو دهرګز بل نه لری فرحت باغ

په رضا میوه پخپله خنې ریږی — چه کامل شو رسیده شی په غایت باغ

نه د باغ په تند اره دې محبت دی
پاڅه و ګوره نن راشه ددولت باغ

ای د نفس په بد خو یو نو نسبی معروفه — راسته دین رو خوته و ذکری بې ونو فه

ددنیا په کار کښې خه شکل ګرم ګرځې — او د دین چارې دې و ازه کړې سو تو فه

یکبا ره د نفس په زبر مه پسی مه خه — شرمه و کړه له کر یم رحیم رو و فه

محبت په د نیا مه کړه که دین دا ریې — دین د نیا سره هرګز نه دی ما لو فه

دد نیا په کارو بار به نظر نه کړې — نه احوال د عقبی شی در ته مکشوفه

باقی ګنج دقنا عت که پیا مو مې ته — دحرص ولی به وکاږې له جو فسه (۲)

په دا عسی عمر هیڅ اعتبا ر مه کړه — چه دې څراغ دژوندون مري له یوه فو فه

آخرت لره به سپک بې غمه دروسی (۳) — که د امانت بار ګوز کړې له کتوفه

سر بازی اختیاره کاند ی ترسر تیر شی — څوک چه خوری دچا نعمت بخښښی علو فه

د سړی له غم اندوه دردچاره نشته — پر فلك چه لمر خلاص نه دی له خسوفه

د کاغذ توریو کتاب به مدام نه وی — لو له تل د زړه کتاب بی صوت حروفه

(۱) البیرونی:ـ «معرفت وریابی‌مشقته مونده‌نه شی» .
(۲) البیرونی:ـ «له خوفه» .
(۳) البیرونی :ـ «آخرت لره به‌سپك باردرومی» .

تل خدمت د کاملا نو کړي بویه　چه ثنا یې په کتاب کښې ده موصوفه

که دخدای رسول دوستي غواړې دولته

په شرې خاتما راضي اوسه له سوفه

داجهان واړه له خانه که پیدا حق　وهرچا نه که په هرخه کښې ندا حق

درست جهان یې آینه که بې زنګاره　په هر لوري خپل مخ ګوري هویداحق

چه یې مخ تابان په آینه کښې وکوت　خودیه خود شو په خپل خان باندې شیداحق

تجلا یې نوراني وخان ته وکړه　آشفته په خپل جمال شو په عمدا حق

په توحید کښې غیر جودمو جودبل نشته　خای په خای چاره کوی جداجدا حق

د کثرت بازار یې جوړ که په خولونه　له هر جا سره بخښه که سودا حق

هر زمان یې دباطن په ستر کو ګوري　وعارف ته مخ ښکاره که هویداحق

همېشه د عارفانو په بهشت کښې　خپره نور تجلاده په خنداحق

ددوعم جود لیدل یې شرک عظیم دی(۱)　پټ خر ګند ظاهر باطن دی نن فرداحق

که حق د ګفتن وهسی مې ووې　نور خر ګند وتاته خه وایم نرداحق

ای دولته غیر مه ګوره موجو دهیڅ

دهر چا دی پیدا ینت له ابتدا حق

عجب لوی بیحد دریاب دی بې پایان عشق　دومره خوك مجال لري چه که بیان عشق

مګر دی بې رهنما شي چاته کاندی　له دې پټه ګنجه لږ علم عوریان عشق (۲)

هر چه شته اول اخر له ده پیدا شو　هم ظاهر باطن تحقیق د هر خیز کان عشق

له اوله یې بنیادیو خیز زیات نه و　اوس ښکاره شو په جهان په خوالوان عشق

خوك عاشق پرسیم وزر پربنه جامه وی　دچا دی پر باغ میوه پر ښه ایوان عشق

(۱) البیروني :ـ ددوهم جو دلیدیې لوی شرك عظیم ګناه دی» .
(۲) البیروني:ـ له دی پټ لږ علمه عوریان عشق .

خوك عاشق شو ددنیا په نعمت رنګ رنګ — دچادي پر حور قصور باغي غلمان عشق
خوك عاشق پر اسپ وزین پر فیل شتر دی — دچا دی پر زن فرزند لکه حیوان عشق
خوك عاشق د جنت په ډیر نعمت دی — دچادي پرخدای کریم رحیم رحمان عشق
د فاني څیز محبت هم ژر فاني شي — پر باقي دایم باقي وی جاویدان عشق
نور همه عالم چه شته دده رعیت دی — پرهر چا باندي غالب دي مست سلطان عشق
محبت له هیچا سره کړه یک جهت شه — که رښتیا پر زړه لري دپاك سبحان عشق
ته طالب ګڼې مطلوب ګڼې ربیار شي — په خولو نه بازي له په خوخو شان عشق

په دوه نونه نور څه هیڅ نشته دولته
په همه صورت ظاهر دی پاك روښان عشق

طلب نه که دسبحان خوك — نه که نغوته درحمان خوك
په محشر به شرمنده شي — نه به وی ترده پښېمان خوك
پاتي شوني هرګز نه وي — په دنیا ګڼې جاویدان خوك
سرګڼ بیلتون دواړه مشکل دی — دوي یې نه ګڼي اسان خوك (۱)
چه سرګذشته دي پري به نه ږدي — پري حب نه ده دانا یان خوك (۲)
باشنده پکښې تل نه وي — فقیران نه ملوکان خوك
چه دا ناوي هرګز نه که — په فاني پسې ارمان خوك
تل باقي ژوندون به موسی — که خپل سرکه قربان خوك
چه دوستي کوي بې خدا په — تر هغه نشته نادان خوك
د نیکانو په راه نه ځي — چه پیرو وي دشیطان خوك (۳)
شیطان بد ددین دښمن دی — ځنې نه مومي امان خوك
مخلوقات ډیر بې پیدا کړه — بهتر نشته تر انسان خوك
هر چه عدل په رښتیا که — همسر کم دی د پادشاهان خوك

(۱) الف،ك:ـ «دوي يې رونه‌ګڼي آسان‌خوك».
(۲) البيروني:ـ «پوزنده په داجهان خوك».
(۳) الف،ك:ـ «دنيكانو پېراه‌ځي چه پسرووي‌دشيطان خوك .»

د سفر تیار ی نه کړه — مګر خپنی نیک بختان خوك
داجهان یو فانی سرای دی — پر ی حب نه کاداناپان خوك (۱)

چه ځان بیست نه که دولته
بیا به نه سو سی یزدان خوك

د زمزم په آب به نه شی کبرجن پاك — د توبې په آب چه نه که ځان خچن پاك
د تو بې په آب بدن هسی صفا شی — لکه شی په آب صابون نمری خیرن پاك
چه دا ګر په حضور بې د حق نام یاد نه — زړه ژوندون ز به یې شی تمام بدن پاك
دهغه سړی به زړه صورت پاك نه شی — چه له کذبه سر که نه که خپل سخن پاك
له هر دم غسل او دس په آب زمزم که — بې ر ښتیا به هر ګز نه شي د ر و غژن پاك (۲)
د سو سن چه ګناه ډېر هو ی دنیا کښي — په سر درد په نه شي په ځنګدن پاك
سلایك به یې عذاب په ګور کښې نه که — چه اغوستی یې د محبت کفن پاك
زلیخا یوسف لیلی مجنون عشق پاك کړ — عمر یې که عذرا و امق شیرین کوهکن پاك
بر کت باقی فایده به ځنې سوسی — چه صفا ده لې حاصل که په ثمن پاك
تر قیامته به هغه یا نو نجس وی — چه په محبت کښې نه شي د سبحان پاك (۳)
د هغه دعا طاعت و اړه قبلیږ ی — چه خوراك یې پاکیزه وی اغوستن پاك

ای دولته هزار شکر د سبحان کړه
که دې که له دې دنیا په وخت رفتن پاك

د قران په معنی نه پو هیږ ی هر خوك — چه عمل یې په نه که دورشی له شر خوك
پر سرې د قران امر لکه غر دی — په یو ازی ځان به خه شکل اخلی غر خوك
په معنی به یې بې زده کړې دانا نشی — که حافظ شي درست یې یاد که سراسر خوك
بیا به بې عمله سود فایده نه سو سی — په معنی که شی د هر حروف خبر خوك
بې د حق له معرفته همه هیڅ دی — تر مشرق مغرب که واړه ملك کادر خوك

(۱) ددی بیت لومړی مصرع دالف،لا په نسخه کی نشته .
(۲) البیرونی:ـ «رښتیا ګوی دی په ویـل درست ګفتن پاك» .
(۳) دابیت دالف،ك په نسخه کی نشته .

چە دقناعت کنج نە لری دیر خواردی — کە پادشاه وی دجهان دهفت کشور خوك

سیم وزرد اسایش د پا رەنیە دی — چە پری تل عذاب موسی شەبە کەزرخوك

چەبي‌نن و صال‌حاصل کەلوی سعید دی — لە هغە سره دی چپری برابر خوك

بی کاملە بە مقصود لە چانە سو سی — کە تمام عمر کە گشت پە بحرو بر کە خوك

د معنی خبری در گرا نبها دی — بي عارف نکە خریە د دي گوهر خوك

کە پوبنتنە کەپە گورکنبي‌خدای‌دی‌کوەدی — دین‌مذهب اولا ردی شە دی پیغمبر خوك

پیغمبر وا یە احمد دین سی اسلام دی — خدای سي یو یگانە خدای نشتە دگر خوك

کە تحقیق‌خواب بەورکري امیدوارشە — بیا بە نە عـذا بوی تـا پـە حشر خوك

چە منکر نکیر پوبنتنە پس‌لە سرگ کە — زیات سری پەدي‌خواب نەدی خبر خوك

ای دولتە درست‌بدن بەبي یونورشی (۱)

کە مدام پە یاد کنبي اوسی داکبر خوك

دهر چاپەدربە و بنبی(۲)نشان سرگ — هر زندە لرە بە ورشی پخپل شان سرگ

موت‌جسر پەحدیث یادو حق تەپل‌دی — خکە تل پەد عا غواري درو بشان مرگ

دا جل تا صد بە هر چا لرە ورشی — جمع زرونە بە اخر کاندی پریشان سرگ

فرمان د موت را غلی پر همە دی — پە زرا بە خبلە بیل نە کل خوبشان مرگ

دزو نلوون‌پەباغ دي هیڅوك هوس‌نە کە — پر هر گل‌باندي‌بە و رولی‌خزان مرگ(۳)

مذو کان بە ددنیاپەشە بنادیری (۴) — چەآخر (بي) و راندی‌شتە(۵)پە داجهان‌مرگ

پر فقیر گدای بە چپري سرفە کاندی — چەلەتختە کوز پري‌باسي‌بادشاهان مرگ(٦)

سهر و یان بیجا بیچ زلفي‌سپین مخو نە — لە سیە خالـسرە یکثارنککسخت کما ن مرگ

---

(۱) البیرونی:ـ «شیخ دولتە درست بلن‌بەیی‌یونورشی». (۲) البیرونی:ـ «مونګی».

(۳) دابیت دالف،ك پە نسخە کـی نشتـە.

(٤) البیرونی :ـ «سبادی کا».

(٥) الف،ك :ـ دواړە ویشتە. (٦) الف،ك :ـلە سببە خاك سرە رنگ گرە جلن بتان‌مرگ.

له هیته به بي درست بدن و ر یږ دی ګناه ګار لرچه و رشی په بدشان مرګ
چه له مرګه وراندې و مر خوبن آزادشی دغه به کړی نه شی هیڅ نقصان مرګ
درویشان به بي په ګران بها پیری که په بیع خرڅاوه شی په دوکان مرګ

هر نفس ورته تیار اوسه دولته
ګوره کوم ساعت به در شی ناګهان مرګ

هر زنده لره به ورشی ناګهان مرګ هیڅ صرفه پر هیچا نه که په هیڅ شان مرګ
چیری ته تیاری نه و کړې بی غم شی بیا به هیڅ فرصت درنه که یو زمان مرګ
غافلان له مرګه تښتی ژوندون غواړی هر سبا په دعا خواست که عارفان مرګ
محبان به خپل ژوندون په زیړي ورکه(۱) که دحق له لور په درشی بزرګه مهمان مرګ(۲)
دعورت ژوندون به هیڅ ورته بکار نه شی هرچه د وی و بنی باقی ندع رسان مرګ
لکه داو بنزانو بند پر اتر سپک پاخی (۳) پرنیکبخت مومن به عسی وی اسان مرګ
الکه څوک زنده په اور کښې ایښو دینه دخینو بدکارو به لازیت وی سخت ګران مرګ
دبل مرګ په ستر ګو وینی بی غمی که دنادان سری زیات و یر وی دخپل ځان مرګ
عارفان په مرګ نیستی کښې ژوندون وینی له هستی نیست کیدل ګوری خپل نادان مرګ
دزړه او بنکې بې راتو بې شوی نرستر ګو چه بې واو ریده په غوږو دیار ځان مرګ
زه حیران ورته ولاړ په ستر ګو وینم واړ په وار راځخه بیایې بنه یاران مرګ
جدایي د جهان نرخ اوسنی نه دی همیشه جدا کوی و بله دوستان مرګ
محبت له بي وفا خیزونو مه کړه کل دوستان به و بله بیل که په ارمان مرګ
دغه هسی جوړ ودان بنارونه ګوره په دوه دري قرنه (به) واړه که ویران مرګ
مرګ بي نیاز بنه جوړ کورونه و رانوینه د هیچا تاق به پری نږدی ودان مرګ

په هوس د دولته خوالره خوبن و رشه
...که ژوندون درله درشی له سبحان مرګ

---

(۱) الف، ک :ـ محبان به خپل ژوندون پری وورکه.
(۲) البیرونی:ـ که دحق له لوریه ورشی مهمان مرګ
(۳) البیرونی:ـ لکه داو بنزانو پربند پرانه شی سپک پاخی.

دخو ر زره حقیقت چاته کرمیان خچل — هر سری خدای دانا کری دی په ئخان خچل
کاملان د بل په حال هسی بو هیری — لکه وی احوال دئخان چاته عوریان خچل
دخچل خان حقیقت خان و ته بکاره وی — عارفان چه خه شته و اره گنی خان خچل
همیشه بي له اشنا سره وصال لدی — دشرکت حجاب هیڅ نه لری ترمیان خچل
یو نفس نظر و غیر و ته نه که — پر هر لور دلبر حضور وینی عیان خچل
دبیحد په وا حدی بي نظر نشته — سشرك خان په میان کنبي وینی په گومان خچل
جا هلان دبي وفا په طلب گرزی — له هیچا پو نتنه نه که دا یما ن خچل
چه زه خه و مخه یم خه شوم بیا به خه یم (١) — و معنی ته فکر نه که یو زما ن خچل
سکونت لره که ورشی و به وینی — په توحید کنبي نه خبر یری په نشان خچل
چه دنیا سراسر نه خه و ربکاره وي — په نه خه پسي به زره نه که پریشان خچل

پاك دیدن بي سنت وریاورته خرگند که
دولت هیڅ (٢) طاعت و نه که د سبحان خچل

ددلبر دیدن په هر لوری عیان وینم — هر نظر يي په هر خه کنبي په خو شان وینم
چه سي ستر گي دباطن کري پیر کامل رنبي — په هر خه کنبي یو دیدن دپاك سبحان وینم
نا امید له رحمته هر گز نه یم زه — بو به سل بي زیات ترسو ربلار سهربان وینم
آینه د سکندر جام سي دجم زره دی — حقیقت پکبنبی خرگند دکل جها ن وینم
لکه ستوری کل دلمر په نور کنبي محو ده دی — هسی ئوب دحق په ذات کنبي مخلوقان وینم
پیدا یش داسمان ځمکي ترسیان هرچه شته — په قیام په رکوع و اره سا جدان وینم
چه دقناعت له گنجه بي نصیب نه شه — ددنیا توانگران خوار ترگدایان وینم
له ادمه تردي دمه کل موجود پکبنبي — مجموعه دذات صفات کامل نشان وینم (٣)
په داهسي کم وجود کبنبي دانسان گوره — عرش، کرسي، لوح و قلم، ځمکه اسمان وینم
په میوه کي درسته ونه پته شوي ده — په نظر کي اووه بحره بي پایا ن وینم

---

(١) البیرونی:ـ بیابه خه وم. (٢) البیرونی:ـ دولت شیخ..
(٣) البیرونی :ـ «کامل انسان وینم».

دزړې ذره بادشاه د کل عالم کوز شو   د سپږی کړه مهمان نبي سلیمان وینم
د صعوه کړه سیمرغ د کوه قاف راغی   په ذره کښې درست خورشید خرگند نابان وینم
د دو سان حجاب مي لرې که له سخه خپل   ناست دزړه (۱) پر تخت د دوو کونو سلطان وینم
پر اووه ملک دپاسه سي نظر رسي   هسې مه چه د اسمان څمکې تر سان وینم

ای دولته له پټ شر که پاك شوم درست (۲)
جهان واړه خپل آشنا . آشنا خپل خان وینم

د رحمت نظر پر ما وکړې کریمه   زه عاجز گدای د درمما نم رحیمه
هر ساعت په زاری خواست کرم ته توانا یې   امان راله نفس راندهء شیطان رجیمه
دازړه په ورخ چه وبش و برخه وکړه یې   تا د عشق پیاله راکړې ده قدیمه
د آسمان څمکې بنیاد لا اینبی نه و   د عاشق پر زړه و د ستا د وینې سیمه
حقیقت د کل اشیا تاته معلوم دی   ای خوی شنوا بینا گویا بیمه
ذکر یا پناه بې تا په درخت وکړه (۳)   ای قادر حی القیوم توانا حکیمه
د نعمت شکر دې ویردی ما هیڅ نه زده   بې رضا سپارل و تا ته بې تسلیمه
چه اسره یې بې تا په نور چا کړه غلط دی (۴)   ای قادر حی القیوم توانا حکیمه
داجل قاصد پر ادل سوزی نه که   پادشاهان چه اکوی له تاج وسیمه (۵)
ستا قاصد لسه پادشاهانو نه ویرېږی   که په حکم کښې یې وی اوزه اقلیمه
ته قادر میوه وخشکه ونې ورکړې   هم دانا فرزند پیدا کړې له عقیمه
ساره هم دانیا کلو عقیمه وه   تا اسحاق فرزند ورکه له ابراهیمه
عام که ستا عبادت که طمع بهشت که   یا یې ترس په زړه کښې دبرشی له جحیمه
د خاصانو عبادت ستا خوشنودی ده   اسر ستا پر خای کوی بې رجا بیمه (۶)
نفس لیم جاهل ظالم بخیل یادشوی (۷)   خه طاعت شی له ظالم بخیل لیمه

---

(۱) الف،ك:- «ناست دزړه تخت». (۲) البیروني:- شیخ دولت شوم په توحید کړ درست له شرکه پاك.
(۳) البیروني:- ذکر یا پناه بې تا په درخت کړله په اره دعزت دی ونه دوه نیمه
(٤) دامصرع دالف،ك په نسخه کې نشته. (۵) الف،ك :- «تاج بوییمه».
(٦) البیروني :- خه طاعت شی له ظالم بخیل لئیمه . (۷) دامصرع دالبیروني کتابخانې په نسخه کې نشته .

دشیطان پسرو په جنګ جدل لونی که — دنفسك دا هل حب اه زر و سیمه
د د ازا په نظر د پرنا دا ن لیده شی — دخانه بنیادچه پدی په پردی سیمه
عا شقا ن به کل زنده له قبره پا خی — که ددوست د کپسوبوی ورورې نسیمه
پر عاشق دلدادهځه‌شکل دیرمحنت وي — په جهان تنهارو ز کاربي يار ندیمه
بیما ری د کنا ها نو کفا رت د ی — دتند رست قدرسم نه وی له سقیمه
په حسب نسب په جاه غر کی مه کړه — په قیامت نشته عطابي قلب سلیمه
چه مشغول سي پهځه که بي تاغلیم دی — ته په خپل کرم اما ن را له غلیمه

شیخ دولت‌به (دغه)ستادوستی پري نه‌پدی (۱)
که ظالم بي درست بیرون که له ادیمه

چه په ریا ضت بند نه کړی پنځه حسه — د پا کی لا في مه وعه نجسه
حق حضور ناظرهرځای قصدد کناه کړی — هیڅ په‌زړه کنبي‌شرم نه‌لري ناغسه
د بایـزیـد مسکین مریدشه که دانایي — د خفی ذ کر تلقین ځنی را نسه
که دخلیفه په لاس بي تو به وکړی — په کیمیا تلقین به زر که له‌تا مسه
پیر کامل به جها ن وغو اړی سیارشی — په‌تلوا ر دپیر ناقص قبضه مه نسه
چه‌طالب واصل (له)حق که‌پیر کامل‌دی — جدايي مه‌کړه نه هسی بیه مونسه
اروا حا ن فریښتي به و وینی خو شا نه — په تلقین د زړه ا رسی کړ ه مقدسه
دکا مل (د) ناقص دیر دیر تفاوت دی — برابرنه‌دی گل‌خارغلو ز ه‌غونسبه(۱)
دهمت ځنګو نه وګړ ه پری والو زه — په‌اختیا ر بیر ون له‌طاقه مټر نسه
پر اعلی اسفل قربت دحق یو شان دی — دا حمد معرا ج به نه وله یونسه

ځا ن جها ن په‌لا اله نیست کړ ه دولته
بي جهت احد حضو ر پر هر ځا ی کسه

زمدام دمرګ له‌ترسه په‌هیبت اوسم — دقیامت له‌سختي‌روخی په‌دهشت اوسم

---

(۱) البیـر ونـی :ـ «شیخ دولـت بـه ستا دوستی پری نه‌پدی.»
(۲) الف،ك :ـ « غلو غونه بسه».

مرګ استازی د ښېښتن به لو مساعت راشي (۱) یو نفس چه ذکر نه کړم په غفلت اوسم (۲)
اختلاط له غافلانو لویه ګناه یاد دی خکه زیات له خانه ګوښی په خلوت اوسم
آشنایي مې له هیڅا سره غرض نشته په معنی له خپله خانه په عزلت اوسم
له خپل عمر په طاعت کښې د حق تیر کړه نن سر بلند به په عالم کښې د قیامت اوسم
د عادت په دام کښې بندیم خدای مې خلاص کړي ژر بندي وان په بند تر څو مه د عادت اوسم
د دنیا له تنګه سرایه به رحلت کړمه زه په عقبی به تل ترتله په عشرت اوسم
د رښتګان به ساندي وايي په ثنا زما تل خوشحال به په روضه کښې د جنت اوسم
د ښېښتن صفت به وایم په څو لونه ډیر
څو ګویا په حوله په ژ به د دولت اوسم

محبت په زړه کښې نهان دی د هر چا یو پټ خو ګند و جو د پل نشته مګر خدا یو
عبث یو زړه له محبته خالي نه دی هر سړی خپل دوست لري جدا جدا یو
بې وفا دوستي له هر چا سره مه کړه په صورت کښې د زړه نوبر دی آشنا یو
هر چه شته په دوارو کونو د حق جو د دی بې د حق له جوده نشته جو د سوا یو
ګرد د شرک له مخه لرې کړه وګوره په ظاهر باطن بل نشته د لربا یو
د کثرت انبوه بې څو لونه پیدا که په هر هر یوه (۱) کښې څو د حق دی تنها یو
کرامت بې معرفته په خس نه ارزي (۳) که مرغه غوندی والوزې په هوا یو
خپل طاعت وارہ و ر که ګناه بې واخلي چه غیبت له چا و وایې پس شا یو
د صورت په سر شیخو لګه نه سړی ډیر ارمان له دنیا یو و ز هر چا پخوا یو
دولي د نبي نښه دی شکر ګانه (۵) که له تاسي واز مو بې خدای په بلا یو
دی د اولیا نامه پرې بانديږ نه ږدي څوبې نه نه په بلا کښې مبتلا یو
له هزار لباسه وا غوندی خان پټ که څو د احد د زما ني ښېښتن د ی بیا یو

(۱) البیروني :ـ «آوازه مې د مرګ ولاړه په جهان کی».
(۲) البیروني :ـ «همیشه ورته تیار په طهارت اوسم».
(۳) الف.ك :ـ «په هریوه».
(٤) الف.ك :ـ کرامت بې معرفته خس نه ارزي .
(٥) البیروني :ـ «دولي د نبي نرخ دی شکر ګانه».

بی میرزایی ارزانی بسی مخلص یاره — بل شاعر برابر نەدی پښتون ستایو

چه له تا سره سیا لی کوی دو نته
بهنر شعر دی خوك و وایی تر دایو

لەاسرار بل خوك پری نەدی خبر یو (١) — بی هادی چەدی پسرو دپیغمبر یو

ده پیران په جهان هرخو ډیردی څه شو — پەاسرار دروبیا ن نشتەبرابر یو

کەخوك ډیر کاله جاروزی تفحص کە — روښان پیر به نه بیا موسی په کشور یو

هیڅ مقام دده له سریده پټ پری نه یود — هسی حب لەفرزند نه کەخپل پدر یو (٢)

داتو مقاموسد یی پر لار کینبود (٣) — شیخ بایزید و په مثال ثانی سکندر یو

دده قدر به خالق دزرته څرگند شی — چه په زړه دی ذکرو که څه اثریو

چه سر ید لە سکو نته خبر وی خپل — نشته پیر داسی بل په بحر وبر یو

په زمانی ډیر عالم منفعت بیاموند — په جهان باندی څرگند شو لکه لمریو

لکه دی د طالبانو د ډیری که — پەجهان کښې هسې نشته بل رهبریو (٤)

دکـلام تاثیر یې گوره اعتبار کړه — دی تحقیق دنور مظهر دی دسرور یو

ډیر بې شمار مسر به بیا موسې دولته
که دده په امر و بازی خپل سریو

ای عجب په صورت څه شکل موزون یې — آینه د حق بې مثل بې چگون یې

نی احسن التقویم په قرآن یاد یې — هسی نه چه نورحیوانان کمین دون یې

خدای کریم ډیر عنایت درباندې کړی — درست په لاس دقدرت روغ درون بیرون یې

ستاپه شان صورت بل نشته په جهان کښې — ته انسان خبرله بزرگ عالم اکون یې

و ار ەدی ستا له طفیله پیدا شوی — په تحقیق دځمکې څراغ نور دگردون یې

(١) البیرونی :ـ «بل خوك پیر نـەدی خبریو» .
(٢) دابیت دالف.ك په نسخه کی نشته.
(٣) الف.ك :ـ «دخدای یـاد یـی نفس یاجوج په سد کە».
(٤) البیرونی :ـ دلبریو» .

ګل فرښتوستا و بابا ته سجده کړی — د غه هسی بختور سعيد ميمو ن بي
تر تا به په پيدايش کښې د حق نښته — ته لوی پير کامل د هرچار هنمو ن بي
په اخلاص عبادت کړه اجر مه غواړه — که بنده د حق بې شبه بې نمون بي
بيابه پس له مرګه ډير پښيمانی کړي — له مولی سره اشنا شه په ژوند ون بي
بې وفا ميته له هيچا سر مه کړه — پر ليلی باندې عاشق شه که مجنون بي
تل تر تله وفا بې به څني مو سي — داپښتو خبره پند کړه که پښتون بي
ناګهان (۱) به موج وهي وارله به يوسي — ددرياب پر مخ وخه جو ړوي خو ن بي
دعقبی زيرمه به نه شي ستا له لاسه — چه مدام ګرفتار دنفس په ډير فنو ن بي
د ښيګړې کار به ستا له لاسه نشي — چه تمام د نفس شيطان پر لو ری ستون بي
دفاني دنيا کار کړی د باقي نه کړی — د دانا په نظر ډير جاهل مغبون بي
محبت ورسره مه کړه که دانا بي — دادنيا بدکار د ښځه ده پر يښو ن بي
په دايم فکر د زړه ز غر بې نه کړی — اند يښنی مثال سيری ته سپرتون بي
پر هر لو رچه اندېښنې څې پسې د روسې — دکامل له ستو د د طريقې ستون بي
سحر ګري د نيا ده در باندې يو که — له مقصود ه بې بيل کړی په افسون بي
ته د مال په دوستي زړه د دروېش خوږ کړی — تحت الثرای لره به ځې ملی د قا رون بي
په دنيا د د ښمنانو عمل مه کړه — که ربښتيا د موسی و روړ لکه ها رون بي
چه د خدای رسول پر امر ګردن نه ږدې — په څه ډيره سر ... بي
پر يشان زړه دي په دينه طمع بيماردی — حسد زده يکښې خو بې زړه لکه لون بي (۳)
حق باطل يو د بله پيژاندي نه شي — څه شکل ډير د نفس ارزو دې زبون بي
بينو ده ورسره څه دل بستګي کړی — بې وفا دنيا نه هر چا پاتې شون بي
پتېيوز ړه که خوشحال کړی حج اکبر دی — نه چه زر ګانه ګرفتار په شبخون بي
تو کل پر خدای لره ډير هره چاری — له خبر له حقيقه د زونو ن بي
سرکښهما ن به ملاقا تد رسر مو که — که هرڅو ګرندې ښپې تمرو ن بي

(۱) الف،ك :- «ناګاه».
(۲) البيروني :- «حسد زړه يکښې خوږ لکه لون بي».

په دارو علاج به خلاص ورځني نه شې — په سفر په کور په غر که په هامون يې
داجل ساعت که درشي دلگير مشه — په دغه لاري ياران و لاړل زرگون يې
بې رغندلو به يوه لواړي پريږنه ږدي — دا فلك لکه ميچن زنده سرنون يې
لهعاصي چه که بويتنه په دوزخ کښې — په ادب يې کښينوي په زنگون يې (۱)
چهعمل پهعلم نه کړي سوددې نشته — تهتمام تحصيل دې کړي دي اخون يې
لهپادشاه دجهان شيعدلدي نه وي — ميراثي دحرص مناك شيطان ملعون يې
پهقيامت به يې لهحال پوشتيده وشي — سار عيت لکه رمه وته يې شپون يې
ددنيا به ډېر يوان نعمت مهغوليږه — که د دوست پر ښايسته جمال مفتون يې

هرنظر وپاك جمال نه کړه دولته
كهعارف دخداى رحيم ترمه بيچون يې

دا قصيده دڅلورم خليفه حضرت على كرم محمد روح الله په مرثيه کې ويل شوې ده:-

غم د يده زړه مې محزون شو — پرمخلص يار پسې خون شو (۲)
ما يې زيرمه دد وا کړه — درد يې لا ترحد افزون شو
له غنى يې مدد نه دی — له فراقه به مجنون شو
يو ساعت مې کم هير يږي — دی زما پر زړه زرغون شو
روح يې وا لوت واسمان ته — تن يې پټ (په) خاك مدفون شو
ابدی ژوندون يې بيا موند — چه له دې ملکه بيرون شو
په دنيا کښې رستگار و — په عقبی هم مفلحون شو
د بدن له چاه ووت — د يدار يې بعر فون شو
ميخ يې پټ که له عالمه — درست وحق ته راجعون شو
فرښتو زيری باندی وکه — پورته خپی خای دې گردون شو
خوښ روان شو وجنت ته — بې انده وه لا تخافون شو

---

(۱) البيروني :-په ادب يې كښينوي پـه زنگنون يې •.
(۲) داقصيده دالبيروني كتابخانې په قلمي نسخه کې نشته .

همیشه په‌خوشحال اوسی | په جنت کې خالدون شو
عنایت پری کریم وکه | لا خوف لا یحزنون شو
په‌عرحال لښنې چه زنده و | په‌دنه حال تمو تون شو
دعمل کتاب بې ولوست | بې له سرګه تبعنون شو
بې زواله بې نقصان تل | تر ابده تحشرون شو
د فنا له ملکه و لېږی | وخپل اصل وته ستون شو
چه راغلی دی له کومه | بېرته بیا منقلبون شو
دی راغلی دی له خدایه | وخپل خدای‌ته راجعون شو
د کثرت له منکه ووت | دوحدت باغ بې مسکون شو
قام د عار فانو سری | له نظره تکتمون شو
تر د د سختستانو وا ړ و | اصل خپل ته راغبون شو
داژ وندون‌په خوب شمېر لی | سرګ له دې خو بعو یښون
داژ وندون به‌خوب‌شمېر لی | سرګله دې‌خو به‌و یښون‌شو
سرګ ویښوالی دی له‌خوبه | خوبش اوده و یښ اکنون شو
روح‌جاری‌خښتن‌دی‌کوردی | تن‌خانه ده بې ستون شو
عجب سحر بې پرې پوکه | که په بند خوبش په داقسون‌شو
ترهغه‌نادان بل څوک دی | چه‌غره په‌دا ژوندون شو
روح موسی شیطان فرعون | زره‌عیسی دی‌نفس‌قارون شو
د بل چا یاری‌به څوک‌ه | چه الله یې ینصرون شو
ترس بې نه لېږی له نورچا | چه له حقه نارعبون شو
هر څیز و بره‌له‌ده‌کاندی | چه له خدایه قانتون شو
بد صفت ورځنی ووت | په‌به‌خوی‌خصات‌شحون‌شو
تل به نه وی په یوه حال | چه پیدا له کاف و نون شو
پاکی بیا مونده هغه چه | ترك د سما تجبون شو
چه‌بې‌بې‌خدایه‌څه دوست دار | د هغه څیز ینفعون شو

دهر درد دارو پکښې دی ... زياتي تلاه معجون شو
چه باور په قرآن نه که ... ر دکافر لا يؤمنون شو
پوند بې معرفته کړ زی ... بخت مصل لاير جعون شو
حق حاضر دی نه بې وينی ... دوی لو نګه ضال لا تبصرون شو
چه بې خدايه نور څه غواړی ... په عمت کمينه دون شو
دحرص په چوتات لښيو وت ... سرګردان لکه ګردون شو
چه بې بخت ازلی يار دی ... پير کامل بې رهنمون شو
عنايت پری ښښتن وکه ... پوه په بزرګ علم لدون شو
حال حاصل له ناملَه ... معرفت تو حيد فنون شو
دين د نيا بې دواړه ترک کړه ... طلبګار دخدای بيچون شو
درست بې جذب که وخان ته ... تر شهرګ ورته مقرون شو
لاريبې بيا مونده ثابته ... چه پسر ودمهتدون شو
چه بې دوست درلو دبې خدای څه ... دغه څيز ينفقون شو
دخدای امر بې په خای که ... فافعلوا اما تومرون شو
د تيامت نښې رښتيا شوې ... ګفتار راست دمرسلون شو
فقير سر په امر کښيښود
د ښښتن خپل قانتون شو

داغزل هم دحضرت علی کرم الله وجهه په مرثيه کی ويل شوی دی :-

دمخلص جدايې کړی يم بسيار خوار ... زړه مې دی دبيلتانه په تيغ افګار خوار(۱)
دفراق په تيره توره لينده غشی ... کړم مخلص په روی زړه وړونې خوش ګفتار خوار
له نورچابه بيهوده مانه عيغ نه کړم ... دبيلتون (په) شمشير کړی يم دلدار خوار
دنيا رانو په هجران زخمی اول وم ... دوباره باندې زخمی کړم يار غمخوار خوار
فراغت ارامه به څرنګه هغه کس ... چه مدام دی له فراقه دنګار خوار

---

(۱) داغزل دالبيرونی کتابخانې په قلمی نسخه کی نشته .

بێ مقلب القلوب پروردگارە — ونور چاتە مەلوە نەدی دیما رخوێ
بێ دردان بێ لە احوالە خبرنەدی — همیشە لە دردەزاری پەزارزارخوێ
(پە)وصال(د)گل بەخە لرە شکوە کە — دادادە بلبل دی دری بیلتون خارخوێ
بێ دیدارە بێ دارە ملهم هیچ نشتە — هر عاشق چە لە پخپلە در دگا رخوێ
لەبێ دوست دخوێ زەنی خلاج ونە لە — ترابدە بەبیما راوسی خون خوارخوێ

دی فقیر دولت بەنە ژرل زارزار ئیر
لەبێ زەلەغەنەوی دبە یار خوێ

زرەسێ نە لە پەبیتون داشنا حبر — پە فراق فراق بەزارەکە ابر(۱)
رشیدخان دتول صاحب‌تر جهان تیرشو — بنا یستە صورت بێ و نیو وطن تبر
رنا روغ لەغمەشپی غوندی تیارە شوە — چە تر غوبە سێ شو دەدە د رحلت خبر
خای‌یابا ن‌مجلس‌لیکر پری بنا یستەو — دغە عسی ملولکم یا دلری غیر
پر دوستا نوبێ کرە منبر بانی کرە — د دبنە بە خان توی وتر عزیز
زمانی عسی فرزند راوری نە و — کنندە بادشاە پرعیچا نەکە خبر
کە تاریخ حساب بێ غوارێ لە ابجدە — پدا حرف غین، نون، ح ودرە صبر

نا امیدی ارمان ئیر مە لوە دولتە
مرگ جلات بە خت وارە کە ئیر

غ — ۱۰۰۰
ن — ۵۰
ح — ۸
۱۰۵۸

(۱) داغزل دالبیرونی کتابخانی پە نسخەکی نکشتە .

الرباعيات فی بیان الف باالی یا

(الف)

الف: اول آخر تنها دی — له شر کته نقطه جدا دی(۱)
دقران پر سر دی دېلې — هم محیط په ټنبی عو جادی

(ب)

ب: بندګی لره پیدادی — چه پر خمکه پر سما دی
چه بندګی دخښتن نه ده — له نعمتو بې نوا دی

«ت»

ت:۔ توبه و ده تایب شه — د خپل اصل ته راغب شه
چه له اصل خبر نه وی — ځنې و ښتنه غایب شه

(ث)

ث:۔ ثانی له دله دور کړه — په لمانځه کښې ز ړه حضور کړه
بې دحق له پاك دید نه — حب د حورمه د تصور کړه

(ج)

ج:۔ جمال دحق حضوردی — عجب بې ما نندهنور دی
چه طلب ددې نو رنه ده — عغه قطعی بې شعور دی

(۱) داریاعیات دالبیرونی کتابخانی په نسخه کی نشته .

(ح)

ح: حاضر ناظر یوحق دی — له اسنا ده د اسبق دی
چه حاضر ځبسن نه وینی — ههه و ګمه احمق دی

(خ)

خ: خصمت د بو نسه — و نپه د ا پنځه حسه
چه پنځه حواسه بند شی — خپل منسود په عرخای لسه

(د)

د: دلیل و کړه پوزه لیبي — خان شیخ مه ګوره به خه دبي
خدای چه کاندی و اړمینه له — سکره شخت دخدای په کړه لیبي

(ذ)

ذ: ذاکر شه ذکرتل کړه — پیروی د پیر کامل کړه
په فرمان لیبي تل اوسه — معرفت خنی حاصل کړه

«ر»

ر: رویت دحق و ګوره — نجما له او ر د لوره
د عارف و ته څرګند دی — سح بی پوشیده له لوره

(ز)

ز: زلی شه زکات و رکړه — کار په ګلفت د پیغمبر کړه
چه فردا به پر یداغ شي — نن خپله صدقه سیم و زر کړ

(س)

س: سالک شه پر لار ه دروه — تل شراب د وحدت شومه
طلبګار دپیر کامل شه — تر مکه تر شام تر ر و مه

(ش)

ش: شر سپره تل نه خدایه — غیر مه ګوره خو درایه
د دین په د ا ر و — په د د لبینه پا خه وایه

(ص)

ص: صلوات ددین ستون دی — چه لمونځ نه نوی سلعون دی
بحث انبر ای لره به دروسی — بل دادوزخی نارون دی

(ض)

ض: ضامن دزرق یوخدای دی — چه پاو رنه که پرې وای دی
عرچه ششو که په رزق کښې — کښینه جهنم بې خای دی

(ط)

ط: طاهر شه طهارت کړه — طهارت له معصیب کړه
به عمه … ه به پاك شه — له دغه پس عبادت کړه

(ظ)

ظ: ظاهر باطن احد دی — احد الله الصمد دی
برابر ما ند بې نشته — لم یلد و لم یولد دی

(ع)

ع: علم لدن فرض دی — دغه فرض په هر چا قرض دی
چه له فرضه خان خلاص نه که — سلامت پر سما ارض دی

(غ)

غ: غیر غوږ کړه واړه — بې مولی واړه و نغاړه
تر دیدن ددوست قربان کړه — داجهان هم دغه دواړه

(ف)

ف: فانی شه په توحید کښې — ذیر نعمت دی په تفرید کښې
شکر کړه په دا نعمت تل — چه دا موی په مزید کښې

ق: قادر قدیم توانا دی — په هر کار دا نا بینا دی
په رضا بې چارې کېږی — چه تیوم گویا شنوا دی

ك :- کریم رحیم رحمان دی
پر زمین هم پر آسمان دی
و هر چا وته ر سوزی
پر گل خار به بد عان دی

(ل)

ل :- له اصله به خبر شې
پیر کامل لره ده ورشی
د توحید علم به زده کړی
تر هر چا به معتبر شی

(م)

م :- منزل مغه رښتیا دی
چه پري تللی انبیا دی
چه پرلا ر دا قبیا خی
ابد ال قطب او لیا دی

(ن)

ن :- نبي الله هنده دی
نفس مرده دل یې ژندهدی
حقیقت دا شیا و یني
په هر گند پت بیننده دی

(و)

و :- ولی نبي یو د ینه
په یوه ستر گه یې وینه
دو یې و با سه له میانه
یو شان کړه په دوا رو و مینه

(ه)

ه :- هادي به رهنمای دی
د توحید د با غ همای دی
پر هر چا چه سیو ری و که
دی پادشاه شی که گدای دی

(لا)

لا :- لاهوت بیحد دریاب دی
دناسوت مثال حباب دی
هر چه دا حبا ب فاني که
نورځه نشته سحر اب دی

(الف)

الف: اول اخر یوجود دی
له هر جود سره موجود دی
چه په دامتی پوه نه وی
مغه پاتې بې مقصود دی

(ی)

ی: یوحق دی په دوه کو نه
بازی که په خو خو لو نه
په خپل ذات یوشان محیط دی
له موسی هم لهفر عو نه

څلوريځی

خو دیو حق دی بازی کاندی — یو رته بنکته و رو سته و ړ اندې
چه ځان محوه که په ده کښې — صد رحمت پر دغه با ندې

تل نو دین هم بو وا یی — پټ په زړه کښې بې ستا یی
په دوه کو نه باور وکړه — وجود هیڅ نشته بې خدای

دایو جود دی چه لیده شی — چه څه شی و اړه په ده شی
بې دده له حکم چا رې — په ظاهر با طن هیڅ نه شی

تل یا ری له خدایه غواړه — هر ساعت ور ته پټ ژاړ
دی به رحم په تا وکه — دربه که چه څه شته واړ د

تل یاری غواړه له خدایه — خود پرسته خود نماید
نه یاری در سره وکه — ذوق به کړی په دواړه سرایه

تل یاری غوا ړه درویشه — له کریم رحیم همیشه
هرسبا رزق دخلکو یش دی — بې نصیب مه ځه له ویشه

تل یاری غواړه له حقه — آشنا شه له دې سبقه
له دوستانو مدد کار شه — آخر کم نه یې له بقه

تل یاری غواړه له ربه　　سه جا روغه له خدایه
داخلاص سبق تل لوله　　دغه جا نو له مکتبه

شکر کړه تل په نعمت دا　　سداه با داره نسبت دا
محبت غیر حق مه کړه　　در ته خوږ و ي په دولت دا

دغه ډېر سعادت دی　　چه مشغول په عبادت دی
معرفت بي حاصل کړی　　دړ ګډ په ارادت دی

دغه دی سعادت دا　　چه عمل له یه و حیث دا
هم بي اولی هم بي ګوری　　هم بي نغوری په عبرت دا

محمد نبی امین دی　　راست خاتم المرسلین دی
چه باور یي پرده نشته　　د دغه مقاد سجین دی

سجین سخت دی باور کاني　　بهدوزخ کي دی دا کانی
په سبب د ګناهونو　　د ډېر غم په ښي خپانوی

سجین سنګ سوری سوری دی　　خای دبلسړی پری دی
خدای نو ري په خني ساتلی　　پکښي روغ خای دناری دی

سجین و ته دي یارانو　　هر وخت ډلې دي له مارانو
پکښي خای تهار روغ کړي　　د همه ګنا هګارانو

سجین سنګ سوراخ سوراخ دی　　دغه سنګ د درګور ډېر لاخ دی
د ګناه مقدار سوری دی　　زیات و ته تنګ کمیو فراخ دی

سجین ډېر لري وتونه　　په کړي ږونه په ښکونه
د ګنا مقدار دی ایښي　　په هر وخت کښي عذابونه

سجین سنګ پردوزخ باندې — تراووه ځمکی دلاندې
دمغو بدبختو ځای دی — چه دلې ډېر ګناه کاندی

همه لس ډېر بختور دی — چه یې مستقیم باور دی

. . . . . — . . . .

ماده د حق د لارې — زه خر ګندو ایم په ناړې
محمد اخر زمان دی — میاروښان یې پسرو ناړی

میاروښان دده سپر دی — تر آفتاب یې زیات ضو دی
روښنایې دقمرستوری — تل دده د مخ پر تو دی

میاروښان یې امتی دی — من احیا یې سنتی دی
چه زنده یې که سنت ده — فیسو خلیفتی دی

میان روښان یې له است دی — زنده کړی یې سنت دی
چه سنت دنبی حی که — خلیفه په روایت دی

د نبی خلیفه دا دی — چه سنت د ده بجا دی
چه سنت یې په ځای کړی — جا نشین دا نبیا دی

هر چه سجاده نشین دی — دی محکم په کار ددین دی
دتوحید سړی بو لی — میان روښان غو ندې امین دی

چه روښان غو ندې امین شی — دی ددین په کار متین شی
وتوحیدته سړی بولی — دی رحمت للعا لمین شی

میان روښان صادق رهبرو — له لد ن علم خبر و
سړی خدای و رته بلل و — منع په طر یق دپیغمبر و

سری خدای و ته بلل و — له باطل سخ لول وو
چاچه نغو ته دده و لره — په سرا د ور سول و

چاچه و لره د مته نغو ته — دوست یې و لیده عانه ته
د خپل دوست پر مخ عاشق شو — نور یې نه و ن ته خه ته

چه عاشق پر مخ د دوست شو — درست شو سغز لری یې پوست شو
سپر بان شو پر مخلوق تیر — تر و ر پینه هم نرم پوست شو

چه د دوست پر مخ عاشق شو — تر همه مخلوق فایق شو

. . . .

چه فایق تر ټول مخلوق شی — دی د نیک و بد فاروق شی
د عاشق تر صفت تیر شی — مرتبه یې د معشوق شی

چه د خاص الخاص مرتبه شی — د معشوق یې مرتبه شی
معشوق خپل حکم درست و رکه — د جن انس حنینه شی

ای دولت بلند همته — لری او سه له بد عته
خدای رحم پر تاو که — د ربه ده اته جنته

ای دولته د سیا یاره — له اغیاره پر هیز گاره
په رحمت د نبی دی غرق شی — سا نصیب شو له دیداره

ای دولته د سیا سخه — ټل دی برخه شه له سخه
واره خان لنه چه شته خه — مه کوه له هیچا رخه

ای دولته د سیا خانه — همه بینه همه د انه
د وحدت پر میدان را شه — د حال گوی یوسه له سیانه

ای شیخ دولته د ښیا خپله — تل د حق سره و اخله
د یوه خدایه تل اوله — تر څیزګار او سه ابله

ای شیخ دولته دښیاخوښه — ای فقیره ای درویښه
درسـفانیشه په توحید ښي — خان کړه پاك له دم و بیشه

ای شیخ د ولته روښانی — حسن خپله تو حانی
تل صفت له یوه دوا یه — تو بـه ګار شه لـه ثانی

ای شیخ دولته ښیا تل تویه — چه صفت وابی نه لویه
د تمکو تي تنا مه کړه — د دا دو نو حانی زویه

شیخ د و لت یار ند یمه — مغز د ل بیل کړه له اد یمه
دحادث پو ست مدحه مه کړه — مدحه کړه له مغز ند یمه

هغه کس متقی مه کنه فا سق د ی — چه د زړه مخ بي ستون کړی له خالق دی
په طلب د رزق دخلکو په در ګرزي — تو ګل په خښتن نه که چه را زق د ی

هغه کس په تحقیق و ګڼه ملعون دی — چه دحق نه پا له دره بي مخ ستون دی
بت پرست په غیر خدای امید اسره له — داسلام له دا یر ي یکت نخت بیرون دی

هغه کس په تحقیق و ګڼه خطا که — چه امید تکیه بي خدا یه په نو ر چا که
شیخ دانه به نر قسمت زیاته نه موسی — په حر ص به خپل طا عت وا ړه عبا که

هغه کس په تحقیق مضل د ی — چه درزق امید بي (بي) خدایه پربل دی
تو کل یقین بي نه و که غلط شو — شر منده دحق تر امر پو ري تل د ی

هغه کس و ګڼه تر ز یا ن که — چه د رز ق د پاره خپل خاطر پر یشان که
دمخلوق په درجار و زی لکه غلسپی — رنګار نګ شیکړه څېره د یز دا ن که

چه تمام امید بې خدایه په لا سپای که	په خپل بدیقین به شوې بر خه بای که
حقیقی مومن هغه دی بې گومانه	چه امید له هر چاوشلوی پر خدای که

حقیقی مو من تکیه نه که بې خدا یه	خدای د ده دپاره کړی دوه سرا یه
دیقین لنگر بې غره غوندې محکم دی	دصورت جهازبې نه خوزی له ځا یه

حقیقی مومن پر خپل قسمت راضی دی	داد نیا بې پېژندلې عا رضی دی
چه بې حب دجمله بدو سره یادشوی	بلند همت له کار اعتراضی دی

حقیقی مومن مدام د کوچ تکل که	کار وبار و ته حق ته پرېږدی توکل که
چه تمام یقین باور بې پر حق وشی	حق قادر بې ددوکونو مشکل حل که

بسم الله الرحمن الرحيم

ای کریم رحیم رحمانه   ای قد یمه بې نقصانه
ای خالق دخلا یق ته   ای دهر سر زوق رازق ته
ای دهر عیب ستا ره   ای بې عیبه کرد گا ره
ای سمیع بصیر علیمه   ای خالق رازق حکیمه
ای دمخلوقانو خدایه   عطا بخش خطا بخشا یه
ای اول اخر احده   لم یلد هم لم یو لد ه
ای په هر بنده روفه   په کرم سخا معروفه
ای صاحب غریب نوازه   دمسلم هند وکار سازه
دهمه گناه غفار بې   دعا صی آمر زگا ر بې
ته ظاهر باطن احدیې   لا شریکه یا صمد بې
ته بې چونه بې چگون بې   ددوستا نو رهنمون بې
ته خالق دکل اشیایې   یفعل الله ما یشاء بې
ته توفیق را کړ(ې) وماته   ستا ثنا به کړ م بیا نه
مثنوی به کړم آغا زه   ستا ثنابه کړم دوردرازه
مثنوی به وو ایم زه   تا صمد به ستا یم زه
ستا ثناهر گوره دېره   د کل خلک تر شمار تېره

ستا ثنا ده دېره گرانه — ده بې حده بې پا یانه
کهشي دریا بونه توري — کاتبان شي جن انس ستوري
کل گیاه شي قلمونه — درست کاغذشي اسمانونه
ستا ثنا گوی تر قیامته — وبه نه گوی شي تمامته
قلمونه به بې سات شي — لهسیاهي به تش دوات شي
ستا ثنا به نه شي پوره — کهبې کوي‌شي تردرېسوره
ستا ثنا دي بي غایته — لهاغاز لـه نهایتـه
هیڅ کارنهشي‌ستا بې‌حکمه — له جماد نبات صم بکم
په قوت ستا هرڅه بوري — دریاب څمکې اسمانستوري
ستا پهزورد مشکوي‌یني — سترگې ستا په قوت وینې
ژبه ستا په قوت وا یي — روح تن ستا په قوت بیا یي
زه بې حول بې قوت یم — درستسوجودستاپهقدرت‌یم
زه بې حول یم‌بې زوره — درست‌پهتاسوجودیم گوره
حول‌ستادي‌هم قوت ستا — زه سوگند کړم په عزت ستا
ما څه مه گڼه ترسیان هیڅ — هم نهال یم هم عیان هیڅ
ما څه مه‌کڼه ترمیان ته — هم نهان یې هم عیان ته
هم باطن یې هم ظاهر یې — هم اول یې هم اخر یې
بې تاهیڅ نشته سوجودڅه — د هغه جهان وجود څه
واړه ستادي بې چگونه — پرآسمان څمکې رنگونه
کل پیدا له تابې چونه — آسمان څمکې‌دریاب غرونه
کل له تا پیدا ای پاکه — هرچه شته پرنهه افلاک
کل له تا پید دي حقه — لوی له فیله کم له بقه
واړه دي پیدا له تانه — هرچه شته پردوه جهانه
چه څه شته‌هغه‌کل‌ته‌یې — هغه نشته چه ته نه یې

په تاهست دی کل وجزو ۔ اجزا هم هست په تا هم عضو
دهرچاژوندون په تا دی ۔ که پادشاه وی که گدا دی
کور په تاودان هم کلی ۔ بې هر چا ته رسیدلی
د هر چا ودانی ته بې ۔ بینا بی د هر لیمه بې
غوږ هم په تا شنواد ی ۔ خولې هم په تا گویادی
د همه بدن ژوندون بې ۔ هرچه شته په عقبی دون بې
ته بې حده بې پا یان بې ۔ بې جهته بې مکان بې
څوك خبر (نه)دی له رازه ۔ دوست نوازدښمن گدازه
پر رضا دې شی کل چارې ۔ څوك پرلارکړې څوك بې لارې
چا ته ښه لار کړی وریته ۔ څوك وینی د خپل پلیته
څوك پرسمه لارروان کړې ۔ ښه لایق بې دجنان کړې
دچا برخه کړې له ناره ۔ څوك مسرورکړې له دیداره
دچا برخه تاج وتخت کړې ۔ څوك ناری ظالم بدبخت کړې
څوك لا یق د علیین کړې ۔ دچا ځای کښته سجین کړې
څوك موسن ښه ایمان دار کړې ۔ څوك لعین کافر بد کار کړې
یوروان کړې وآسمان ته ۔ ور پرې پر انزی جنان ته
هغه بل پا تې پر ځمکه ۔ ودوزخ ته ښکته تله که
هرڅه کړې پادشاه عادل بې ۔ سزا کړونی دباطل بې
هرچه کړې واړه حکمت دی ۔ په کښې سود ډېر منفعت دی
که صحت که بیماری ده ۔ که عزت دی که خواری ده
چه څه کیږی واړه سوددی ۔ هرچه شی واړه مقصوددی
که څوك ژوی که څوك مرینه ۔ د بر سود منفعت لرینه
خدای دې سرپوشیده کړی ۔ څوك بې کم دی پرې پوه کړی
مه کړه پېر خښتن لارې ۔ د دا نا په د غه چارې
یو یو پېر صاحب حلم ۔ د ی دا نا په د غه علم

یو یو پیرچه ترك آزوی	مگر پوه دمرگ په رازوی
یو یو پیرصاحب دمقصودوی	چه خبر دمرگ په سود وی
یو یو پیرصاحب د حال وی	چه بې زده دمرگ احوال وی
یو یو پیروی صاحب ذکر	چه بې مرگ ته رسی فر
یو یو پیر په ترك هرزه دی	چه بې نوش دمرگ مزه دی
هغه زده چه مرگ راحت وی	په کښې دبراینی نعمت وی
هغه زده چه مرگ شیرین دی	تر همه نعمت مهین دی
هغه زده چه پوه دین دار دی	دوست خې دوست ته مرگ دار دی
هغه زده چه نیك مقبول دی	دوست خې دوست ته مرگ وصول دی
هغه زده چه مردانه دی	دوست بې دوست مرگ بهانه دی
تا کل شی هویدا کړی	بد دی نه دی پیدا کړی
د یوه په خان که بد وی	هغه بل لره مدد وی
یو سړی دیوه یار دی	دبل دشمن خون خوار دی
د یوه په خان ردبد شي	د بل نی خواه ولد شی
اورد سمندر خپل کور دی	بل حیوان لره مرگ گور دی
د ماهی او به ژوندون دی	د سړی مرگ واره یون دی
په گندگی ذوق که گونگټ	د سړی په پشت رټ
څکه بد په جهان نشته	چه څه شته همگې به شته
د مار زهر خپل حیات دی	د سړی په خان ممات دی
ای د کل خلق خالقه	د هر درد طبیب حاذقه
ای د هر بیمار طبیبه	هیڅوك نشته بې نصیبه
کل په تاست دي حبیبه	ای وهر چا ته قریبه
کل په تاست دی غفاره	هرچه ثبت څه په دوه داره
کل په تاست دی تل بشوری	نه فلك لمر قمر ستوری
ای له هر چا سره یاره	ای له هر چا تر کناره
کل په تا ست دی جنبش که	باداو به اورهم خاورو خوشکه
ستا په زوروشوری کل مست دی	په دوه کونو څه چه هست دی

واوری وورې په غرونه ... ځنې و باسی رودونه
پرې و دان کړې د پر ګښتونه ... سیوې ونې شنه ګښتونه
خورې بې چارپایان سرغونه ... رسوې سنفتونه
ای خالق رازق بیچونه ... بې سانند ه بې چګونه
هسې شه پروردګار بې ... هسې نفع رسان یار بې
هسې بخشنده غفار بې ... د هرد لداده د لدار بې
هسې کړونی زیرمه کار بې ... خطا بخش اسرز ګار بې
د همه عیب ستار بې ... نماینده د پاك دیدار بې
د همه عیب سرپوښ بې ... عطا پاش و خطاپوښ بې
د همه عیب ګنجی بې ... د همه صدق ینجی بې
د همه سرګ جاوجی بې ... د هر چا مایه پونجی بې
هم پنبه هم حلاج بې ... هم دردسندهم (بې) علاج بې
بازی ته کړې نشته غیر ... په کعبه کښې هم په دیر
بازی ته کړې غیر نشته ... له کعبه مسجد کنشته
بازی ته کړې په دوه کونه ... په خوشانه په خولونه
بازی ته کړی بې عونه ... له قارون هامان فرعونه
بازی ته کړی په خوشانه ... بې پایانه بې نشانه
سودا ته کړې مهر بانه ... د ریه در له هرد وکانه
سودا ته کوې ود وده ... له کافر ترسا جهوده
قدرت کل ستا دی قادره ... دوست پیدا کړی له کافره
قدرت ستا دی ذوالمننه ... دوست پیدا کړې له دښمنه
قدرت ستا دی ذوالجلاله ... عقیق لعل له جباله
قدرت ستا دی چه پیدا شو ... له سنګ لعل هو یدا شو
لعل پیدا له بدخشان کړ ... په قدرت بې درخشان کړ
سنګ عقیق کړې ذوالمنه ... په قدرت خپل له یمنه
ګل پیدا کړې له ګلخنه ... هیچا نه زده له دې فنه

هېڅ نه زده دغه پو هه — لعل عقيق ياست له کو هه
ستا قدرت دى مهر يا نه — سپين سره زر ياست له کانه
ستا قدرت پيد ا آدم که — په جنت کښې دې محرم که
پرې دې نهي ياد غنم که — ناجوړ دل دې ډېر کرم که
په گناه د ې متهم که — تېر خوکاله دې په غم که
سر اتب «دی» دده کم که — له شيطا ن سره دې سم که
بيا د ې عفوه په ندم که — ورنژدې دې په کرم که
ستا کرم دی په عصيا نو — عطا بخش د گنا ها نو
اوردې نوى نو بها ر که — تا کر يم کرم نثا ر نه
تا کريم کرم اظهار که — اوردې بنايسته گلزا ر ده
ستا کرم بې حد د ريا دى — ر سيد لې د هر چا د ى
ستا کرم بې حده يم دى — پکښې ډوب واړه عالم دى
ستا کر م بيحد ه بحر — ر سيد ه د ى د هر ښهر
ستا کرم پر ابراهيم و — چه وتاته در ست تسليم و
ستا کرم پر ده قد يم و — زغرى تا کريم رحيم و
له آتشه خلاص سليم شو — شرمنده شيطان رجيم شو
نمرود ډېر په زړه سقيم شو — نوم يې بد په درست اقليم شو
چه يې خليل اورته نژدې که — او ريې بل په سرې لنبې که
تا که حکم جبرئيل ته — چه نژدې ورشه خليل ته
ورته وايه ستامدد شم — له غليم سره دې بد شم
خليل وې نشته ستا کار هيڅ — تر داسيان نه وستا چار هيڅ
دوست حاضر دى ماوينينه — د ى به خودساز غورينه
ستا کرم په دوست بې حددى — سزا کړ و نى دهر بد دى
ستا کرم ښايسته خد دى — پر دوستا نو بې عدد دى
خورشيد روى سروخوش قددى — نه نيک و بد سپر مد دد

ستا کرم پر اسماعیل ؤ
چه یې حلق کړی سبیل ؤ

چاړه تېزه شوه پری پڅه
د ده غاړه نه شوه غوڅه

چه تا عنایت گو سفند که
ابراهیم دوست دې خو رسند که

ستا پرلار د پرې بلا دی
و اره منعه په تا دی

یعقوب شب روز په تاسف ؤ
چه بېل شوې له یوسف ؤ

یعقوب شب و روز بې اندؤ
چه جدا ځنې فرزند ؤ

یعقوب شوی بې بصر ؤ
چه بېل شوی له پسر ؤ

چه بوی وبلو دد پسر پرې
ژر بینایې شو بصر پرې

دالار هسې ده خونخواره
پر سالک باندې د شواره

له شیطان رد زیان کاره
ته مدد شې کرد گاره

ته مدد شې مدد گاره
ددې لارې له خار زاره

د گناه له درانه باره
دولت سپک خلاص کړې غفاره

چه مدام ستا ثنا وایی
هر صبا بېگا تا ستایی

ستا د در گوی گدا یی
ورته وښیه رو ښنا یې

فقیر ستا د در گدای دی
توکل یې په تا خدای دی

ستا کرم یې راهنمای دی
چه تانه وینی پرې وای دی

ښکته تحت الثرای یې ځای دی
هم دنیا هم دین یې بای دی

پخپل سر د رومی خودرای دی
بېل له پیر کامل همای دی

بوخت د حرص په گل ولای دی
پکښې خوښ لکه چارپای دی

فقیر ستا خښتن بنده یم
په تا مست هم هست ژنده یم

ستا په امر آینده یم
بیا به تا وته رونده یم

په تا ژوم پاینده یم
په تا ولم ژ ننده یم

ته رامی ژه کننده یم
ژ تا وایم گوینده یم

هم امی هم خوانده یم
هم سرود هم سازنده یم

گه گریان اشک بارنده یم
گهی خوښ شم په خنده یم

كه رباب كه سر ینده یم — كه صوفی رقص كننده یم
كه غالب ستا جوینده‌یم — كه واحد ستا په منده یم
كه نادان كه داننده دی — كه جن انس كه پر نده‌دی
په تا و ینی بیننده دی — په تا اوری سونده‌دی
خولك خبرستا له توحیده — ای قادر تو انا مجیده
خولك خبر ستا له وما له — بیچگو نه ذوا لجلا له
خولك خبر ستا له قدرته — یكا نه خره و حد نه
چا زده ستا له حقیقه — بی دوا ب اسد معر فته
چا زده چا له دی حكمته — چه كلیات بی بی شر كته
چا زده چا له دی صورته — چه بی ماده دی هیچ پته
هغه زده داماهیت دی — چه خبر له معیت دی
هغه زده دا حقیقت دی — چه خبر له سكونت دی
هغه یوه په‌داحكمت دی — چه نصیب بی له رویت دی
هغه زده چه‌پیر كامل دی — حق پاس دوزیوشان شامل دی
هغه زده چه‌مكمل دی — حق محیط پرحارپر دل دی
چپری زاغ چپری بلبل دی — قطره بحرشی جز و كل دی
دهرچا سره واصل دی — هغه زده‌چه اهل دل دی
خه‌پو هیری چه‌مضل دی — غریقه پرآب و گل دی
غرحجاب دو راندی خپل دی — خدا پیری خوشان تل دی
په‌خان به‌پر زودی خپل دی — زره‌هیخ نه‌سوزی پربل دی
تا خر كند همسی قدرت ده — یو پر لار بل دی غلط كه
تاخر كند عجب حكمت كه — روغ دی‌دری‌اویاملت كه
هغه یودی كه پرلاری — یو غلطی كا ندی چاری
بونابت دی په سنت كه — درست دی‌دوب په‌ضلالت كه
خولك(له)چانه‌بدنه‌به كه — كه له‌خان‌سره چه‌خه كه

خوك ته چه له چا پاشر ته — له خپل خان سره آشنا ته
دري او يا ملته گوره — وايه خداى بو گڼې وروره
دري او يا ملت بود غاره — په خوله يو بولې خداى وايه
دوه او يا گروه يك لخته — خبر نه وې له نغښته
يو قبول دواو يارد شول — له خپل خانه سره بد شول
دوه او يا نيه سرد و دشوه — روى گردانه له مقصود ده شوه
په حجاب له حق دو دو دشوه — دد وزخ لايق خلود شوه
رد له دره د معبود شوه — په عذاب كښې داخل زود شوه
تاچه قهر خپل اظهار كه — دلوط قوم دې زير وزبر كه
كرم تا قادر قبول كه — سخت آهن دې پوست نرم كه
تا قهار حكم پر باد كه — نيست هلاك دې تام دعاد كه
تاچه يو په اد مروح كه — له طوفانه دې خلاص نوح كه
تاچه د رد رحم واز كه — پر اسمان ادريس پرواز كه
تاچه حكم پرې كه گوره — ابراهيم خلاص شو له اوره
كرم ستا ولا يمو ته — اهن نرم شو داود ته
اسماعيل چه خان قربان كه — تا گوسفند ورته عيان كه
يعقوب گم يوسف پسر كه — تا كريم رحيم بيا ور كه
ايوب هم چه صبر ډير كه — عيسى نه تا كريم هير كه
په بلا بې و كه صبر — تا پرې رحم كه نه جبر
ذكريا ولك په حيا و — صابر پر هره بلا و
هغه بو بې په اره كه — پاره بې دوه باره كه
ددغه بل مور يې كړه بوره — سر يې غوچ پرې كه په توره
عند و صبر كه د دواړو — چه زخمي كړه دمرگ د دواړو
نه يې آه و كه نه نعره — نه يې كه گريبان پاره

تاسیمان چه بزرگ خدیو که | په فرمان دي (یي) جن دیو که
ستا چه رحم پر موسی شو | معجزه یي د عصا شو
چه عیسی د انبیا که | وناست نماست خای سما ته
ستا کرم چه پر عیسی ته | بي پر وا نوت وسما ته
ستا کرم پر محمد دی | دده نوم محمود احمد دی
چه میم زیې شی احد دی | دده نوم محمود احمد دی
ساحران له سحره زنته | په گناه ولاړه وبهشت ته
ستا کرم عسي بیحد دی | خطا بخش در د(و) بد دی
ستا کرم عسي خود رای دی | د عصیانو ... مای دی
ستا کرم هسي وا فردی | هم پر مومن هم پر کافر دی
په دنیا کا فرشیر از کړي | در زق دروزته پرواز کړي
پر مومن درزق دربند کړي | په لقمه یي حاجتمند کړي
د مومن کل سعادت دی | لوره فقیری عادت دی
نکیه بي پر صانع دی | په یوه لقمه قانع دی
چه یقین یي به رازق دی | په وعده د رزق واثق دی
په غیب رزق کریم ژوی | چه هیڅ شک به دده نه وی
له هغه لور یه حاصلیږی | چه دده گومان نه کیږی
دهغه رزق رزق کریم شو | چه درست حق وته تسلیم شو
دهغه رزق کریم نوم دی | چه یي حق موعود مقسوم دی
هغه رزق یاد په سلوك دی | چه په مشقت په دولك دی
رزق خلورو پشه عیان دي | په کتاب کښي چه بیان دی
رزق کریم موعود مقسوم دی | سلوك رزق دچارم نوم دی
د موعود وعده بر حقه | د مقسوم سوگند بي رزقه
دحق امر تیز له برقه | هیڅ ولی نه دی بي خرقه
د موعود وعده بر پای | رزق مدام و رځی له خدای

دمو عود وعده رښتیني ... که صاحب د راست یقین بې

دمقسوم قسمت رښتیا دی ... که باور دې پخپل خدای دی

که خبر بې له مقسومه ... ډېر په رزق پسې مه دروسه

دمقسوم رزق دی له ربه ... دی رسېږي بې طلبه

مملوک رزق بې کسبه کمېږي ... مو عود بې کسبه رسېږي

چه خبر نه دی له صبره ... هغه څه خبر له جبره

چه خبر له جبره نه وي ... هغه څه زده صبر څه وي

که هرچندو رپسې دروسي ... په طلب به یې نه موسي

دغه رزق دخاص الخاص دی ... له تویښ له طلبه خلاص دی

معجزه د انبیا دی ... خرق عبادت داولیا دی

سحر دی د کافرانو ... استدراج دبې ایمانو

خنې لرې شو خچن دی ... انسان شو که ناری جن دی

دوی دواړه دروغجن دی ... عیبجن عصیان پمن دی

معجزه کرامت دواړه ... له نبي له ولي غواړه

دی بر حق شوې تر غاړه ... که بې بیاسومې ډېر ویاړه

شه طالب پسې ژاړه ... سا کن مه شه له دې لاره

شک په رزق د بې ایمان دی ... شک په خدای په رزق یوشان دی

توکل توحید یو باب دی ... کښلې شوي په کتاب دی

توکل توحید یو فصل ... هم یې فرع یو هم اصل

چه یې توکل پر خدای شي ... دغه توحید پر خدای شي

چه باور یې پر خدای نشته ... توکل توحید یې څه شته

چه یقین یې پر خدای نه وي ... توکل توحید یې څه وي

المقطعات

آغاز د هرې چارې
چه پرې نام دحق یادنه شي
هره چار چه کړې آغاز
هر نفس ډ یوه دذکر
هره چار چه کړي عارفه
دحق یاد دبنیادی کان دی
هره چار چه کړې بنیاده
هغه چار به ستا پوره شي
بسته درپرې پرانسیت کیږی
لکه کذب چه یهلك شي
د همه کشا یش اصل
چه د ده اسم نه لوئی
هریو خیز چه پیدا شینه
غافل هیڅ نشته له ذکره

اول شوی دحق په نام دی
هغه کار بې نا تمام دی
اول نام د حق و لونه
بر خیال دل باندې کړه بله
پرې پاك نوم د خپتن یاد که
خیال غمګین زړګی پرې ښاد کړه
توفیق وغواړه له خدایه
د خبرو (ول) له ځایه
اسم الله مثال کنجی ده
صدق یا د شوی ینجی ده
د حضور پاك نوم دی
هغه خیز په جهان کوم دی
مدام ذکر د مولی که
خوك څر ګند خوك یې خفا که

د حق نو م بنه چ یوه دی
تا ر بکی و ر خني تښتی

خان پري و سو زه تمام خپل
داپند و ا خاله دا و ر پښتی

د حق اسم پا لئ بیحد د
بې‌پایانه لوی دریاب دی

چه خه‌شته په دواړه کونه
گل ددې دریاب‌حباب دی

هغه کس له گناه پا ک شی
چه تل نو لی د غه اسم

لکه روح لطیف با قی شی
د غه عسی خپښو له جسم

له د گل په‌یاد کښې اوسی
هم به گل هم به بلبل‌ښه‌شي

نه بې جزوې حق گل دی
به‌تل یادبه‌د گل، گل‌ښه شي

چه جزمحوه له‌په گل کښې
صدر حمت بو هغه باند ی

یو به اوري یو به وینې
پو ر ته ښکته‌و روسته‌و ړاندې

چه فانی که‌خان‌په‌خدای کښې
هغه و گنه کا مل د ی

خا ځکی و رغی تر سیند بحر
جز بې‌خاځکی‌و لی‌بو لی گل‌دی

خا ځکی و ر غی تر بحر
و ر په سر یکا نه غم شو

او س بې‌خاځکی ولی‌وبولی
اسم جسم بې دا یم شو

هر یو څیز چه‌موجود گو ري
پیدا یش بې د ی له آبه

چه پید ا له آ به نه و ی
هغه نیست دی بې حسا به

داو بو ژ وند پر با د شی
دبادخو ړژ و ندون‌جانان دی

حقیقت د څیز گو ره
و عارف و ته عیان دی

حقیقت‌د هر څیز حق‌دی
موجود هیڅ نشته‌بې‌خدایه

یو احد دی تجلا که
خود په‌خو د په‌دواړ‌مسرایه

تجلا که یو احد دی
و خپل‌خان ته‌په شو لو نه

په‌ذات‌یوشان‌محیط شوی
له مو سی هم له فرعو نه

له‌موسی‌فرعون یوشان
پخپل ذات شوی‌محیط دی

د ا خبر د قر آن دی
نه د کنزنه د محیط د ی

د ا د معر فت خبر ه
په محیط په کنز کښې‌نشته

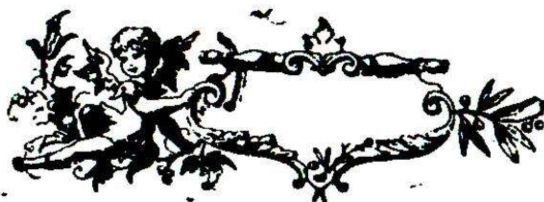
عارفانو پری‌ښه پو هیږ ی
د مشر ك تر فهم ز شته

له محیط له ګنزه نه ده　　د او پیا زیږی له دله
پر کتاب چا کم کو ښلی　　مینده کیږی نه نا مله
"ذنفسـ(و)"کو د برز"کا نو　　دباطن غیبت لښکر دی
لوی پادشاه دی په معنی کښې　　چه بې دا لښکر پېشر دی
نورانی غیب لښکر دی　　دبرز"کا نو ګناه باره
دالښکر مومنان"کوری　　په حجاب دی له نظاره
داغیبی لښکر و"کوره　　په قران لم درا یاد دی
چه په غیب باور نه"که　　دهغه ایمان بر باد دی
باقی سلک جنت باغونه　　واړه غیب دی باور کړه
ایمان راوړه مسلمان شه　　شک"کومانه زړه بهر کړه
مسلمان کافران"کوره　　واړه غیب کړه دروسی
پاک جنت د مسلمانو　　کافران به دوزخ موسی
چه حجاب له میانه واخلی　　حقیقت به درست معلوم شی
چه آفتاب ستوری تاریک شی　　چه تاریک آفتاب نجوم شی
چه بنیادی به که هغه ورخ　　هغه ورخ به د قیاست وی
"کناه"کار به عذا ببږی　　دنیکانو به راحت وی
داصفت دپاك رسول دی　　چه ظاهر باطن قبول دی
دا صفت د پیغمبر دی　　چه دجن وانس رهبر دی
داصفت دخدای ددوست دی　　چه حشره مغز بې پوست دی
دا صفت دی له احمده　　چه یو یار دی له احده
دده نوم دی خدای ستایلی　　په توریت انجیل کښی کښلی
دی ښبتن ددنیا دین دی　　سر حلقه د نبیین دی
لمر د شرع دآئین دی　　لوی در یاعز د یقین دی
دی رحمة للعلمین دی　　تر همه خلك مهین دی

دی خاتم المرسلین دی   په تن پس په روح پیشین دی
دی معشوق د هر نازنین دی   هم اول هم آخرین دی
دی ظاهر باطن متین دی   پټ احوال ورته مبین دی
بهترین هم بهترین دی   پاس تر عرش خلوت نشین دی
دده یار روح الامین دی   مبرا له قهر و کین دی
دل پیدا دده له نوره   جن و انس، دیو، پری، حوره
دل پیدا دده له خانه   او وه خمکې نه آسمانه
پر آسمان یې نوم احمد دی   کوز پر خمکه محمد دی
خلاص له دې دوازو احد دی   ملک یې لوی ازل ابد دی
دی پادشاه ملک کونین   په فرمان یې حافظین
دی صاحب د حرمین   دی ساجد د قبلتین
د ابا بکر صدیق عین   د عمر عادل عینین
پیغمبر و هم یار و عین   دعثمان صاحب نورین
علی زوم یې ؤا شنین   د حضرت باز بب و زین
چه بزرگ حسن حسین   د دده حسن حسین سبطین
شاه د عرش زمین ما بین   عباس حمزه یې عمین
چهار تن یې اماسین   صدر حمت پر ده قی لدارین
یاد اول امام اعظم دی   شافعی دانا عالم دی
بل مالک صاحب احکم دی   بل حنبل امام اسم دی
حق پرې ختم نبوت که   سخا خلق هم فتوت که
د کل انبیاؤ پیشوا دی   رهنما یې صاحب هدا دی
امتی چه یې علما دی   برابر له انبیاء دی
دده د کتف تر میان وریت حق   ورکه مهر نبوت حق
رهنمای د اصفیا دی   بهترین د انبیا دی
دی سراج د اولیا دی   د همه جهان ضیا دی
دده نور وایه عالم شو   عرش کرسی لوح قلم شو

چه اول دې نور موجود شو — وخالق ته په سجود شو
په ډېر و سیا شتو قرن کل — په سجده و بي سا ل
په ډېر کله په خضوع دبي — استاده و په ر کوع کښي
په ډېر کاله په نیا م ؤ — په تشهد عمر تمام ؤ
چه ډېر کاله خوبش په راز شو — پر است (بي) فرض نماز شو
خدای دې نور لکه لمر سیاشت که — په حضور یې دده داشت ده
چه خرلمخ بي و رخر گند ده — نوریي ست خوشحال خورسند ده
خرخ بي و که اووه واره — شو اوو داافلاك اشکارہ
هر نظر چه پر ې مز ید شو — سر قمر ستو رې پدید شو
هر نظر چه پرې انعا م شو — عرش جنت کرسي بې تام شو
دا یو نور دی هر خه کبیری — ر نگ تیز ځنې : غیږ ی
که اووره شي و تغییر ي — که باران شي وور یږي
که انسان شي ډېر پو هیږ ی — عدا نور دی چه و بیږ ی
که درخت شي و در یږی — که چار پای شي روانیږی
که شي خمکه ، نه و بیږ ي — عدا نور دی چه پو هیږ ي
په عمه ستر گو بینا شي — په عمه غوږ و شنوا شي
خم پیاله طباخ کړ ی شي — دام ، مرغه ، دیو ، دد ، پري شي
عدا نور دی چه عیان شي — څر در یاب خمکه اسمان شي
دایو نور شیش و ادر یس شو — عم داود ، سلیمان ، بلقیس شو
دا یو نور حوا آدم شو — دا یو نور وا ره عا لم شو
هم عاصی عم په ندد شو — عرش کرسی لوح و قلم شو
دا یو نور دنوح کشتي شو — هم د نوح مدد د پشتی شو
دایو نور دی ابرا هیم شو — اسما عیل اسحاق کر یم شو
دایو نور شاهد محبوب شو — هم یوسف دی عم یعقوب شو

دا یو نور موسی عیسی شو　　　یونس ذکریا یحیی شو
ده حسن جنید حبیب شو　　　ده ذوالنون بیمار حبیب شو
ده سری شبلی بایزید شی　　　شیخ محی الدین فرید شی
شمس تبریز ده ملا روم شی　　　شیخ احمد جام پی نوم شی
ده عبدالقادر جامی شی　　　ده سعدی ده نظامی شی
ده دا نور خیر البیان شی　　　وعظ کوی په خولسان شی
په عطا دی شیرین زبان شی　　　شیخ سراج بایزید روښان شی
دایو نور دی چه خنجر شی　　　غازی شمشیر چیری سپر سی
دا یو نور دی چه دلبر شی　　　بیا بسته تر لمر قمر شی
دا یو نور شاهد رعنا شی　　　بیا پسه لکه عذرا شی
دا یو نور مجنون لیلی شی　　　هم وامق عاشق شیدا شی
دا یو نور دلبر زیبا شی　　　وعاشق ته په خندا شی
ته په دا شک ذری احوله　　　پاخه نور نامه ولوله
ته په دادی شک دی ورو ره　　　راشه نور نامه و گوره
ته په دا دی شک شی یاره　　　نور نامه به کړه تکراره

د رسول الله صلی الله علیه وسلم دمعجزاتو په بیان کښی

دی داعی د کل ذرات ؤ
دعوات خوان دحشرات ؤ

چه یې گواه دمعجزات ؤ
بزغاله سوسمار حصات ؤ

یوه ورځ وه ښه روښانه
د محمد قریش له میانه

ابو جهل و ور غلی
ورسول ته ور یده نی

وې (یې) ته رسول دخدای یې
په پټ حال واړه دا با یې

وایه پټ سې په لاس څه دی
خاوره سیم زر که وابه دی

رسول وې زه وایم څه دی
چه پټ ستایه لاس واله دی

یاد دې و وایی زه څه یم
رسول ،ر ښتیا که نه یم

ابو جهل و ې بهتر دی
دا چه تا وو ې اظهر د ی

پاك رسول دخدای قادر دی
په پټ حال خرگند مخبر دی

سنگ ریزه کړ ژ رعیا ن
خدای په خپل قدرت گو یان

لا اله یې و و یلې
الا الله د ر یې پیلی

محمد دخدای رسول دی
دښه خدای په درقبول دی

چه له ده څوك دښمني که
خدای به غوځ دده لنگي که

له دښمن چه په فرارشو
ابا بکر یې د لدا ر شو

چه حضرت ننه په غار شو
عنکبوت یې پرده دار شو

خدای رحیم یې غمخوار شو
سنګ کوتره مار یې یار شو

چه لښکر تشنه بې اب شو
وا ړه ده و ته ستا ب شو

یار رسول الله بې اب شوم
لښکر بې او بو خراب شوم

ور سول ته دروږې
ده په جام کښې وابسلې

رسول کوتې پکښې کیښېنوې
هر انګوشت یې او به پرېښوې

له انګوشت یې پیدا آبشو
درست لښکر یې پرې سېراب شو

خمکه یې کړه سېرا به
د یو څو غوړ په له آ به

څسي چارسخي وهاب که
په جام اب لښکر سېراب که

څسي چار نبي سرور کړه
په جام اب سېراب لښکر کړه

دده د لتف ترسیان یې کوره
نبوت سهر و و ر و ره

حق پری ختم نبوت که
تم یې خلك او نبوت که

ګنج العارفین یې نام شو
داکـلام د دولته تمـام شـو

ننسي زړه له خفی ګنج که خووینا
مخفی ګنج د بې شریکه بې همتا

یوعجب ښایسته نور و بیمثاله
منزه له سبز و سرخ هم بیضاء

نه یې رنګ نه یې مثال شته نه یې لوری
پاك ساده او منزه وتعالی

هم کامل هم مکمل اوهم غنی و
پاك له فقره له نقصانه له فنا

دغفلت او دانسیان اثر پرې نه و
دی علیم اوهم خبیر و تو انا

لوی علیم چه خپل ذات و ته نظر که
یکباره شو پر خپل ذات باندی شیدا

چه غنی او بې نیاز پرذات نظر که
داحمد نورو مخفی ګنج و رڼا

چه دغه رڼا څرګنده شوه صبا شو
هرچه وله ده یې رڼا شوه هویدا

لوح قلم بهشت دوزخ له د څرګند شو
عرش کرسی انبیاء سما ارض وسماء

عین اعیان ملك وملك و ملك سحاب
رعد و برق ژاله وبرف زمهریر و ما

عناصر و طبایع نارو نعیم شو
هم جماد نبات حیوان شو هیولا

هم نبی اوهم ولی هم غوث و قطب
هم مشرك هم منافق هم عصیا

محسنان اوجمالی هم بې لهجماله
کافران اوضلان یې لهجلاله و پیدا

هر یو نسل د خپل اصل من بعد
بخپل ذات یې هر خولك له اقتدا

صاد، یې صدق دال دلیل و نه با و رکړه
خکه صدق د اول له ابتداء

یې یاری اوقاف قایم په دغه دین شو
خکه یاد شو صدیقي او احبا

دعادل عمر هم څلور حرف چهار وصف
د لا لت د هر یو دی جدا جدا

عین یې عدل الف امر د آمر دی
ده پر خپل فرزند حیفه نه کړه روا

دال دلیر اولام لا مع هم پهلوان
په قوتی با نګك نماز نه اشکارا

دعثمان دعو رت حرف یا دشوی پنځ دی
دا پنځ حرف پنځه ګنج دی اخفا

عین عالم او ث ثابت د حق به امر
درست قران دده په زړه لمبې وجا

میم منیر الف امیر نون نیازی و
خکه بسلند نه کړ اسو بینا

دعلی حرفونه دری دی دري ګوهر
هر ګوهر دده لوی لری دا علا

عین عالی لام یې لوی دا لیمی و
پهلوی عرش باندی دده نصب لوا

هیڅا نې یکه تاز او جان باز و
پهلوان د بې عیان و بې همتا

چه کلیات دده لهفیضه نه مفیض شو
د مخفی ګنج په رسول لمبې واخفا

ګنج په قلب صدیق مفتاح ددغه ګنج و
دګنج قلف یې په دغه مفتاح که ورا

تربیه صندوق عمر فتاح ددې صندوق و
مخفی ګنج یې پر عالم که اشکارا

دګنج شرحه عثمان عیان پر کل عالم کړ د
دده زړه دحق دیوان ؤ مصفا

علی وبش که دی خازن دده ګنج و
خپل قسمت له دې عالم سو نده جدا

په سر توی یې یاران هم نورانی و
حمیده وصف یې ظاهر و او بینا

ابی بکر شیخ کبار معدن و قار و
هم په غار کښې یې رفیق و هم سوا

دی صادق صدیق امام با لتحقیق و
و حضرت یې ایمان وروړ بې ګوا

هم قابل رفیق قاتل کفر زندیق و
ډېره آرزو دده له جنګك وه له غزا

نا سید عتیق تحقیق خیرالبشر و
هم د موسنا نو دی و امرا

همدی یار غار هم معدن الاسرار ؤ
خکه دی لهدوست په غار کښې و همرا

هر چه‌نیر و صدیق له‌دی زندیق دی — داحدیت دی له حضر ته مجتبا
پس‌سماد دی پر سلک او اب ثواب دی — له جمله اهل اسلا م له ماله تا
دی امیر قاتل سرتاب زین الاصحاب و — محجاو ر مسجد محراب منبر قبا
دی کویا په صدق ثواب هم په راستی ء و — چه‌نبي له کتا به و حي دی ا ر
د فضل راسته لار د ضلالت ده — بر دالار بیا برابر خی دسموا
د مهد بو راست لا ر د هدایت و — منز لګا د ده یو جنت الما وا
محمد خا تم ر سول ا و ل ا خر و — په اول اخر دده یي ر ي ثنا
دی نبی هم پیغا مبر او هم مر سل ؤ — او لو العز د ا و خا تم دانبیا
هم هادی دهدایت (ؤ) هم و لی و — هم دا عی هم سراجی هم مقتدا
هم ا و ل اخر او هم ظاهر با طن ؤ — هم ناظر منظو ر شاهد هم منجلا
چه احمد نبی آغا ز پر جهان و که — دده نوم په خلو ر اسمه مسما
پر آسمان دده نو م احمد یا د یږي — پر زمیـن محمد ا لا صـفـیـا
تحت الثرا عالم (یي) بولی چه محمود دی — په احد نا م نا بت شو ی ماورا
چه میمین او و ا وی حکڅ لا حد نو — و دید ن و ته يي نه با له خدا
چه میمین او و او ددمله اسمه حکڅشو — و معراج و ته ر و ان شو بي ر یا
حضو ر (ي) یي له خپل خدایه سر موشوه — هم ا ما م د ملا یک د ا نبیاء
غرایب دسموا ت یي و ر خر ګند کړل — که هر خو بلند با لا و هم صفا
هم له عر ش کر سی جنت نعیم خبر شو — هم و انف له بیت المعمو ر له منتها
که په ز ر ز بان یي ز ر و صف ثنا کړم — حقه ثنا به دده نه کړ ای شم ادا
هم آ مر و هم نا هي و هم معطی و — خکه ا مر د ه و که پر خالقا
خلو ر یاري پېشوا ا و خلفاو و — ګو نبی ګو نبی دا مت و مقتدا
خلو ر یار دنبی ددین چر ا غ دی — اهل دین يي منو ر دی له ضیا
هر ه چار يي او لو الا مر هم و ار ث و — هم و لی ا و هم هادی هم مهتدا
هر سړی چه پیر وی دخلو ر یار که — بي ګو ما نه هغه بیا مو نده هدا

چه پر چاپاندی اقرار له‌چا منکر شو — داش په عذاب د تیښنودی ابدا

څلور یاره‌څلور رکن داسلام دی — په څلور رکن د اسلام قائمه بنیا

رسول ونه چهار یار بی و حنف — پوست‌وپاخ و پرتشنبوه له‌دیکما

رسول ذات‌دی چهاریاریی چارعنصر — خاك و آب و باد اتش سره سوا

رسول‌سخ دی چهار یار یی عضو — غوږوسرکی پوزه خوله‌شوی تویا

دصدیق حرف څلور دی څلورو صفه — دهرحرف یی تو بیی تو بیی‌معنا

دی امیرالمؤمنین ابن الخطاب و — عمدی معدن الاسرار امن یرا

چه غیرت که له‌عمره څای سفر شو — الهی رما قبول له کری دعا

پر منبر بانسد ی مبتد ی دخطبی و — ځکه دی‌رسول عمر باد وتی الهما

پس‌سلام دی پر ملك منان یاد سوی — چه غنی با حیا و یا سخا

دی میر امان حافظ لسان‌یادشوی — هم جامع تر آن هم سالك الغنا

هم‌حبیب رحمان‌دښمن دشیطان سطاق‌و — هم کامل ایمان یادشوی بی ریا

په‌حیا عیسی‌مشهور وته باور کړی — چه‌ملك په‌له‌ده شرم که (حیا)

دی امیرالمومنین ابن عفان و و — هم دعلم پو کې لنج وهم صفا

درچه بغض له عثمان ابن عفان که — په‌اخر به له‌سولی موسی سرا

بالك رسول ده ته ذو النورین وبلی — له سادق بی باور و ډیه‌نه له ما

یووزر د جبر ئیل چه ما نظر که — دعثمان نوم شو سما (ق) نه نما

ده جنت‌پوري وکوت چه مکتوب‌و — هم دعرش‌په‌ساق مکتوب‌و داسما

دی رفیق دا نبیا و هم زما دی — چه روان شوه دادجنت الماوا

پس سلام‌علیك یادشوی پر علی دی — دی امیر الولایت د او لیا

دی فاتح دباب الخیبر و باور و ډیه — پهلوان دی بی همتا عند التوا

دی دعلم‌باب هم دریادا سرار و — داحدیث دی مذکور کړی مصطفا

هرچه بغض له‌علی که له نبی له — واوره هغه چه خصم له انبیا

دعلی له‌فضله کوره نبی خه وي — که طالب یی دزه فهم کړه وما

لا فتا الا علی د ی یاد کړی — هم لاسیف الا ذوالفقار که یا

دی شجاع هم مبارز هم پهلوان و — ددهضرب ومخ پهمخ نه په ءما

دی نبی و رور یاد کړی باور وکړه — هم په سرای داخرت هم په دنیا

پس له دی دچهار یار و حق راضی وی — له حسن حسین شاهان باوفا

دوی دو اړه نور العین دپاک نبی وو — هم نسبی اماد نیک بخت و شهدا

هم مقتول او هم مسموم اوسرحومین وو — مظلوم مسین و ودظالم و پیدا

دوی دو اړه نبیره دپاک نبی وو — فرزندان دسر نصی نورد زهرا

چه امام حسن حسین پی شهیدان کړل — ددوزخ عذاب بی نه وکړه جزا

پس له دیو صدر حمت دد ه په ترهوی — پر حمزه عباس پر دواړو بی خطا

هم رحمت پر تابع مهاجرین وی — هم رحمت پر انصار باندی هم عطا

هم رحمت پر تابعین ابرار اخیار وی — ترقیامت سلم تسلیما دا بدا ابدا

پر هر واړه رحمت و تراېده — نبیر کثیرا کر چه نه شی عد دا

هر مومن چه پیروی د دوی نه کړه — له سختی گنجه به دی شی بی نوا

راضی شی او خارجی بله ولاړ شی — پس له مرګه سخت عذاب دده سزا

هر سړی چه له واره نو انکار که — جهنم بی ما و ای ابدا

اطیعو الله واطیعو الرسول ولوله — او دریم بی اولوالامر اشارا

هر چه امیر وامر و نه منینه — بی کوما ن دی عاصی و روسیا

هر چه لار بی وی له خدایه مو ندلی — که نیک بخت بی و رپسی کړه اقتدا

اطاعت دحقی لاری پر ما فرض و — که غافل بی اعراض کړه له جهلا

دخاتم او د جمله نبی وارث و — که دی بادی شی نن به وی اقتدا

و دالت دعارفانو که وحق ته — مشنا فان له خپله یاره له اشنا

گومانی صحاب بی درست له دله واخست — له شها سره نیل راز دعر فا

ای میرخانا قسمت شوی په ازل دی

انتها راجع هم پش د ابتدا

پاك گنج مخفی چه ظهور رو نه په خوشانه ... ئل ابیایه ظهور راغلل له نها نه
لون لون خلك په وجود را غلل ... سما مظهر نامل انم ویثم رویها نه
هم و ارث دا نبیا و هم ولی و ... هم هادی دهد ایب و په خو شا نه
مصنف په دند ی و هم په فارسی ؤ ... هم په ز به د عرب هم د افغا نه
په خو رلمقه بي خیرالبیان کوره ... چه نازل شو(د) رو یا ن ته له سبحا نه
نه اسا دی نر میان او نه نا لت و ... په طریق دا الها م راغی له رحما نه
مترتب په منا مات او منا زل و ... موا فق هم له حدیث هم له قرآنه
خدا یت دنبی انبیا کا نان ظهور ... سر ئب له سرطو حکم نه ار کا نه
همه بیان دفرض واجب د عرمتام که ... سر ئب به مستحب سنت ا نسا به
ر هنمای هم دجنا ن هم دا نسان ؤ ... معارض له ده سمیر ئی نه ا غوا نه
چه عجیب مظهر د لطف و کر امات و ... چه نقصیر د الهام نه ز له یزدا نه
له هزار نه دوهزار که دری هزار واره ... یو به یویری الهام راغی له و جدا نه
له عجب دحق کره یرد ا مظهر و ... له ساسع پی ته یی و نغو ره له سا نه
حقیقت دده سلب کېږي د پد رو ... شهر درخت و رته ... له دسا خانه
چه له سیه دصورت په صفات راغی ... له با با دی سـ عی شو زما خا نه
ای بابا یرینز له خواست له رشوت بویه ... سر کئ رسول به نار وان که له جهانه
مجرمان عاصی دحق به عذاب کېږي وی ... دمو لی خدا ب خور نکه خوالوانه
بابا وي دستا حا جت دو غا نه دی ... ای ئر زده ادب شرط دی ستا له مانه
شهر د رخت ... وسانه که ئر زنده ... زه عشی رنگ بزر گ بېږي کو مانه
مسکین وی ادب حیا له امره بویه ... دغه امر د ی را غلی له مو لی نه
بیا بي د هغه بزر گی و اره زماوه ... له بر زگئیيا و سورخه تر شهر ز یا نه
که زمری درته ... له ته بزرگئیي ... یا درخت درته ... له سهر با نه
تر هغه پس بابا روان و شهر درخت شو ... نه . . . نه تو ا ضع له ده عیا نه
پس له هغه پاك مسکین و رته حا ضر شو ... د رست . . . یی و رته و له له وقانه

يوسفزی عالم پيشوو رنه پخه کړه   روښاني نه يې وروره له امتحانه
سيايه قهر و کړبه ته پښې ووې   سر کړ به زنده ولاړ شوله ميانه
بيايې وې که ته رشتيا کامل برحق يې   نه له مصره تنګر راځه بې ګومانه
چه يې خواست په خدای کريم پورې قبول و   دا حاجت يې عم روا شوله سبحانه
سيامسکين په خلوت ناست په حق بې راز که   چه نفر په قصد وراغي له افغانه
بل پاك مظهر د سيا شهيد وينه   نه بې ترس و نه سولا نه له نيرانه
سيا ن پاره پاره پخېه پر بووت   نه هر جز بې ديوه باله شوه روښانه
درې کرته يا چيار کرته و رنه روان شو   به هر وار بې حال د غه وبې ګومانه
د سيان که ليا پر بيابان وه   چه نفر په قصد وراغي له دزدانه
تا ګيان روښان له غيبه و رغر کند شو   خرباني وز غره د زدان له زيانه
سيا عجب په صورت د هراشيا سرك و   د حما د نبات حيوان عم له اتسانه
يازدساله ورنه بيان اسم اعظم شو   که طالب يې په د اسم شه ګويانه
که هزار که دوه هزار که درې هزار وا ره   دا بيان به ورنه شي له غيب نيانه

يازدساله يې په لوى اسم دخل نه که
بس له دغه هر زره شوه ور ګويانه

نن هغه مومن تر هر سالك نيك بخت شو   چه د کوچ په خوا اول پاخيده خخت شو(۱)
د غفلت په خواب و يده نه شه غافل شان   تر همرا د وړاندې تيار بيدار به وخت شو
نصحيت به د کامل پرې اثر نه کا   چه يې زړه تر سنګ خار تر آهن سخت شو
مرتبه د آخرت به چيرې مومي   چه غره په سال لښکر په افسر تخت شو
معنوی صورت چه شته په خدای چه سم وي   که په ګور کې نن قطره قطره لخت لخت شو
سر ګڅ ژوندون ترې برابر ويره يې نه شي   چه بصر عايم په عم د نفخت شو

روح جاری تل دخان باقي هيڅ بالك يې نه شته
د فقير دولت که زوړ د صورت رخت شو

هغه کس چه پيدا کړی وی يزدان کوډ   په غلطه لار به دروسي جاو يدان کوډ(۲)
تربيت به د کامل پرې اثر نه کا   هميشه به روا نيرتي په ګومان کوډ

---

(۱) داغزل دالف،ك په نسخه کې نشته.

(۲) داغزل دالف،ك په نسخه کې نشته.

سرنګون به‌و دوزخ و ته ژړېږ يوځي ― چه په پل صراط روان شي هرنادان کوز
د ګناه کسوف خسوف به‌يې مخ پېټ که ― له آفتاب ماهتاب شان ځي پاس پرآسمان کوز
بينا دل پر طريق سم برابر درومي ― پر ثابتي لاري تګ که کور چشمان کوز
بادشاهي د توحيد لويې لارې پر ښوي ― سر لنه په بير نه درومي پر بيابان کوز
منافق جبلي کوږدي ځکه کوږځي ― تګ پر لاري سم هرګز نه که نعبان کوز
دازل په‌ورځ چه خداى کړى نيك بخت وي ― پر طريق به قدم نه ږدي په هيڅ شان کوز
سم ثابت به د استاذ به امر سومي ― و ګناه و نه به نه کاندي خپل ځان کوز
عاشقان به زړه شي ولي صرنه نه کا ― د محبوب غشي مژګان ابرو کمان کوز

چه دوي لاري شي ښکاره يوښي پل ليني رخ
دا فقير دولت خداى کيږ مه کړه روان کوز

چاچه وا خست په سحر شمامه د زلفو ― ستايش به دا همیش مدام د زلفو (۱)
انديښنه دده هوس له زړه کا لري ― خوك چه بند شو په حلقو د دام د زلفو
نګينه د سعادت د هغه کس شو ― چه همېش به پرې و رځي سلام د زلفو
که خلقه د ی چه چاريه خپل مقام کې ― زه يې نيسم په هوس په نام د زلفو
چه بې زه کړه قرارى له روغو خلکو ― ځکه ورك شو قرارى آرام د زلفو
نور دې نيسي لاس و ښي د مشايخو ― ما نيولى دى په لاس زمام د زلفو
هر مجلس چه آراسته په ګفت و ګوى وي ― ده پر ې غوږ کړى دوى به کا کلام د زلفو
که هر څو متکبر صاحب عزت وي ― شکسته به وي و لاړ غلام د زلفو
په خپل کور کې به آرام مقام کا چيرې ― چه په دروړ ته و لاړ اعلام د زلفو
که هر څو ګياه د باغ وصحرا ډير دى ― په سنبلو کښې سو نده تې کام د زلفو
بوى يې ځکه هميشه تر دوى پخوا ځي ― چه و کاندى په عاشق پيغام د زلفو
لکه تورا بر ښکاره شي په آسمان کې ― همې شانې وى سپين مخ مقام د زلفو

دا فقير به‌ا وس همیش د يار صفت کا
چه يې و ناره په زړه احرام د زلفو

(۱) دا غزل دالف،ك په نسخه کې نشته.

دعشق درددی بې پايانه الغياث بې علاجه بې درمانه الغياث (۱)
ګل هر ګز بې خاره نه وی اشنا بې ده له هجرانه الغياث
شاه له خزانه خانه خو بس (وی) بې پروا دی له ستانه الغياث
د اشنا په يا د زوندی يم رښتيا شا هم بې جانه الغياث
د عشق درد به هغه و پېژني چه خبر نه وی له خانه الغياث
دفقير دولت فرياد دغه دی
چه مقصود يې بې نښانه الغياث

دا دنيا ده بې وفا نيمګړی ته و ګڼه عارف شپې نمر خاته پر يوانه دو ګڼه (۲)
په مثال دلوی ګرداب خلګ پکښې دی مګر يو يو آ و بازو و زی له دې ګو ګڼه
مسافر په سرای کې ناست يې سبا کوچ دی تن د و خمه و تره خيله ګناه ګو ګڼه
بردالار ي په چرم تير يدل ګران دی سبک شه بار د تعلق کوز کړه له سو ګڼه
په فردا به دخدا صا نو په حساب يې که و يښته د شر ک کړې تن له سرسو ګڼه
درست جهان ورته روښانه آينه شوه چه بنيا دې د ګو مان و کينې له سو ګڼه
که دنيا آب حيات جهان پرې پورشی طالبان دخدای به تر نه که پرې شو ګڼه
بې يقين دخان دښمن پر لار په خوځې په خپل لاس يې پرې کړه پښه دباو ر تو ګڼه
چه ددېو شيطان له اصله وی ناری دی هميشه به په اور سو ځي لکه پو ګڼه
اخردم به پرې او به (و) ښی نه شی که خوراک يې برنج يخنی وی د که کو ګڼه
تايب شه دمر ګک شدت ياد که دولته
چه تلخی يې زيا نه ده له مرچه سو ګڼه

ای ددين په ښايسته چارو کې لته دمعنی په فهم ګم په صورت غټه (۳)
په ظاهر جامه فقير په خوی بخيل يې لکه نغښتی په ايره تازه سکروټه
ته چه اوس در ياضت په تاو پوخ نه شوې د جهنم پر بڅ به سترې شی له ټټه

---

(۱) داغزل دالف.ك په نسخه کې نشته.

(۲) داغزل دالف.ك په نسخه کې نشته.

(۳) داغزل دالف.ك په نسخه کې نشته.

دابند کي چه ته په رسم په ريا ئړي   خپل عادت د عبادت ئړ ی چغمیا

به سر ی دسر ی هو ش دپاره‌بند بي
نه‌ناپوه چه‌خپسر لوی و یني په‌خته

له دي خپله (زره به)خه وایمه چاته   چه دزړه‌سنه له چادی بر چا زیاته(۱)

دازما محبت واړه پر خپل یار شو   اوس د یار محبت و جاروت وساته

له دي خپلي رضا هسي‌رنګ فاني شوم   چه نفی معنی راو نه اثبا ته

دل زړی مي و نظر ته آینه شي   به هر خه کي یو اشنا وینم سخ راته

سهتر حضر و داهسی او به راکړی   د سکندر سلکونه‌ وینم بي سر آبه

چه‌ګومان د کوه طور پر ننبه و سو   وارنی نارې آورم و موسی ته

په نبستي کي د هستی معنی وینم   بو باني سخ بي خر ګند ګله و فناته

دابي سنه زړه‌ سي جام لکه د جم دی
یکښی وینم اوو‌ه‌خمکي‌سما واته(۲)

---

(۱) داغزل دالف،ګ په نسخه کي‌نشته.

(۲) دالبیرونی کتابخانی په نسخه کـی «هماواته» راغلی دی خو دلته «سماواته»معنی ورسره مناسبه‌ده خکه نو سماواته‌ولیکل‌شو.

ستنه او کورودانی

لتی مطبعی لاندی کارکو وتکو زموږ ددې اثر په چاپولو کې له
ؤول ربړ اوزیار زنه ښه نه ده کړی :—
بنوټایپ مدیر ښاغلی انجینرمیر جمال الدین صدری
- د ماشوټایپ آمر ښاغلی عبد الصمد «امیری» .
- د ماشوټایپ فنی ماموریږ ښاغلو میر احمد نبی «اطرافی» محمد همایون
شفی» ، غلام فاروق «وفا» او محمد نسیم «شهرزاد» .
- د ماشوټایپ سرمرتبین ښاغلو حیات الله خان او محمد کریم افضل زاده
- د ماشوټایپ مرتبین ښاغلو عبد الرزاق معین زی ، عبد الهادی
ی ، عبدالجلیل ، شیر محمد نوری ، عبدالغفار ، عبدالاحمد او شکر محمد .
- د لینوټایپ آپریتر ښاغلی عبد اللطیف .
- ماشین کاران ښاغلو غلام قادر او نیاز محمد .
ه په دی ترتیب له دې ټولو ښاغلو څخه ددوی د زیار او هڅو
کوو او د دوی ته کورودانی وایو ، همدا راز د ماشینکاراتو د امر
غلی عبد الوهاب توجه او پاملرنه د یادونې او کورودانې وړ ده .

دچاپی تیروتنو سمون لیک

له ټولو هڅو سره سره چه د چاپي غلطيو او تير وتنو د مخنيوی په برخه کي شوی دي او تر ممکنه حده پوری زيار ايستل شوی دی چه ددیوان په متن کي چاپي تير وتني پاتی نه شي بيا هم ځيني چاپي تير وتني غلطی او د تورو الوتني په دی ديوان کي شته چه له محترمو لوستونکو څخه د بخښني په غوښتلو سره هيله لرو تر څو له لوستلو څخه د مخه يي سمی کړی .

ناسم	سم	مخ	کرښه
خاودو	خاورو	۵	۱۰
د دان	ګان	۵	۲۰
نخن	نحن	۵	۲۱
نه کمیږی ی	نه کمیږی	٦	۳
سحبان	سبحان	۸	۷
آینه	آیته	۱۳	۱٦
کم ته	کم	۱۵	۲۱
دخوی خوبښ بوی	دخولې خوشبوی یې	۱۷	۱۰
دسموګرؤ	دسمو غرؤ	۲۲	۲
انعمامه	انعامه	۲۲	۱۲

ناسم	سم	مخ	کرښه
روغکړي	روغ ذړی	۲۳	۹
پهسوو	پسو	۲۵	۱۷
سعفر	معفور	۲٦	۱
تمع	طمع	۲٦	۸
غوزی	غوزی	۲٦	۱۵
پهرده	پهغرده	۲۷	۱۲
نازپرور	نازپروره	۲۷	۲۰
نیم	خیم	۲۸	۲
زحیم	رحم	۲۸	۱٦
پهسین	پسین	۲۸	۱۹
عبادت	عبادت	۲۹	۱
ورسړ	اورسړ	۲۹	٦
ددرپاسبان‌به	ددرپاسبان	۳۰	۵
زنار	دنار	۳۲	٦
گونه	گومانه	۳۲	۱۰
مرخي	میرخي	۳۲	۱۳
عماد	عمان	۳۳	۵
درله	درلد	۳۴	۱
سبقدی	سبق‌دی	۳۵	۱۷
سرداان	سرداران	۳٦	۱۱
گرایی	گراني	۳٦	۲۳
سلماني	سلیماني	۳۷	۲
من رانی	من رأنی	۳۷	۱۳
مجوب	محجوب	۳۷	۲۱

ناسم	سم	مخ	کر بنه
جميه	جميعه	٣٩	١
اناس	اناناس	٣١	١٩
چچي	چيچی	٣٢	٩
نو رتیاره	لمر تیاره	٣٣	٢
سا قیِد	ساقیِدی	٣٣	٨
په سو و	پسو	٣٦	٢
صابو ره	صبو ره	٣٦	١٢
ا نبو ره	انگو رہ	٣٧	١٣
حو اه	حو ا	٥١	١٥
په کل	په کل صورت	٥٢	٣
بيما	بيمار	٥٢	٥
گنا هان	گنا هان‌سي	٥٢	١٢
خجالت	حجابت	٥٣	٢٠
پا کيِزه	پا کیز ه	٥٣	٧
نو ر د	نو ر دی	٥٣	١٠
کنذا	کنز أ	٥٣	٣
پهرشان	په هر شان	٥٥	١١
کسر ت	کثر ت	٥٦	٦
خيني	خني	٥٧	٦
پيشنانو	پيشينانو	٥٩	١٨
تمع	طمع	٦١	٦
اعصا	عصا	٦١	١٨
سندەنەشی	سو ندەنەشي	٦٢	١٦
پدل	پەدل	٦٣	٨
شمير	شمشير	٦٣	١٩

م	سم	مخ	کرښه
ار	گوزار	۶۳	۱۹
جودددی	ترکجوددی	۶۴	۱۵
ـو د	پریښود	۶۵	۲
انسا	دامامسا	۶۵	۳
ې	رښتینې	»	۲۰
ه	یگانه	۶۸	۱۰
تاندی	کوتانه‌دی	۶۹	۱۱
حله	زرخله	۶۹	۱۵
	اياته	۷۲	۱
؛	کل	۸۰	۲۲
تری	چوتري	۸۱	۶
باند ي	خیز باندې	۸۳	۱۲
لته(م)	دولته	۸۵	۲۰
ټ	کوټ	۸۵	۲۲
.شی (۶)	درشی(م)	۸۵	۲۲
.وریله	کورايله	۸۶	۱
.یوخی	پریوخی	۸۶	۱۲
گ‌شیطان	سګ‌شیطان	۸۷	۱۲
بات	ثبات	۸۷	۱۵
به‌خلوت	په‌خلوت	۸۹	۲
خواره	په‌خواره	۸۹	۱۰
ږمخ	خړمخ	۹۳	مخ یو مکمل غزل
حوال	احول	۹۳	۱
کړ	کړی	۹۴	۹
بازی‌ی	بازی	۹۵	۱۵
پوشتنه	پوښتنه	۹۶	۱۱

ناسم	سم	مخ	کرښه
زغانده	رغانده	۹۶	۱۹
احداده	اهداده	۹۷	۱۰
غیرت	عبرت	۱۰۱	۱۸
اشدادباندی	په‌اشدادباندې	۱۰۲	۳
ژرم‌شکل	ژرمشکل	۱۰۳	۶
وخیز	وخیزه	۱۰۳	۵
پري	پړی	۱۰۶	۳
ـی	ئي	۱۰۶	۳
ځنی	ځینی	۱۱۲	۱۷
چه‌حق	چه‌حق‌وو ی	۱۱۳	۱۱
زوړنو	زړونو	۱۱۳	۷
تیز پر	تیز پره	۱۱۸	۵
مسب	مسبب	۱۲۰	۱۸
ستنز ی	ستنيز ي	۱۲۱	۲۰
فتیر	فقیر	۱۲۶	۳
هنر	نر	۱۳۰	۱۶
پالد	پاك	۱۳۶	۲
باد ر	بار	۱۵۱	۱۳
دیدته	دیدنه	۱۵۵	۱۳
جه‌ښکاره	چه‌ښکاره	۱۵۷	۱۵
روخانی	روښانی	۱۵۷	۱۵
سر	سره	۱۵۸	۵
گوره	گور	۱۶۳	۳
پیدشی‌په‌ښی‌ښی کښی	پیداشی‌په‌ښی کښی	۱۷۶	۳
کابابا دگاله‌رشی	کاله‌یادگارشی	۱۷۷	۲۲
حا صل	حاصله	۱۸۱	۷
جابجا	جابجاده	۱۸۱	۹
مراد	مراده	۱۸۱	۱۰

نا سم	سم	مخ	کر بنه
يکاتي	يکانکي	١٨٢	١٠
و ته که	و که	١٩٣	٢١
له که	لەسر گه	١٩٥	١٣
دبته	دبنه	١٩٥	٢٠
روحانی	روښانی	١٩٦	١٥
روښل ن	روښان	١٩٦	١٥
لەدو نی	لدو نی	١٩٩	١
حکم	له حکمه	٢٠٢	١٦
وا نگری	توانگری	٢٠٦	١٩
رووفه	رؤفه	٢٠٨	١١
فوفه	پوفه	٢٠٨	١٥
جود	وجود	٢٠٩	١٢
پر اثر	پرانزی	٢١٣	١١
ايښوينه	ایشوينه	٣٢١	١٢
لاز يت	لازيات	٢١٣	١٢
تسيلمه	تسليمه	٢١٥	١٣
ليم	لئيم	٢١٥	٢١
و گره	و کره	٢١٦	١٨
..ن	هارون(د سر کښ‌پەسعنی)	٢١٩	١٧
تغرون	تغرو ن	٢١٩	٢٣
و پښون	ويښون	٢٢١	١٣
دار	در	٢٢١	٢٥
غير	غبر	٢٢٣	١٢
سحر اب	سر اب	٢٢٧	١٣
سپر	پير و	٣٠	٧
رضی	راضی	٢٣٣	٥
گار و بار و ته	کار و بار	٢٣٣»	٧
نها ل	نهان	٢٣٥	١٥
پيد	پيدا	٢٣٥	٢٢
فـز	فکر	٢٣٧	١٣
نېخوا . .	نيکخوا	٢٣٧	١٣

ناسم	سم	مخ	کرښه
کړ	کړی	۲۳۸	۱۳
یاست	یاسته	۲۳۹	۱
یاست	یاسته	۲۳۹	۲
عصیانو	عاصیانو	۲۳۹	۸
دی لاره	و یلاړه(قصد،'اراده)	۲۴۴	۱٦
پو	په	۲۴٦	۹
مد	محمد	۲۴۸	۸

لغات نامه

لغات	معنی
(الف)	
ناناس	دتو دو سیمو یوه خوږه میوه چه‌دمیوې بڼه یې د جنغوزې غوټې ته ورته ده.
ارسي	هندارم آینه.
ابریق	(ع) صراحي.
اروند	(پ) پایه، مقام.
ایلوچ	(؟)
انند	(پ) خوښي او خوشحالی.
ابنوس	(ع) دتو دو سیمو یوه ول تور ه‌ونه ده.
ادینه	(پم ف) جمعه
اورپښتی	(پ) پتنګ
اهداد (هداد)	(پ) سزا، جزا
اوجاج	(؟)
اوصاص	(ع) نیلم رینبه
الیان	(؟)
اصبعین	(ع) ګوتې
ادیم	(ع) پوټکی، قشر
ا کړ	(پ) یوانحینی، بې اولاده
ارغنجا	(پ) ارغنجې، الوچې
ارغنی	(:) کومه ونه ده
(ب)	
بربط	(ع) دموسیقی رباب وزمه آله عود
بهل	کومه ونه ده.
بږ	(پ) دپیل په شان ونه ده چه‌په‌تودو ځایو کښې‌شنه کیږي
بتل	(پ) غښتل تاوول
بلودل	(پ)

لغات	معنی
بلبښل، بلېږدل	(پ) تاوول، نغښتل
بزه	(پ) گناه، جرم
بلم	(پ) لوېي، وياړمن، مغرور، مفتخر
برغو	(پ) سورنۍ
بخن	(پ) حريص، سرابند
بسيچ	(ف) چمتووالی، اراده
بطالت	(ع) عيش، چړچه
بشول	(ف) نسعوری کار هغه چار چه د پوهې او شعور له مخې کيږي
بانيا	(پ، ع) علاف، داوړو پلورونکی، هټيوال
باسق	(ع) لوړ، جگ، هسک
بق	(ع) ماشی
بربړه	(پ) بوه ډنه ده
بشکول	(ع)
بدنه، بدنی	(پ) لونه، گډوه (یو لوښی دی)
بوزينه	(ف) بيزو، شادی
(پ)	
پلاړل	(پ) بلېږل، تاوول، نغښتل
پرتل، پړتل	(پ) دسفر سامان، دکوچ سامان هغه سامان چه دکوچ نه ترمخه چیر ته لیږلی‌شی.
پتل	(پ) پټ‌پټ کول، طبقه طبقه کول
پيانده	(پ) پړی، لړی
پېښو (دش په زور)	(پ) پيدا‌ښت، پدیده

لغات	معنی
پر هتل	(پ) شو کاری کول، مسبوکی پرې لگول
پلیو نه	(پ) دسر بین و نه
پند	(پ) سفر، تگ منزل
پر غز	(پ) دنارو غی دکو ما حالت، مجازا خنکدن،
پر ېنې	(پ) مشوره، مصلحت،
پک	(؟)
پو نجي	(؟)
پچول	(پ) ښنگری
پوت	کو مه میوه ده
پونه	(پ) پنه، داو راچولو پنه
(ت)	
تراپ	(پ) ترته دغلې اچولو پوزی
ترتیل	(ع) په تجو یلسره لو ستل
تبهول	کو مه و نه ده
تو یغ	(پ) مرسته، بې کتې پور، و یش، حسابی و یش
تبغنه	(پ) تبی، د اوسپنې تبی
تفرید	(ع) فرد کول
تپور	(پ) تتر، سینه
توری	(پ) سیائی، دلیکلو تور رنگ
ترگ	(پ) شپول، منډو
تنده غره	(پ) جل، استسقا، هغه تنده چه په ډیرو او بو نه ما تېږی
ترگ	(پ) موتی دخارویو یو دول نارو غی ده.
تېز ل (تېخل)	(پ) آس خغلول
تو نده (تو ندی)	(پ) ښنگری

لغات	معنی
(ج)	
جوسق	مانی، قصر
جمني	(ه) خمکنی‌ميوه ده
جمدر	(پ) يوډول چاړه چه په اسماکې پټه وی
جعل	(ع) گونګټ
جاوچي	(؟)
ججری	(پ) په خوړو کښی‌دغوړيو اچولو خاوړين‌یاسر گين
جوسري	(؟)
جګ :	(؟)
(چ)	
چوهړ	(پ) ډنډ، حوض
چمند	(پ) شوخ، رند، ورانکار
چربنی	(پ) يوډول‌ميوه ده
چوند	(؟)
چنه:	(پ) پنه، موچنه
چوټ	(ه) وړوکی
چل‌کت	(پ) يوډول کچړی شری‌ده.
چربخې	(پ)
چری	(پ) دالوچې په‌تسان سيوه‌داره ونه‌ده خو سيوه‌يې‌توره‌او-
(ځ)	
ځړه	(پ) يوازی‌گوښی ،سجرد.
(څ)	
څبله	(پ) يوتربله
(ح)	
حبل المتين	(ع) ټلکڅپړی

...ات	معنی
ی	(پ) وچې مندتی شکر
	(ع) ورکنوسی بې نومه کیدل
	(!) ؟
	خروس ، چرگ
	(؟)
	(ع) کودی ، کودړی
	(پ) ځان ځپل ځان
.	(پ) ختمین
، خوریان	(پ) اس
	(پ) ربړ ، تکلیف
	(پ) یوډول دغوړو پسول دی
	(پ) تنکه ، پیسه
،	(پ) زکام ، والګی
	(پ) ددرلودلو دسطلقی ماضی مفرد فعل دی
	(ف) ځناور ، داړونکی ځناور
	(پ) په ډتوکول تاختول، شړل
پ	(پ) ډاندس ډغلی دندانی وسیله
ه	(پ) میراث میرات
،	(پ) (؟)
(رانی)	(پ) هندو ، نامسلم
ص	(ع) سرپ، قلعی

لغات	معنی
رعونت	(ع) ناپوهی ،کم عقلی
راګ	(پ) یوډول پرتوګ چه له وژغنو څخه تیاریږی
رغام	(ع) دوړه ، ایره
رغندل	(پ) میده کول ،وړه کول
رز	(ف) ځیلی ، تاك
(ز)	
زخچې	(پ) زخځې زختې یوډول بوټی دی چه دپسرلی په‌لوسیږیو وختو کې دغرو په لمنو کښی شین کیږی‌او بیخ یی خوړل کیږی
زغر	(پ) ساتلی محفوظ، بچ
زلیچه(زلوچه)	(پ) قالینه قالینچه
(ژ)	
ژاژ	(ف) اپلته چتې خبره
ژغر	(پ) ژغورنه
ژغری	(پ) پروا ،باك
(س)	
ساړه	(پ) ساړه
سرپ	(پ) دلمنځی دکورنی دپره‌لوړه ونه ده .
ساطور	(غ) لویه چاړه دقصابانو چاړه
سراغوچ	سرپټی
سرګه	(؟)
سلخ	(ع) کوتل ،دپوسکی ویستل
سری	(پ) سپنګیر ، کروړه
سرادق	(ع) پرده ، خیمه
سالوس	(ف) منافق ،دوه مخی

لغات	معنی
(س)	
سجن	(پ ه) عاشق ، دناوی داوطلب هغه څوك چه په‌کو مه‌پیغله مین وی خو لا په نامه یی نه وی.
سپنګېر	(پ) سری ، کروړه
سکینه	(ع) چړوکی
سبلت	(ع) بر یت
سهیدل	(پ) هضمیدل ،زغمید ل
ستر ده	(ف) تو ږلی
(ش)	
شکول	(؟) چالاکی ،چابکی
شول	(؟) نری او به ، په سلواغه کی‌پاتی شوی او به.
شانزی	(؟)
شحنه	(ع) ساتونکی، پیره‌دار .
(ښ)	
ښو ولنی	(پ) دښوون دانې اوښوون .
ښبرو ه	(پ) یوه غرنی ونه ده چه ښوی ژولن سو رلرگی لري .
(ص)	
صلابت	(ع) سختیدل، کلکېدل .
(ط)	
طیفور	(ع) تو پوهونکی لکه ملخ یاچرگ.
(ع)	
عسس	(ع) وراغ ،کارغه ، کاغی
عدس	(ع) نسك، میسور
(غ)	
غسق	(ع) تیاره ،دکراړې شومې تیاره
غوتی	(پ) حباب

لغات	معنی
غو یچ	(پ) غیجه، ځنګلي خر
غو لیچ	(پ) غلیچ زورور قوی
(ف)	
فلسفه	(؟) یوه هندی و نه ده چه دختکی غوندې میوه نیسي.
فر توت	(ف) زوړ، له کاره وتلی
(ق)	
قتي	(ع) قطعاً، هیڅکله
قبیس	(ع) لمبه
(ك)	
کیڼو له	(پ) غرنی بوټی دی چه بیخ یې خوړل کیږی.
کتیل کتهل	کو مه ونه ده.
کر ني	کومه ونه ده
کمرك	کومه و نه ده
کر بشار	(؟) کو مه ونه ده
کر یره	(پ) یوه ځنګلي اغزنه ونه ده چه په شګلنو او وچو ځایو کښې شنه کیږی
کو اتل	(؟)
کر سان	(؟)
کنکر ه	(پ) مانی .
کلوچ	(پ) غونج، مجازاً بدمخی بدرنګ
کر توت	(ه) عمل او کردار
کښکوله	(پ) کنډولی.
کانګه	(پ) ژوه
کالکوندې	(پ) ستمبول
کوده	کوم بوټی دی

لغات	معنی
کو نیار	(؟)
کت	کوم بوتی دی
کر ین	(؟)
(گ)	
گانده	(پ ع) سیاه ، را تلو نکی و رخ
گو ند	(پ) گرداب ، و رطه
گهت	(؟)
گو پال	(؟)
گهر ، گهري	(؟)
(ل)	
لو خز	(؟)
لو ډغ	(؟)
لو زینه	(ف) دبا دامو حلوا
(م)	
سټ	(پ) ایله بیله ، فقط ، ستې .
مو اس	(ع) چو غلګر ،رفتار ،تګ
مهی	(پ) سپینې مې ، سپین دا ل
مز ل	(پ) سزه اخیستل خو ند اخیستل،
مجن	(ع) لینده
مو ند	(پ) بیخ ، سته
مو ند	(پ) مو ند ی
منجېدل	(پ) جنبش کول ، ځای په ځات حر کت کول.
ماټ	(پ) مټ ، داو بو مټ
میر ځي	(پ) دو ښمنی
مر سته	(پ) لټو ن، طلب، کومک.

لغات	معنی
سنزا بې	(پ) کو مه سیوه‌ده .
(ن)	
نغو تان	(پ) سنو نکی ، او ر ید ونکی .
نانګ	(پ) یو نو چنی‌ځنګلی‌بو تی دی‌چه‌خو ږ ی‌او سر ې‌دانی‌لر ي.
نو سړل	(پ) نوسو ل یادول ،نوم اخستل.
(و)	
و ر یت	(پ) څرګند ښکاره ، په ډاګه
و ر م	(پ) نصیحت‌،لمسو ن
و یلاړ	(پ) عزم ، اراده ، نیت
و ت	(پ) کینه‌،سو ری
و شن	(ع) خیر ی
و ر غ	(پ) کا رغه ، کو ړا غ ، کاغی
و راړه	(پ) و ر ړ ینه ، و دره‌دغر سنې پر ی
(ه)	
هنه	(پ) انه، ضعیف، کمز و ری ، سیده
هټ	
هاټ	(پ ه) هټی ، دو کان
هز بر	(ع) زمر ی
هارو ن	(پ) سر کښی ، خیلی ، لجو ج